

РЕГИОНАЛНИ ПРОФИЛИ

ПОКАЗАТЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ
2023

ИИИ
ИНСТИТУТ ЗА ПАЗАРНА ИКОНОМИКА

РЕГИОНАЛНИ ПРОФИЛИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ 2023

ИШИ
ИНСТИТУТ ЗА ПАЗАРНА ИКОНОМИКА

София • 2023

Изданието е подкрепено от Фондация „Америка за България“.

- © Зорница Славова, Адриан Николов, Теодор Недев, *автори*, 2023
- © Весела Добринова, Константин Жеков, *корица*, 2023
- © Константин Жеков, *художествено оформление*, 2023
- © Институт за пазарна икономика, 2023

ISSN 2738-7615

Редактори: Петя Георгиева, Петър Ганев, Мила Вълкова

Институт за пазарна икономика

1142 София, бул. „Патриарх Евтимий“ 10, ет. 2, тел.: (02) 952 62 66

www.ime.bg

www.regionalprofiles.bg

Съдържание

Предговор	5	Област Пазарджик	65
Регионални профили 2023: възстановяването след пандемията и пътят напред	7	Област Перник	69
ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ: БЪРЗ РЪСТ СЛЕД ПАНДЕМИЯТА	7	Област Плевен	73
СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ: ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ОСТАВАТ	12	Област Пловдив	77
Област Благоевград	17	Област Разград	81
Област Бургас	21	Област Русе	85
Област Варна	25	Област Силистра	89
Област Велико Търново	29	Област Сливен	93
Област Видин	33	Област Смолян	97
Област Враца	37	Област София	101
Област Габрово	41	Област София (столица)	105
Област Добрич	45	Област Стара Загора	109
Област Кърджали	49	Област Търговище	113
Област Кюстендил	53	Област Хасково	117
Област Ловеч	57	Област Шумен	121
Област Монтана	61	Област Ямбол	125
		Групи индикатори	129
		Приложение	141

Използвани съкращения

АЗ	Агенция по заетостта
АПИ	Агенция „Пътна инфраструктура“
АУЕР	Агенция за устойчиво енергийно развитие
БВП	брутен вътрешен продукт
БДС	брутна добавена стойност
БЕЛ	български език и литература
ВЕИ	възобновяеми енергийни източници
ВСС	Висш съдебен съвет
ДЗИ	държавен зрелостен изпит
ДМА	дълготрайни материални активи
ЗДОИ	Закон за достъп до обществена информация
ИКТ	информационни и комуникационни технологии
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България
МБАЛ	многопрофилна болница за активно лечение
МВР	Министерство на вътрешните работи
МОН	Министерство на образованието и науката
МФ	Министерство на финансите
НВО	национално външно оценяване
НОИ	Национален осигурителен институт
НСИ	Национален статистически институт
НЦОЗА	Националният център по обществено здраве и анализи
ПДИ	Фондация „Програма Достъп до информация“
ПОО	професионално образование и обучение
пр.п.	процентен пункт
ПЧИ	преки чуждестранни инвестиции
т.	точки
ЦКОКО	Център за контрол и оценка на качеството на училищното образование

Предговор

Вече повече от десетилетие Институтът за пазарна икономика представя „Регионални профили: показатели за развитие“ – единствения по рода си алманах на регионалното развитие в България. „Регионалните профили“, както е по-известно изданието, се превърна в безспорна запазена марка на ИПИ.

Изследването се основава на 73 индикатора, които оценяват икономическата и социалната среда в 28-те области в страната. Всички данни са представени в изданието, както и на специализираната страница на ИПИ – www.regionalprofiles.bg. Систематизирането им по определени показатели позволява те да бъдат проследени в динамика, както и да се правят сравнения между отделните области в страната. Така на практика се осигурява лесен достъп до най-пълния и актуален статистически масив от данни на областно ниво.

Благодарение на работата на институциите, събиращи и предоставящи статистически данни, с всяка следваща година успяваме да включим все по-актуална и обхватна информация за икономиката и социалната среда в областите. В тазгодишното издание по-голямата част от данните се отнасят за 2022 година. Изключенията не са много и се изчерпват с няколко показателя, които се публикуват с повече от година закъснение – областните данни за БВП на човек от населението и за заплатите, както и отделни индикатори в сферата на инвестициите, околната среда и инфраструктурата. Там, където това е било възможно – например в сферата на администрацията, образованието и местните данъци, анализът се опира и на данни за 2023 година.

Изданието може да се използва от централните и местните власти, бизнеса и медиите, както и от преподаватели, експерти и представители на гражданския сектор, които се занимават с проблемите на регионалното развитие. Вярваме, че и за всеки гражданин би било интересно да прочете как се представя неговата област в сравнение с останалите в различните сфери на икономическия и социалния живот.

Екипът на ИПИ изказва благодарност на Фондация „Америка за България“ за партньорството и дългогодишната подкрепа при подготвянето и публикуването на „Регионалните профили“.

Надяваме се и тази година изданието да Ви бъде интересно и полезно – желаем Ви приятно четене!

Екипът на ИПИ

Регионални профили 2023: възстановяването след пандемията и пътят напред

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ: БЪРЗ РЪСТ СЛЕД ПАНДЕМИЯТА

Разпределението на брутния вътрешен продукт (БВП) между областите продължава да е крайно неравномерно и в първата година на възстановяване на националната икономика след пандемията от ковид-19. Столицата запазва своето водещо място с 59 млрд. лв. брутен вътрешен продукт, или 43% от общия за страната. Втората икономика е тази на Пловдив, която вече надхвърля 10 млрд. лв. БВП, или 7,4% от този на цялата страна, следвана от тази на Варна (8,4 млрд. лв.), Бургас (6,5 млрд. лв.) и Стара Загора (6,2 млрд. лв.). Все още има области, като Видин, Силистра, Кюстендил, Перник и Смолян, чиито икономики са под границата от 1 млрд. лв. брутен вътрешен продукт. В средната част на класацията Русе отново с малко задминава по общ размер на икономиката тази на Велико Търново, а благодарение на силното си индустриално развитие София (област) вече се доближава до водещите пет области.

Фиг. 1. Брутен вътрешен продукт по области в България, 2021 г. (млн. лв.)

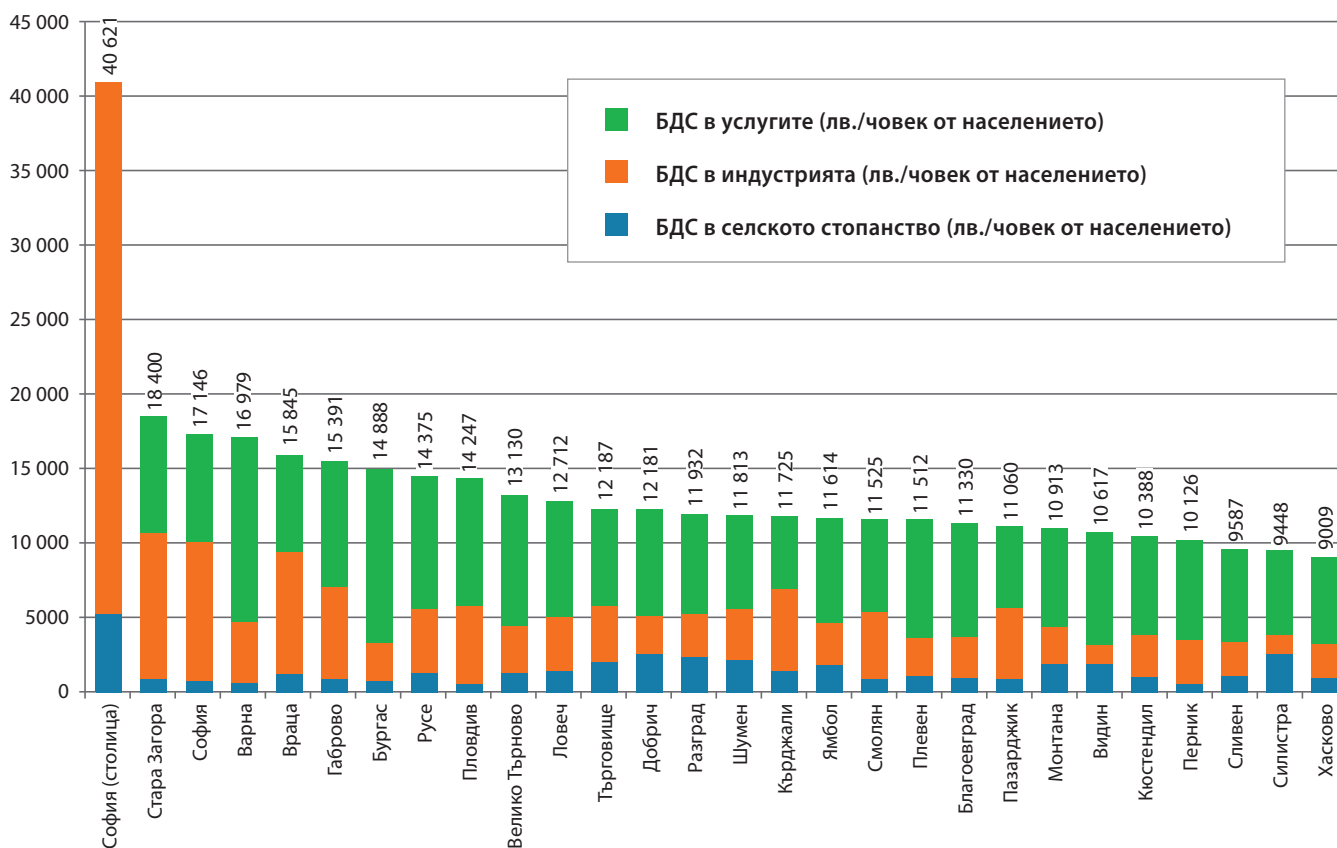
ЮГОЗАПАДЕН				ЮЖЕН ЦЕНТРАЛЕН			ЮГОИЗТОЧЕН			
				Пловдив 10 333			Бургас 6472			
						Кърджали 1892	Стара Загора 6236		Сливен 1893	
				Пазарджик 2905	Хасково 2179	Смолян 1268			Ямбол 1456	
				СЕВЕРО-ИЗТОЧЕН			СЕВЕРЕН ЦЕНТРАЛЕН		СЕВЕРО-ЗАПАДЕН	
				Варна 8389			Русе 3179		Плевен 2976	
							Велико Търново 3112		Враца 2768	
						Шумен 2045	Разград 1408	Ловеч 1691	Монтана 1496	
				София (столица) 59 172	Благоевград 3785	Кюстендил 1327	Перник 1321	Габрово 1731	Силистра 1056	Видин 915
				София 4547			Добрич 2091	Търговище 1367		

Източник: НСИ.

Неравномерното разпределение на БВП на човек от населението ясно показва голямата разлика между столицата и всички останали области. През 2021 г. в София (столица) той е 45 хил. лв. – това е единствената област, чийто относителен БВП е по-висок от средната за страната стойност (20,2 хил. лв. на човек). С близки до средния БВП се нареждат Стара Загора (20,2 хил. лв. на човек), София (19,3 хил. лв. на човек) и Варна (17,9 хил. лв. на човек). Известни размествания обаче има в дъното на класацията, като с най-ниска степен на икономическо развитие в страната вече е област Хасково (9,8 хил. лв. на човек), следвана от Силистра (10 хил. лв. на човек) и Сливен (10,5 хил. лв. на човек). Разликите между по-слабо развитите области са относително малки, като цели 17 области са с БВП на човек от населението под 13 хил. лева. Малкото отстояние означава, че настоящото подреждане отразява различните темпове на растеж в годината на възстановяване след пандемията и изглежда много вероятно през следващите години то да се промени отново.

Брутна добавена стойност на човек от населението¹ варира от почти 41 хил. лв. в столицата до малко над 9 хил. лв. в област Хасково. Отрасловото ѝ разпределение позволява ясно да се диференцират моделите на развитие на различните райони на страната. С най-силен превес на услугите е икономиката на столицата, където те съставляват 87% от добавената стойност, а същевременно земеделският сектор практически отсъства. С висок дял на услугите, отчасти благодарение на бързото възстановяване на туризма след локдауните, са също и областите Бургас (78%) и Варна (72%).

Фиг. 2. Брутна добавена стойност на човек от населението по широки отрасли, 2021 г. (лв.)

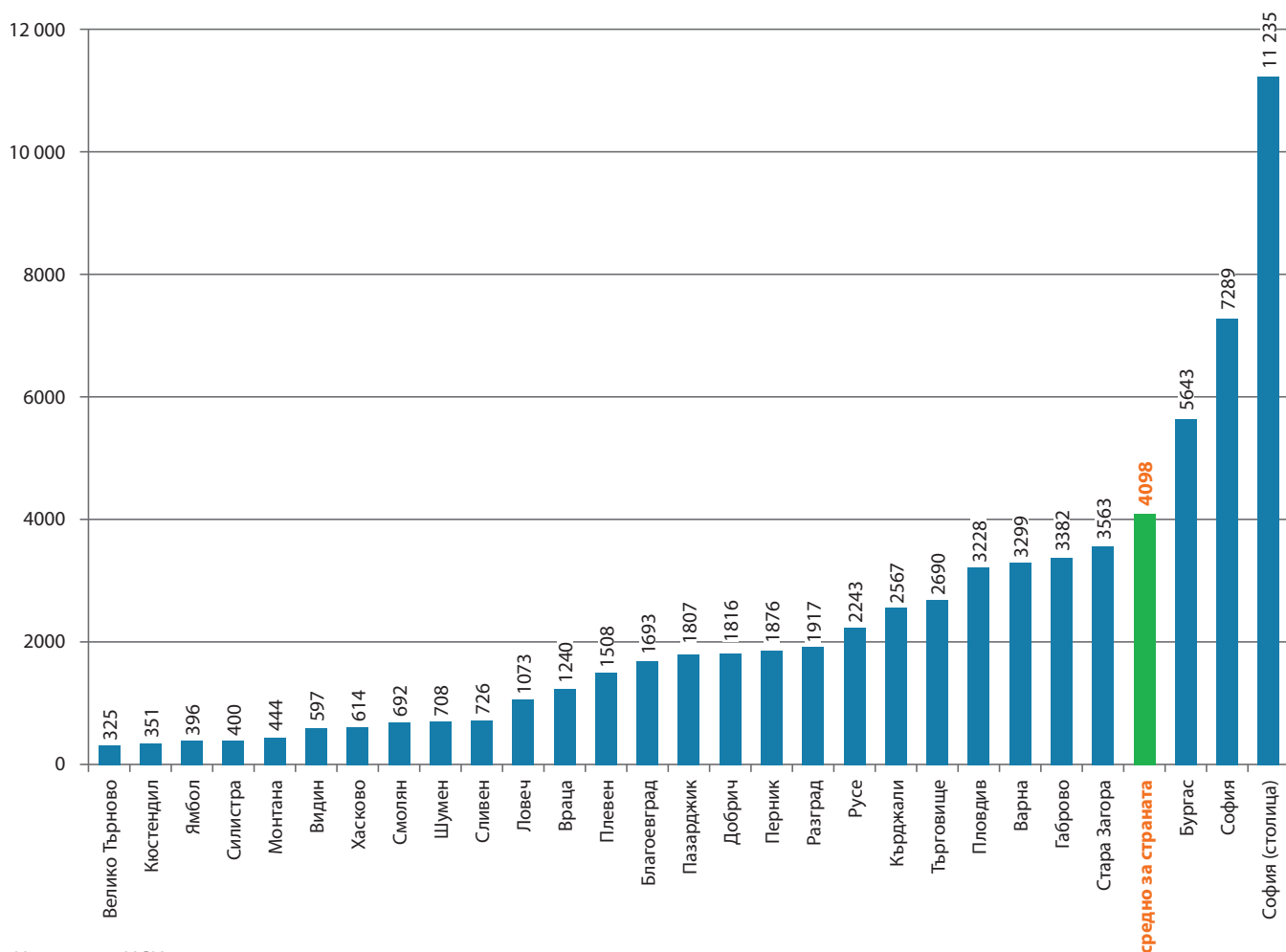
Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

¹ Преизчислена тук според данните за населението от Преброяване 2021 г.

В областите с най-висока добавена стойност на човек от населението след столицата значима роля има индустрията. В Стара Загора (53% добавена стойност в индустрията) и Враца (52%) това е най-вече производството на електроенергия. С най-висок дял на индустрията (54%) се отличава област София, в която са разположени бързо развиващите се индустриални зони около столицата, както и силните местни икономики на Средногорието. Същевременно икономически по-слабо развитите области се характеризират с по-високи дялове на селското стопанство – в Силистра то съставлява 27% от добавената стойност, в Добрич – 21%, в Разград – 20%.

Видимо свързана със степента на икономическо развитие е и инвестиционната активност в регионите. Към 2021 г. преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) с натрупване отбелязват ръст спрямо предишната година в почти всички области, но остават съсредоточени най-вече във водещите регионални икономики. Претеглени спрямо населението, най-много ПЧИ има в столицата (11,2 хил. евро), следвана от областите София (7,3 хил. евро) и Бургас (5,6 хил. евро). В редица области – Велико Търново, Кюстендил, Ямбол, Силистра, Монтана – нивото на чуждестранните инвестиции остава под 500 евро на човек от населението. Въпреки че на национално ниво се наблюдава значителен спад в разходите за придобиване на дълготрайни материални активи, това се дължи преди всичко на свиване на инвестиционната активност в столицата през 2021 година. Въпреки това София (столица) остава с най-високите инвестиционни разходи в рамките на годината (7,8 хил. лв. на човек от населението), следвана от областите Пловдив (3,3 хил. лв.) и София (област) с 3,2 хил. лева.

Фиг. 3. ПЧИ с натрупване на човек от населението, 2021 г. (евро)

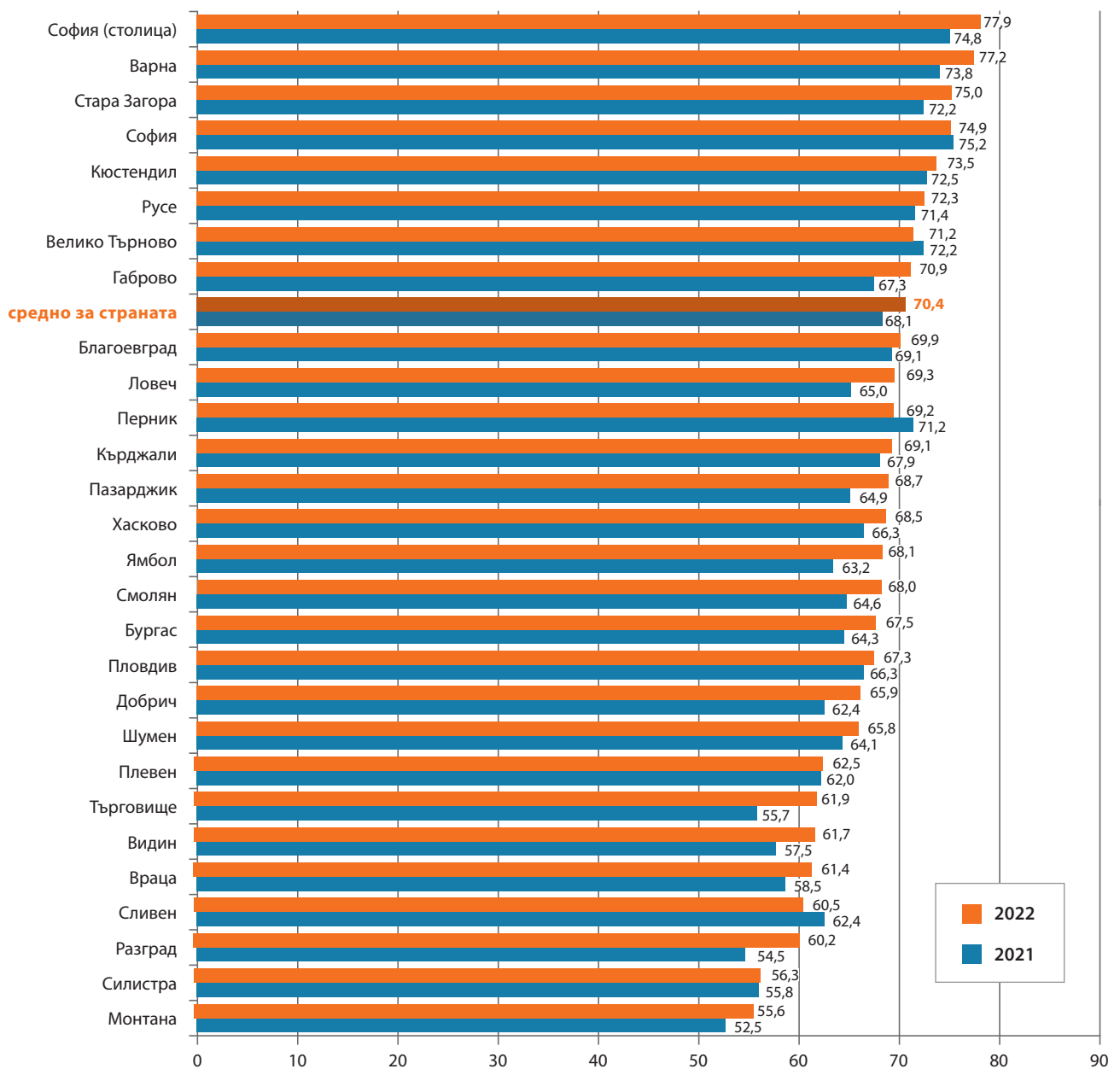

Източник: НСИ.

Възстановяването на регионалните пазари на труда продължава с бързи темпове през 2022 г., като в 24 от 28-те области се наблюдава увеличаване на коефициента на заетост на 15–64-годишните. В няколко области заетостта вече надвишава и нивата от предкризисната 2019 година, която е рекордна за развитието на пазара на труда – в столицата заетостта достига 77,9%, във Варна – 77,2%, в Стара Загора – 75,0%. Варна отбелязва и най-голямото повишение на заетостта спрямо 2019 г. – с цели 7,6 пункта, като за разлика от повечето области при нея няма и видими спадове в хода на пандемията и локдауните.

С над 70% заетост вече са и областите Велико Търново, Габрово, Кюстендил, Русе и София (област). Заетостта в икономически по-слабо развитите области обаче остава ниска – в Монтана и Силистра тя е едва 56% сред населението в трудоспособна възраст, в Разрад – 60%, в Сливен и Враца – 61%, в Търговище

Фиг. 4. Коефициент на заетост на населението на възраст 15–64 години, 2021 и 2022 г. (%)

Източник: НСИ.

и Плевен – 62%. Притеснително е и обстоятелството, че на фона на експанзията на трудовия пазар в почти цялата страна има области, в които заетостта се свива. Това се наблюдава най-отчетливо в Перник (-2 пр.п. спрямо 2021 г.), където конкуренцията с големия пазар на труда в София затруднява създаването на нови местни работни места, както и в Сливен (-1,9 пр.п.) и във Велико Търново (-1 пр.п.).

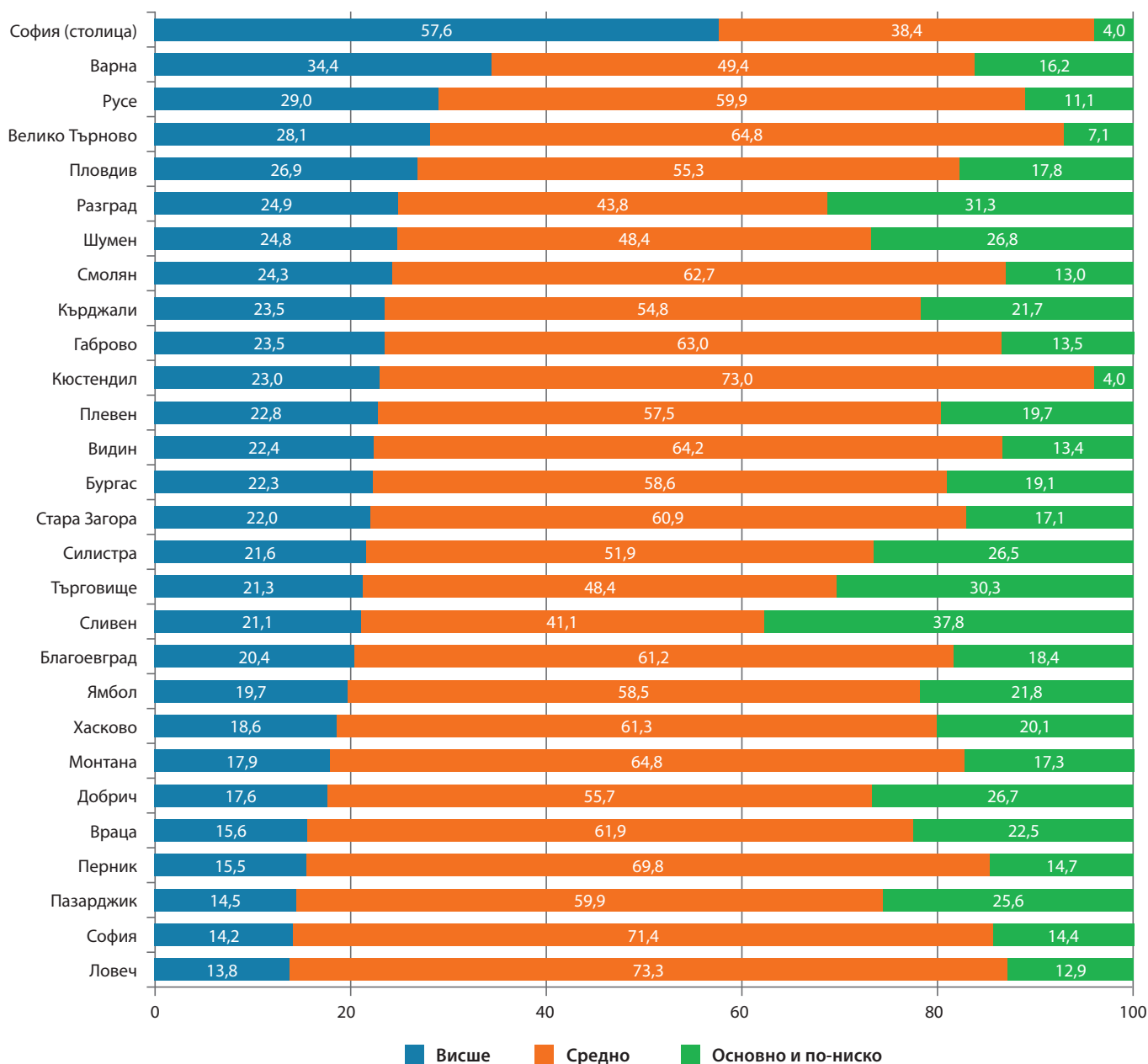
Измерената от Агенция по заетостта безработица сочи към стабилизиране на пазара на труда в повечето области. След краткия шок през 2020 г. в почти всички области през 2022 г. няма особени промени спрямо предишната година. Най-сериозно увеличение на регистрираната от бюрата по труда безработица има във Видин (1,8 пр.п.), Смолян (1,4 пр.п.) и Добрич (1,3 пр.п.), най-бързо свиване – във Варна и Бургас (с по -0,7 пр.п.), в резултат най-вече на повишеното търсене на работници в туризма. И от гледна точка на безработицата между областите също се наблюдават големи различия – докато в столицата тя вече е свита до 1,6% от населението на 15–64 години, а във Варна – до 3,2%, то във Видин делът на безработните е над 14%, а в Монтана – почти 12%.

Почти двойна остава разликата между лидера по заплащане София и областите с най-ниски заплати към второто тримесечие на 2023 година. Докато средната заплата в столицата се доближава до 2700 лв., възнагражденията във Видин, Кюстендил, Благоевград, Силистра и Хасково са около 1300 хил. лв. на месец. Относително високо – около 1800 хил. лв. месечно – е заплащането в София (област), Варна, Стара Загора и Враца, като в последните две значителна роля за това имат високите заплати в енергийния сектор. Ако съдим по настоящата динамика, големите отстояния в средните заплати ще се запазват и занапред. Областите с най-висок ръст на годишна база са със средно към високо заплащане – до 16% в Русе и Пазарджик и 14% в столицата. Единственото изключение е Габрово, където годишното повишение е едва 6%. За сметка на това увеличението на възнагражденията в областите с по-ниски заплати е по-ограничено – в повечето случаи около 9–10%, а най-ниско е то в Силистра – едва 4% на годишна база.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ: ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТА ОСТАВАТ

Образованието и уменията на работната сила са сред ключовите фактори за икономическото развитие. И тук обаче между областите съществуват значителни неравенства. Абсолютен лидер от гледна точка на дела на висшистите е столицата, където те съставляват 58% от населението на 25–64-годишна възраст – с над 20 пункта повече от Варна, която се нарежда на второ място, и с над 40 пункта повече от областта с най-малко висшисти – Ловеч. Прави впечатление, че на дъното по този показател е и София (област), което за пореден път подчертава близката взаимовръзка на столицата с непосредствената ѝ периферия. В нея обаче водеща роля има населението със средно образование, което достига 71% през 2022 година. От гледна точка на разширяването на заетостта делът на хората с основно и по-

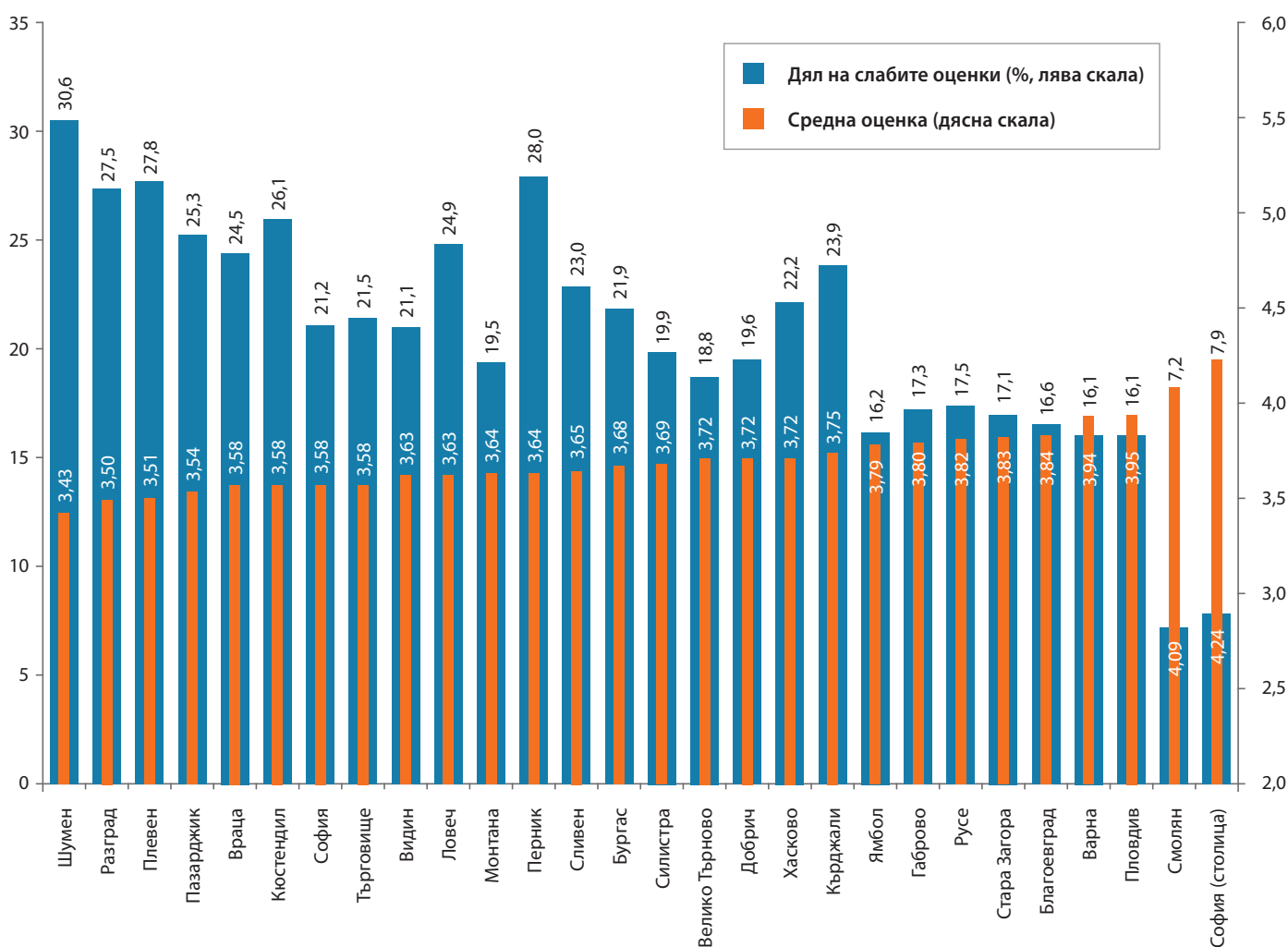
Фиг. 5. Население на възраст 25–64 години според най-високото завършено образование, 2022 г. (%)

Източник: НСИ.

ниско образование често е по-важен, тъй като работните места, подходящи за тях, стават все по-малко. Има области, в които те са значителна част: в Сливен – цели 38%, в Разград – 31%, в Търговище – 30%. Това от своя страна означава, че подобряването на образованието и уменията, а често и на грамотността, е сред основните предизвикателства за по-нататъшното икономическо развитие на тези области. Съществени разлики се наблюдават и в постиженията на учениците в отделните области. Прави впечатление, че средните оценки на държавния зрелостен изпит (ДЗИ) по български език и литература (БЕЛ) са значително по-ниски през 2023 г. в сравнение с предишните години, като над „Добър“ 4,00 са единствено две области – София (столица), в която е най-голямата концентрация на водещи средни училища, и Смолян, която от години е сред лидерите в сферата на училищното образование. Областите пък с най-слаби резултати се приближават все по-близо до „Среден“ 3,00, като в Шумен средната оценка на ДЗИ спада до „Среден“ 3,43, а в Разград – до „Добър“ 3,50. От по-голямо значение обаче е делът на слабите оценки – този показател обхваща учениците, които не са успели да покрият минимума за издържане на изпита по български език и литература. Най-малко са те в Смолян (7,2%) и столицата (7,9%), а в седем области – Шумен, Разград, Плевен, Пазарджик, Перник, Кюстендил и Враца – надхвърлят 1/4 от всички ученици, явили са на изпита. Това показва ниско равнище на обща грамотност в тези области, което ще има и реални последици за бъдещото развитие на местните пазари на труд, тъй като търсенето на работници с ниско образование и умения е все по-слабо.

Фиг. 6. Резултати от държавния зрелостен изпит по български език и литература, 2023 г.

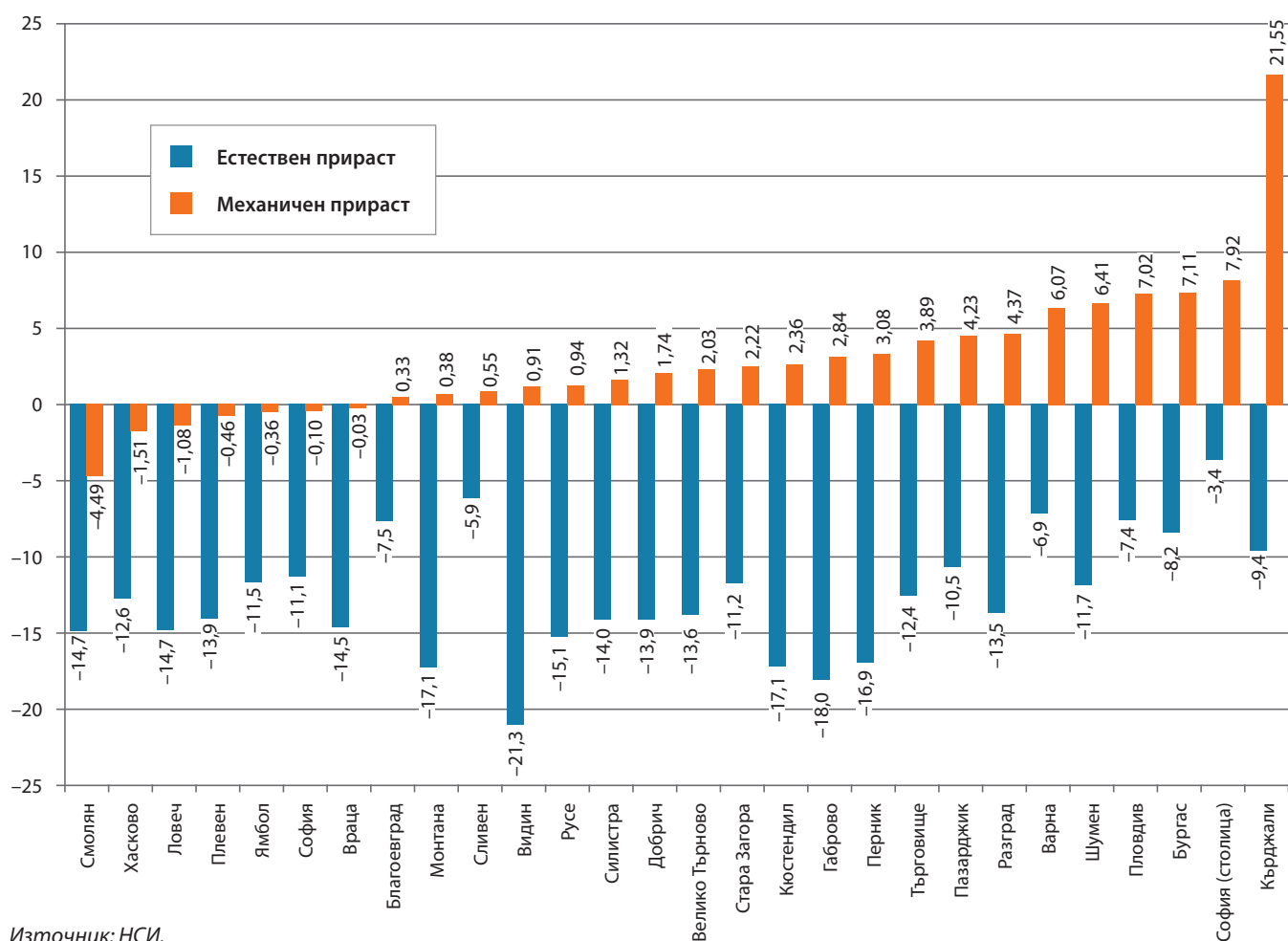

Източник: МОН.

Дори и на фона на подобренията в повечето области обхватът на системата на училищно образование остава проблем в някои области, особено видимо в Добрич и Търговище, където 85% от децата в прогимназиалния етап посещават училище, както и в Сливен, където техният дял е едва 82% с тенденция към спад. В годините след пандемията се наблюдава и повишаване на дела на повтарящите ученици (второгодниците), като те са цели 3,6% от всички ученици в Сливен, 2,5% в Добрич и по 2,0% в Ловеч, Монтана и Пазарджик. Тези индикатори говорят за по-ограничен успех на мерките за задържане на учениците в икономически по-слабо развитите и по-бедни части на страната.

Демографията остава сред най-сериозните средносрочни предизвикателства пред регионалното развитие. Преброяването от 2021 г. регистрира значителен спад в числеността на населението във всички области, в това число и в столицата, а пандемията от ковид-19 доведе до повсеместно влошаване на естествения прираст в резултат на значителния ръст на смъртността.

Фиг. 7. Коефициенти на естествен и на механичен прираст по области, 2022 г. (‰)

Източник: НСИ.

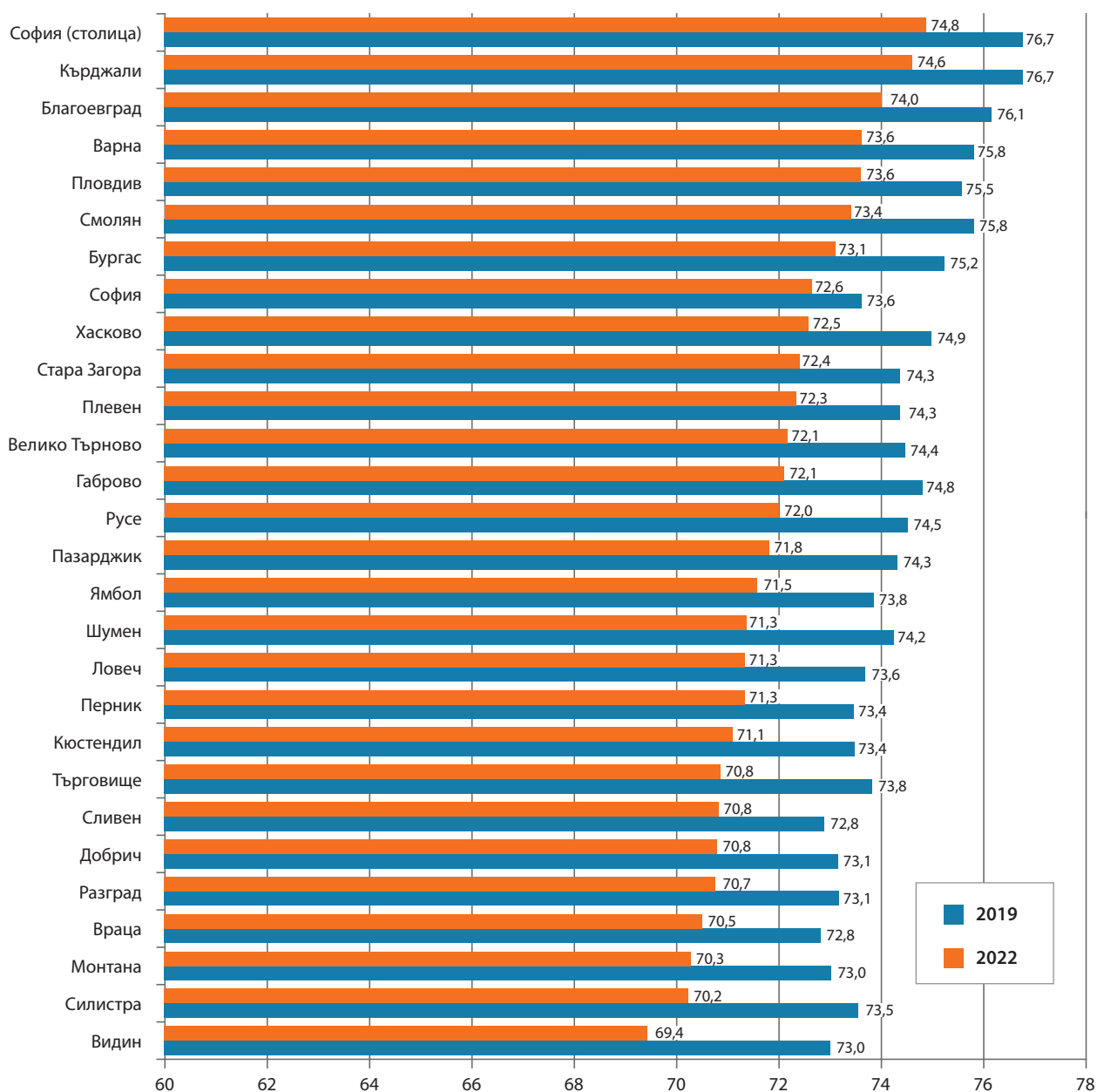
Големите разлики в баланса на смъртността и раждаемостта между областите остават и са по-характерни за Северна България – докато в столицата естественият прираст се е подобрил до –3,4‰, във Видин той се запазва силно отрицателен (–21,3‰), както и в Габрово (–18‰). Ако настоящите тенденции след пандемията за намаляване на смъртността се запазят, някои области – София (столица), Сливен, Благоевград, Бургас, Варна – все повече ще свиват отрицателния си естествен прираст.

Традиционно с най-висока положителна миграция е област Кърджали, като механичният ѝ прираст през 2022 г. достига 22‰ – близо до предишните рекорди отпреди пандемията. Областите с по-висока степен на

стопанско развитие привличат хора и имат значителна положителна миграция – в столицата механичният прираст е 8%, в Бургас и Пловдив – по 7%. Сред положителните демографски тенденции е увеличаването на населението в почти всички области вследствие на миграционните процеси – най-вероятно на засилена миграция от трети страни. Със значителен негативен механичен прираст остава единствено Смолян (–4,5%).

Пандемията естествено поставя във фокуса на обществено внимание системата на обществено здраве. Докато анализът по-често се съсредоточава върху ресурсите ѝ – лекари, болнични легла, инфраструктура, – индикаторите за резултатите от работата ѝ често остават настрана. Повишената смъртност и спадът в качеството на живот се отразяват значително на очакваната продължителност на живота, изчислена от НСИ. На национално ниво спадът между 2019 и 2022 г. е точно 3 години – от средно 74,9 до 71,9 години, и ако съдим по предишната динамика на показателя, най-вероятно ще са нужни няколко години, за да се възстанови.

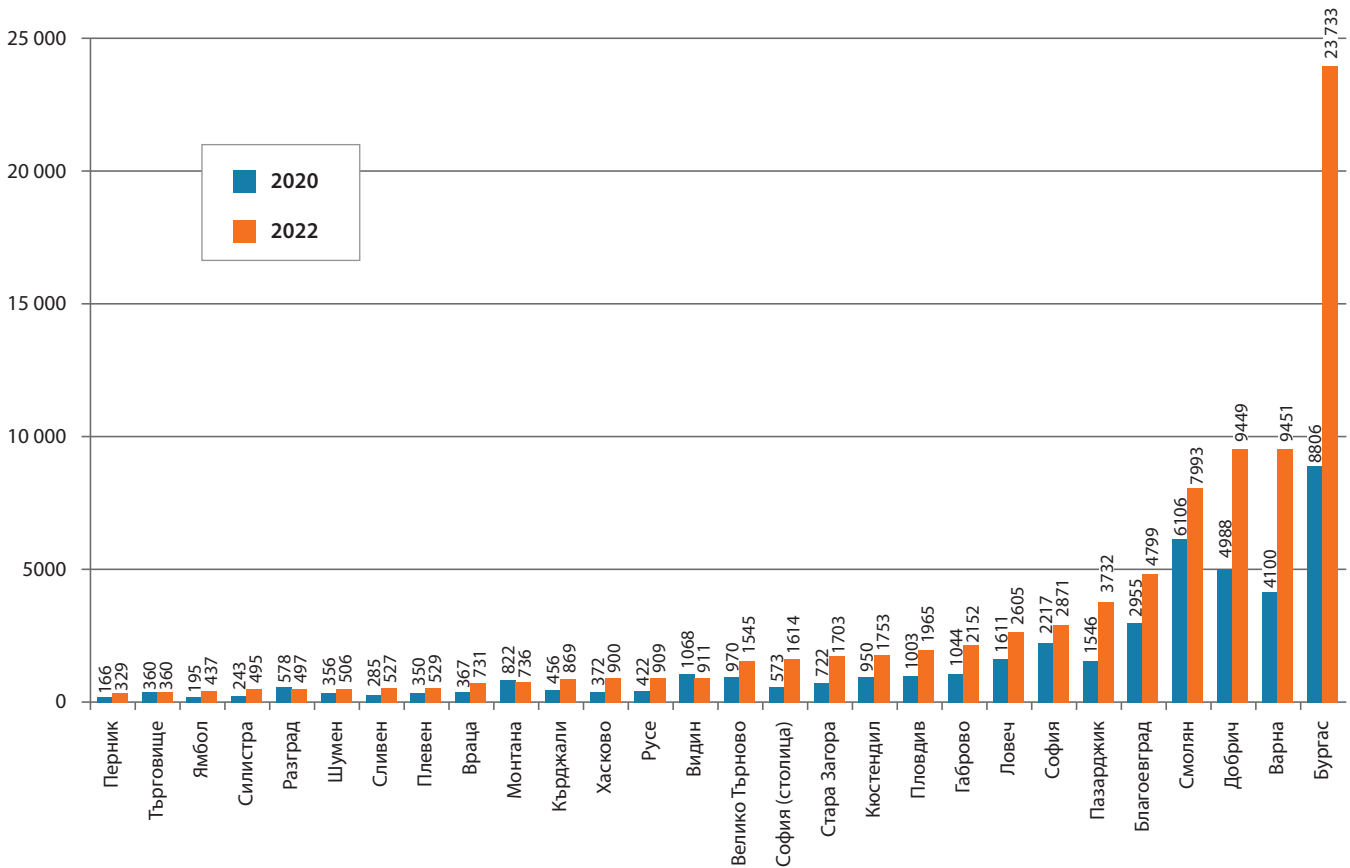
Фиг. 8. Средна очаквана продължителност на живота в години, 2019 и 2022 г.

Източник: НСИ.

Във всички области се наблюдава спад в продължителността на живота на населението между 2019 и 2022 г., но с различни темпове. По-сериозно намаление има в областите с по-застаряло население, като във Видин свиването е с 3,6 години, а в Силистра – с 3,3 години. С под две години спад са само две области – София (област) и столицата, което отразява по-ниския ръст на смъртността в тях в сравнение с останалите. Разликите в самата продължителност на живота също остават значителни – докато в столицата през 2022 г. тя е 74,8 години, а в Кърджали – 74,6 години, то във Видин тя е намаляла до 69,4 години, а в Силистра – до 70,8, което за пореден път подчертава дълбоките различия в качеството на живот между отделните региони.

Фиг. 9. Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души от населението, 2020 и 2022 г.

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

Сред важните маркери на постпандемичното възстановяване е и постепенното завръщане на туризма. Той е сред най-сериозно засегнатите от затварянето на граници и ограниченията отрасли, свързани с пандемията, но сравнението на реализираните нощувки между ниските нива от 2020 и 2022 г. показва бързо възстановяване почти навсякъде. Това е особено видимо в областите, където туризмът съставлява значителна част от местната икономика – нощувките в Бургас от 8,8 хил. на хиляда души от населението през 2020 г. нарастват до 23,7 хил., във Варна – от 4,1 хил. на 9,5 хил., в Добрич – от 5 хил. на 9,5 хиляди. Прави впечатление, че част от традиционно не толкова „туристическите“ области – Монтана, Разград, Видин – постигат по-добри резултати на местния туризъм в хода на пандемията, което отразява търсенето на алтернативни локации за почивка в този период. Доколкото във водещите туристически области нощувките са много близо до броя от 2019 г., можем да заключим, че секторът се е възстановил от ефекта на кризата.

Област Благоевград

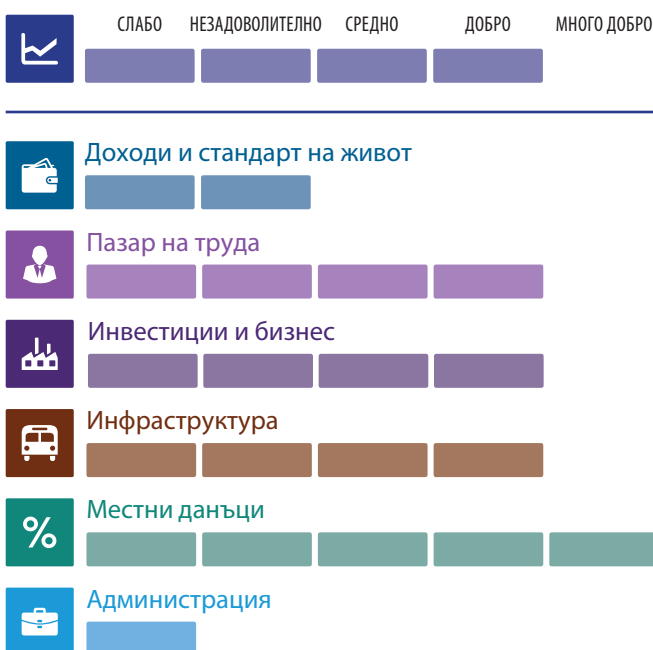
▶ Население (2021)	292 227
▶ Територия (кв.км)	6449
▶ Брой на населените места	274
▶ Дял на населението в градовете (%)	59,8

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Благоевград продължава да нараства сравнително бързо. Същевременно ръстът на заплатите и този на пенсиите са близки до средните за страната. През 2022 г. заетостта намалява, а безработицата се повишава. Благоевград е сред областите с най-добро качество на пътищата. Обратно на общите тенденции, област Благоевград е сравнително добре икономически развита, а нивото на местните данъци остава ниско и през 2023 година. През 2022 г. дялът на собствените приходи на общините от областта продължава да е изключително нисък.

Благоевград е сред областите със сравнително добри резултати в сферата на демографските показатели. Дялът на децата в детските градини е висок. Успехът на учениците от област Благоевград е под средните стойности за страната през 2023 година. Здравеопазването в областта страда от недостиг на лекари и на болнични легла. Престъпленията в областта са малко, а разкриваемостта им – сравнително висока, но правораздаването остава бавно. Дялът на горската територия е голям. Културният живот в област Благоевград традиционно не е сред най-интензивните в страната, но туризмът е добре развит.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Благоевград през 2021 г. продължава да нараства сравнително бързо и достига 12,6 хил. лева. Същевременно ръстът на заплатите и този на пенсиите са близки до средните за страната. Брутната годишна работна заплата на нетите по трудово и служебно правоотношение в областта е 12,2 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната), а средната пенсия е 490 лв. (при 537 лв. в страната).

Относителният дял на населението, живеещо под националната линия на бедност, нараства, достигайки 22,9% и се изравнява със средния за страната през 2022 година. Коефициентът на Джини, измерващ степента на подоходното неравенство в областта, продължава да намалява за трета поредна година и през 2022 г. е 32,1% (при 38,4% в страната).

Пазар на труда

Делът на трудоспособното население в област Благоевград продължава да намалява, достигайки 59,8% (при 58,5% в страната) през 2022 година. Икономическата активност на населението бележи спад за трета поредна година, но остава, макар и вече с малка разлика, над средната за страната – 74,0% в областта при 73,6% в страната през 2022 година. Това намаление е съпроводено едновременно със спад на заетостта и с ръст на безработицата. Коефициентът на заетост нараства до 69,9%, но вече е по-нисък от средния за страната (70,4%), а този на безработицата достига 9,4% (при 5,2% в страната).

Образователната структура на работната сила продължава да е сравнително неблагоприятна. През 2022 г. делът на населението на възраст 25–64 години с висше образование е 20,4% (при 29,8% в страната), а на това с основно и по-ниско образование – 18,4% (при 16,0% в страната).

Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години през 2022 г. намалява и остава по-нисък от средния – 63,2% в областта при 65,7% в страната. Това означава, че на всеки 100 души в областта, които ще излязат от пазара на труда през следващите няколко години, отговарят 63 младежи, на които предстои да се влеят в работната сила.

Инвестиции и бизнес

Броят на нефинансовите предприятия спрямо населението в областта през 2021 г. се запазва висок – 70 компании на хиляда души от населението при 60 на хиляда души в страната. Относителният обем на инвестициите и произведената продукция остава под средния за страната. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи нарастват до 1,8 хил. лв. на човек, а преките чуждестранни инвестиции се свиват леко до 1,7 хил. евро. Произведената продукция дос-

тига 19,2 хил. лв. на човек и е около медианната стойност за страната. Разходите за научноизследователска и развойна дейност намаляват и остават сравнително ниски.

Усвояването на европейски средства продължава да нараства и изпреварва средната стойност за страната спрямо населението. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативни програми в област Благоевград достига 4,1 хил. лв. на човек от населението и е третата най-висока в страната (след област Габрово и столицата). В рамките на областта най-висок е размерът на изплатените средства в община Банско.

Инфраструктура

Разположението на областта в периферията на страната и сравнително обширните планински територии обясняват ниската гъстота на пътната и на железопътната мрежа, както и сравнително малкия дял на автомагистралите и първокласните пътища в общата пътна мрежа. Въпреки това Благоевград е сред областите с най-добро качество на пътищата. Единствено област Сливен изпреварва Благоевград по висок дял на пътната настилка в добро състояние. През 2022 г. той е 64% при 41% в страната.

Делът на домакинствата с достъп до интернет остава под средния за страната и през 2022 година.

Местни данъци

Обратно на общите тенденции, област Благоевград се отличава със сравнително добре развита икономика, а нивото на местните данъци е ниско и през 2023 година. В рамките на областта община Благоевград е с най-високите местни данъци. Община Сатовча пък поддържа едни от най-ниските данъци не само в областта, но и в страната.

Администрация

Делът на собствените приходи от общите приходи на общините в област Благоевград продължава да намалява и през 2022 г. и остава изключително нисък – 19,4% средно за областта (при 29,0% в страната). По същия начин и покритието на общинските разходи с местни приходи остава ниско – 59,9% (при 84,2% в страната).

През 2023 г. както развитието на електронното правителство, така и предлагането на административни услуги на „едно гише“ в общините в Благоевград поставят областта на по-ниско от средното ниво.

Оценката за прозрачност в работата на органите на местното самоуправление в общините от областта също е по-ниска от средната за страната – 61,2% в областта при 70,3% в страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Благоевград е сред областите със сравнително добри резултати в сферата на демографските показатели, въпреки че отново са в сила общите тенденции към бързо застаряване на населението.

През 2022 г. коефициентът на естествен прираст е $-7,5\%$ (при $-9,7\%$ в страната). Областта продължава да привлича население и коефициентът на механичен прираст е положителен, макар и само $0,3\%$.

Застаряването на населението остава по-ниско от средното за страната и през 2022 година. Коефициентът на възрастова зависимост като съотношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години е $148,1\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $33,8\%$ (при $37,7\%$ в страната).

Сравнително малка част от населението живее в градовете ($59,8\%$ при $73,6\%$ в страната), но гъстотата му в урбанизираните територии е относително висока (2166 души на кв. км при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■■

Делът на децата в детските градини в областта продължава да е сред най-високите в страната (на второ място след този в област Смолян) и през 2022 г. той е $92,6\%$ (при $87,3\%$ средно за страната).

Благоевград е и сред областите с най-висок коефициент на записване на населението в V–VII клас – $94,5\%$ (при $90,7\%$ в страната) през 2022 година. Делът на второгодниците остава значително по-нисък от средния за страната. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката е сравнително слабо.

Успехът на учениците от област Благоевград е близък, но под средните стойности за страната и през 2023 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас в областта е $33,3$ т. (при $35,3$ т. в страната). Средният успех на матурите по български език и литература е „Добър“ $3,84$ (при „Добър“ $3,93$ в страната). Делът на слабите оценки е $16,6\%$ (при $17,9\%$ в страната).

Относителният брой на студентите в областта намалява, достигайки $28,5$ на хиляда души от населението (при $33,2$ на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■■■■

През 2022 г. делът на здравноосигурените лица в областта е $93,0\%$ (при $93,5\%$ в страната). Здравеопазването в областта продължава да страда от недостиг на лекари (както общо-практикуващи, така и специалисти) и на болнични легла. Броят на леглата в многопрофилните болници в областта е $3,8$ на хиляда души от населението при $5,9$ на хиляда души в страната.

Броят на преминалите за лечение болни остава сравнително нисък, но предвид недостига на лекари и легла в местните многопрофилни болници жителите на областта вероятно

търсят здравни грижи в други области. Коефициентът на детска смъртност остава сред най-ниските в страната – $2,9\%$ (при $4,8\%$ в страната) през 2022 година. Средната продължителност на живота намалява, но е сравнително висока – $74,0$ години (при $71,9$ години в страната).

Ред и сигурност ■■■■■

Натовареността на наказателните съдии в областта продължава да е сравнително ниска и през 2022 г. – под 9 дела месечно на съдия (при над 10 дела на съдия в страната). Въпреки това бързината на правораздаване е недостатъчна. Делът на висящите дела е 14% (при 12% в страната). Престъпленията в областта са малко на брой, а разкриваемостта им – сравнително висока и през 2022 година. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са $8,9$ на хиляда души (при $11,6$ на хиляда души в страната). Разкритите престъпления са 57% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■■

Образуваните битови отпадъци в областта продължават да са сравнително малко – 360 кг на човек годишно (при 445 кг на човек в страната) през 2021 година. Делът на отпадъците, предадени за третиране и рециклиране, нараства значително, но остава нисък – 41% (при 74% в страната).

Сравнително голям дял от населението живее в селища с обществена канализация ($83,7\%$ при $74,8\%$ в страната), но относително малка част от нея е свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води ($37,4\%$ при $66,8\%$ в страната) през 2021 година.

Към 30 юни 2023 г. относителният обем на инсталираните ВЕИ мощности в област Благоевград е над средния за страната. Делът на горската територия е висок ($51,5\%$ при $33,4\%$ в страната), а на нарушената – нисък ($0,11\%$ при $0,43\%$ в страната) през 2022 година.

Култура и туризъм ■■■

Културният живот в област Благоевград традиционно не е сред най-интензивните в страната и това се вижда и в данните за 2022 година. Броят на посещенията в кината се повишава до 333 на хиляда души от населението (при 590 посещения на хиляда души в страната), в музеите – до 454 на хиляда души (при 619 на хиляда души в страната), а в библиотеките – до 619 на хиляда души (при 584 на хиляда души в страната). Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията е двойно по-нисък от средния в страната.

Същевременно областта се представя сравнително добре по показателите, свързани с туризма. Броят на леглата в местата за настаняване нараства до $70,7$ на хиляда души от населението (при $54,9$ на хиляда души в страната), а реализираните нощувки – до 4799 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Благоевград

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	10 381	12 629	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	10 881	12 226	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	25,1	19,1	22,9	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	61,1	61,0	59,8	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	71,5	69,1	69,9	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	11,4	9,1	9,4	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	17,9	18,8	18,4	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	21,1	21,0	20,4	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	17 251	19 181	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1509	1795	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1715	1693	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	75,8	80,6	84,8	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	64,1	65,6	63,9	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	67,4	61,3	59,9	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	69,0	61,3	61,2	70,3

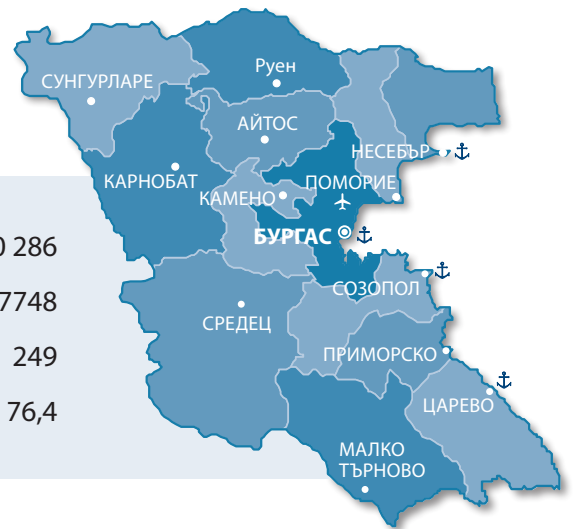
Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-7,5	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	0,3	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,19	3,91	3,84	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	37,1	35,0	33,3	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	92,4	92,9	94,5	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	75,5	74,3	74,0	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,6	90,2	93,0	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1755	1775	1742	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	7,3	7,3	8,9	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	15,2	15,1	14,0	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	83,3	83,7	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	324	360	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	6,7	41,2	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	114	258	333	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	2955	3047	4799	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Бургас

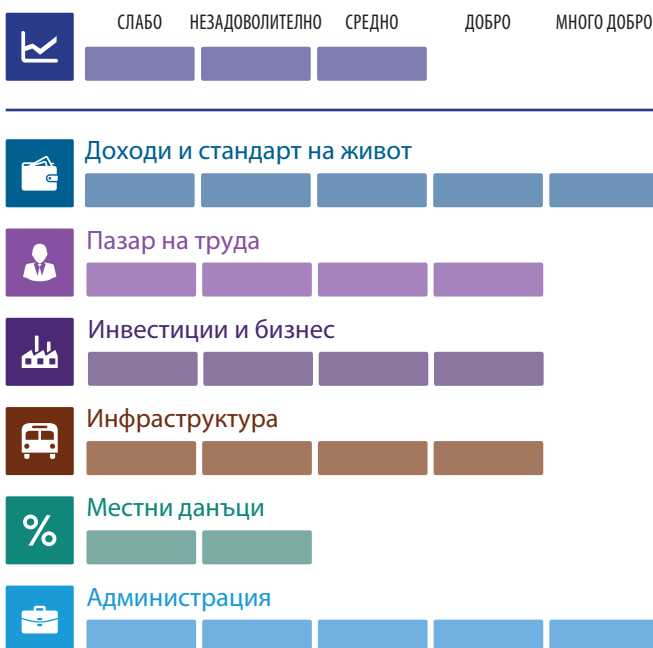

▶ Население (2021)	380 286
▶ Територия (кв.км)	7748
▶ Брой на населените места	249
▶ Дял на населението в градовете (%)	76,4

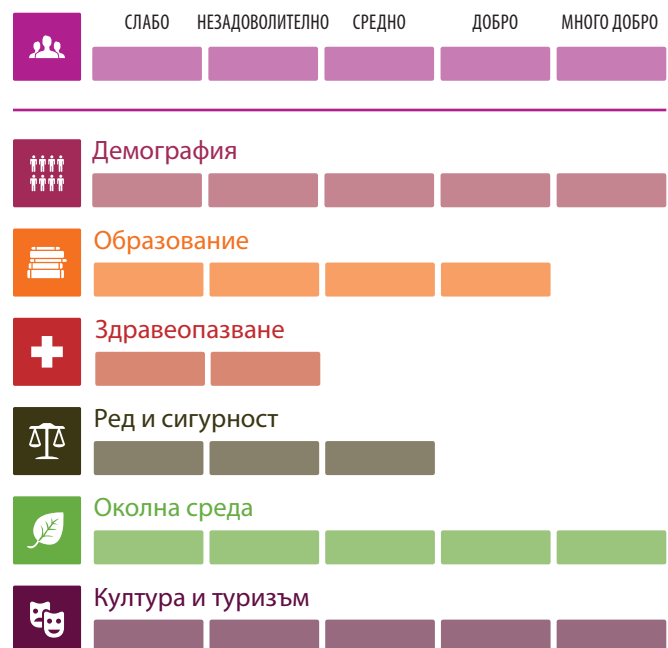
Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Бургас отбелязва значителен ръст през 2021 година. Нивата на доходното неравенство и на бедността остават сравнително ниски. През 2022 г. заетостта нараства, а безработицата намалява. Инвестиционната и бизнес активност в областта продължават да са сред най-високите в страната. Делът на автомагистралите и първокласните пътища е висок, но качеството на пътната настилка остава ниско. Бургас е сред областите с най-високо ниво на местното данъчно облагане и през 2022 година.

Демографските показатели в Бургас поставят областта в челната четворка. Средният успех на учениците от областта на националното външно оценяване по математика след VII клас през 2023 г. е сравнително висок. Успехът на матурата по български език и литература обаче продължава да е относително нисък. Здравеопазването страда от недостиг на лекари и легла в болниците. Броят на престъпленията в областта се повишава и остава над средния за страната. Делът на горските територии е висок. Бургас е областта с най-високата оценка в сферата на културата и туризма.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

След инцидентно намаляване на обема на БВП на човек от населението в област Бургас през 2020 г., през 2021 г. той отбелязва рекорден ръст от 41% (при 17% в страната) и достига 15,8 хил. лева. Заплатите обаче продължават да нарастват сравнително бавно и остават под средните за страната. Относително слаб е и ръстът на пенсиите в областта, въпреки че средният им размер е висок – 600 лв. (при 537 лв. в страната).

Нивата на подоходното неравенство и на бедността остават сравнително ниски и през 2022 година. Коефициентът на Джини за област Бургас е 38,0 (при 38,4 за страната), а относителният дял на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 22,1% (при 22,9% в страната) и продължава да намалява за втора поредна година.

Пазар на труда

Делът на населението в трудоспособна възраст в област Бургас намалява до 58,9%, но се задържа над средното за страната ниво (58,5%). Икономическата активност нараства през 2022 г., въпреки че остава сравнително ниска – 71,0% в областта при 73,6% в страната. Това увеличение е съпроводено от ръст на заетостта и спад на безработицата. Коефициентът на заетост достига 67,5% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 4,0% (при 5,2% в страната).

Образователният статус на работната сила в областта е сравнително нисък. Делът на населението на възраст 25–64 години с висше образование намалява до 22,3% (при 29,8% в страната), но и делът на това с основно и по-ниско образование също спада до 19,1% (при 16,0% в страната).

Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на 15–19 години към това на 60–64 години се понижава и е сред най-благоприятните в страната – 72,0% при 65,7% в страната. Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от работната сила през следващите няколко години, съответстват 72 младежи, които ще се вляят в пазара на труда.

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната и бизнес активност в област Бургас се запазват относително високи и през 2021 година. Броят на нефинансовите предприятия спрямо населението остава 71 на хиляда души и е вторият най-висок в страната (след този в столицата). Бургас продължава да е и сред областите с най-висок относителен обем на преките чуждестранни инвестиции, нареждайки се отново на трето място (след столицата и София) с 5,6 хил. евро на човек от населението. Увеличение се наблюдава при разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението, но произведената продукция се свива до 22,6 хил. лв. на човек.

Изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта също нарастват, но остават под средната стойност за страната към 30 юни 2023 година. В рамките на областта най-много средства са усвоили общините Приморско, Созопол и Малко Търново – над 5 хил. лв. на човек.

Инфраструктура

Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в област Бургас е сравнително ниска и през 2022 година. Делът на автомагистралите и първокласните пътища е висок (26%), но качеството на пътната настилка остава ниско. С добро качество са 29,4% от пътищата в областта (при 41,1% в страната).

Делът на домакинствата с достъп до интернет нараства до 90,8% (при 87,3% в страната).

Местни данъци

Бургас остава сред областите с най-високо ниво на местното данъчно облагане и през 2023 година. Особено голяма е разликата при облагането на превозните средства, търговията на дребно и прехвърлянето на собственост. Именно Бургас е областта с най-високо облагане на превозните средства – средно 1,82 лв./kW (при средно 1,56 лв./kW в страната). Средният размер на годишния данък за таксиметров превоз също е сред най-високите – 547 лв. (при 471 лв. в страната).

Созопол е общината с най-високи местни данъци както в областта, така и в страната. Сравнително високи са и тези в туристическите общини Поморие, Приморско, Бургас. В рамките на областта най-ниски са данъците в Карнобат и Айтос.

Администрация

Делът на собствените приходи от общите приходи на общините в областта е вторият най-висок в страната (след този в столицата) – 38% при 29% средно за страната през 2022 година. Областта е и сред първенците по покритие на общинските разходи с местни приходи вероятно поради доброто развитие на туризма и на имотния пазар.

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното управление през 2023 г. се повишават и също са сред най-високите в страната. В същото време обаче самооценките за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ изостават от средните стойности за страната.

Прозрачността в работата на местните администрации се подобрява леко през 2023 г. и остава сравнително висока – 72,7% (при 70,3% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■■

Демография ■■■■■■

Демографските показатели в Бургас поставят областта в челната четворка (след столицата, Варна и Пловдив). Коефициентът на естествен прираст продължава да е отрицателен, но стойността му е сред най-високите в страната с $-8,2\%$ (при $-9,7\%$ в страната) през 2022 година. Област Бургас привлича и много нови жители – коефициентът на механичен прираст е третият най-висок в страната (след област Кърджали и столицата) – $7,1\%$. Това се отразява и на коефициентите на възрастова зависимост в областта. Съотношението на населението на възраст над 65 години към това на 0–14 години е $145,6\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $35,1\%$ (при $37,7\%$ в страната). Делът на градското население и гъстотата на населението в урбанизираните територии в област Бургас остават над средните стойности за страната.

Образование ■■■■■■

Делът на децата в местните детски градини нараства и изпреварва средния на страната през 2022 г. – $88,4\%$ в областта при $87,3\%$ в страната.

Коефициентът на записване на населението в V–VII клас в областта се повишава, но остава под средния за страната и през 2022 година. Увеличава се и делът на второгодниците – до $0,9\%$ (при $1,2\%$ в страната). Индексът на съответствието между професионалното образование и профила на икономиката нараства, но продължава да е под средния за страната.

Средният успех на учениците от областта на националното външно оценяване по математика след VII клас през 2023 г. е сравнително висок – $37,2$ т. (при $35,3$ т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература обаче изостава – през 2023 г. той е „Добър“ $3,68$ (при „Добър“ $3,93$ в страната), а делът на слабите оценки е $21,9\%$ (при $17,9\%$ средно в страната).

Броят на студентите в университетите спрямо населението в областта намалява през 2022 г. до $16,5$ на хиляда души от населението (при $33,2$ на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■■■

Делът на здравноосигурените в областта се повишава значително през 2022 г. (до $90,3\%$), но остава сред най-ниските в страната ($93,5\%$). Здравеопазването в областта страда от недостиг на лекари и легла в болниците. На един местен общопрактикуващ лекар се падат по 2037 души от населението (при 1678 души на лекар в страната). Броят на леглата в многопрофилните болници е $4,7$ на хиляда души от населението (при $5,9$ на хиляда души в страната). Броят на преминалите за лечение болни в местните болници също остава значително по-нисък от средния за страната.

Коефициентът на детска смъртност се повишава и продължава да е сравнително висок – $7,5\%$ при $4,8\%$ в страната

през 2022 година. Същевременно средната продължителност на живота на местното население намалява, но остава относително висока – $73,1$ години при $71,9$ години в страната.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на местната съдебна система през 2022 г. е сходна, но над средната за страната. Един наказателен съдия в област Бургас разглежда средно по $11,0$ дела месечно (при $10,1$ дела на съдия в страната). Бързината на правораздаване също е съизмерима със средната. Делът на делата, приключили в 3-месечен срок, е 89% (при също толкова в страната), а на висшите дела – 13% (при 12% в страната).

Броят на престъпленията в областта се повишава и остава над средния за страната. През 2022 г. в областта са регистрирани $12,5$ престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души от населението (при $11,6$ на хиляда души в страната). Разкриваемостта на престъпленията пък намалява, достигайки 48% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■■■

През 2021 г. Бургас отново е сред областите с висок обем на образуваните битови отпадъци – 481 кг на човек (при 445 кг на човек в страната). Същевременно обаче делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци също е голям – 94% (при 74% за страната).

Предвид високия дял на градското население сравнително голяма част от него живее в селища с обществена канализация – $78,5\%$ (при $74,8\%$ в страната), и с такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води – $71,1\%$ (при $66,8\%$ в страната).

Инсталираните ВЕИ мощности остават сравнително ниски и към юни 2023 г. са $0,43$ kW на човек (при $0,85$ kW на човек в страната). Делът на горските територии е висок (41% при 33% в страната), а на нарушените – нисък ($0,25\%$ при $0,43\%$ в страната) през 2022 година.

Култура и туризъм ■■■■■■

Бургас е областта с най-висока оценка в сферата на културата и туризма. Посещенията в кината и библиотеките нарастват през 2022 г. и са над средните за страната спрямо населението. Посещенията на театрите и музеите също се увеличават, въпреки че остават, макар и с малко, под средните за страната.

Именно Бургас е областта с най-висок относителен брой на леглата в местата за настаняване (375 на хиляда души при 55 на хиляда души в страната), както и на реализираните нощувки ($23\,733$ на хиляда души при 3739 на хиляда души в страната) през 2022 година. Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията в областта също е сравнително висок.

Ключови показатели за област Бургас

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 181	15 815	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 473	14 852	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	26,5	24,6	22,1	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	60,1	60,2	58,9	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	64,6	64,3	67,5	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	6,6	4,7	4,0	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	19,6	19,5	19,1	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	24,2	24,4	22,3	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	24 365	22 628	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2381	2893	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	5888	5643	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	79,8	82,9	90,8	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	26,4	31,0	29,4	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	87,9	101,3	101,8	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	73,8	72,4	72,7	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-8,2	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	7,1	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,12	3,85	3,68	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	39,3	36,9	37,2	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	85,5	84,8	90,2	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	75,0	73,8	73,1	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	84,3	83,9	90,3	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	2058	2129	2037	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	11,5	11,3	12,5	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	10,4	12,2	13,0	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	79,2	78,5	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	392	481	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	91,9	93,6	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	193	402	674	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	8806	15 447	23 733	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Варна

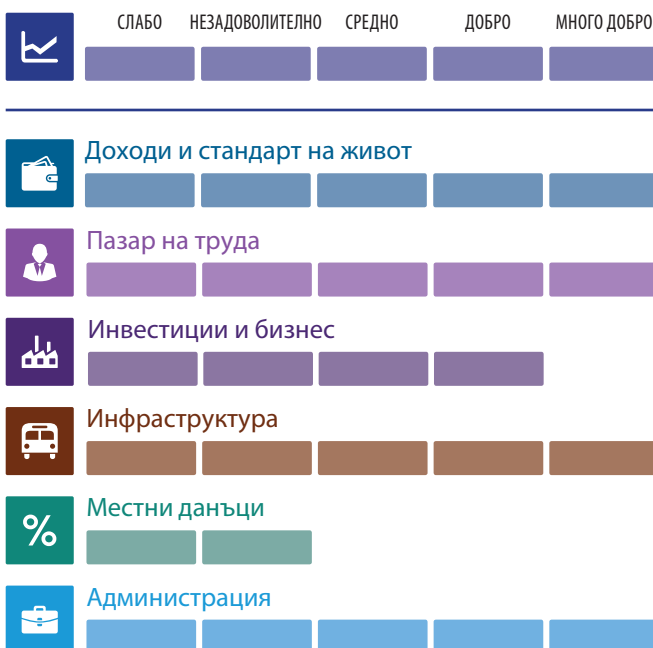
- ▶ Население (2021) 432 198
- ▶ Територия (кв.км) 3819
- ▶ Брой на населените места 159
- ▶ Дял на населението в градовете (%) 84,2

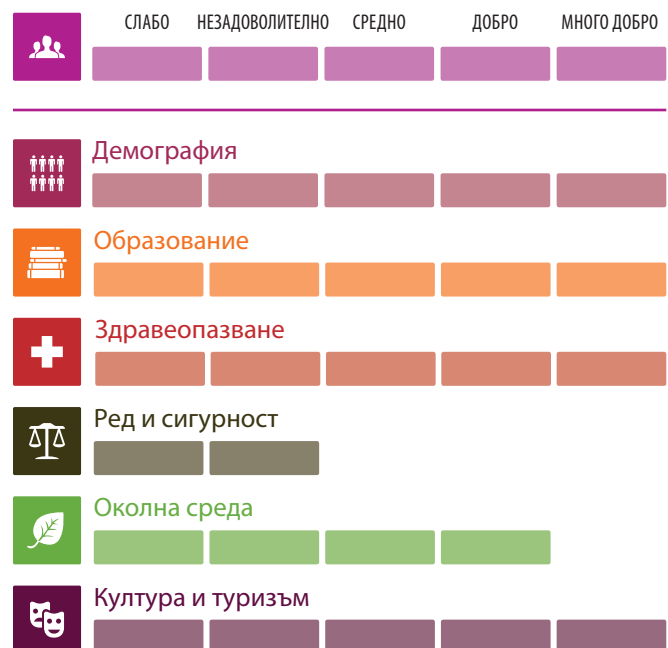
Област Варна остава сред първенците по брутен вътрешен продукт на човек от населението и през 2021 година. Заплатите и доходите продължават да нарастват. Тенденциите на пазара на труда през 2022 г. поставят областта на второ място в страната. Инвестиционната и бизнес активност също са сравнително високи. Усвояването на европейски средства изостава. Инфраструктурата на областта е добре развита. Местните данъци в общините в област Варна остават високи и през 2023 година. Почти пълно е покритието на общинските разходи с местни приходи средно за общините от областта.

Варна е сред областите със сравнително благоприятно демографско развитие. В сферата на образованието тенденциите са положителни. Представянето на учениците през 2023 г. е много добро. Спрямо средните стойности в страната лекарите в област Варна са повече, но при леглата в болниците има недостиг. Престъпленията са относително много, а разкриваемостта им – сравнително ниска. Урбанизацията в областта обуславя и значителния дял на населението в селища с обществена канализация. Културният живот е интензивен, а туризмът – добре развит.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт в областта нараства и през 2021 г. я нарежда веднага след челната тройка (столицата и областите Стара Загора и София). Заплатите и пенсиите се увеличават с близък до средния за страната темп и са сравнително високи. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 17,2 хил. лв., а размерът на средната месечна пенсия е 569 лв. през 2021 година.

Неравенството и бедността в областта се задържат на сравнително ниски нива и през 2022 година. Коефициентът на Джини за подоходното неравенство е 33,5 (при 38,4 в страната). Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, намалява до 14,2% (при 22,9% в страната) и е вторият най-нисък в страната (след този в столицата).

Пазар на труда

В тази категория оценката на област Варна е втората най-висока в страната (след тази на столицата) и по редица индикатори областта също заема второ място с най-благоприятни резултати през 2022 година. Делът на населението в трудоспособна възраст намалява, но остава сравнително висок – 60,3% (при 58,5% в страната). Икономическата активност се увеличава значително до 78,0% (при 73,6% в страната). Същевременно заетостта се повишава, а безработицата намалява. Коефициентът на заетост достига 77,2% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – до 3,2% (при 5,2% в страната).

Образователната структура на работната сила през 2022 г. също е сравнително благоприятна. Делът на висшистите сред населението на 25–64 години нараства с 4,2 пр.п. до 34,4% и вече е трайно над средното ниво за страната (29,8%). Делът на работната сила с основно и по-ниско образование се повишава леко и вече е по-висок от средния – 16,2% в областта при 16,0% в страната.

Сравнително добрите демографски тенденции в област Варна се отразяват и на благоприятното развитие на пазара на труда. Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години е 77,1% (при 65,7% в страната) и остава третият най-висок в страната (след тези в област Сливен и в столицата).

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната и бизнес активност в област Варна остават сравнително добри и през 2021 година. Броят на нефинансовите предприятия в областта продължава да е висок, задържайки се на 69 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Вътрешните и външните инвестиции нараства. Разходите за придобиване на дълготрайни

материални активи достигат 2,7 хил. лв. на човек от населението, а преките чуждестранни инвестиции – 3,3 хил. евро на човек. Произведената продукция също се увеличава до 26,7 хил. лв. на човек през 2021 година.

Сравнително слабо обаче остава усвояването на европейски средства. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 1980 лв. на човек (при 2836 лв. на човек в страната).

Разходите за научноизследователска и развойна дейност са относително високи.

Инфраструктура

Инфраструктурата на Варна е сравнително добре развита и през 2022 г. и областта заема първото място в тази категория. Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа е висока. Значителен е и делът на автомагистралите и първокласните пътища – 27,4% (при 18,5% в страната). Качеството на пътната настилка се задържа високо. В добро състояние са 57% от пътищата в областта (при 41% в страната).

Достъпът на домакинствата до интернет е близък до средния за страната – 87,7% в областта при 87,3% в страната.

Местни данъци

Усредненото ниво на разглежданите местни данъци в общините в област Варна остава високо и през 2023 г. областта се нарежда веднага след столицата. Особено големи са разликите със средните за страната нива на облагането при прехвърлянето на собственост, търговията на дребно и таксиметровия превоз. В рамките на областта най-високи са местните данъци в община Варна, а най-ниски – в общините Долни чифлик и Ветрино.

Администрация

Област Варна се нарежда на първо място в страната в тази категория. И през 2023 г. самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ са високи. Оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление в областта се повишава и също остава сред най-високите – на трето място със 76,8 т. (при 70,3 т. в страната).

Сравнително големият дял на собствените от общите приходи на общините от областта поставя Варна на трето място в страната със средно 35,2% (при 29,0% в страната) за 2022 година. Почти пълно е и покритието на общинските разходи с местни приходи.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■■

Демография ■■■■■■

Варна е сред областите с много добро демографско развитие и през 2022 г., което я поставя на второ място (след столицата) в тази категория. Коефициентът на естествен прираст е $-6,9\%$ и е сред най-високите и далеч над средните стойности за страната ($-9,7\%$). Област Варна продължава да привлича жители и коефициентът на механичен прираст остава положителен $-6,1\%$.

Всичко това се отразява на възрастовата зависимост в областта и тя отново е сравнително благоприятна. Коефициентът на възрастова зависимост като съотношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години е 143,8% (при 165,9% в страната), а към това на 15–64 години $-33,5\%$ (при 37,7% в страната).

Варна е сред областите с най-висок дял на градското население и сравнително висока гъстота в урбанизираните територии.

Образование ■■■■■■

Варна е сред областите с най-добро представяне в сферата на образованието (отново след столицата). През 2022 г. делът на децата в детските градини е 90,3% (при 87,3% в страната), а коефициентът на записване на населението в V–VII клас е 92,8% (при 90,7% в страната). Делът на второгодниците остава сравнително нисък $-0,8\%$ (при 1,2% в страната). Съответствието между специалностите в професионалното образование и профила на икономиката в областта е сравнително ниско.

На националното външно оценяване по математика след VII клас през 2023 г. учениците от областта показват относително висок резултат $-42,6$ т. (при 35,3 т. в страната). На матурата по български език и литература средният успех е близък до този в страната – „Добър“ 3,94 в областта (при „Добър“ 3,93 в страната). Делът на слабите оценки е 16,1% (при 17,9% в страната). Въпреки че тези резултати остават над средните за страната, представянето на учениците в областта значително се влошава.

Броят на студентите в областта се запазва относително висок.

Здравеопазване ■■■■■■

Варна продължава да е сред областите със сравнително нисък дял на здравноосигурените лица и през 2022 г. $-91,2\%$ (при 93,5% в страната). Спрямо средните стойности в страната лекарите в област Варна са повече, но при леглата в многопрофилните болници има недостиг – броят им е 4,7 на хиляда души от населението (при 5,9 на хиляда души в страната). Преминалите за лечение болни също са сравнително малко на брой -173 на хиляда души (при 235 на хиляда души в страната). Коефициентът на детска смъртност намалява и е сравнително нисък. Средната продължителност на живота на жителите на областта е сред най-високите в страната $-73,6$ години (при 71,9 години в страната).

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на наказателните съдии в област Варна продължава да е сравнително ниска. През 2022 г. един местен съдия разглежда средно по 7,7 дела на месец (при 10,1 дела месечно на съдия в страната). Ниската натовареност се отразява и на бързината на правораздаване в областта. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е 91% (при под 89% в страната), а този на висшите дела -7% (при 12% в страната).

През 2022 г. престъпленията в областта се увеличават и са сред най-многобройните в страната (на второ място спрямо населението след област Враца), а разкриваемостта им намалява. Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Варна е 14,5 на хиляда души от населението (при 11,6 на хиляда души в страната). Разкриваемостта на престъпленията е 39% (при 49% в страната) и е втората най-ниска след тази в столицата.

Околна среда ■■■■■■

Значителният дял на градското население в област Варна обуславя високите дялове на населението в селища с обществена канализация (85,8% при 74,8% в страната) и с такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (85,6% при 66,8% в страната) през 2021 година.

Варна е сред областите с най-висок обем на образуваните битови отпадъци и през 2021 г. -512 кг на човек (при 445 кг на човек в страната). Същевременно делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци остава сравнително висок -85% (при 74% в страната).

Делът на горската територия в областта е по-нисък от средния, а на нарушената – по-висок. Инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението са значително по-ниски от средните за останалите области.

Култура и туризъм ■■■■■■

В оценката по индикаторите за култура и туризъм област Варна се нарежда в челната тройка (след област Бургас и столицата). Посещенията в кината нарастват значително през 2022 г. и остават над средните за страната. Подобни са тенденциите по отношение на посещенията на театрите и на библиотеките.

Броят на леглата в местата за настаняване е 144 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната). Област Варна е на второ място (след област Бургас) по относителен брой на реализираните нощувки и също на второ (след област Хасково) по дял на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията.

Ключови показатели за област Варна

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	15 629	17 872	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	15 299	17 201	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	22,9	17,3	14,2	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	61,7	62,0	60,3	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	70,2	73,8	77,2	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	5,6	3,9	3,2	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	14,4	15,8	16,2	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	24,8	30,2	34,4	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	21 397	26 672	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2247	2692	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	3166	3299	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	77,5	91,1	87,7	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	46,2	56,5	56,8	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	93,9	100,0	101,2	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	78,7	76,5	76,8	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-6,9	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	6,1	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,39	4,11	3,94	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	44,4	43,3	42,6	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	83,6	83,0	92,8	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	75,4	74,2	73,6	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	83,9	83,8	91,2	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1685	1710	1567	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	12,5	11,8	14,5	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	7,4	8,4	6,7	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	86,1	85,8	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	391	512	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	86,6	84,8	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	306	568	963	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	4100	7106	9451	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Велико Търново

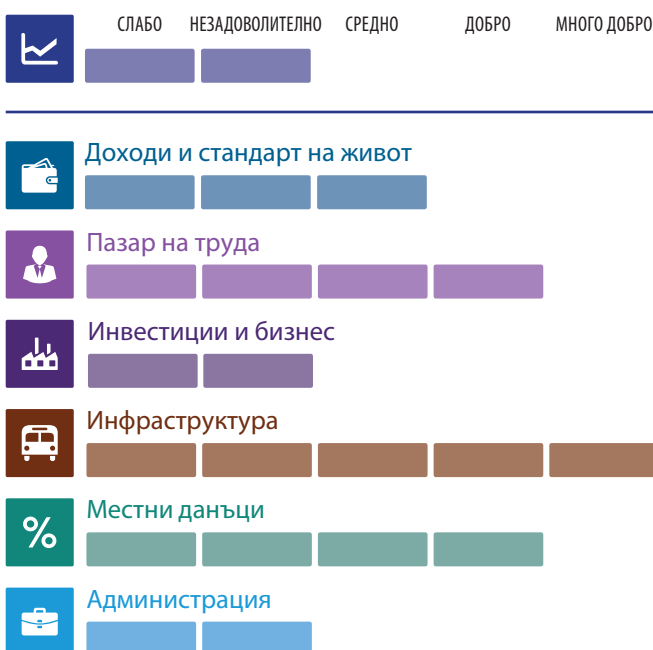
▶ Население (2021)	207 371
▶ Територия (кв.км)	4662
▶ Брой на населените места	336
▶ Дял на населението в градовете (%)	69,8

Брутният вътрешен продукт в област Велико Търново нараства по-бързо от средния за страната спрямо населението. Работната сила е сред най-високообразованите в страната, но застаряването на населението е предизвикателство пред пазара на труда. Инвестиционната и бизнес активност са незадоволителни. Делът на автомагистралите и първокласните пътища в общата пътна мрежа е нисък. Усредненият размер на разглежданите местни данъци в общините от област Велико Търново остава висок. Оценката за степента на прозрачност в работата на местните администрации изостава.

Общото застаряване на населението в страната е особено силно изразено във Велико Търново. По образователни показатели областта е на сравнително добра позиция. Броят на студентите в областта спрямо населението е най-високият в страната. Броят на леглата в многопрофилните болници се запазва изключително нисък. Делът на разкритите престъпления остава висок. Регистрираните в областта престъпления се повишават. Представянето на областта по индикаторите за околна среда е добро. Културният живот в област Велико Търново е интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

Брутният вътрешен продукт в област Велико Търново нараства по-бързо от средния за страната спрямо населението и през 2021 г. и достига 13,7 хил. лева. Заплатите и пенсиите в областта се увеличават със средния размер за страната. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 14,5 хил. лв., а средната месечна пенсия – 506 лева. Коефициентът на Джини за подоходното неравенство намалява през 2022 г. и остава нисък – 30,8 (при 38,4 в страната). Свива се и относителният дял на населението, живеещо под националната линия на бедност – 20,7% (при 22,9% в страната) през 2022 година.

Пазар на труда ■■■■

Делът на трудоспособното население в областта намалява и остава сравнително нисък – 56,4% (при 58,5% в страната) през 2022 година. Икономическата активност също бележи спад и за първи път от три години се изравнява със средната за страната – 73,6%. Това намаление е съпроводено от свиване на заетостта и увеличение на безработицата. Все пак коефициентът на заетост остава сравнително висок – 71,2% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – близък до средния – 5,7% (при 5,2% в страната).

Работната сила в областта е сред най-високообразованите. Делът на населението на възраст 25–64 години с основно и по-ниско образование е 7,1% (при 16,0% в страната), а с висше образование – 28,1% (при 29,8% в страната).

Предизвикателство пред пазара на труда в област Велико Търново остава общото застаряване на населението. Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години е 58,0% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да се оттеглят от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват 58 младежи, на които им предстои да се вляят на него.

Инвестиции и бизнес ■■■

Инвестиционната и бизнес активност в област Велико Търново са незадоволителни и през 2021 година. Броят на нефинансовите предприятия остава сравнително нисък – 46 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи нарастват, но обемът на преките чуждестранни инвестиции се свива и остава изключително нисък – 325 евро на човек. По-ниска от средната продължава да е и стойността на произведената продукция на човек от населението в областта.

Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Велико

Търново достига 2258 лв. (при 2836 лв. в страната). В рамките на областта най-много средства е усвоила община Свищов (2,4 хил. лв.), въпреки че и тя не достига средните стойности за страната.

Относителният размер на разходите за научноизследователска и развойна дейност остава сравнително нисък.

Инфраструктура ■■■■■■

Като своеобразен център на Северна България област Велико Търново се отличава с висока гъстота на пътната и железопътната мрежа. В същото време обаче делът на автомагистралите и първокласните пътища в общата пътна мрежа е нисък – 16,3% при 18,5% в страната през 2022 година. Качеството на пътищата продължава да се повишава и делът на пътната настилка в добро състояние вече е значително над средния – 46% в областта при 41% в страната. През 2022 г. делът на домакинствата с достъп до интернет нараства бързо и за първи път се изравнява със средния за страната – 87,3%.

Местни данъци ■■■■

Усредненият размер на разглежданите местни данъци в общините от област Велико Търново остава сравнително висок и през 2023 година. Значително по-висок е размерът на данъка върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица (2,50‰ при 2,08‰ в страната) и при прехвърлянето на собственост (2,89% при 2,76% в страната). Сравнително високи остават и данъците върху превозните средства и върху търговията на дребно. Относително нисък пък е данъкът върху таксиметровия превоз – 387 лв. годишно (при 471 лв. в страната).

В рамките на областта най-високи са усреднените данъци в община Велико Търново, а най-ниски – в общините Сухиндол и Елена.

Администрация ■■■

През 2023 г. самооценките на общините в областта за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ са по-ниски от средните за страната. Оценката за степента на прозрачност в работата на местните администрации също изостава и е 68,2% (при 70,3% в страната).

Делът на собствените от общите приходи на общините в областта е средно 23,8% (при 29,0% в страната). По-ниско остава и покритието на общинските разходи с местни приходи – 73,0% (при 84,2% в страната) през 2022 година.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Общото застаряване на населението в страната е особено силно изразено в област Велико Търново и през 2022 година. Механичният прираст е положителен (2,0‰), но не успява да компенсира силно отрицателния коефициент на естествен прираст в областта (-13,6‰ при -9,7‰ в страната). Това се отразява и на възрастовата зависимост в областта. Съотношението на населението на над 65 години към това на под 14 години е 215,8% (при 165,9% в страната), а към това на 15–64 години – 45,0% (при 37,7% в страната).

Сравнително малка част от населението живее в градовете (69,8% при 73,6% в страната), а гъстотата му в урбанизираните територии е ниска (925 души на кв. км при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■■■

По образователни показатели Велико Търново е на много добра позиция сред останалите области в страната. Делът на децата в детските градини е сравнително висок (90,6% при 87,3% в страната), а нетният коефициент на записване на населението в V–VII клас се повишава през 2022 г. и изпреварва средния за страната – 92,8% в областта при 90,7% в страната. Влошаване се наблюдава при дела на второгодниците, но той остава по-нисък от средния.

Представянето на учениците в областта е под средното за страната и през 2023 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 31,2 т. (при 35,3 т. в страната), а на матурата по български език и литература – „Добър“ 3,72 (при „Добър“ 3,93 в страната). Делът на слабите оценки е 18,8% (при 17,9% в страната).

Броят на студентите във Велико Търново се увеличава и поставя областта на първо място, изпреварвайки столицата, със 75,5 студенти на хиляда души от населението (при 33,2 на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■■■

Делът на здравноосигурените лица в областта нараства, но остава под средния за страната (92,7% при 93,5% в страната) през 2022 година. Броят на общопрактикуващите лекари спрямо населението е над средния за страната, но този на лекарите специалисти е значително по-малък.

Броят на леглата в многопрофилните болници остава изключително нисък (3,7 на хиляда души от населението при 5,9 на хиляда души в страната), а ръстът му през последните няколко години е много бавен. Броят на преминалите за лечение болни е значително под средния за страната – (136 на хиляда души от населението при 235 на хиляда души в страната), което може да означава, че населението търси здравни грижи извън областта (вероятно в близката област Плевен).

Средната продължителност на живота в областта е близка, но над средната за страната (72,1 години при 71,9 години средно).

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на наказателните съдии в област Велико Търново остава сравнително ниска и през 2022 година. Един съдия разглежда средно по 8,1 дела месечно (при 10,1 дела на съдия в страната). Това се отразява и на бързината на правораздаване – 91% от делата приключват в 3-месечен срок (при 89% в страната).

Броят на регистрираните в областта престъпления срещу личността и собствеността се повишава през 2022 г. до 10,8 на хиляда души от населението, но е под средния за страната (11,6 на хиляда души). Делът на разкритите престъпления също леко се увеличава до 58% и остава значително над средния за страната (49%).

Околна среда ■■■■■■

Представянето на областта по индикаторите за околна среда е сравнително добро. През 2021 г. обемът на образователните битови отпадъци е близък, но под средния за страната – 426 кг на човек годишно в областта при 445 кг в страната. Същевременно на практика целият обем се предава за третиране и рециклиране (при 74% в страната).

Сравнително по-ниският дял на населението в градовете оказва влияние върху свързаността на населението с канализация. През 2021 г. 68,3% от населението живее в селища с обществена канализация (при 74,8% в страната), а 61,8% от нея е свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (при 66,8% в страната).

Сравнително нисък е делът на горската територия – 23% (при 33% в страната), но и нарушената територия е относително ограничена – 0,24% (при 0,43% в страната). Инсталираните ВЕИ мощности в областта са сравнително малко.

Култура и туризъм ■■■■

През 2022 г. посещенията на кината, музеите и библиотеките в областта се увеличават значително. Спрямо населението област Велико Търново се нарежда на второ място по посещения на музеи (след област Габрово) и на трето по посещения в библиотеки (след областите Силистра и Шумен).

Броят на леглата в местата за настаняване спрямо населението нараства, но остава сравнително нисък – 25 на хиляда души при 55 на хиляда души в страната. Относително малко са и реализираните нощувки в областта, както и делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията.

Ключови показатели за област Велико Търново

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 492	13 669	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 008	14 545	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	30,8	22,5	20,7	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,1	59,4	56,4	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	75,9	72,2	71,2	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	6,9	5,3	5,7	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	10,1	6,7	7,1	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	29,7	28,6	28,1	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	16 145	18 655	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2022	2195	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	401	325	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	67,3	81,7	87,3	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	40,0	44,1	45,9	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	76,0	76,5	73,0	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	75,1	68,3	68,2	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-13,6	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	2,0	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,12	3,83	3,72	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	35,4	32,7	31,2	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	85,1	83,9	92,8	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	74,2	72,8	72,1	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	84,7	85,3	92,7	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1738	1710	1591	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,1	10,0	10,8	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	9,4	11,8	10,8	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	69,5	68,3	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	357	426	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	100,0	99,8	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	195	182	529	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	970	1228	1545	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Видин

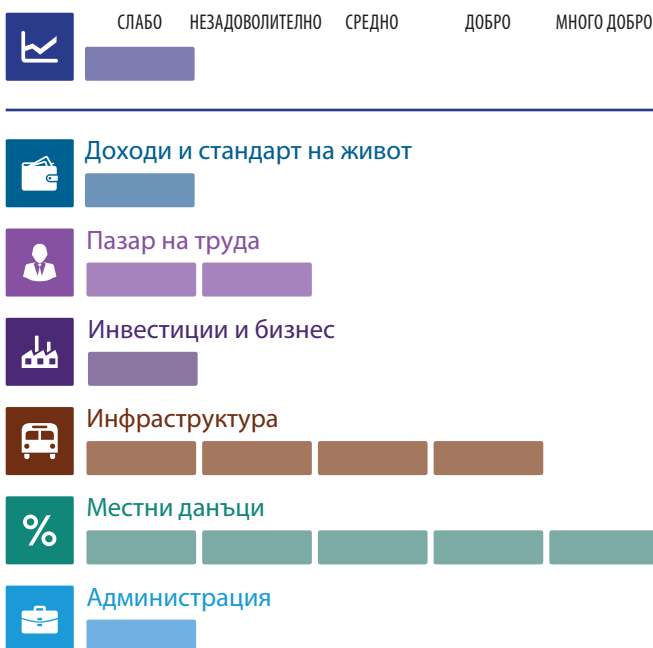
▶ Население (2021)	75 408
▶ Територия (кв.км)	3033
▶ Брой на населените места	140
▶ Дял на населението в градовете (%)	63,7

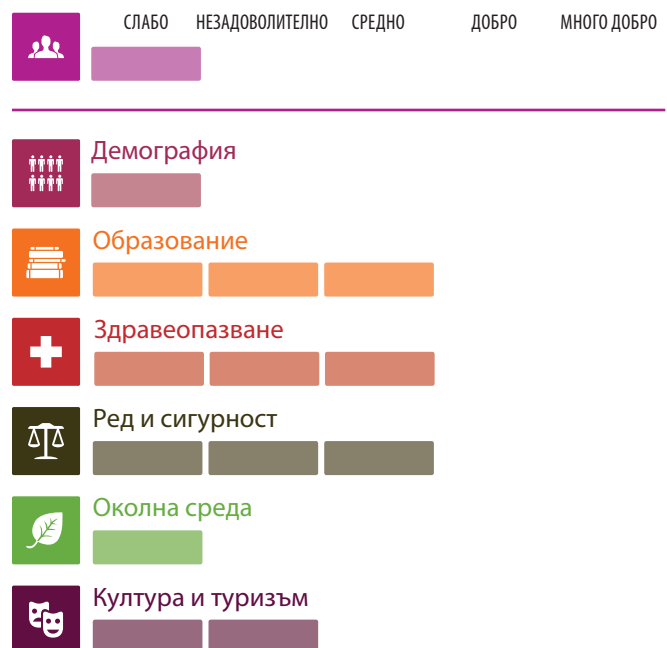
Видин е сред областите с най-слаби показатели в сферата на доходите и стандарта на живот. Образователната структура на работната сила се подобрява, но безработицата продължава да е изключително висока. Инвестиционната и бизнес активност в област Видин са сравнително слаби, а инфраструктурата е недобре развита. Видин е сред областите с най-нисък усреднен размер на разглежданите местни данъци и през 2023 година. Показателите, оценяващи работата на местната администрация, подреждат областта в дъното на класацията.

Видин остава областта с най-неблагоприятна демографска картина в страната и през 2022 година. Резултатите на учениците са сравнително ниски и през 2023 година. Здравеопазването в областта страда от недостиг на лекари специалисти и на легла. Натовареността на местните наказателни съдии е ниска, което се отразява и на бързината на правораздаването. Сравнително ниският дял на населението в градовете обяснява относително ограничения дял на свързаността с обществена канализация. През 2022 г. интензивността на културния живот и на туризма се засилва.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Видин е сред областите с най-слаби показатели в сферата на доходите и стандарта на живот (само преди област Силистра в тази категория). Брутният вътрешен продукт на човек от населението нараства значително през 2021 г. (до 11,4 хил. лв.), но този ръст не може да компенсира ниския му размер. Заплатите и пенсиите също се увеличават с над средния темп, но и те остават сравнително ниски. Средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 12,9 хил. лв. и е третата най-ниска в страната (след тези в областите Благоевград и Кюстендил), а месечната пенсия е 475 лева.

Подоходното неравенство в областта е близко до средното за страната, но нивото на бедност остава високо. През 2022 г. 39,2% от жителите на областта (при 22,9% в страната) живеят под националната линия на бедност, което е втората най-висока стойност след тази в област Монтана.

Пазар на труда

Видин е областта с най-нисък дял на населението в трудоспособна възраст – 53,6% (при 58,5% в страната) през 2022 година. Икономическата активност продължава да намалява и достига 68,4% (при 73,6% в страната). Това намаляване е съпроводено от ръст и на заетостта, и на безработицата. Коефициентът на заетост е 61,7% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 14,1%, което е най-високата стойност в страната.

През 2022 г. отново се наблюдава подобрене на образователната структура на работната сила. Делът на населението на възраст 25–64 години с висше образование достига 22,4% (при 29,8% в страната), а на хората с основно и по-ниско образование намалява до 13,4% (при 16,0% в страната).

Предизвикателство пред местния пазар на труда остава и застаряването на населението. Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години е 59,5% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват по-малко от 60 млади, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната и бизнес активност в област Видин са сравнително слаби и през 2021 година. Броят на предприятията спрямо населението остава сред най-ниските в страната – 36 на хиляда души от населението при 60 на хиляда души в страната.

Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението продължават да нарастват, но също остават сред най-ниските – 1,3 хил. лв. при 3,1 хил. лв. в страната. За втора поредна година в областта има отлив

на преките чуждестранни инвестиции и размерът им достига 597 евро на човек. Относителният обем на произведената продукция нараства леко, но продължава да е най-ниският в страната – 8,2 хил. лв. на човек в областта.

Усвояването на европейски средства остава интензивно. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 2996 лв. на човек (при 2836 лв. на човек в страната). В рамките на област Видин най-много средства усвояват общините Белоградчик и Видин.

Инфраструктура

Гъстотата на железопътната мрежа в областта е близка до средната за страната. Гъстотата на пътната мрежа е сравнително висока (над 20 км на 100 кв. км територия при 18 км в страната), но делът на автомагистралите и първокласните пътища остава нисък (11,3% при 18,5% в страната). Качеството на пътната настилка се подобрява, но и то остава на сравнително ниско ниво – 36,1% от пътищата в областта са в добро състояние при 41,1% в страната през 2022 година.

Делът на домакинствата с достъп до интернет нараства и за първи път изпреварва средния за страната.

Местни данъци

Видин е сред областите с най-нисък усреднен размер на разглежданите местни данъци (след областите Монтана и Благоевград) и през 2023 година. Особено голяма е разликата при облагането на търговията на дребно – 4,60 лв. на кв. м търговска площ средно за областта (при 13,04 лв. на кв. м в страната). Изключително ниско е и нивото на данъците върху превозните средства (1,25 лв./kW при 1,56 лв./kW в страната), както и върху таксиметровия превоз (300 лв. при 471 лв. в страната).

В рамките на областта общината с най-ниски средни данъци продължава да е Видин.

Администрация

Видин е областта с най-слабо представяне на местната администрация. През 2023 г. самооценката на местните администрации за развитието на електронното управление остава най-ниската в страната. Самооценката за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ нараства, но също остава по-ниска от средната за общините в страната. Сравнително слаба продължава да е и прозрачността в работата на органите на местното самоуправление.

Делът на собствените от общините приходи в общините от област Видин през 2022 г. намалява и остава нисък – 17,5% (при 29,0% в страната). Относително ограничено е и покритието на общинските разходи с местни приходи – 73,9% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■

Демография ■

Видин остава областта с най-неблагоприятна демографска картина в страната и през 2022 година. Коефициентът на естествен прираст е изключително нисък със стойност от $-21,3\%$ – над двойно под средното ниво за страната ($-9,7\%$). Механичният прираст е слабо положителен ($0,9\%$). Продължителният период на бързо застаряване на населението се проявява и в изключително неблагоприятната възрастова зависимост в областта и измерващите я коефициенти са най-неблагоприятните в страната. Съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е $269,8\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $54,3\%$ (при $37,7\%$ в страната) през 2022 година.

Делът на градското население е сравнително нисък и през 2022 г. ($63,7\%$ при $73,6\%$ в страната), а гъстотата му – почти двойно по-малка от средната за страната.

Образование ■■■■

През 2022 г. делът на децата в детските градини в областта е близък до средния за страната. Коефициентът на записване на населението в V–VII клас нараства, но остава нисък – $87,3\%$ (при $90,7\%$ в страната). Делът на второградниците пък намалява, но се задържа на по-високо ниво от средното за страната. Индексът на съответствието между професионалното образование и профила на икономиката в областта се повишава, но остава нисък и през 2023 година.

Представянето на учениците на националното външно оценяване по математика след VII клас е изключително слабо и през 2023 година. С $25,4$ т. (при $35,3$ т. в страната) областта е на предпоследно място в страната (само преди област Сливен). Резултатите на зрелостниците са по-добри, но също са под средните за страната. Средният успех на матурата по български език и литература в областта е „Добър“ $3,63$ (при „Добър“ $3,93$ в страната). Делът на слабите оценки е сравнително висок – $21,1\%$ (при $17,9\%$ в страната).

В открития през 2017 г. филиал на Русенския университет във Видин през учебната 2022/2023 година се обучават близо 400 студенти.

Здравеопазване ■■■■

Видин е областта с най-ниска средна продължителност на живота – $69,4$ години при $71,9$ години в страната за периода 2020–2022 година.

Делът на здравноосигурените в област Видин достига $97,5\%$ през 2022 г. и остава над средното ниво за страната ($93,5\%$). Броят на общопрактикуващите лекари продължава да е сравнително висок, но здравеопазването в областта страда от недостиг на лекари специалисти и на легла. Броят на леглата в местните многопрофилни болници нараства през последните няколко години, но остава сравнително нисък – $4,6$ легла на хиляда души от населението (при $5,9$

на хиляда души в страната). Вероятно това е и причината за сравнително ниския брой на преминалите за лечение болни и през 2022 г. – 145 на хиляда души от населението (при 235 на хиляда души в страната).

Коефициентът на детска смъртност в област Видин е над средния за страната.

Ред и сигурност ■■■■

През 2022 г. натовареността на наказателните съдии в областта остава под средната, което се отразява и на бързината на правораздаването. Един съдия разглежда средно по $7,7$ дела месечно (при $10,1$ дела месечно на съдия в страната), а делът на делата, приключили в 3-месечен срок, достига 96% (при 89% в страната).

Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността спрямо броя на населението в областта се повишава през 2022 г. и е третият най-висок в страната (след този в областите Враца и Варна) – $14,1$ на хиляда души при $11,6$ на хиляда души в страната. Същевременно разкриваемостта на престъпленията намалява, въпреки че се запазва над средната за страната – 55% в областта при 49% в страната.

Околна среда ■■

Обемът на образуваните битови отпадъци в областта през 2021 г. остава сравнително нисък – 355 кг на човек годишно (при 445 кг на човек в страната). В същото време обаче делът на отпадъците, предадени за третиране и рециклиране, продължава да е много малък – 18% (при 74% в страната).

Сравнително ниският дял на населението в градовете обяснява относително ограничения дял на свързаността с обществена канализация ($54,8\%$ от населението при $74,8\%$ в страната) и с пречиствателни станции за отпадъчни води ($49,8\%$ при $66,8\%$ в страната) през 2021 година. Делът на горските територии е нисък, както и на нарушените. Инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението са по-ниски от средните.

Култура и туризъм ■■■

Относителният брой на посещенията в кината и библиотеките в областта се повишава, но остава по-нисък от средния за страната през 2022 година. Леко намаление се забелязва при посещенията на местните музеи, като и те също са сравнително малко.

Въпреки слабия ръст броят на леглата в местата за настаняване остава силно ограничен (14 на хиляда души при 55 на хиляда души в страната), но и относителният брой на реализираните нощувки също остава нисък (911 на хиляда души при 3739 на хиляда души в страната). Делът на наетите в сектора на културата, спорта и забавленията също продължава да е нисък – $0,17\%$ при $1,02\%$ в страната.

Ключови показатели за област Видин

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	8847	11 438	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	11 253	12 855	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	43,3	43,3	39,2	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	54,2	54,6	53,6	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	55,7	57,5	61,7	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	14,8	12,3	14,1	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	18,5	17,6	13,4	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	18,0	19,8	22,4	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	7209	8237	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1065	1260	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	968	597	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	44,8	74,8	88,5	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	24,6	28,3	36,1	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	64,1	61,4	73,9	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	60,2	57,4	57,5	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-21,3	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	0,9	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,12	3,83	3,63	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	28,4	21,6	25,4	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	80,8	78,8	87,3	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	71,8	70,5	69,4	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	91,2	92,4	97,5	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1465	1433	1361	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	12,4	10,0	14,1	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	15,2	4,3	9,4	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	57,7	54,8	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	371	355	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	46,5	18,3	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	102	232	320	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	1068	626	911	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Враца

▶ Население (2021)	152 813
▶ Територия (кв.км)	3620
▶ Брой на населените места	123
▶ Дял на населението в градовете (%)	59,9

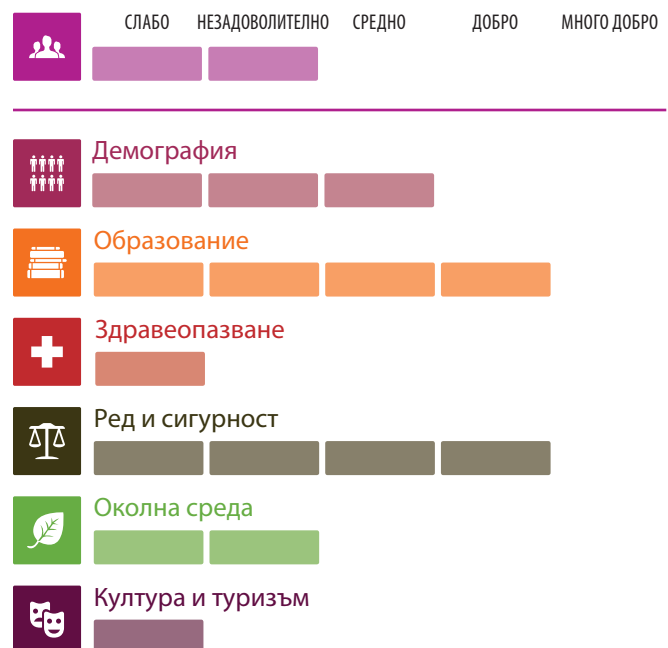
Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Враца продължава да нараства. Средната годишна брутна работна заплата на наетите е третата най-висока в страната. През 2022 г. нивата на заетостта и на безработицата се повишават едновременно. Враца е сред областите с подчертан индустриален профил и делът на работната сила със средно образование е сравнително висок. Икономическата и инвестиционната активност в областта остават сравнително ограничени. Качеството на пътищата не се подобрява. Местните данъци са ниски. Прозрачността в работата на общинските администрации намалява.

Коефициентите на възрастова зависимост в област Враца остават по-неблагоприятни от средните за страната. Показателите в сферата на основното и средното образование се запазват сравнително добри, но резултатите – относително ниски. Здравеопазването страда от недостиг на лекари специалисти и на болнични легла. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността спрямо населението в областта са най-високите в страната. Достъпът до обществена канализация е ограничен. Делът на горската територия е нисък. Културният живот и туризмът не са силно застъпени.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Враца продължава да нараства и през 2021 г. след рекордния ръст през предходната година и достига 17,8 хил. лева. Заплатите и пенсиите също се увеличават със средния за страната ръст. Средната годишна брутна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 17,3 хил. лв. и е третата най-висока в страната (след тези в столицата и област София), основно заради наетите в АЕЦ-Козлодуй. Средната месечна пенсия е 529 лв. и също е по-висока от тази в повечето области. Нивото на бедност обаче остава високо. През 2022 г. 31,5% от населението на област Враца живее под националната линия на бедност (при 22,9% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Делът на трудоспособното население в областта намалява и е по-нисък от средния за страната и през 2022 г. – 57,3% (при 58,5% в страната). Икономическата активност продължава да нараства, но все още е значително по-ниска от средната – 67,8% в областта при 73,6% в страната. Това увеличение е съпроводено едновременно от ръст и на заетостта, и на безработицата, като данните и по двата показателя са значително по-неблагоприятни от средните. Коефициентът на заетост в област Враца е 61,4% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 10,7% (при 5,2% в страната).

Враца е сред областите с подчертан индустриален профил и делът на работната сила със средно образование е сравнително висок. През 2022 г. делът на населението на възраст между 25 и 64 години с висше образование намалява до 15,6% (при 29,8% в страната), но и този на населението с основно и по-ниско образование се свива до 22,5% (при 16,0% в страната).

Застаряването на населението се отразява и на пазара на труда. Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години в областта е 65,0% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от пазара на труда през следващите няколко години, отговарят 65 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес ■■■■

Икономическата и инвестиционната активност в област Враца са сравнително ограничени и през 2021 година. Броят на нефинансовите предприятия е 38 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се свиват. Преките чуждестранни инвестиции обаче нарастват значително през 2021 г. и достигат 1240 евро на човек.

Произведената продукция на човек от населението в областта продължава да нараства и през 2021 г. отбелязва рекордно увеличение – 65%, до 29 хил. лева.

Враца остава и сред областите с най-добро усвояване на европейски средства. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 3545 лв. на човек от населението (при 2836 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много средства усвояват общините Враца (над 5 хил. лв.) и Мездра (над 3 хил. лв.).

Инфраструктура ■■■■

Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в област Враца е близка до средните стойности за страната, но качеството на пътищата остава изключително ниско. Делът на автомагистралите и първокласните пътища в общата пътна мрежа на областта е 9,9% (при 18,5% в страната). Делът на пътната настилка в добро състояние пък е 34,3% (при 41,1% в страната) през 2022 година.

Достъпът на домакинствата до интернет също изостава спрямо средните за страната стойности.

Местни данъци ■■■■

Усредненото ниво на местните данъци в общините в област Враца е сравнително ниско и през 2023 година. Размерът на ставката на данъка върху търговията на дребно средно за областта е почти двойно по-нисък от средния – 6,84 лв. на кв. м при 13,04 лв. на кв. м в страната. По-ниски са и данъците върху превозните средства, върху прехвърлянето на собственост и върху таксиметровия превоз.

От разглежданите местни данъци единствено усреднената ставка на данъка върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица в областта и през 2023 г. е по-висока от средната за страната.

В рамките на областта най-високи са данъците в община Козлодуй, а най-ниски – в община Мизия.

Администрация ■■■■

Усредненият дял на собствените от общите приходи в общините от областта е сравнително нисък – 20,4% (при 29,0% в страната). По-ниско от средното ниво в страната е и покритието на общинските разходи с местни приходи – 80,7% (при 84,2% в страната).

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство остават сравнително ниски и през 2023 г., но предоставянето на административни услуги на „едно гише“ е относително високо. Прозрачността в работата на местните администрации намалява и изостава от средната за страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■■

Коефициентът на естествен прираст остава значително по-нисък от средния със стойност от $-14,5\%$ (при $-9,7\%$ в страната) през 2022 година. Същевременно коефициентът на механичен прираст е нулев. Коефициентите на възрастова зависимост остават по-неблагоприятни от средните за страната. През 2022 г. съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е $174,9\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $40,3\%$ (при $37,7\%$ в страната).

Делът на градското население се задържа нисък – $59,9\%$ (при $73,6\%$ в страната), а гъстотата му е двойно по-малка от средните стойности.

Образование ■■■■

Показателите на област Враца в сферата на основното и средното образование остават сравнително добри, но резултатите – относително ниски. Делът на децата в детските градини е висок – $90,6\%$ (при $87,3\%$ в страната). Враца е и сред областите с висок нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас и през 2022 г. – $91,7\%$ (при $90,7\%$ в страната). Делът на второгодиците леко намалява и се изравнява със средния за страната – $1,2\%$. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката в областта нараства през 2023 г. и е близко до средното за страната.

Резултатите на учениците от област Враца са сравнително слаби и през 2023 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е $26,7$ т. (при $35,3$ т. в страната). Средният успех на матурите по български език и литература пък е „Добър“ $3,58$ (при „Добър“ $3,93$ в страната). Слабите оценки са $24,5\%$ (при $17,9\%$ в страната).

Броят на студентите в областта е $8,3$ на хиляда души от населението при $33,2$ на хиляда души в страната през 2022 година.

Здравеопазване ■■

Враца се нарежда сред областите с най-слабо развито здравеопазване (преди областите Ямбол и Сливен) през 2022 година.

Средната продължителност на живота е $70,5$ години (при $71,9$ години в страната). Делът на здравноосигурените традиционно е по-висок от средния за страната – $95,2\%$ (при $93,5\%$ в страната). Здравеопазването в областта страда от недостиг на лекари (както общопрактикуващи, така и специалисти) и на болнични легла. През 2022 г. броят на леглата в многопрофилните болници е $4,7$ на хиляда души от населението (при $5,9$ на хиляда души в страната). Вероятно ограниченият достъп до лекари и легла в болниците е и причината за относително ниския брой на преминалите за лечение болни и областта – 188 на хиляда души (при 235 на хиляда души в страната). През 2022 г. коефициентът на детска смъртност нараства и е сред трите най-високи в страната.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на наказателните съдии в областта се увеличава и през 2022 г. е малко над средната с $10,7$ дела месечно на съдия (при $10,1$ дела в страната), но това не се отразява на бързината на правораздаването. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, продължава да е най-високият в страната – 97% (при 89% средно за областите), а на висящите е най-ниският – 4% (при 12% в страната).

Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността продължават да се увеличават и Враца вече е областта с най-много престъпления спрямо населението (изпреварвайки област Монтана) – $16,4$ на хиляда души (при $11,6$ на хиляда души в страната). Въпреки това разкриваемостта им остава по-висока от средната – 55% (при 49% в страната) през 2022 година.

Околна среда ■■

Обемът на образуваните в областта битови отпадъци се запазва относително нисък и през 2021 г. – 332 кг на човек годишно (при 445 кг в страната). По-нисък обаче продължава да е и делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци – 54% (при 74% в страната).

Сравнително малкият дял на населението в градовете и ниската му гъстота могат да обяснят ограничения дял на населението в селища с обществена канализация – $55,7\%$ (при $74,8\%$ в страната), както и слабия му достъп до такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води – $51,1\%$ (при $66,8\%$ в страната).

Инсталираните ВЕИ мощности в областта са близо, но под средните за страната на човек от населението. Делът на горската територия е нисък – 15% (при 33% в страната), а нарушената територия е $0,22\%$ от общата на областта (при $0,43\%$ в страната) през 2022 година.

Култура и туризъм ■■

Културният живот и туризмът не са силно застъпени и областта изостава от средните показатели за страната и през 2022 година. Посещенията в кината се увеличават, но остават сравнително малко на брой – 303 на хиляда души от населението (при 590 на хиляда души в страната). Посещенията на местните музеи са 143 на хиляда души (при 619 на хиляда души в страната), а на библиотеките – 542 на хиляда души (при 584 на хиляда души в страната).

Броят на леглата в местата за настаняване спрямо населението в областта е изключително нисък – 9 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната) през 2022 година. Реализираните нощувки също са сравнително малко – 731 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната). Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията е $0,40\%$ (при $1,02\%$ в страната).

Ключови показатели за област Враца

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	15 572	17 781	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	15 537	17 324	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	33,2	33,5	31,5	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	57,4	57,6	57,3	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	57,1	58,5	61,4	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	12,5	10,3	10,7	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	22,4	24,1	22,5	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	22,9	18,8	15,6	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	17 615	29 013	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1839	1788	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	769	1240	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	71,5	67,9	79,6	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	34,5	27,2	34,3	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	70,3	72,5	80,7	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	73,9	64,7	64,6	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-14,5	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	0,0	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,99	3,75	3,58	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	30,3	26,4	26,7	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	91,8	92,3	91,7	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	72,5	71,4	70,5	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	92,6	93,8	95,2	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1762	1727	1724	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	12,9	13,0	16,4	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	4,5	3,6	3,9	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	57,7	55,7	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	306	332	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	50,1	54,4	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	111	228	303	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	367	473	731	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Габрово

- ▶ Население (2021)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

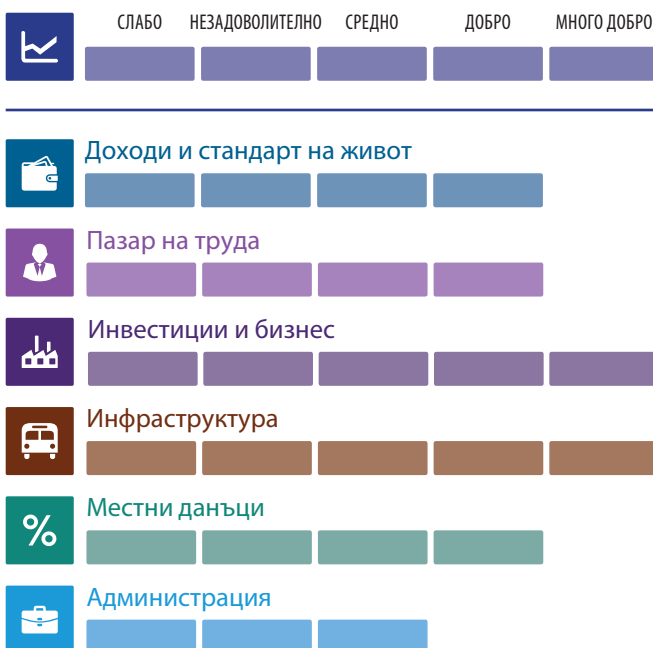
98 387
2023
349
79,6

Брутният вътрешен продукт, заплатите и пенсиите в област Габрово продължават да нарастват, а нивото на бедност остава сравнително ниско. Делът на населението в трудоспособна възраст за поредна година намалява. Бизнес и инвестиционната активност в областта са високи. Габрово изпреварва столицата и вече е областта с най-много усвоени европейски средства на човек от населението. Въпреки високата гъстота на пътната мрежа делът на автомагистралите и първокласните пътища е относително малък. И през 2023 г. нивото на местните данъци е относително ниско. Покритието на общинските разходи с местни приходи е малко.

Габрово е една от областите с най-неблагоприятна демографска картина. Резултатите в сферата на образованието са добри. Показателите, оценяващи здравеопазването, поставят областта на челните места в страната. Габрово е сред областите с най-висок дял на здравноосигурените лица. Областта продължава да е първенец по брой на разкритите престъпления. Значителна част от населението на областта е градско, което обяснява и големия дял на живеещите в селища с обществена канализация. Културният живот и туризмът в област Габрово остават сред най-интензивните в страната.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

През 2021 г. брутният вътрешен продукт в областта продължава да нараства, като достига 16,5 хил. лв. на човек от населението и отново е шестият най-висок в страната. Заплатите и пенсиите също се повишават. Брутната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 15,8 хил. лв., а средната месечна пенсия – 510 лева.

Коефициентът на Джини за подоходното неравенство остава нисък – 30,8 (при 38,4 в страната). Бедността нараства през 2022 г., но все още е под средната. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 21,9% (при 22,9% в страната).

Пазар на труда

Делът на населението в трудоспособна възраст продължава да намалява и през 2022 г. е третият най-нисък в страната (след тези в областите Видин и Ямбол). Коефициентът на икономическа активност нараства значително и вече трайно е над средните стойности в страната – 77,0% в областта при 73,6% в страната. Този ръст е съпроводен едновременно от голямо увеличение на заетостта и от леко повишение на безработицата. Коефициентът на заетост достига 70,9% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 4,1% (при 5,2% в страната).

Габрово е една от областите с най-висок дял на средните в работната сила (63,0% при 54,2% в страната), което отговаря на индустриалния ѝ профил. Същевременно дяловете и на висшистите, и на тези с основно и по-ниско образование са сравнително ниски – съответно 23,5% (при 29,8% в страната) и 13,5% (при 16,0% в страната).

Предизвикателство пред пазара на труда остава застаряването на населението. През 2022 г. коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на възраст 60–64 години е 55,9% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от работната сила, съответстват 56 младежи, на които им предстои включване в пазара на труда.

Инвестиции и бизнес

Бизнес и инвестиционната активност в областта са високи и през 2021 г. и областта заема третото място в страната в тази категория (след столицата и област София). Броят на нефинансовите предприятия е 56 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се повишават значително до 2,5 хил. лв. на човек от населението. Преките чуждестранни инвестиции също нарастват, достигайки 3,4 хил. евро на човек, и поставят областта в челната петица по този показател. Стойността на произведената продукция също се повишава до 30,2 хил. лв. на човек.

Габрово изпреварва столицата и вече е областта с най-много усвоени европейски средства на човек от населението. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 4333 лв. на човек (при 2836 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Габрово – 4,9 хил. лв. на човек.

Инфраструктура

Инфраструктурното развитие на област Габрово е много добро. Габрово е областта с най-висока гъстота на пътната мрежа в страната (25,6 км на 100 кв. км територия при 18,0 км в страната), въпреки че делът на автомагистралите и първокласните пътища е по-нисък от средния (16,6% при 18,5% в страната) през 2022 година. Делът на пътната настилка в добро състояние също е по-малък, въпреки че през 2022 г. нараства до 33,7% е (при 41,1% в страната). Достъпът на домакинствата до интернет се повишава и е над средния страната.

Местни данъци

Въпреки че Габрово е сред сравнително силно развитите икономически области, нивото на местните данъци е относително ниско и през 2023 година. Особено голяма е разликата в ставката за прехвърляне на собственост. Усреднено то ѝ ниво в общините от област Габрово е 2,53% (при 2,76% в страната). Нивото на ставките за търговията на дребно също е значително по-ниско в сравнение с това в страната. В рамките на областта най-високо е данъчното облагане в община Габрово, а най-ниско – в община Трявна.

Администрация

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ нарастват през 2023 г., но докато самооценката за електронното управление остава сравнително висока, тази за услугите на „едно гише“ все още силно изостава от средните оценки в страната.

Оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление в област Габрово запазва стойността си от предходната година и остава сравнително висока – 72,9 т. при 70,3 т. в страната за 2023 година.

Делът на собствените от общите приходи на общините от областта е сравнително нисък – 23,3% (при 29,0% в страната). Покритието на общинските разходи с местни приходи също е малко – 61,0% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■■

Демография ■■■■

Габрово е една от областите с най-неблагоприятна демографска картина и през 2022 г. и се подрежда веднага след тройката на дъното (областите Видин, Смолян и Силистра). Коефициентът на естествен прираст е вторият най-нисък в страната (след този в област Видин) със стойност от $-18,0\text{‰}$ (при $-9,7\text{‰}$ в страната). Коефициентът на механичен прираст е положителен ($2,8\text{‰}$), но не може да компенсира естествения.

Задълбочаването на застаряването на населението се вижда ясно и в коефициентите на възрастова зависимост. Съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е $255,3\%$ (при $165,9\%$ в страната) – третата най-висока стойност в страната (след тези в областите Видин и Смолян). Коефициентът на възрастова зависимост на населението на над 65 години към това на 15–64 години пък е $51,6\%$ (при $37,7\%$ в страната) – вторият най-висок в страната (след този в област Видин).

Голяма част от населението на областта е градско ($79,6\%$ при $73,6\%$ в страната), но гъстотата му е сравнително ниска (1105 души на кв. км при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■■■

Представянето на областта в сферата на образованието е много добро. Габрово отново е сред областите с висок коефициент на записване на населението в V–VII клас и през 2022 година. Делът на второгодниците се повишава, но остава сравнително нисък. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката е $44,7\%$ (при $53,6\%$ в страната) през 2023 година.

Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас през 2023 г. е $31,3$ т. (при $35,3$ т. в страната). Средната оценка на матурите по български език и литература в областта е по-ниска от средната за страната („Добър“ $3,80$ при „Добър“ $3,93$ в страната), но делът на слабите оценки продължава да е по-нисък от средния ($17,3\%$ при $17,9\%$ в страната).

Габрово остава сред областите с най-висок брой на студентите – $43,9$ на хиляда души от населението (при $33,2$ на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■■■■■

Показателите, оценяващи здравеопазването в областта, я поставят на челните места в страната (след областите Смолян и Плевен).

Средната продължителност на живота на жителите на областта продължава да намалява, но е по-висока от средната за страната. Габрово е сред областите с най-висок дял на здравноосигурените лица и през 2022 година. Броят на общопрактикуващите лекари спрямо населението е по-висок от средния за страната, но специалистите са по-малко. Броят на леглата в местните многопрофилни болници нараства, но все още не достига средните стойности.

Преминалите за лечение болни са относително малко – 217 на хиляда души (при 235 на хиляда души в страната). Коефициентът на детска смъртност в областта намалява и е по-нисък от средния в страната.

Ред и сигурност ■■■■■■

Въпреки че натовареността на наказателните съдии в областта е сравнително ниска, това до голяма степен не се отразява на бързината на правораздаването и през 2022 година. Един местен съдия разглежда средно по $8,2$ наказателни дела месечно (при $10,1$ дела на месец на съдия в страната), а делът на делата, приключили в 3-месечен срок, е 88% (при 89% в страната).

През 2022 г. броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността намалява и е под средния – $9,6$ на хиляда души в областта при $11,6$ на хиляда души в страната. Същевременно Габрово продължава да е първенец по дял на разкритите престъпления – 72% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■■■

Тъй като по-голямата част от населението е градско, обясним е и високият дял на живеещите в селища с обществена канализация ($83,3\%$ при $74,8\%$ в страната), както и на имащите достъп до такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води ($72,8\%$ при $66,8\%$ в страната) през 2021 година. Обемът на образуваните битови отпадъци в областта остава сравнително висок – 427 кг на човек годишно (при 445 кг на човек в страната). Същевременно обаче делът на отпадъците, предадени за третиране и рециклиране, е висок – 87% (при 74% в страната).

Делът на горската територия е над средния, а на нарушената – значително по-нисък. Ограничени обаче остават инсталираните ВЕИ мощности.

Култура и туризъм ■■■■■■

Културният живот и туризмът в Габрово са сред най-интензивните в страната, отреждайки на областта четвъртото място в класацията в тази категория (след Бургас, столицата и Варна). Основна причина за това е изключително големият брой на посещенията на музеите – 3340 на хиляда души в страната (при 619 на хиляда души в страната) през 2022 година. Посещаемостта на театрите също е относително висока. Посещенията в библиотеките и кината се повишават, но не достигат средните за страната стойности на човек от населението.

Броят на леглата в местата за настаняване в областта е 38 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната), а на реализираните нощувки – 2152 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната) през 2022 година. Висок остава делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията.

Ключови показатели за област Габрово

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	14 651	16 549	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 902	15 771	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	22,3	12,3	21,9	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	55,2	55,4	54,3	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	67,7	67,3	70,9	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	5,4	3,9	4,1	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	10,6	11,7	13,5	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	23,1	24,6	23,5	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	24 891	30 226	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1892	2460	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	3273	3382	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	77,5	83,7	88,8	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	26,5	26,5	33,7	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	62,8	57,4	61,0	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	78,9	72,9	72,9	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-18,0	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	2,8	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,19	3,87	3,80	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	33,4	30,9	31,3	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	100,0	90,5	92,9	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	74,4	73,2	72,1	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	96,3	96,9	(100,0)	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1609	1567	1535	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	9,6	10,1	9,6	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	9,1	11,4	8,1	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	84,1	83,3	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	419	427	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	73,7	87,3	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	109	209	336	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	1044	1406	2152	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Добрич

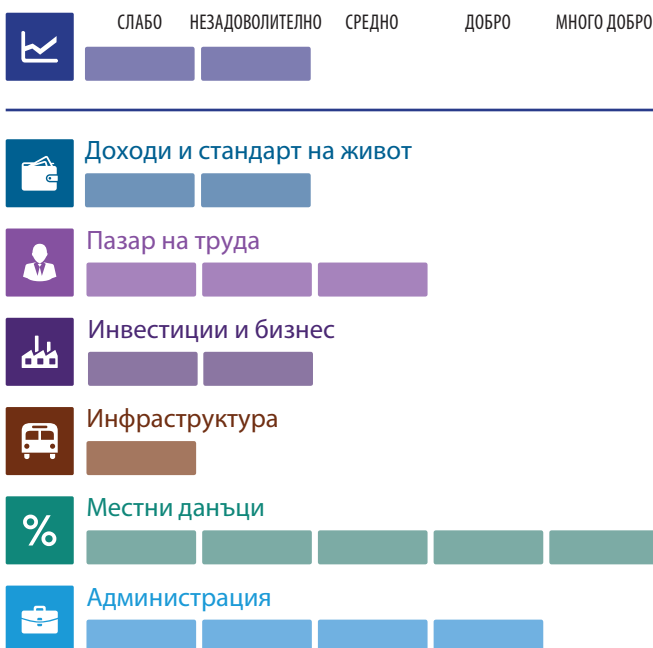
▶ Население (2021)	150 146
▶ Територия (кв.км)	4720
▶ Брой на населените места	216
▶ Дял на населението в градовете (%)	70,9

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Добрич продължава да нараства, но стойността му се запазва сравнително ниска. Висока пък продължава да е относителната бедност в областта. Предизвикателство пред пазара на труда остава ниското образование на работната сила. Инвестициите в областта се свиват, но произведената продукция нараства. Пътната настилка е с изключително лошо качество. Нивото на местните данъци в общините от областта е сравнително ниско. Оценката за прозрачността в работата на местните администрации остава висока.

Делът на градското население и гъстотата му остават ниски. Съответствието между професионалното образование и икономиката е високо. Резултатите на учениците са сравнително ниски. Вероятно недостигът на специалисти и на болнични легла обяснява сравнително малкия брой на преминалите за лечение болни. Броят на регистрираните в областта престъпления е нисък, а разкриваемостта им – сравнително висока. Делът на канализацията, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води, остава висок. Добрич е една от областите с най-голям брой легла в местата за настаняване.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта продължава да нараства и през 2021 г. увеличението му отново е по-високо от средното за страната, но стойността му остава сравнително ниска – 12,4 хил. лева.

Заплатите и пенсиите също се повишават, но се запазват под средните за страната. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 14,1 хил. лв., а средната месечна пенсия – 483 лева.

Тези показатели водят и до сравнително високо ниво на бедност в областта. През 2022 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, нараства до 31,0% (при 22,9% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Делът на населението в трудоспособна възраст в област Добрич е сравнително нисък и през 2022 г. намалява до 56,5% (при 58,5% в страната). През последното десетилетие икономическата активност в областта отбелязва ръстове и спадове, но през последните няколко години се установява трайно под средната за страната стойност. През 2022 г. коефициентът на икономическа активност се повишава до 71,8% (при 73,6% в страната). Това увеличение е съпроводено от ръст на заетостта и от свиване на безработицата. Коефициентът на заетост е 65,9% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 4,8% (при 5,2% в страната).

Предизвикателство пред пазара на труда остава сравнително ниското образование на работната сила и през 2022 година. Делът на хората на възраст 25–64 години с висше образование е 17,6% (при 29,8% в страната) и намалява, а с основно и по-ниско образование – 26,7% (при 16,0% в страната), и се повишава.

Застаряването на населението оказва отражение на местния пазар на труда. Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години намалява до 57,7% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват 58 младежи, на които им предстои да се включат в работната сила.

Инвестиции и бизнес ■■■■

През 2021 г. инвестициите в областта се свиват, но произведената продукция се повишава, въпреки че остава сравнително ниска. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи намаляват до 1,8 хил. лв. на човек (при 3,1 хил. лв. на човек в страната), а преките чуждестранни инвестиции – до 1,8 хил. евро на човек (при 4,1 хил. евро на човек в страната). Стойността на произведената продукция отбелязва втория най-висок ръст спрямо предходната

година (след този в област Враца) и достига 17,9 хил. лв. на човек (при 31,2 хил. лв. на човек в страната).

Усвояването на европейски средства в областта продължава да нараства, но и увеличението, и обемът остават по-ниски от средните за страната спрямо населението. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2219 лв. на човек от населението (при 2836 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Добрич (град), а най-малко – Добричка община, с близо 2,4 пъти разлика на човек от населението.

Инфраструктура ■■

Гъстотата на инфраструктурата в областта, особено на железопътната, остава ниска. Близо двойно по-нисък от средния е делът на автомагистралите и първокласните пътища в областта и през 2022 г. – 10,1% при 18,5% в страната. Пътната настилка е с изключително лошо качество.

Достъпът на домакинствата до интернет също остава сравнително нисък – 75,4% (при 87,3% в страната).

Местни данъци ■■■■■■

Нивото на местните данъци в общините от областта е сравнително ниско и през 2022 година. Особено голяма е разликата със средните за страната стойности по отношение на усреднените размери на данъците върху недвижимите нежилни имоти на юридическите лица, както и върху таксиметровия превоз – съответно 1,59‰ (при 2,08‰ в страната) и 300 лв. (при 471 лв. в страната). По-висок от средния пък остава налогът за прехвърляне на собственост.

В рамките на областта най-ниски са местните данъци в община Тервел и Добричка община, а най-високи – в община Шабла.

Администрация ■■■■■■

По показателите, измерващи работата на администрацията, представянето на общините в област Добрич е добро. Основна причина за това е високата оценка за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление – 81,3%, което през 2023 г. за трета поредна година е най-високият резултат в страната (при 70,3% среден).

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ са близки до средните за страната през 2023 година.

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта намалява до 26,1% (при 29,0% в страната) през 2022 г., а покритието на общинските разходи с местни приходи е 75,2% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Коефициентът на естествен прираст в област Добрич е сравнително нисък и през 2022 г. е $-14,0\text{‰}$ (при $-9,7\text{‰}$ средно за страната). Механичният прираст е положителен ($1,7\text{‰}$), но не може да компенсира тенденцията към намаляване на броя на жителите на областта. Застаряването на населението се вижда и от коефициентите на възрастова зависимост. През 2022 г. съотношението между населението на над 65 години към това на 0–14 години е 204,2% (при 165,9% в страната), а към това на 15–64 години – 43,5% (при 37,7% в страната).

Делът на градското население остава по-нисък от средния – 70,9% (при 73,6% в страната), а Добрич продължава да е областта с най-ниска гъстота на населението в урбанизираните територии – 573 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Коефициентът на записване на населението в V–VII клас в областта се повишава, но остава сравнително нисък – 84,5% (при 90,7% в страната) през 2022 година. Делът на второгодниците пък се повишава и е вторият най-висок в страната (след този в област Сливен). Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката е високо и през 2023 г., особено в сферата на селското стопанство – с висок брой на приетите студенти в селскостопански специалности и сравнително голям брой на заетите с професионална квалификация в сектора, което се наблюдава и в други области в Добруджа (по-специално в Силистра и Разград).

Резултатите на учениците през 2023 г. остават сравнително ниски. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 29,0 т. (при 35,3 т. в страната). Средният успех на матурата по български език и литература е „Добър“ 3,72 (при „Добър“ 3,93 в страната), а делът на слабите оценки е 19,6% (при 17,6% в страната).

Висшето образование в област Добрич е слабо представено от филиалите на Шуменския университет и на Техническият университет – Варна. Броят на студентите в областта е 4 на хиляда души от населението (при 33 на хиляда души за страната).

Здравеопазване ■■

Делът на здравноосигурените лица в област Добрич се повишава през 2022 г. и изпреварва средния за страната. Областта страда от остър недостиг на лекари специалисти, въпреки че броят на общопрактикуващите лекари спрямо населението е сравнително висок. Добрич е и сред областите с най-нисък брой легла в местните многопрофилни болници – 3,2 на хиляда души от населението (при 5,9 на хиляда души в страната).

Вероятно недостигът на специалисти и на болнични легла, както и близостта до област Варна обясняват сравнително ниския брой на преминалите за лечение болни през мест-

ните болници – 114 на хиляда души от населението (при 235 на хиляда души в страната).

Коефициентът на детска смъртност в областта се повишава и остава значително по-висок от средния. Средната продължителност на живота пък е сравнително ниска.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на наказателните съдии в област Добрич остава сравнително ниска и през 2022 г., което се отразява на бързината на правораздаването. Един местен съдия разглежда средно по 6,5 дела месечно (при 10,1 дела на съдия в страната). Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, продължава да е сравнително висок – 91% (при 89% в страната).

Броят на регистрираните в областта престъпления срещу личността и собствеността нараства, но остава по-нисък от средния за страната (9,9 на хиляда души при 11,6 на хиляда души в страната), а разкриваемостта намалява, но продължава да е сравнително висока – 58% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■■■

Делът на населението в селища с обществена канализация все още е по-нисък от средния за страната (70,6% в областта при 74,8% в страната), но делът на канализацията, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води, остава по-висок (70,6% в областта при 66,8% в страната) през 2021 година.

Обемът на образуванието битови отпадъци е близък до средния за страната – 450 кг на човек (при 445 кг на човек в страната), но делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци – 95% (при 74% в страната), остава на едно от най-високите нива в страната.

Делът на горската територия е сравнително нисък – 12% (при 33% в страната), но и нарушената територия е относително ограничена – 0,15% (при 0,43% в страната). Добрич е сред първенците по инсталирани ВЕИ мощности на човек от населението.

Култура и туризъм ■■■■

Посещенията в местните музеи намаляват леко, но са значително над средните за страната – 988 на хиляда души в областта при 619 на хиляда души в страната през 2022 година. Същевременно посещенията в кината изостават, а тези в библиотеките са около средните за страната спрямо населението.

Добрич е една от областите с най-висок брой на леглата в местата за настаняване спрямо населението (само след областите Бургас и Варна) – 197 на хиляда души от населението (при 55 на хиляда души в страната). Висок е и броят на реализираните нощувки – 9449 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната). Въпреки това делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията е нисък.

Ключови показатели за област Добрич

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	10 195	12 385	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 548	14 099	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	25,0	26,0	31,0	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,2	59,3	56,5	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	63,2	62,4	65,9	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	7,0	4,9	4,8	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	25,6	25,6	26,7	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	22,3	20,3	17,6	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	12 795	17 922	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2235	1822	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2159	1816	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	70,4	68,1	75,4	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	45,4	40,3	n.a.	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	83,3	83,0	75,2	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	83,6	81,2	81,3	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-14,0	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	1,7	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,08	3,68	3,72	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	30,5	29,2	29,0	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	73,4	70,6	84,5	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	73,0	71,6	70,8	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	85,3	86,0	96,3	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1500	1507	1411	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	9,4	8,1	9,9	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	8,1	6,1	10,0	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	70,7	70,6	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	401	450	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	97,0	95,3	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	40	70	118	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	4988	7205	9449	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Кърджали

- ▶ Население (2021)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

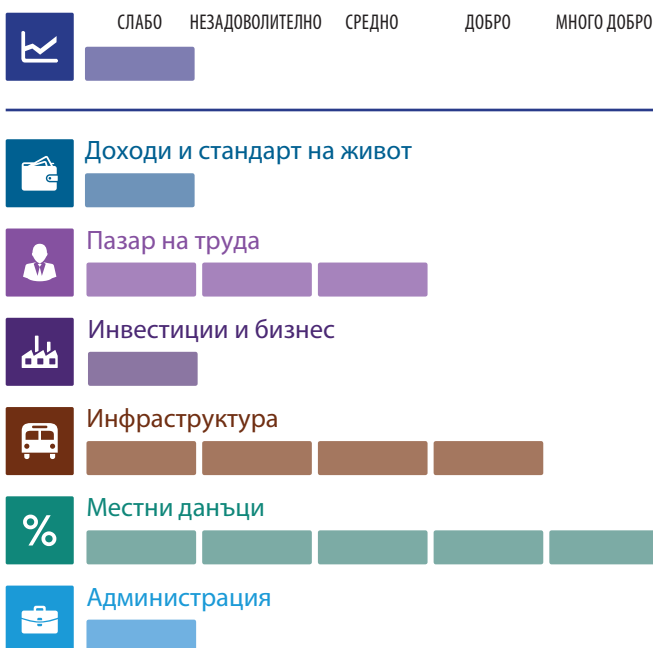
141 177
3209
468
41,8

З аплатите и пенсиите в област Кърджали нарастват значително, но остават под средните за страната стойности. Икономическата активност и заетостта в областта отбелязват ръст, въпреки че остават на по-ниски от средните нива. Инвестиционната и бизнес активност са ограничени. Гъстотата на железопътната мрежа също е малка. Нивото на местните данъци в общините в област Кърджали остава сравнително ниско. Индикаторите за работата на местните администрации поставят Кърджали сред трите области с най-слаби резултати.

Коефициентът на естествен прираст е сравнително висок. Представянето на учениците от областта остава слабо и през 2023 година. Здравеопазването страда от хроничен недостиг на лекари и на болнични легла. Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Кърджали е най-ниският в страната. Обемът на образуваните битовите отпадъци е нисък, но и малка част от него се предава за третиране и рециклиране. Културният живот и туризмът в областта е сред най-слабо активните.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

След няколко години на относително голямо увеличение ръстът на brutния вътрешен продукт на човек от населението в областта се забавя и той остава на сравнително ниско ниво през 2021 година. Същевременно заплатите и пенсиите нарастват значително, въпреки че и те все още са сравнително ниски. Средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 14,5 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната). Средната месечна пенсия в областта пък е втората най-ниска в страната (преди тази в област Разград).

Коефициентът на Джини за подоходното неравенство остава нисък. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, леко се увеличава и продължава да е по-висок от средния – 25,9% в областта при 22,9% в страната.

Пазар на труда

Населението в трудоспособна възраст намалява и остава на по-ниско ниво от средното – 57,0% в областта при 58,5% в страната. Икономическата активност продължава да нараства, достигайки 69,8% (при 73,6% в страната). Това увеличение е съпроводено едновременно от ръст и на заетостта, и на безработицата. Коефициентът на заетост достига 69,1% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 9,5% (при 5,2% в страната).

Образователната структура на работната сила също се подобрява значително, но и тя продължава да е по-неблагоприятна от средната. Делът на населението на възраст 25–64 години с основно и по-ниско образование намалява до 21,7% (при 16,0% в страната), а на висшестите се свива до 23,5% (при 29,8% в страната).

Застаряването на населението се отразява и на пазара на труда. Кърджали е една от двете области (заедно със Смолян), в които коефициентът на демографско заместване е по-нисък от 50%. През 2022 г. съотношението на населението на 15–19 години към това на 60–64 години е 46,6% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои излизане от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват наполовина толкова младежи, на които им предстои да се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната и бизнес активност в областта са сравнително ниски и през 2021 г., поставяйки Кърджали в тройката области на дъното в тази категория (заедно със Сливен и Кюстендил). Кърджали остава областта с най-малък брой на нефинансовите предприятия – 32 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи леко се повишават до 1,4 хил. лв. на човек (при 3,1 хил. лв. в страната), а преките чуждестранни инвестиции отбелязват по-сериозен ръст до 2,6 хил. евро на човек. Произведената продукция в областта се увеличава, въпреки че остава

значително под средната за страната спрямо населението – 12,6 хил. лв. в Кърджали при 31,2 хил. лв. в страната.

Разходите за научноизследователска и развойна дейност на човек от населението в областта остават ниски и през 2021 година.

Усвояването на европейски средства в областта нараства, но продължава да изостава от средните нива. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Кърджали достига 2161 лв. на човек от населението (при 2836 лв. в страната). В рамките на областта най-много средства усвояват общините Кърджали и Момчилград, но и в двете те са под средното ниво за страната.

Инфраструктура

Гъстотата на железопътната мрежа в област Кърджали е сред най-ниските в страната и през 2022 година. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока от средната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е сравнително малък (11,2% при 18,5% в страната). Делът на пътната настилка в добро състояние е близък до средния (40% при 41% в страната).

Делът на домакинствата с достъп до интернет се повишава и през 2022 година.

Местни данъци

Нивото на местните данъци в общините в област Кърджали остава сравнително ниско и през 2022 г., като особено голяма е разликата при размера на данъците върху търговията на дребно и върху недвижимите имоти на юридическите лица. Данъците върху прехвърлянето на собственост и върху превозните средства и леките автомобили са по-високи от средните за страната. В рамките на областта най-ниски като цяло са местните данъци в община Черноочене, а най-високи – в община Ардино.

Администрация

Представянето на общините от област Кърджали в тази категория я поставя сред трите области с най-слаби оценки в страната (заедно с областите Видин и Смолян).

Самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2023 г. остават сравнително ниски. Ниска и е оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление – 66,0% (при 70,3% в страната) през 2023 година.

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта през 2022 г. се повишава леко до 21,6% (при 29,0% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи се свива до 57,2% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Естественият прираст остава по-благоприятен от средния, въпреки че и той е силно отрицателен с коефициент от -9,4‰ (при -9,7‰ в страната). Областта продължава да привлича голям брой хора и коефициентът на механичен прираст (21,6‰) е най-високият в страната.

Коефициентите на възрастова зависимост в областта продължават да нарастват и са по-високи от средните за страната. Съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е 205,5% (при 165,9% в страната), а към това на 15–64 години – 41,9% (при 37,7% в страната).

Делът на градското население в област Кърджали остава най-ниският в страната – 41,8% (при 73,6% в страната), но гъстотата му е сравнително висока – 1753 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Записването на населението в V–VII клас в областта бележи ръст, но е сред най-ниските в страната и през 2022 г., въпреки че се повишава значително до 86,6% (при 90,7% в страната). Същевременно обаче делът на второгодниците остава сравнително малък. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката в областта е под средното за страната през 2023 година.

Представянето на учениците от областта остава слабо и през 2023 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 29,4 т. (при 35,3 т. в страната). Средният успех на матурата по български език и литература е „Добър“ 3,75 (при „Добър“ 3,93 в страната). Делът на слабите оценки на матурата по български език и литература отново е сред най-високите в страната – 23,9% (при 17,9% в страната).

Висшето образование е слабо представено в областта с 4 студенти на хиляда души от населението (при 32 на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■■■

Здравното осигуряване на практика покрива цялото население на област Кърджали и през 2022 година. Продължителността на живота е сред най-високите в страната (заедно с тази на жителите на столицата). Същевременно здравеопазването в областта страда от хроничен недостиг на лекари и на болнични легла. Кърджали е областта с най-малък брой и на общопрактикуващи лекари, и на специалисти спрямо населението. На един общопрактикуващ лекар се падат средно по 2777 души (при 1678 души на лекар в страната).

Броят на леглата в местните многопрофилни болници спрямо населението остава изключително нисък, въпреки че за първи път от няколко години леко се повишава до 3,9 легла на хиляда души (при 5,9 на хиляда души в страната).

Преминалите за лечение болни са сравнително малко (137 на хиляда души при 235 на хиляда души в страната), което

подсказва, че населението може би търси здравни грижи извън областта.

Ред и сигурност ■■■■

Представянето на област Кърджали в тази категория е много добро. През 2022 г. натовареността на наказателните съдии отново е сравнително ниска, което се отразява на бързината на правораздаването. Един местен съдия разглежда средно по 7,6 дела месечно (при 10,1 дела на съдия в страната), а наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, са 93% (при 89% в страната).

През 2022 г. броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Кърджали леко се повишава, но е изпреварен от този в област Смолян и вече е най-ниският в страната с 5,1 регистрирани престъпления на хиляда души от населението (при 11,6 на хиляда души в страната). Разкриваемостта им пък е по-висока – 65% в областта (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■

Обемът на образуванияте битови отпадъци в областта е най-ниският в страната – 239 кг на човек (при 445 кг на човек в страната) през 2021 година. Същевременно обаче сравнително малка част от него се предава за третиране и рециклиране – 12% (при 74% в страната).

Твърде малка част от жителите на областта живеят в градовете и това обяснява и малкия дял на населението в селища с обществена канализация – 42,7% (при 74,8% в страната), както и този на свързаността с пречиствателни станции за отпадъчни води – 37,2% (при 66,8% в страната).

Кърджали е сред най-залесените области в страната. Делът на горската територия е 54% (при 33% в страната). Нарушената територия пък е сравнително ограничена – 0,14% (при 0,43% в страната) през 2022 година. Инсталираните ВЕИ мощности в областта спрямо населението са повече от средните за страната.

Култура и туризъм ■■■■

Културният живот в област Кърджали е сред най-слабо активните и през 2022 година. Кърджали е областта с най-малко посещения и в кината (40 на хиляда души при 590 на хиляда души в страната), и в музеите (82 на хиляда души при 619 на хиляда души в страната). Посещенията в местните театри и библиотеки също са относително малко на брой.

Туризмът е слабо оценен и през 2022 година. Броят на леглата в местата за настаняване се повишава, но остава нисък със 17 легла на хиляда души при 55 на хиляда души в страната. Реализираните нощувки също са относително малко – 869 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната). Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията е близък, но под средния за страната.

Ключови показатели за област Кърджали

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 034	11 760	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 705	14 508	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	30,8	25,5	25,9	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,8	59,6	57,0	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	61,9	67,9	69,1	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	9,7	8,2	9,5	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	34,3	26,6	21,7	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	17,6	24,2	23,5	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	11 191	12 601	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1352	1449	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1608	2567	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	77,3	85,6	86,3	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	35,3	40,9	40,0	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	57,0	71,5	57,2	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	59,4	66,0	66,0	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-9,4	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	21,6	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,98	3,73	3,75	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	31,7	30,5	29,4	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	77,2	76,0	86,6	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	76,7	75,5	74,6	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	3067	3097	2777	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	5,0	4,7	5,1	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	4,5	13,3	6,0	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	44,3	42,7	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	221	239	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	9,8	12,1	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	18	27	40	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	456	837	869	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Кюстендил

- ▶ Население (2021)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

111 736
3052
182
68,6

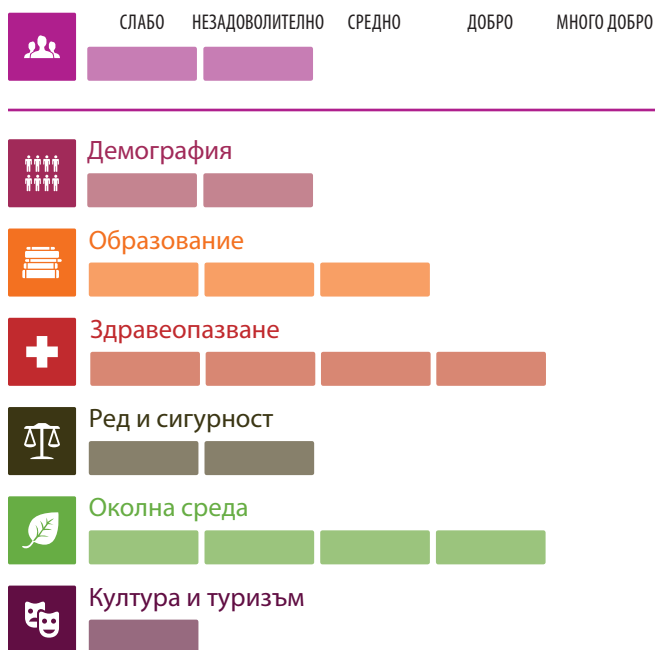
Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Кюстендил нараства, но остава под средните за страната стойности на човек от населението. Икономическата активност и заетостта се увеличават значително. Инвестиционната активност в областта е сред най-слабите. Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа остава по-висока от средната в страната. Усредненият размер на местните данъци в общините от област Кюстендил е сравнително нисък. Кюстендил е областта с най-слаба оценка на прозрачността в работата на местните администрации.

Кюстендил е сред областите с най-застаряващо население. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика остава ниско, а резултатите на учениците са незадоволителни. Здравната система в областта е сред тези с най-висок брой на общопрактикуващите лекари и с най-нисък коефициент на детска смъртност. Наказателните съдии са най-натоварените в страната. Обемът на образуваните битови отпадъци в областта е нисък, но предадените за третиране и рециклиране отпадъци са малко. Културният живот и туризмът в област Кюстендил остават слабо интензивни.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Кюстендил продължава да се повишава, но и през 2021 г. остава значително по-нисък от средния – 11,5 хил. лв. в областта при 20,2 хил. лв. в страната. Заплатите също нарастват, но и те са под средните. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 12,7 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната) и е втората най-ниска в страната (след тази в област Благоевград). Пенсиите от своя страна обаче продължават да са около средните за страната.

През последните три години нивото на бедност се задържа под средното за страната. През 2022 г. делът на населението на областта, живеещо под националната линия на бедност, е 19,9% (при 22,9% в страната).

Пазар на труда ■■■■■

Пазарът на труда в областта отбелязва редица положителни тенденции през 2022 година. Икономическата активност и заетостта нарастват значително и за втора поредна година са над средните стойности за страната. Коефициентът на икономическа активност се повишава до 75,4% (при 73,6% в страната), а този на заетостта достига 73,5% (при 70,4% в страната). Коефициентът на безработица се задържа на 7,8% (при 5,2% в страната).

Кюстендил е сред областите с най-висок дял на работната сила със средно образование (73% при 54% в страната), което отговаря на индустриалния профил на областта. Населението на възраст 25–64 години с висше образование е 23% (при 30% в страната), а делът на тези с основно и пониско образование е един от най-ниските в страната.

Предизвикателство пред пазара на труда остава застаряването на населението. Делът на хората в трудоспособна възраст продължава да намалява и достига 55,7% (при 58,5% в страната). Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на възраст 60–64 години е 55,7% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои излизане от работната сила през следващите няколко години, съответстват само 56 младежи, на които им предстои да се влеят на пазара на труда.

Инвестиции и бизнес ■

Инвестиционната активност в област Кюстендил е сред най-слабите в страната и през 2021 година. Броят на нефинансовите предприятия е 53 на хиляда души (при 60 на хиляда души в страната). През 2021 г. се наблюдава леко повишение на вътрешните инвестиции, както и на обема на произведената продукция. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението

достигат 1,2 хил. лв. (при 3,1 хил. лв. в страната), а преките чуждестранни инвестиции – до 351 евро (при 4,1 хил. евро в страната). Стойността на произведената продукция в областта нараства до 13,8 хил. лв. на човек (при 31,2 хил. лв. в страната).

Усвояването на европейски средства също изостава. Към 30 юни 2023 г. изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта са 1768 лв. на човек от населението (при 2836 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много са изплатените средства в община Рила.

Инфраструктура ■■■■■

Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в областта остава по-висока от средната в страната и през 2022 година. По-висок е и делът на автомагистралите и първокласните пътища – 20,8% (при 18,5% в страната), както и този на пътната настилка в добро състояние – 56% (при 41% в страната).

Делът на домакинствата с достъп до интернет в областта през 2022 г. нараства значително до 87,4% и дори изпреварва с малко средния за страната (87,3%).

Местни данъци ■■■■■

Усредненият размер на местните данъци в общините от област Кюстендил е сравнително нисък и през 2023 година. Особено голяма е разликата при ставката върху прехвърлянето на собственост и върху таксиметровия превоз.

Размерът на местните данъци върху търговията на дребно в общините от областта е средно 10,14 лв. на кв. м (при 13,04 лв. на кв. м в страната).

В рамките на областта най-ниски като цяло са данъците в община Невестино, а най-високи – в общините Бобошево и Рила.

Администрация ■■

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на услуги на „едно гише“ се повишават и изпреварват средните за страната през 2023 година. Същевременно оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление се задържа на миналогодишното ниво и остава най-ниската в страната – 50,0% (при 70,3% в страната).

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта нараства до 24,9% (при 29,0% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи – до 76,8% (при 84,2% в страната) през 2022 година.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■

Демографското развитие в област Кюстендил е сред най-слабите в страната. Коефициентът на естествен прираст продължава да е значително под средния за страната със стойност от $-17,1\text{‰}$ в областта при $-9,7\text{‰}$ в страната през 2022 година. Коефициентът на механичен прираст обаче е положителен, макар и също да е сравнително нисък ($2,4\text{‰}$).

Кюстендил е сред областите с най-застаряващо население (след областите Видин, Габрово и Смолян). Коефициентът на възрастова зависимост като съотношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години е $228,6\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $46,9\%$ (при $37,7\%$ в страната).

Делът на градското население е под средния за страната – $68,6\%$ (при $73,6\%$ в страната), а гъстотата му е сравнително ниска – 1033 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Делът на децата в детските градини се повишава, въпреки че остава под средния за страната – $86,3\%$ в областта при $87,3\%$ в страната.

Нетният коефициент на записване на населението в V–VII клас в областта намалява през 2022 г. до $90,2\%$ и пада малко под средния за страната ($90,7\%$). Делът на второгодниците пък се увеличава и се изравнява със средния ($1,2\%$). Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е изключително ниско най-вече заради раздутия прием в специалности, осигуряващи кадри за ИКТ сектора и за хотелиерството и ресторантьорството, и сравнително свития за сектора на транспорта. Резултатите на учениците остават ниски и през 2023 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика е $28,3$ т. (при $35,3$ т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература пък е „Добър“ $3,58$ (при „Добър“ $3,93$ в страната), а делът на слабите оценки – $26,1\%$ (при $17,9\%$ в страната).

Кюстендил е сред малкото области, в които няма университет или филиал на такъв.

Здравеопазване ■■■■

Представянето на областта в категорията на здравеопазването е сред добрите в страната. Делът на здравноосигурените традиционно е висок – $99,3\%$ (при $93,5\%$ в страната) през 2022 година. Броят на леглата в местните многопрофилни болници е около средния за страната. Кюстендил е сред областите с най-висок брой на общопрактикуващите лекари (един лекар на 1460 души население при 1678 души в страната), но при специалистите има относителен недостиг. Коефициентът на детска смъртност остава нисък, а продължителността на живота е близка, макар и малко под сред-

ната за страната. Броят на преминалите за лечение болни също остава под средните стойности – 191 на хиляда души (при 235 на хиляда души в страната).

Ред и сигурност ■■■

Наказателните съдии в областта отново са най-натоварените в страната, разглеждайки средно по $13,1$ дела месечно (при $10,1$ дела месечно в страната) през 2022 година. Това се отразява и на бързината на правораздаването и делът на делата, приключили в 3-месечен срок, е 83% (при 89% в страната).

Броят на престъпленията и делът на разкритите престъпления са под средните за страната. През 2022 г. регистрираните в областта престъпления срещу личността и собствеността са $10,2$ на хиляда души от населението (при $11,6$ на хиляда души в страната), а разкриваемостта им е 48% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■

Обемът на образуванияте битови отпадъци в областта е един от най-ниските в страната – 312 кг на човек годишно (при 445 кг на човек в страната) през 2021 година. Същевременно обаче предадените за третиране и рециклиране отпадъци са малко – 47% (при 74% в страната).

Дяловете на населението с достъп до обществена канализация и до такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води, са близки, макар и по-ниски, от средните за страната – съответно $70,3\%$ (при $74,8\%$ в страната) и $62,0\%$ (при $66,8\%$ в страната) през 2021 година.

Делът на горската територия е сравнително висок (42% при 33% в страната), но и делът на нарушената територия е над средния за страната ($0,63\%$ при $0,43\%$ в страната) през 2022 година. Инсталираните ВЕИ мощности са над средните за страната спрямо населението.

Култура и туризъм ■

Културният живот в област Кюстендил остава слабо интензивен и през 2022 година. Посещенията в кината достигат 288 на хиляда души (при 590 на хиляда души в страната), а в библиотеките – 322 на хиляда души (при 584 на хиляда души в страната). По-голямо повишение има при интереса към местните музеи и посещенията в тях отново са относително повече от средните в страната. През 2022 г. музеите привличат 699 посещения на хиляда души от населението (при 619 на хиляда души в страната).

Броят на леглата в местата за настаняване нараства до 39 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки – до 1753 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната). Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията е изключително нисък.

Ключови показатели за област Кюстендил

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	9616	11 535	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	11 519	12 719	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	21,8	17,9	19,9	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	56,0	56,0	55,7	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	66,0	72,5	73,5	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	9,2	7,8	7,8	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	7,1	6,4	4,0	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	24,0	23,9	23,0	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	12 473	13 868	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	807	1194	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	350	351	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	78,6	77,3	87,4	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	54,0	55,3	56,0	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	67,4	63,7	76,8	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	61,9	50,0	50,0	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-17,1	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	2,4	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,04	3,76	3,58	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	31,4	28,2	28,3	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	88,6	92,9	90,2	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	73,1	72,0	71,1	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	95,6	96,8	99,3	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1478	1493	1460	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	9,6	9,3	10,2	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	11,0	8,2	9,9	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	72,3	70,3	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	241	312	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	31,9	46,6	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	43	48	288	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	950	1265	1753	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Ловеч

- ▶ Население (2021)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

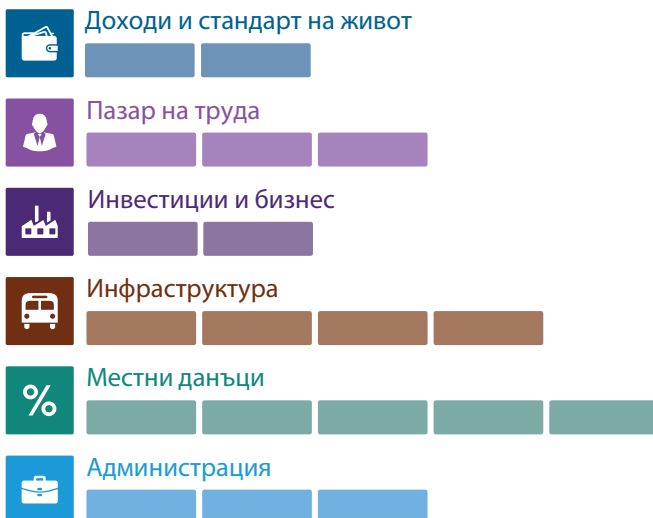
116 394
4129
110
61,9

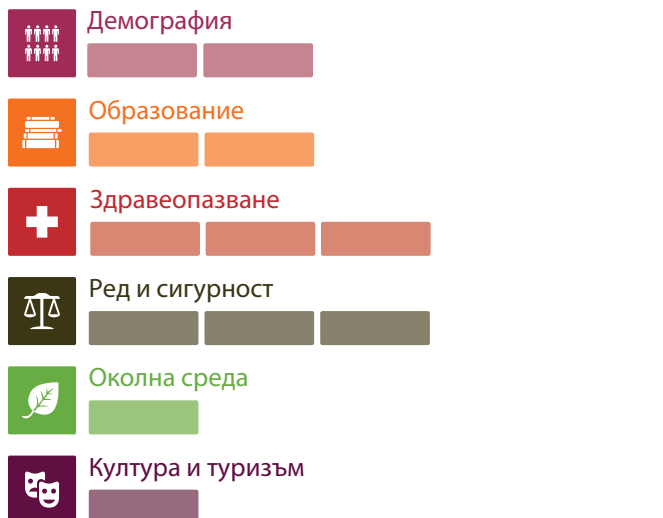
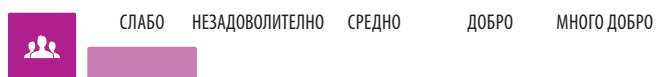
Брутният вътрешен продукт на човек от населението, доходите и заплатите в област Ловеч нарастват, но остават сравнително ниски. Бедността се увеличава. Въпреки че коефициентът на заетост продължава да е по-нисък от средния, той достига рекордно ниво за областта. Наблюдава се увеличение на вътрешните и свиване на чуждите инвестиции. Качеството на пътната настилка се повишава и е над средното в страната. Усредненото ниво на местните данъци в общините от областта е относително ниско. Делът на собствените от общите приходи на общините от областта намалява и остава сравнително нисък.

Заради силно отрицателния естествен прираст Ловеч е сред областите с високо ниво на застаряване. Резултатите на учениците са сравнително ниски, а професионалното образование не отговаря на търсенето в икономиката. Броят на общопрактикуващите лекари остава по-висок от средния за страната. Леглата в многопрофилните болници продължават да са малко. Правораздаването е сравнително бързо. Обемът на образуванияте битови отпадъци не е значителен, но делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци остава изключително малък. Културният живот и туризмът в област Ловеч не са особено интензивни.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Ловеч нараства значително и през 2021 г., но остава сравнително нисък – 14,0 хил. лв. в областта при 20,2 хил. лв. в страната. Заплатите и пенсите се увеличават с близки до тези за страната темпове, но също са относително ниски. Средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 14,2 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната). Средната месечна пенсия пък е 485 лв. (при 537 лв. в страната).

Бедността в областта се увеличава. През 2022 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 30,3% (при 22,9% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Икономическата активност в областта се увеличава и през 2022 г., но остава по-ниска от средната с коефициент от 71,6% (при 73,6% в страната). Това повишение е съпроводено едновременно от ръст и на заетостта, и на безработицата. Въпреки че коефициентът на заетост продължава да е по-нисък от средния, той достига рекордно ниво за областта – 69,3%, и за първи път е с толкова малка разлика (малко над 1 пр.п.) спрямо средния за страната (70,4%). Същевременно коефициентът на безработица е значително по-неблагоприятен от средния – 9,1% (при 5,2% в страната).

Сравнително висок дял от населението на възраст 25–64 години в областта е със средно образование (73,3% при 54,2% в страната), като и висшистите, и тези с основно и по-ниско образование са с по-малки от средните за страната дялове – съответно 13,8% (при 29,8% в страната) и 12,9% (при 16,0% в страната).

Делът на населението в трудоспособна възраст продължава да намалява, достигайки 54,8% (при 58,5% в страната). Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години през 2022 г. е 63,4% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души от областта, на които им предстои излизане от пазара на труда през следващите няколко години, отговарят 63 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес ■■■

Броят на нефинансовите предприятия в областта е 45 на хиляда души (при 60 на хиляда души в страната). През 2021 г. се наблюдава увеличение на вътрешните и свиване на чуждите инвестиции. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението достигат 1,4 хил. лв. (при 3,1 хил. лв. в страната), а преките чуждестранни инвестиции – до 1,1 хил. евро на човек (при 4,1 хил. евро на човек в страната). Стойността на произведената продукция в областта се повишава до 17,0 хил. лв. на човек (при 31,2 хил. лв. в страната).

Усвояването на европейски средства е сравнително високо. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 2876 лв. на човек от населението. В рамките на областта най-много са изплатените средства в общините Априлци, Троян и Ябланица – над 3 хил. лв. на човек.

Разходите за научноизследователска и развойна дейност се увеличават и са над тези в повечето области – 66 лв. на човек от населението.

Инфраструктура ■■■■■

Гъстотата на железопътната мрежа в областта остава около средната и през 2022 година. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока, макар и с малко, но делът на автомагистралите и първокласните пътища (16,2% при 18,5% в страната) е сравнително ограничен. Качеството на пътната настилка в областта се увеличава и е над средното в страната (46,7% при 41,1% в страната).

Делът на домакинствата с достъп до интернет продължава да се повишава и през 2022 г. (до 87,5%) и изпреварва средния за страната.

Местни данъци ■■■■■

Усредненото ниво на местните данъци в общините от област Ловеч е сравнително ниско и през 2023 година. Изключение прави размерът на данъчната ставка върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица. В област Ловеч тя е средно 2,23‰ при 2,08‰ в страната. Значително по-ниски от средните данъци пък са ставките върху превозните средства – 1,28 лв./kW (при 1,56 лв./kW в страната) и върху прехвърлянето на собственост – 2,34% (при 2,76% в страната).

В рамките на областта най-ниски са усреднените данъци в общините Угърчин и Летница, а най-високи – в общините Ябланица и Априлци.

Администрация ■■■■

Самооценките на местните администрации в областта през 2023 г. за развитието на електронното управление са съизмерими със средните за страната, а за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ се задържат над средните. Оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление остава по-висока от средната за страната – 74,2% в областта при 70,3% в страната.

Делът на собствените от общите приходи на общините от областта намалява и остава сравнително нисък – 19,7% (при 29,0% в страната). Покритието на общинските разходи с местни приходи пък се повишава, но също е далеч от средните стойности – 69,9% в областта при 84,2% в страната през 2022 година.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■

Демография ■■■

Коефициентът на естествен прираст в област Ловеч през 2022 г. е $-14,7\%$ и остава значително под средната стойност за страната ($-9,7\%$). Областта не успява и да привлича население и коефициентът на механичен прираст е отрицателен със стойност от $-1,1\%$.

Тези процеси предопределят задълбочаването на тенденцията за застаряване на населението, което се вижда ясно от коефициентите на възрастова зависимост и през 2022 година. Съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е $205,7\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $47,4\%$ (при $37,7\%$ в страната).

Делът на градското население в областта е сравнително нисък – $61,9\%$ (при $73,6\%$ в страната), а гъстотата му е значително по-малка – 774 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■

Представянето на Ловеч в сферата на образованието е незадоволително и областта се нарежда на предпоследното място в тази категория (само преди област Сливен). Делът на децата в детските градини се повишава, но остава под средния през 2022 година. Нетният коефициент на записване на населението в V–VII клас намалява (до $86,3\%$) и също вече е под средния ($90,7\%$) през 2021 година. Делът на второгодниците се увеличава и продължава да е значително над средните нива.

Ловеч е и областта с най-ниско съответствие между професионалното образование и профила на икономиката, което основно се дължи на това, че се отличава с най-висок дял на обучаващите се в сектора на хотелиерството и ресторантьорството (почти двойно повече от средния дял в страната) и същевременно със сравнително нисък дял на наетите в тази икономическа дейност.

Резултатите на учениците в областта са ниски. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е $27,5$ т. (при $35,3$ т. в страната). Средната оценка на матурата по български език и литература пък е „Добър“ $3,63$ (при „Добър“ $3,93$ в страната), а делът на слабите оценки се повишава – $24,9\%$ (при $17,9\%$ в страната).

Броят на студентите остава изключително нисък и през 2022 г. при наличието само на Техническия колеж – Ловеч, който е филиал на Техническия университет – Габрово, на територията на областта.

Здравеопазване ■■■

Средната продължителност на живота в област Ловеч продължава да намалява и е по-ниска от средната за страната. Коефициентът на детска смъртност също е значително по-неблагоприятен от средния.

Броят на общопрактикуващите лекари спрямо населението остава по-висок от средния за страната и през 2022 година. Лекарите специалисти обаче са сравнително малко. Делът на здравноосигурените се запазва над средния.

Броят на леглата в многопрофилните болници се повишава, но остава сравнително нисък с $4,5$ легла на хиляда души от населението (при $5,9$ на хиляда души в страната).

Броят на преминалите за лечение болни спрямо населението е под средния – 144 на хиляда души от населението при 235 на хиляда души в страната, като е много вероятно част от гражданите на Ловеч да избират да се лекуват в болниците на област Плевен.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на съдебната система в област Ловеч е под средната за страната, което се отразява и на бързината на правораздаването. През 2022 г. един наказателен съдия разглежда средно по $8,7$ дела месечно (при $10,1$ дела месечно в страната). Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е равен на средния за страната, но този на висящите дела е сравнително нисък.

Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта се повишава до $11,9$ на хиляда души от населението през 2022 г. и остава над средния за страната ($11,6$ на хиляда души). Разкриваемостта на престъпленията обаче е по-висока от средната – 54% (при 49% в страната).

Околна среда ■■

Обемът на образуваните битови отпадъци е сравнително нисък (379 кг на човек годишно при 445 кг на човек в страната), но делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци остава изключително малък – 7% (при 74% в страната) през 2021 година.

Делът на населението в селища с обществена канализация продължава да изостава от средните стойности и през 2021 г., намалявайки до $59,9\%$ (при $74,8\%$ в страната). Нисък остава и делът на канализацията, свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води – $56,0\%$ (при $66,8\%$ в страната).

И през 2022 г. делът на горската територия в областта е близък до средния за страната, а нарушената територия е сравнително ограничена.

Култура и туризъм ■■

Културният живот в област Ловеч не е особено интензивен и през 2022 година. Броят на посещенията в кината продължава да нараства, но остава сравнително малък спрямо населението. При библиотеките се наблюдава същата тенденция. Посещенията на музеите се увеличават по-значително и продължават да са над средните за страната – 930 на хиляда души в областта при 619 на хиляда души в страната.

Относителният брой на леглата в местата за настаняване, както и реализираните нощувки в областта остават по-ниски от средните за страната. По-малък е и делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията.

Ключови показатели за област Ловеч

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	10 865	13 963	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 594	14 244	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	28,9	28,1	30,3	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	55,3	55,5	54,8	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	64,1	65,0	69,3	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	11,2	8,3	9,1	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	14,9	15,2	12,9	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	20,5	17,5	13,8	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	14 312	16 976	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1151	1407	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1136	1073	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	77,2	78,1	87,5	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	40,9	40,1	46,7	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	71,0	68,1	69,9	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	76,9	74,3	74,2	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-14,7	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-1,1	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,13	3,82	3,63	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	29,5	26,1	27,5	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	86,7	87,1	86,3	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	73,5	72,1	71,3	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	90,4	90,6	93,9	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1531	1556	1523	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,5	10,8	11,9	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	7,8	8,7	8,1	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	68,8	59,9	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	358	379	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	9,2	7,3	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	43	145	192	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	1611	2122	2605	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Монтана

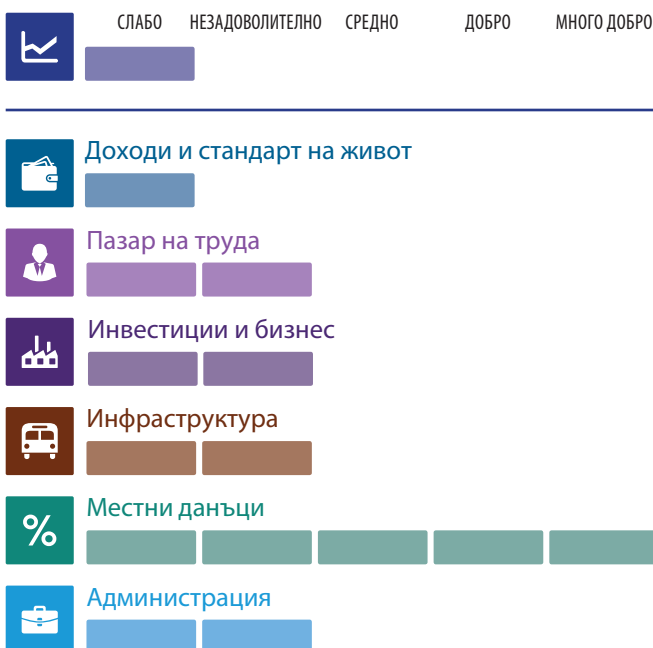
▶ Население (2021)	119 950
▶ Територия (кв.км)	3636
▶ Брой на населените места	130
▶ Дял на населението в градовете (%)	64,2

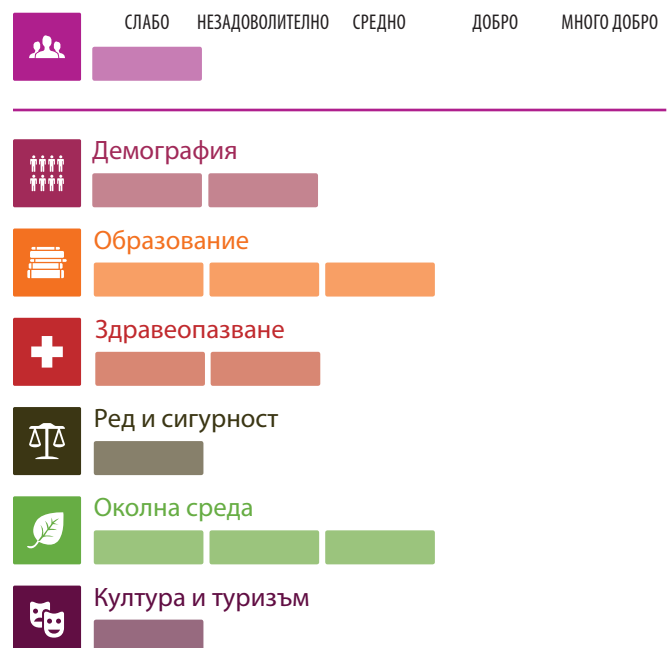
Монтана е сред областите със сравнително ниски доходи и стандарт на живот. На пазара на труда тенденциите са неблагоприятни, но се вижда подобряване на образователната структура на работната сила. Инвестиционната активност в областта е сравнително ниска. Гъстотата на пътна и на железопътната мрежа остава по-ниска от средната за страната. Усредненото ниво на местните данъци в общините от областта е най-ниското в страната. Делът на собствените от общите приходи в общините от областта е силно ограничен.

Продължаващото застаряване на населението в страната е особено видимо в област Монтана. Резултатите на учениците са слаби. Достъпът до общопрактикуващи лекари в областта е сравнително висок. Броят на леглата в многопрофилните болници остава значително по-висок от средния за страната. Правораздаването в областта е най-бавното в страната. Обемът на битовите отпадъци е малък, а управлението им – добро. Културният живот и туризмът в област Монтана са сред най-слабо интензивните в страната.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Монтана е сред областите със сравнително ниски доходи и стандарт на живот. Брутният вътрешен продукт на човек от населението нараства, но стойността му остава ниска – 12,1 хил. лв. (при 20,2 хил. лв. в страната) през 2021 година. Заплатите и пенсите също се повишават, но са относително ниски. Брутната годишна средна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 14,0 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната), а месечната пенсия – 481 лв. (при 537 лв. в страната).

Тези показатели предопределят и високото ниво на бедност в областта. Изпреварвайки област Видин, Монтана е областта с най-висок дял на населението, живеещо под националната линия на бедност – 41,0% (при 22,9% в страната).

Пазар на труда

Неблагоприятните тенденции на местния пазар на труда поставят Монтана на последното място в тази категория през 2022 година. Делът на населението в трудоспособна възраст продължава да намалява и достига 55,2% (при 58,5% в страната). Икономическата активност в областта се повишава, но е най-ниската в страната с коефициент 61,8% (при 73,6% в страната). Това увеличение е съпроводено едновременно от ръст и на заетостта, и на безработицата. Коефициентът на заетост достига 55,6% и е най-ниският в страната (при среден 70,4%), този на безработицата е 11,7% (при 5,2% в страната).

Голямо подобрене се наблюдава при образованието на работната сила, въпреки че то остава предизвикателство пред пазара на труда. Делът на населението на възраст 25–64 години с висше образование нараства до 17,9% (при 29,8% средно). Делът на работната сила с основно и по-ниско образование се свива до 17,3% (при 16,0% в страната).

Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години намалява до 57,4% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от пазара на труда през следващите няколко години, отговарят 57 младежи, на които им предстои вливане в работната сила.

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната активност в областта е сравнително ниска и през 2021 година. Броят на предприятията спрямо населението е сред най-ниските в страната – 36 на хиляда души (при 60 на хиляда души в страната). Вътрешните и външните инвестиции нарастват, но също остават ограничени. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи достигат 1,5 хил. лв. на човек от населението (при 3,1 хил. лв. на човек в страната), а преките чуждестранни инвестиции – 444 евро на човек (при 4,1 хил. евро на човек в страната).

Стойността на произведената продукция в областта нараства до 17,6 хил. лв. на човек от населението (при 31,2 хил. лв. в страната).

Усвояването на европейски средства в област Монтана напредва с бързи темпове и е сравнително високо. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 3027 лв. на човек от населението (при 2836 лв. в страната). В рамките на областта най-много са изплатените средства в община Монтана, а най-малко – в общините Брусарци, Вълчедръм и Якимово.

Инфраструктура

Представянето на област Монтана в тази категория е сред слабите. Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа остава по-ниска от средната за страната. Два пъти по-малък пък е делът на автомагистралите и първокласните пътища – 9,1% в областта при 18,5% в страната. Това може да обясни и сравнително лошото състояние на пътищата – 23% от пътната настилка е в добро състояние при 41% в страната през 2022 година.

Достъпът на домакинствата до интернет в областта се повишава, но продължава да е сравнително нисък – 83,9% (при 87,3% в страната).

Местни данъци

Усредненото ниво на местните данъци в общините от областта я поставят на първото място в страната в тази категория през 2023 година. Средната стойност на данъка върху превозните средства е най-ниският в страната (1,22 лв./kW при 1,56 лв./kW в страната), върху търговията – вторият най-нисък (5,06 лв. на кв. м при 13,04 лв. на кв. м в страната), а върху недвижимите нежилищни имоти на юридически лица – третият (1,72‰ при 2,08‰ в страната).

В рамките на областта най-ниски са средните данъци в община Медковец, а най-високи – в общините Чипровци, Вълчедръм и Лом.

Администрация

През 2023 г. самооценките на местните администрации за развитието на електронното управление се увеличават значително и средният резултат за областта е над този в страната. Самооценките за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ обаче се задържат на същото сравнително ниско миналогодишно ниво. Рейтингът за прозрачност в работата на органите на местното самоуправление също е по-нисък, макар и с малко, от средните стойности, достигайки 69,4% при 70,3% в страната.

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта намалява и остава сред най-ниските в страната – 16,7% (при 29,0% в страната). Малко е и покритието на общинските разходи с местни приходи – 56,9% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■

Демография ■■■

Продължаващото застаряване на населението в страната е особено видимо в област Монтана. Коефициентът на естествен прираст е сред петте най-ниски в страната със стойност от $-17,1\text{‰}$ (при $-9,7\text{‰}$ в страната) през 2022 година. Коефициентът на механичен прираст е положителен, но остава нисък със стойност от $0,4\text{‰}$.

За процеса на застаряване може да се съди и по коефициентите на възрастова зависимост в областта. Съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години в област Монтана е $216,3\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $47,2\%$ (при $37,7\%$ в страната).

Сравнително малка част от жителите на областта живеят в градовете – $64,2\%$ (при $73,6\%$ в страната), а гъстотата на населението е относително ниска – 824 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Делът на децата в детските градини в областта се повишава, но остава сравнително ограничен – $85,3\%$ (при $87,3\%$ в страната). През последните години коефициентът на записване на населението в V–VII клас изостава спрямо средните за страната стойности. През 2022 г. той е $86,9\%$ (при $90,7\%$ в страната). Делът на второгодишните е над средния. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е слабо.

Резултатите на учениците от област Монтана са сравнително ниски и през 2023 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 27,7 т. и остава далеч от средните за страната 35,3 точки. Средната оценка на матурата по български език и литература в областта е „Добър“ 3,64 (при „Добър“ 3,93 в страната), а делът на слабите оценки е близък до средния – $19,5\%$ в областта при $17,9\%$ в страната.

В област Монтана няма университети или филиали на такива.

Здравеопазване ■■■

Средната продължителност на живота в област Монтана продължава да намалява и е втората най-ниска в страната (след тази в област Видин). Коефициентът на детска смъртност се понижава, но остава над средния.

Достъпът до общопрактикуващи лекари в областта е сравнително висок и през 2022 година. Един местен лекар се грижи средно за 1521 души от населението (при 1678 души на лекар в страната). Броят на лекарите специалисти спрямо населението обаче е относително ограничен. Броят на леглата в многопрофилните болници в област Монтана нараства и остава значително по-висок от средния за страната със 7,5 легла на хиляда души от населението (при 5,9 легла на хиляда души в страната).

Броят на преминалите за лечение болни също е над средния – 252 на хиляда души в областта при 235 на хиляда души в страната.

Ред и сигурност ■■

Монтана е една от областите с най-слабо представяне в сферата на реда и сигурността и през 2022 година. Въпреки че наказателните съдии в областта са сред най-малко натоварените (6,4 дела месечно на съдия при 10,1 дела в страната), бързината на правораздаването е изключително ниска. Монтана е областта с най-нисък дял на делата, приключили в 3-месечен срок – 77% (при 89% в страната), и е сред тези с най-висок дял на висящите дела – 15% (при 12% в страната). Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта намаляват, но остават относително много – 12,3 на хиляда души при 11,6 на хиляда души в страната. Разкриваемостта им обаче е сравнително висока – 52% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■

Обемът на битовите отпадъци е сравнително нисък, а тяхното управление – относително добро. През 2021 г. образуваните битови отпадъци в областта са 333 кг на човек годишно (при 445 кг на човек в страната), а 92% от тях се предават за третиране и рециклиране (при 74% в страната).

Сравнително малка част от населението на областта живее в градовете, което обяснява и относително ниския дял на жителите на селища с обществена канализация – $59,6\%$ (при $74,8\%$ в страната). Монтана е и областта с най-малка свързаност на канализацията с пречиствателни станции за отпадъчни води – $35,3\%$ (при $66,8\%$ в страната).

Делът на горската територия е сравнително нисък – 23% (при 33% в страната), но и този на нарушената е сравнително малък – $0,11\%$ (при $0,43\%$ в страната). Инсталираните ВЕИ мощности в областта са по-ниски от средните спрямо населението.

Култура и туризъм ■■

Показателите в тази категория поставят Монтана на последното място в страната. Културният живот в областта е сред най-слабо интензивните в страната и през 2022 година. Посещенията в кината се повишават до 164 на хиляда души от населението (при 590 на хиляда души в страната). Местните музеи успяват да привлекат 128 посещения на хиляда души (при 619 на хиляда души в страната). От 2015 г. насам в областта няма библиотека, която да е достатъчно голяма, за да влиза в официалната статистика на НСИ.

Относителният брой на леглата в местата за настаняване е сравнително нисък, а реализираните нощувки – малко. Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлечението също е ограничен.

Ключови показатели за област Монтана

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	10 027	12 088	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 487	13 983	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	46,3	42,0	41,0	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	55,8	56,2	55,2	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	52,1	52,5	55,6	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	13,0	10,8	11,7	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	28,2	24,1	17,3	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	11,3	14,0	17,9	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	15 717	17 649	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1267	1514	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	288	444	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	58,2	70,2	83,9	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	35,2	27,0	23,0	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	54,6	59,8	56,9	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	72,0	69,5	69,4	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-17,1	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	0,4	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,94	3,78	3,64	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	30,1	27,8	27,7	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	83,0	81,8	86,9	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	72,3	70,6	70,3	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,7	88,5	91,1	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1502	1547	1521	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	13,7	13,2	12,3	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	13,3	15,6	15,0	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	61,0	59,6	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	306	333	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	78,3	92,2	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	96	123	164	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	822	520	736	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Пазарджик

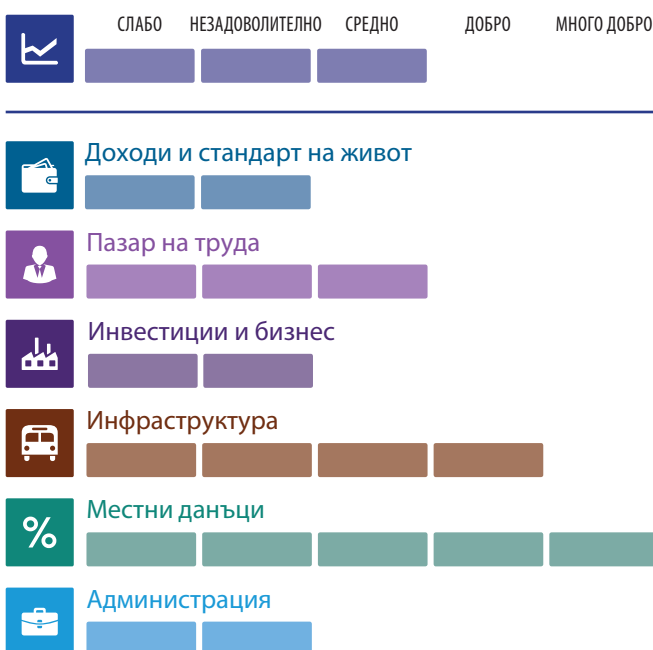
▶ Население (2021)	229 814
▶ Територия (кв.км)	4457
▶ Брой на населените места	118
▶ Дял на населението в градовете (%)	61,4

Брутният вътрешен продукт, заплатите и пенсиите в област Пазарджик продължават да нарастват, но остават сравнително ниски. През 2022 г. се наблюдава значителен ръст на заетостта и задържане на нивото на безработицата. Предизвикателство за местния пазар на труда остава образователният профил на работната сила. Инвестиционната и бизнес активност в областта не са особено интензивни. Качеството на пътната настилка остава сравнително високо. Усредненият размер на местните данъци е относително нисък. Оценката за прозрачността в работата на местната администрация намалява леко и остава сравнително ниска.

Възрастовата зависимост в областта продължава да се задълбочава, но все още е по-благоприятна от средната за страната. Резултатите на учениците остават сравнително ниски. Достъпът до общопрактикуващи лекари в областта е по-висок от средния, но при лекарите специалисти има определен недостиг. Натовареността на местните наказателни съдии е съизмерима със средната за страната, но правораздаването е значително по-бързо. Пазарджик продължава да е първенец по инсталирани ВЕИ мощности. Културният живот в областта е сред слабо интензивните в страната.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт, заплатите и пенсиите в област Пазарджик продължават да нарастват и през 2021 г., но остават сравнително ниски. Брутният вътрешен продукт на човек от населението достига 11,7 хил. лв. (при 20,2 хил. лв. в страната). Средната годишна брутна заплата на наети по трудово и служебно правоотношение в областта е 14,8 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната). Пенсиите растат с над средното увеличение за страната и средният им месечен размер достига 488 лв. (при 537 лв. в страната).

Коефициентът на Джини за подоходното неравенство е близък, но под средния за страната през 2022 година. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, намалява, но остава над средния – 27,0% в областта (при 22,9% в страната).

Пазар на труда

Делът на населението в трудоспособна възраст в областта продължава да намалява и да се отдалечава от средния за страната – през 2022 г. той е 57,8% в областта при 58,5% в страната. Икономическата активност се повишава до 72,7% (при 73,6% в страната). Това увеличение е съпроводено от значителен ръст на заетостта и задържане на нивото на безработица, като и двата показателя са по-неблагоприятни от средните за страната. Коефициентът на заетост достига 68,7% (при 70,4% в страната), а този на безработицата остава 7,3% (при 5,2% в страната).

Предизвикателство за местния пазар на труда остава образователният профил на работната сила. Делът на висшестите продължава да намалява и достига 14,5% през 2022 г. (при 29,8% в страната), а населението с основно и по-ниско образование се свива до 25,6% (при 16,0% в страната).

Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години е 57,2% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от работната сила през следващите няколко години, съответстват 57 младежи, които ще се вляят в пазара на труда.

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната и бизнес активност в областта не са особено интензивни и през 2021 г., въпреки че се забелязват някои положителни тенденции. Броят на предприятията остава нисък – 44 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Вътрешните и външните инвестиции нарастват и са над тези в повечето области. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи достигат 2,4 хил. лв. на човек от населението, а преките чуждестранни инвестиции – с 1,8 хил. евро на човек. Стойността на произведената продукция в областта продължава да се повишава и достига 20,4 хил. лв. на човек.

Повишение има и при усвояването на европейски средства, но те остават сравнително малко. Към 30 юни 2023 г.

стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 1904 лв. на човек от населението (при 2836 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много са изплатените средства в община Панагюрище, а най-малко – в община Ракитово.

Относителните разходи за научноизследователска и развойна дейност нарастват.

Инфраструктура

Гъстотата на железопътната мрежа в област Пазарджик е по-висока от средната за страната и през 2022 година. Гъстотата на пътната мрежа, както и делът на автомагистралите и първокласните пътища са по-ниски от средните, но качеството на пътната настилка в областта остава сравнително високо. Делът на пътната настилка в добро състояние нараства до 57,7% (при 41,1% в страната).

През 2022 г. достъпът на домакинствата до интернет се задържа на ниво от 85,1% и продължава да е по-нисък от средния за страната (87,3%).

Местни данъци

Усредненият размер на местните данъци в общините от област Пазарджик е сравнително нисък и през 2023 година. От петте разглеждани местни данъка единствено ставката за прехвърляне на собственост в областта е по-висока, макар и с малко, от средната за страната. Значително по-ниски от средните нива пък са данъците върху недвижимите жилищни имоти на юридическите лица, превозните средства, таксиметровия превоз и търговията на дребно.

В рамките на областта най-ниски са средните данъци в общините Сърница и Брацигово, а най-високи – в общините Пазарджик, Велинград и Лесичово.

Администрация

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ в областта през 2023 г. като цяло задържат нивото си и са по-ниски от средните за страната. Средната оценка на електронното правителство в общините е 3,22 т. (от максимум 4,0 т.) при 3,35 т. в страната, а на услугите на „едно гише“ – 3,1 т. (от максимум 4,0 т.) при 3,4 т. в страната. Оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление в областта намалява леко и остава сравнително ниска – 65,2% (при 70,3% в страната) през 2023 година.

Делът на собствените от общите приходи на общините в областта се задържа на ниво от 22,6% (при 29,0% в страната) през 2022 г., а покритието на общинските разходи с местни приходи намалява до 66,2% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Коефициентът на естествен прираст в област Пазарджик е близък, но под средния за страната със стойност от $-10,5\text{‰}$ (при $-9,7\text{‰}$ в страната). Областта успява и да привлича население и коефициентът на механичен прираст е положителен $-4,2\text{‰}$.

Възрастовата зависимост в областта остава по-благоприятна от средната за страната. Съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е 167,9% (при 165,9% в страната), а към това на 15–64 години $-38,5\%$ (при 37,7% в страната) през 2022 година.

Делът на градското население се запазва сравнително нисък $-61,4\%$ (при 73,6% в страната), но гъстотата му е относително висока -1867 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■■

Пазарджик е сред областите с най-слабо представяне по образователните показатели. Нетният коефициент на записване на населението в V–VII клас се увеличава, но продължава да е сравнително нисък $-88,9\%$ в областта (при 90,7% в страната). Висок остава делът на второгодниците $-2,0\%$ (при 1,2% в страната). Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика се влошава $-$ има недостиг на специалности, свързани с преработващата промишленост, за сметка на непропорционално много бройки в ИКТ специалности.

Резултатите на учениците от областта през 2023 г. също остават сравнително ниски. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас в областта е 29,5 т. (при 35,3 т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература е „Добър“ 3,54 (при „Добър“ 3,93 в страната), а делът на слабите оценки $-25,3\%$ (при 17,9% в страната).

В областта няма университети или филиали на такива.

Здравеопазване ■■■

Средната продължителност на живота в областта продължава да намалява, но остава близка до средната за страната. Коефициентът на детска смъртност обаче се увеличава и е сравнително висок. Делът на здравноосигурените в областта нараства през 2022 г. и се доближава до средния за страната.

Достъпът до общопрактикуващи лекари в областта е по-добър от средния за страната, но при лекарите специалисти има определен недостиг. Броят на леглата в местните многопрофилни болници традиционно е по-висок от средния и през 2022 г. е 7,3 на хиляда души от населението (при 5,9 на хиляда души в страната).

Броят на преминалите за лечение болни е изключително висок -302 на хиляда души (при 235 на хиляда души в страната).

Ред и сигурност ■■■■■

Пазарджик е сред областите с най-добро представяне в категорията, оценяваща реда и сигурността в региона през 2022 година.

Натовареността на местните наказателни съдии е съизмерима със средната за страната (10,1 дела месечно на съдия), но правораздаването е значително по-бързо. Делът на делата, приключили в 3-месечен срок, е 95% (при 89% в страната), а този на висящите дела -7% (при 12% в страната).

Престъпленията в областта остават сравнително малко, а разкриваемостта им е над средната за страната. През 2022 г. броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта е 7,7 на хиляда души от населението (при 11,6 на хиляда души в страната), а разкриваемостта -52% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■■

Представянето на Пазарджик в тази категория поставя областта на челните места (на второ място след област Смолян). Основната причина за това е, че Пазарджик продължава да е първенец по инсталирани ВЕИ мощности $-5,51$ kW на човек от населението (при 0,85 kW на човек в страната).

Въпреки че за областите със сравнително висок дял на селското население свързаността с обществена канализация обикновено е ограничена, през 2021 г. в област Пазарджик достъпът до канализация е близък до средния $-71,1\%$ (при 74,8% в страната). Свързаността с пречиствателни станции за отпадъчни води обаче изостава значително $-43,7\%$ (при 66,8% в страната).

Образуваните битови отпадъци в областта са над средните. Делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци нараства значително и почти достига средните стойности -72% в областта (при 74% в страната).

Пазарджик е областта с втория най-голям горски фонд (след Смолян) $-$ горската територия е 54% (при 33% за страната). Делът на нарушената територия пък е равен на средния за страната $-0,4\%$.

Култура и туризъм ■■■

Културният живот в област Пазарджик е сред слабо интензивните и през 2022 година. Посещенията в кината нарастват -169 на хиляда души, но остават значително по-малко от средните за страната (590 на хиляда души). Подобна е тенденцията и при библиотеките. По-бързо от средния се увеличава броят на посещенията в местните музеи -705 на хиляда души (при 619 на хиляда души в страната).

Броят на леглата в местата за настаняване достига 36 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки -3732 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната). Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията от всички заети в областта е двойно по-нисък от средния.

Ключови показатели за област Пазарджик

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	10 995	11 653	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 090	14 842	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	32,9	30,6	27,0	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,5	59,5	57,8	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	67,4	64,9	68,7	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	9,7	7,3	7,3	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	24,2	27,2	25,6	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	15,6	15,2	14,5	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	17 006	20 367	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1911	2372	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1710	1807	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	81,7	85,1	85,1	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	49,6	54,7	57,7	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	66,6	68,8	66,2	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	70,4	65,3	65,2	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-10,5	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	4,2	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,03	3,80	3,54	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	30,9	30,1	29,5	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	79,8	78,4	88,9	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	73,8	72,4	71,8	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	85,1	85,8	93,0	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1669	1671	1598	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	7,3	7,2	7,7	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	10,4	7,0	6,6	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	72,6	71,1	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	358	480	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	5,9	72,3	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	43	121	169	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	1546	2032	3732	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Перник

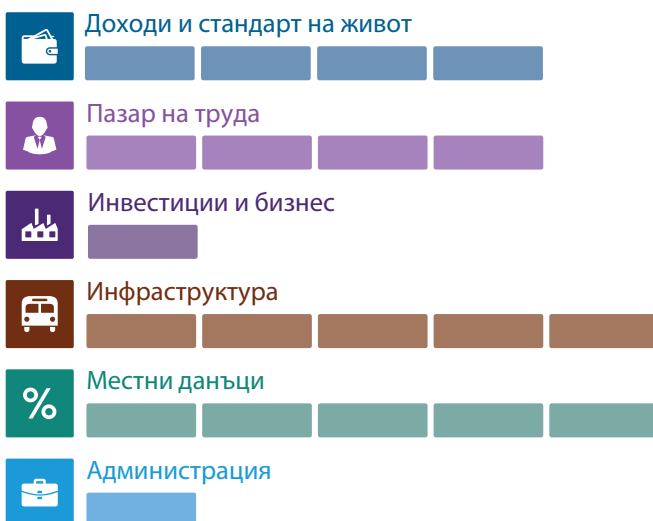

▶ Население (2021)	114 162
▶ Територия (кв.км)	2394
▶ Брой на населените места	171
▶ Дял на населението в градовете (%)	78,4

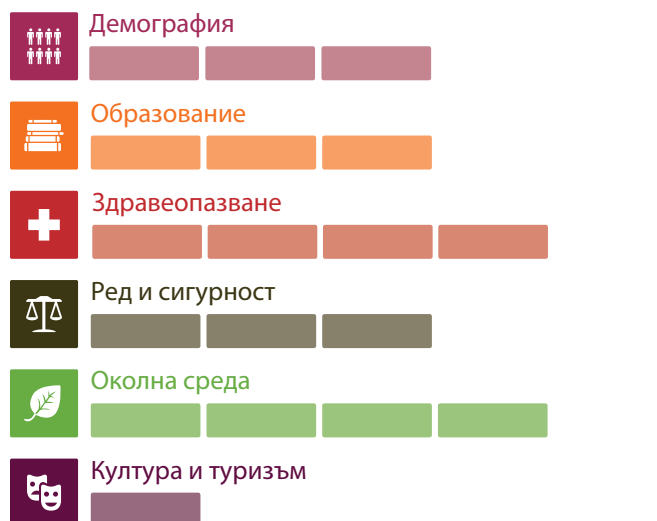
Залатите и пенсиите в област Перник продължават да се повишават, а нивото на бедност остава ниско. Работната сила е представена от сравнително висок дял от населението на областта със средно образование. Инвестиционната активност е сравнително слаба. Перник е сред областите с най-висока гъстота на пътната настилка, въпреки че дялът на автомагистралите и първокласните пътища е малък. Усредненият размер на местните данъци в общините от област Перник е сравнително нисък. Оценката за прозрачността в работата на общините е една от най-слабите в страната.

Възрастовата зависимост в областта продължава да се влошава. Резултатите на учениците традиционно са по-ниски от средните. Перник е областта с най-малък брой легла в многопрофилните болници. Броят на престъпленията е близък до средния за страната, а разкриваемостта им – малко по-висока. Обемът на образуваните битови отпадъци е най-високият в страната, но на практика целият отпадък се предава за третиране и рециклиране. Културният живот и туризмът в областта са слабо интензивни, което вероятно е свързано и с близостта ѝ до столицата.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Перник нараства през 2021 г. и въпреки че увеличението му е по-високо от средното за страната, той остава сравнително нисък. Заплатите и пенсиите в областта също продължават да се повишават. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 14,1 хил. лв. и е относително ниска (при 18,7 хил. лв. в страната). Средната пенсия обаче е сред най-високите в страната – 591 лв. (при 537 лв. в страната). Причината за това е фактът, че част от жителите на областта са работили в столицата с по-високи възнаграждения, в резултат на което и пенсиите им са относително по-високи.

Коефициентът на Джини за подоходното неравенство в областта е сравнително нисък. Относително ограничено остава нивото на бедност.

Пазар на труда

Делът на трудоспособното население в област Перник продължава да намалява и е по-нисък от средния за страната – 57,1% в областта при 58,5% в страната през 2022 година. Икономическата активност се повишава и коефициентът ѝ е сред най-високите в страната (само след този в столицата) – 78,1% (при 73,6% в страната). Това увеличение е съпроводено едновременно от намаление и на заетостта, и на безработицата. Коефициентът на заетост достига 69,2% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 4,3% (при 5,2% в страната).

Работната сила е представена от сравнително висок дял от населението на областта със средно образование. Докато 54% от хората в страната са със средно образование, в област Перник те са 70%, като и висшестите, и тези с основно и по-ниско образование са по-малко. Голямо предизвикателство пред местния пазар на труда остава застаряването на населението.

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната активност в областта е сравнително слаба и през 2021 година. Близостта ѝ до столицата се отразява както на броя на предприятията, така и на привлечените инвестиции. В областта функционират 46 предприятия на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Вътрешните и чуждите инвестиции нарастват, но остават сравнително ниски. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи достигат 1,6 хил. лв. на човек (при 3,1 хил. лв. в страната), а преките чуждестранни инвестиции – 1,9 хил. евро на човек (при 4,1 хил. евро на човек в страната). Стойността на произведената продукция също се повишава – до 19,5 хил. лв. на човек (при 31,2 хил. лв. на човек в страната).

Усвояването на европейски средства нараства, но областта все още е на едно от последните места в страната. Към 30

юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Перник е 1721 лв. на човек (при 2836 лв. на човек в страната).

Инфраструктура

Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в област Перник остава значително по-висока от средната за страната и през 2022 година: на пътната мрежа е 24 км на 100 кв. км територия (при 18 км на 100 кв. км в страната) и е втората най-висока в страната (след тази в област Габрово), а на железопътната – 4,8 км на 100 кв. км (при 3,6 км на 100 кв. км в страната). Делът на автомагистралите и първокласните пътища остава по-нисък – 15,9% (при 18,5% в страната). Качеството на пътищата е близо до средното за страната, като делът на пътната настилка в добро състояние е 40,7% (при 41,1% в страната).

Достъпът на домакинствата до интернет в област Перник нараства значително през последните години, но и през 2022 г. е по-нисък от средния – 84,9% в областта (при 87,3% в страната).

Местни данъци

Усредненият размер на местните данъци в общините от област Перник е сравнително нисък и през 2023 година. Изключение прави само средната ставка за данъка върху прехвърляне на собственост, която е по-висока от средната за страната. Причината за това е, че половината от общините в областта са увеличили ставката на този данък за 2023 година. Значително по-ниски пък са ставките върху превозните средства, таксиметровия превоз и недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица.

В рамките на областта най-ниски са местните данъци в общините Брезник и Земен, а най-високи – в община Ковачевци.

Администрация

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2023 г. леко се повишават, но остават под средните за страната.

Рейтингът за активна прозрачност на органите на местното самоуправление в общините от областта запазва нивото си и през 2023 г. отново е вторият най-нисък в страната (след този на общините в област Кюстендил) – 52,4% (при 70,3% в страната).

Делът на собствените от общите приходи в общините в областта през 2022 г. е 25,4% (при 29,0% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи достига 69,0% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Естественият прираст на населението в област Перник остава значително по-нисък от средния за страната със стойност от -16,9‰ при -9,7‰ в страната през 2022 година. Механичният прираст е положителен (3,1‰), но не може да компенсира значителното намаляване на населението.

Бързият темп на застаряване на населението на областта се вижда и от коефициентите за възрастова зависимост. Съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е 196,0% (при 165,9% в страната), а към това на 15–64 години – 42,1% (при 37,7% в страната).

Делът на градското население е сравнително висок – 78,4% (при 73,6% в страната), но гъстотата му е ниска – 856 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Делът на децата в детските градини е над средния – 88,6% в областта при 87,3% в страната. Делът на записаните в V–VII клас през 2022 г. е съизмерим със средния за страната, а този на второгодниците остава сравнително нисък. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е близко от средното за страната. Перник е областта, в която делът на обучаващите се в ИКТ сектора и този в транспорта, складирането и пощите са най-високи, въпреки че и двата сектора не предоставят много регионални възможности за заетост.

Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас в областта е сравнително нисък – 29,2 т. (при 35,3 т. в страната). Резултатите на матурата по български език и литература също традиционно са по-слаби от средните – „Добър“ 3,64 (при „Добър“ 3,93 в страната). Делът на слабите оценки пък нараства значително до 28,0% (при 17,9% в страната) и е вторият най-висок в страната (след този в област Шумен).

Причината за ниския брой на студентите в областта може да се търси в наличието на един университет с малък капацитет на територията на областта – Европейския политехнически университет.

Здравеопазване ■■■■

Делът на здравноосигурените лица в областта се повишава, но изостава от средния за страната. Броят на общопрактикуващите лекари е сравнително висок, но и през 2022 г. има недостиг на лекари специалисти.

Перник продължава да е областта с най-малък брой легла в многопрофилните болници – 2,6 на хиляда души от населението, което е над два пъти по-малко от средния брой в страната (5,9 легла на хиляда души). Преминалите за лечение болни също са най-малко в сравнение с останалите области – 61 на хиляда души (при 235 на хиляда души в страната). Тези показатели навеждат на мисълта, че жителите

на областта търсят здравни грижи извън нея – вероятно в столичните болници.

Средната продължителност на живота в областта е близка, но под средната за страната. Коефициентът на детска смъртност намалява значително и е сред най-ниските в страната.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на наказателните съдии в област Перник е съизмерима със средната за страната – 9,6 дела на съдия месечно в областта при 10,1 дела на съдия в страната. Бързината на правораздаването също е подобна на средната с 89% от делата, приключили в 3-месечен срок.

Броят на престъпленията е близък до средния за страната, а разкриваемостта им – малко по-висока. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта през 2022 г. са 11,4 на хиляда души от населението (при 11,6 на хиляда души в страната), а разкриваемостта им е 51% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■

Сравнително високият дял на градското население в областта е свързан и с голям дял на населението, живеещо в селища с обществена канализация – 79,4% (при 74,8% в страната) през 2021 година. Висока е и свързаността с пречиствателни станции за отпадъчни води – 74,3% (при 66,8% в страната). Перник е областта с най-голям обем на образуваните битови отпадъци и през 2021 г. – 531 кг на човек годишно (при 445 кг на човек в страната). Същевременно обаче на практика целият отпадък се предава за третиране и рециклиране (при 74% в страната).

Делът на горската територия е сравнително висок (41% при 33% в страната), но нарушената територия е двойно над средната – 0,96% в областта при 0,43% в страната през 2022 година. Инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението остават сравнително малко.

Култура и туризъм ■■■■

Перник е сред областите със сравнително слаб културен живот в страната, което вероятно се дължи на близостта на областта до столицата. Посещенията в кината в областта през 2022 г. нарастват бързо и достигат 625 на хиляда души, изпреварвайки средния брой в страната (590 на хиляда души). Посещенията в местните музеи и библиотеки обаче изостават значително.

Туристическият сектор също е слабо интензивен. Броят на леглата в местата за настаняване са 5 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки – 329 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната). Делът на наетите в сектора също е сравнително нисък.

Ключови показатели за област Перник

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	9352	11 084	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 359	14 074	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	16,8	19,1	19,0	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	57,9	58,2	57,1	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	69,8	71,2	69,2	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	5,8	4,6	4,3	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	11,3	11,3	14,7	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	25,1	18,0	15,5	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	15 202	19 468	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1432	1641	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1872	1876	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	83,4	82,8	84,9	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	49,7	41,3	40,7	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	53,8	63,7	69,0	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	59,6	52,4	52,4	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-16,9	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	3,1	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,06	3,79	3,64	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	32,0	28,4	29,2	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	89,6	91,0	90,4	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	72,9	71,4	71,3	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,6	89,3	92,9	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1536	1595	1563	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	11,0	9,5	11,4	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	13,3	8,8	11,0	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	78,9	79,4	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	455	531	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	82,1	99,9	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	19	99	625	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	166	143	329	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Плевен

- ▶ Население (2021)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

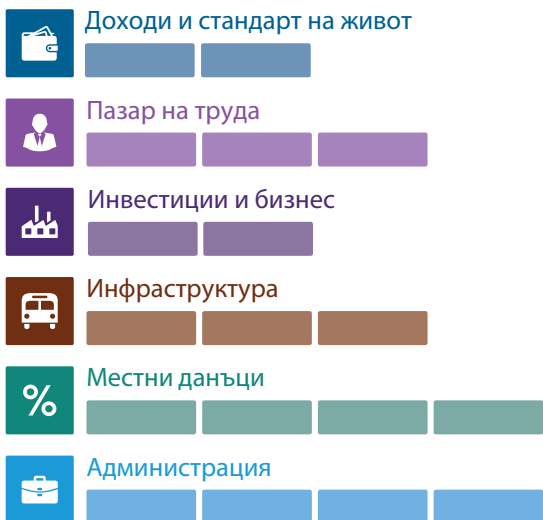
226 120
4653
123
67,5

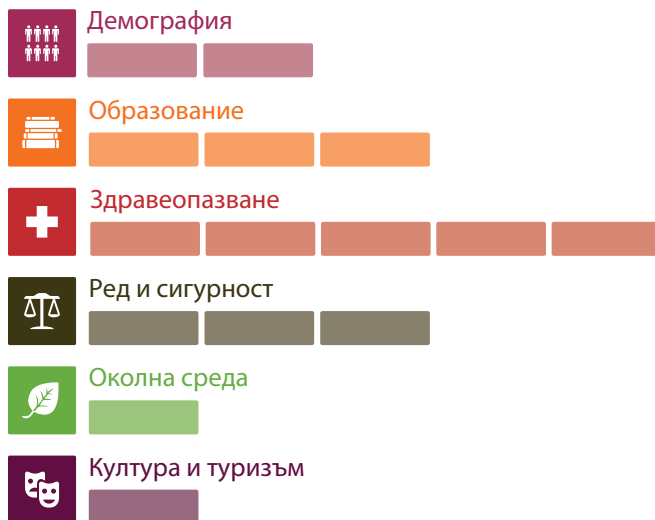
И през 2022 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Плевен нараства значително. Заплатите и пенсиите също се повишават относително бързо. Икономическата активност в областта е изключително слаба. Инвестициите се повишават. Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа е по-висока от средната за страната. Нивото на местните данъци в общините от област Плевен е близко до средното за страната. Плевен се нарежда сред областите със сравнително високи резултати по показателите, измерващи работата на администрацията.

Процесът на застаряване на населението се задълбочава. Областта не се представя добре по показателите, оценяващи образованието. Плевен е област със силни традиции в сферата на здравеопазването и отново е сред първенците в тази категория. Натовареността на местните наказателни съдии е сравнително ниска, което обаче не се отразява на бързината на правораздаването. Плевен е областта с най-нисък дял на горската територия. Делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци продължава да е сравнително висок. Културният живот и туризмът в областта са с относително ниска интензивност.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

И през 2021 г. brutният вътрешен продукт на човек от населението в областта нараства значително, достигайки 12,9 хил. лв., и изпреварва този в повечето области.

Заплатите и пенсиите също се повишават относително бързо, но изостават от средните стойности за страната. Брутната годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 14,6 хил. лв., а средната месечна пенсия – 499 лева.

Коефициентът на Джини за доходното неравенство е сравнително нисък. Повишаване се наблюдава при ниво на бедност в областта. През 2022 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, достига 31,4% (при 22,9% в страната).

Пазар на труда

Делът на трудоспособното население в област Плевен продължава да намалява и остава сравнително нисък – 54,9% при 58,5% в страната през 2022 година. Икономическата активност също е изключително слаба (65,8% в областта при 73,6% в страната) и се понижава за втора поредна година. Същевременно заетостта се повишава леко, но остава ниска, а безработицата слабо намалява, но продължава да е висока. Коефициентът на заетост достига 62,5% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 7,6% (при 5,2% в страната).

През 2022 г. делът на населението на 25–64 години с висше образование намалява до 22,8% (при 29,8% в страната), но има понижение и при дела на хората с основно и по-ниско образование – до 19,7% (при 16,0% в страната).

Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на 15–19 години към това на 60–64 години остава сравнително нисък – 59,2% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои излизане от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват 59 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес

Броят на нефинансовите предприятия в област Плевен през 2021 г. се задържа на 42 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната) за трета поредна година. Инвестициите се повишават значително. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи достигат 2,2 хил. лв., а преките чуждестранни инвестиции – 1,5 хил. евро.

Стойността на произведената продукция на човек от населението в областта продължава да нараства значително, достигайки 19,2 хил. лева.

Разходите за научноизследователска и развойна дейност са 94 лв. на човек от населението и са по-високи от тези в повечето области.

Усвояването на европейски средства в областта остава под средното за страната. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2562 лв. на човек (при 2836 лв. в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Белене.

Инфраструктура

Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в област Плевен е по-висока от средната за страната. Делът на автомагистралите и първокласните пътища обаче остава сравнително нисък – 12,2% при 18,5% в страната през 2022 година. Въпреки това качеството на пътищата е съизмеримо със средното за страната – 40% от пътната настилка е в добро състояние (при 41% в страната).

Делът на домакинствата с достъп до интернет нараства, но остава сравнително нисък – 80,8% в областта при 87,3% в страната.

Местни данъци

Нивото на местните данъци в общините от област Плевен е близко до средното за страната и през 2023 г., но е чувствително по-високо от средното в Северозападна България. При два от разглежданите данъци – този върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и този върху прехвърлянето на собственост, усреднените нива в общините от областта са значително по-високи от средните за страната. Сравнително ниски пък са средните данъци върху превозните средства и търговията на дребно. В рамките на областта най-високи са данъците в община Плевен, а най-ниски – в общините Долни Дъбник и Пордим.

Администрация

Плевен се нарежда сред областите със сравнително високи резултати по показателите, измерващи работата на администрацията. Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на услуги на „едно гише“ продължават да са над средните за страната нива за 2023 година.

Изоставане има при оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление в област Плевен и тя отново е по-ниска, макар и с малко, от средната за страната – 70,0% (при 70,3% в страната).

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта е сравнително нисък – 22,7% (при 29,0% в страната), но покритието на общинските разходи с местни приходи е по-високо от средното – 84,9% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Коефициентът на естествен прираст в област Плевен остава силно отрицателен със стойност от $-13,9\%$ (при $-9,7\%$ в страната) и през 2022 година. Областта не успява и да привлича население и коефициентът на механичен прираст също е отрицателен ($-0,5\%$).

Тези процеси предопределят и високите нива на застаряване на населението в областта. Коефициентът на възрастова зависимост като съотношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години през 2022 г. е 211,1% (при 165,9% в страната), а към това на 15–64 години – 47,4% (при 37,7% в страната).

Делът на градското население е сравнително нисък – 67,5% (при 73,6% в страната), както и гъстотата му – 1010 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование

Делът на записаните в V–VII клас се повишава през 2022 г. до 90,4% в област Плевен, но не успява да достигне средния за страната (90,7%). Делът на второгодиците е сравнително висок. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е близо до средното за страната.

Представянето на учениците от областта остава слабо и през 2023 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 28,0 т. (при 35,3 т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература пък е сред най-ниските в страната – „Добър“ 3,51 (при „Добър“ 3,93 в страната), а делът на слабите оценки – 27,8% (при 17,9% в страната).

Плевен е една от малкото области в страната, в които през последните години се наблюдава трайно увеличение на броя на студентите, въпреки че спрямо населението той остава двойно по-нисък от средния за страната.

Здравеопазване

Плевен е област със силни традиции в сферата на здравеопазването и през 2022 г. отново е сред първенците по показателите в тази категория. Делът на здравноосигурените остава по-висок от средния за страната – 93,8% (при 93,5% в страната). Именно Плевен е областта с най-висок брой и на общопрактикуващите лекари, и на лекарите специалисти. Един местен общопрактикуващ лекар се грижи средно за 1233 души от населението (при 1678 души на лекар в страната). Наличието на медицински университет в град Плевен е една от предпоставките за големия брой лекари и за добре развитата мрежа от лечебни заведения на територията на областта.

Плевен е областта с най-висок брой на легла в болниците. През 2022 г. той продължава да се повишава и достига безпрецедентните 11,6 легла на хиляда души от населението (при 5,9 легла на хиляда души в страната). Относителният брой на преминалите за лечение болни през местните

многопрофилни болници остава значително по-висок от средния – 398 на хиляда души в областта при 235 на хиляда души в страната.

Ред и сигурност

Натовареността на местните наказателни съдии е сравнително ниска, което обаче не се отразява на бързината на правораздаването. През 2022 г. един съдия от област Плевен разглежда средно по 7,5 дела месечно (при 10,1 дела месечно на съдия в страната). Делата, приключили в 3-месечен срок в областта, са 93% (при 89% в страната).

Броят на престъпленията в областта, както и тяхната разкриваемост през 2022 г. са съизмерими със средните нива за страната. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 11,5 на хиляда души (при 11,6 на хиляда души в страната), а разкриваемостта им – 50% (при 49% в страната).

Околна среда

През 2021 г. в населени места с обществена канализация живеят 57,3% от населението на областта (при 74,8% в страната), като 53,3% от него са свързани с пречиствателни станции за отпадъчни води (при 66,8% в страната). И по двата показателя се наблюдава изоставане от средните нива за страната, което е свързано и със сравнително ниския дял на градското население.

Обемът на образуваните битови отпадъци е съизмерим със средния за страната на човек от населението, а делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци остава сравнително висок – 83% в областта при 74% в страната.

Плевен е областта с най-нисък дял на горската територия – 7% (при 33% в страната) през 2022 година. Делът на нарушената територия обаче също е малък – 0,18% (при 0,43% в страната). Инсталираните ВЕИ мощности са близки до средните за страната на човек от населението.

Култура и туризъм

Културният живот в област Плевен се характеризира със сравнително ниска интензивност и през 2022 година. Големо увеличение има при посещенията на местните кина и музеи – съответно до 392 на хиляда души (при 590 на хиляда души средно) и до 612 на хиляда души (при 619 на хиляда души в страната). Посещенията в библиотеките намаляват и остават сравнително малко на брой.

Туристическият сектор в областта е слабо застъпен. Броят на леглата в местата за настаняване е 6 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки – 529 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната). Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлечението също е сравнително нисък.

Ключови показатели за област Плевен

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	10 268	12 889	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 660	14 608	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	28,3	21,6	31,4	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	55,4	55,6	54,9	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	61,6	62,0	62,5	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	10,1	7,8	7,6	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	19,1	19,9	19,7	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	25,4	24,7	22,8	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	15 499	19 194	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1799	2201	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1285	1508	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	68,9	76,3	80,8	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	37,2	41,3	40,0	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	85,5	89,8	84,9	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	71,7	69,8	70,0	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-13,9	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-0,5	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,97	3,61	3,51	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	31,8	28,0	28,0	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	87,3	85,6	90,4	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	73,8	72,6	72,3	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	91,0	92,0	93,8	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1243	1214	1233	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,8	10,9	11,5	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	9,9	10,0	9,2	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	60,2	57,3	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	450	438	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	87,1	82,7	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	93	247	392	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	350	322	529	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Пловдив

▶ Население (2021)	634 497
▶ Територия (кв.км)	5973
▶ Брой на населените места	212
▶ Дял на населението в градовете (%)	74,4

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Пловдив продължава да се увеличава. Делът на трудоспособното население е сравнително висок, но докато коефициентът на безработица е значително по-благоприятен от средния за страната, заетостта изостава. Инвестиционната и бизнес активност нарастват значително. Инфраструктурното развитие в областта получава много добра оценка. Данъците върху търговията и върху таксиметровия превоз са по-ниски от средните. Оценката за прозрачността в работата на местните администрации е над средната за страната. Въпреки всеобщото застаряване на население-

то в страната областта се представя сравнително добре. Коефициентите на възрастова зависимост са благоприятни. Учениците показват добри резултати. Пловдив е сред областите с най-много лекари и легла в болниците спрямо населението. Относителният брой на преминалите за лечение болни е най-високият в страната. Натовареността на местните наказателни съдии е сред най-големите, но правораздаването е сравнително бързо. Делът на горската територия е колкото този в страната, но делът на нарушената е значително по-нисък. Културният живот в областта е сравнително интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Пловдив продължава да нараства, макар и с по-бавни темпове от средните за страната през 2021 година. Той достига 15,5 хил. лв., но губи едно място в класацията (изпреварен от този в област Бургас) и вече е осмият най-висок в страната. Заплатите и пенсиите в областта също се повишават. През 2021 г. средната брутна годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 15,9 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната), а месечната пенсия – 525 лв. (при 537 лв. в страната).

Нивото на бедност в областта остава по-високо от средното за страната. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 29,4% (при 22,9% в страната) през 2022 година.

Пазар на труда

Делът на трудоспособното население в област Пловдив е сравнително висок – 59,2% (при 58,5% в страната) през 2022 година. Икономическата активност се повишава, но остава сравнително ниска – 69,1% (при 73,6% в страната). Това увеличение е съпроводено от ръст на заетостта и спад на безработицата, но докато коефициентът на безработица е значително по-благоприятен от средния (4,1% при 5,2% в страната), заетостта изостава (67,3% при 70,4% в страната).

Предизвикателство пред пазара на труда продължава да е образованието на работната сила. През 2022 г. то се подобрява, но все още е малко по-неблагоприятно от средното за страната. Делът на висшите в областта е 26,9% (при 29,8% в страната), а на хората с основно и по-ниско образование – 17,8% (при 16,0% в страната). Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на 15–19 години към това на 60–64 години е малко по-висок от средния – 66,9% в областта спрямо 65,7% в страната. Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от работната сила през следващите няколко години, съответстват 67 младежи, които ще се вляят в пазара на труда.

Инвестиции и бизнес

През 2021 г. инвестиционната и бизнес активност в област Пловдив нарастват значително. Броят на нефинансовите предприятия се повишава и се изравнява със средния за страната – 60 на хиляда души от населението през 2021 година. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението се увеличават значително, достигайки 3,4 хил. лв. на човек, и са вторите най-високи в страната (след тези в столицата). Ръст отбелязват и преките чуждестранни инвестиции – до 3,2 хил. евро. Произведената продукция достига 32,3 хил. лв. на човек и областта се нарежда на четвърто място по този показател (след столицата, София и Стара Загора). Разходите за научноизследователска и развойна дейност на човек от

населението в областта леко се свиват, но остават на второ място след тези в столицата.

Област Пловдив обаче изостава при усвояването на европейски средства. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2165 лв. на човек от населението (при 2836 лв. в страната). В рамките на областта най-много средства усвояват общините Хисаря и Кричим.

Инфраструктура

Инфраструктурното развитие в областта получава много добра оценка. Гъстотата на пътната мрежа е близка до средната в страната, но гъстотата на железопътната мрежа значително я превъзхожда с 5,4 км линии на 100 кв. км територия (при 3,6 км в страната). Делът на автомагистралите и първокласните пътища в област Пловдив е 17,5% (при 18,5% в страната). Качеството на пътищата е сравнително добро и се повишава – 54,7% от пътната настилка е в добро състояние при 41,1% в страната през 2022 година.

Достъпът на домакинствата до интернет се увеличава и през 2022 г. и остава по-висок от средния за страната – 89,1% (при 87,3% в страната).

Местни данъци

Местната данъчна тежест в област Пловдив е разнопосочна при отделните данъци и през 2023 година. Усредненото ниво на ставките върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху превозните средства е по-високо от средното за страната, макар разликата да не е много голяма. Високи остават и местите данъци върху прехвърлянето на собственост. Същевременно данъците върху търговията и върху таксиметровия превоз са по-ниски от средните.

В рамките на областта най-ниски са средните данъчни ставки в общините Калояново и Марица, а най-високи – в общините Пловдив и Карлово.

Администрация

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2023 г. се повишават и изпреварват средните стойности за страната.

Оценката за прозрачността в работата на местните администрации се задържа на сравнително високо ниво – 72,4% (при 70,3% в страната).

Делът на собствените от общите приходи в общините в областта намалява леко, но остава висок – 30,2% (при 29,0% в страната). По-голямо от средното е и покритието на общинските разходи с местни приходи – 85,4% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Въпреки всеобщото застаряване на населението в страната област Пловдив се представя сравнително добре и данните за 2022 г. подреждат областта в челната тройка (след столицата и област Варна). Коефициентът на естествен прираст остава над средния за страната със стойност от $-7,4\%$ (при $-9,7\%$ в страната). И през 2022 г. областта продължава да привлича население и коефициентът на механичен прираст е сред най-високите в страната – $7,0\%$.

Тези процеси водят до сравнително благоприятни коефициенти на възрастова зависимост и през 2022 година. Съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години в областта е $151,4\%$ (при $165,4\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $35,5\%$ (при $37,7\%$ в страната).

Сравнително голяма част от населението живее в градовете, като през 2022 г. делът на градското население е $74,4\%$ (при $73,6\%$ в страната). След столицата и област Сливен област Пловдив е и с най-гъсто населени селища с 2372 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■■

Нетният коефициент на записване на населението в V–VII клас в областта се повишава през 2022 г. и продължава да е по-висок от средния в страната. Делът на децата в детските градини е около, но над средния за страната. По-влошен обаче остава делът на второгодниците, а съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е по-ниско от средното.

Учениците от област Пловдив показват сравнително добри резултати и през 2023 година. Средният успех по математика след VII клас е равен на средния за страната ($35,3$ т.). Успехът на матурата по български език и литература пък е „Добър“ $3,95$ (при „Добър“ $3,93$ в страната), а делът на слабите оценки – $16,1\%$ (при $17,9\%$ в страната).

Пловдив е сред областите с утвърдени традиции във висшето образование. Броят на студентите в областта е третият най-висок в страната (след този в област Велико Търново и в столицата).

Здравеопазване ■■■■■

Пловдив е сред областите с най-голям брой лекари и легла в болниците спрямо населението. През 2022 г. един общопрактикуващ лекар се грижи средно на 1599 души от населението (при 1678 души на лекар в страната). Индексът на достъп до лекари специалисти също е значително по-благоприятен от средния за страната. В местните многопрофилни болници легловата база възлиза на 8,4 легла на хиляда души от населението (при 5,9 на хиляда души в страната), което ѝ отрежда второто място в страната след тази в област Плевен. Пловдив отново е и областта с най-висок относителен брой на преминалите за лечение болни – 419 на хиляда души от населението (при 235 на хиляда души в страната).

Значително по-висока от средната е продължителността на живота – 73,6 години (при 71,9 години в страната), а коефициентът на детска смъртност е около средния за страната.

Ред и сигурност ■■■■■

Натовареността на местните наказателни съдии е сред най-големите в страната, но това не води до намалена бързина на правораздаването. Един съдия разглежда средно по 11,4 дела месечно (при 10,1 дела месечно на съдия в страната). Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е 90% (при 89% в страната), а на висящите – 7% (при 12% в страната).

Броят на престъпленията остава нисък, а разкриваемостта им – сравнително висока. През 2022 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Пловдив са 8,1 на хиляда души от населението (при 11,6 на хиляда души в страната), което подрежда областта на трето място в тази класация. Разкриваемостта намалява до 51% , но остава по-висока от средната за страната (49%).

Околна среда ■■■■■

Съсредоточаването на населението в градовете предопределя сравнително високите дялове на живеещите в селища с достъп до обществена канализация ($75,9\%$ в областта при $74,8\%$ в страната) през 2021 година и на населението с достъп до канализацията, свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води ($73,8\%$ в областта при $66,8\%$ в страната).

Образованите битови отпадъци в област Пловдив се задържат на високо ниво – 495 кг на човек годишно (при 445 кг на човек в страната). Същевременно делът на отпадъците, предадени за третиране и рециклиране, намалява до 61% и е под средното ниво (74%).

Делът на горската територия е съизмерим със средния за страната (33% в страната), но делът на нарушената територия е значително по-нисък ($0,17\%$ в областта при $0,43\%$ в страната) през 2022 година. Инсталираните ВЕИ мощности на човек от населението са над средните за страната.

Култура и туризъм ■■■■■

Културният живот в областта е сравнително интензивен. През 2022 г. броят на посещенията в кината се увеличава значително и достига 705 на хиляда души от населението (при 590 на хиляда души в страната). Увеличение има и при посещенията в местните библиотеки, но относителният им брой остава под средния за страната.

Броят на леглата в местата за настаняване в област Пловдив е 22 на хиляда души от населението през 2022 г., а реализираните нощувки – 1965 на хиляда души, които стойности, извън тези в морските области, са сравнително високи.

Ключови показатели за област Пловдив

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	14 648	15 547	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	14 171	15 937	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	25,8	26,8	29,4	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	60,4	60,6	59,2	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	68,7	66,3	67,3	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	6,2	4,6	4,1	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	19,7	19,2	17,8	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	26,4	26,0	26,9	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	27 188	32 293	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2560	3379	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2986	3228	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	79,9	88,9	89,1	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	40,9	46,5	54,7	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	99,0	103,1	85,4	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	71,1	72,4	72,4	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-7,4	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	7,0	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,30	4,10	3,95	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	38,7	35,0	35,3	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	87,4	87,6	91,8	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	75,0	73,9	73,6	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,4	87,1	91,5	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1618	1637	1599	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	8,1	7,5	8,1	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	7,7	7,6	7,3	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	82,4	75,9	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	469	495	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	64,6	61,5	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	234	438	705	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	1003	1385	1965	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Разград

- ▶ Население (2021)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

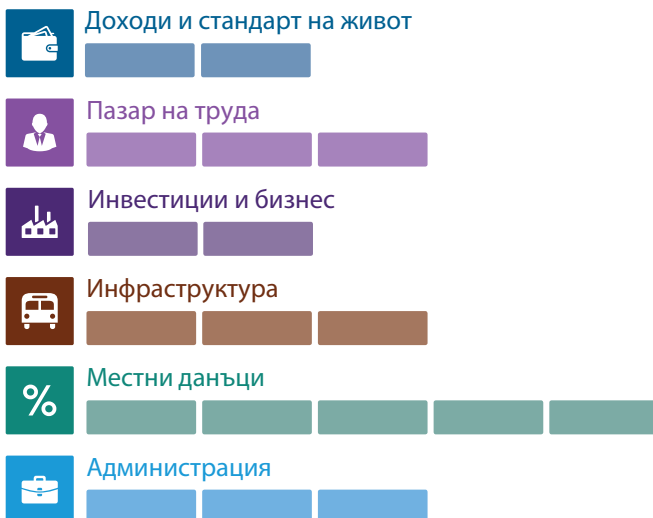
103 223
2488
103
47,8

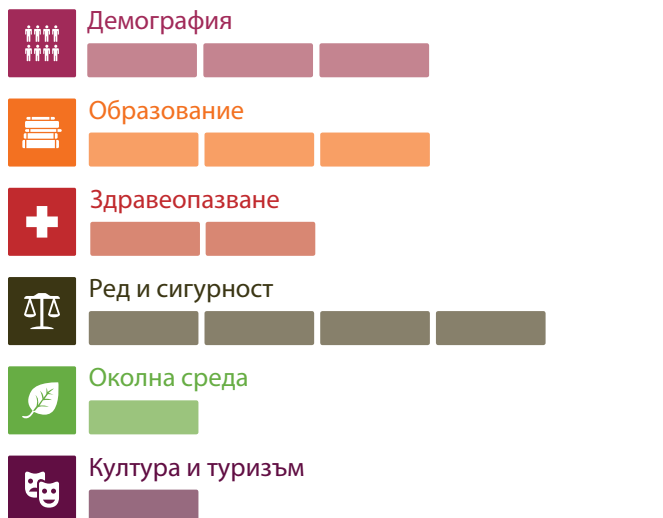
Брутният вътрешен продукт в област Разград продължава да нараства. Средната пенсия остава най-ниската в страната. Представянето на пазара на труда е слабо, но се наблюдават положителни тенденции през последната година. Инвестиционната активност остава ниска. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока, но делът на автомагистралите и първокласните пътища, както и този на пътната настилка в добро състояние са изключително ниски. Усредненото ниво на местните данъци в общините от област Разград е по-ниско от средното за страната. Делът на собствените от общите приходи в общините от областта намалява и остава нисък.

Разград е една от трите области, в които под половината от населението живее в градовете. Резултатите на учениците са изключително ниски. Разград е сред областите с най-висок недостиг на лекари – както общопрактикуващи, така и специалисти. Броят на престъпленията е сравнително нисък, а разкриваемостта им – висока. Разград се нарежда на последно място сред областите по отношение на показателите за околна среда. Делът на населението в селища с обществена канализация е най-ниският в страната. Културният живот и туризмът остават не особено интензивни.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Брутният вътрешен продукт в областта продължава да нараства с увеличаващ се темп, достигайки 12,9 хил. лв. на човек от населението през 2021 година. Заплатите и пенсиите също се повишават. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 15,5 хил. лева. Средната месечна пенсия в област Разград отбелязва най-високия ръст, но остава най-ниската в страната – 441 лв. (при 537 лв. в страната).

През 2022 г. коефициентът на Джини за подоходното неравенство в областта продължава да намалява и вече е най-ниският в страната. Бедността пък нараства. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 27,7% (при 22,9% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Представянето на пазара на труда в област Разград традиционно е сравнително слабо, но през 2022 г. показателите отчитат известно подобрение. Делът на трудоспособното население намалява, но все още е близък до средния за страната. Икономическата активност се повишава значително, въпреки че остава сред ниските в страната с коефициент от 67,5% (при 73,6% в страната). Това увеличение е съпроводено едновременно от ръст и на заетостта, и на безработицата. Коефициентът на заетост достига 60,2% и макар да остава сравнително нисък (при 70,4% в страната), успява да елиминира огромния спад от предходната година. Коефициентът на безработица се повишава до 9,4% (при 5,2% в страната).

Подобрение се наблюдава и в образователната структура на работната сила, въпреки че тя остава едно от основните предизвикателства пред местния пазар на труда. Делът на населението на възраст 25–64 години с основно и по-ниско образование продължава да е вторият най-висок в страната (след този в област Сливен), но все пак намалява до 31,3% (при 16,0% в страната). Делът на висшистите в областта пък се повишава, но остава сравнително нисък – 24,9% (при 29,8% в страната).

Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на 15–19 години към това на 60–64 години е 57,4% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои излизане от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват 57 младежи, които ще се влеят в работната сила.

Инвестиции и бизнес ■■■

Инвестиционната активност в областта и през 2021 г. остава ниска. Разград е сред областите с най-малък брой на предприятията – 39 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Вътрешните инвестиции се свиват, а външните се повишават незначително. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи

достигат 2,0 хил. лв. на човек (при 3,1 хил. лв. в страната), а преките чуждестранни инвестиции – 1,9 хил. евро на човек (при 4,1 хил. евро в страната). Обемът на произведената продукция обаче нараства до 19,2 хил. лв. на човек (при 31,2 хил. лв. в страна).

Усвояването на европейски средства изостава. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2165 лв. на човек от населението (при 2836 лв. в страната). В рамките на областта най-високо е усвояването на средства в общините Кубрат и Исперих.

Инфраструктура ■■■■

Гъстотата на железопътната мрежа в областта е близка, но малко под средната за страната. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока, но делът на автомагистралите и първокласните пътища (11,1% при 18,5% в страната), както и този на пътната настилка в добро състояние (26% при 41% в страната) са изключително ниски и през 2022 година.

Делът на домакинствата с достъп до интернет нараства и през 2022 г., но остава под средния за страната – 86,1% (при 87,3% в страната).

Местни данъци ■■■■■

Усредненото ниво на местните данъци в общините от област Разград е по-ниско от средното за страната и през 2023 година. Сред разглежданите пет местни данъка единствено ставката върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица е по-висока от средната за страната.

Значително по-ниски от средните в страната пък са местните данъци върху прехвърлянето на собственост, върху таксиметровия превоз и върху търговията на дребно.

В рамките на областта най-ниски са данъците в общините Самуил и Цар Калоян, а най-високи – в общините Исперих и Лозница.

Администрация ■■■■

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното управление в областта намаляват през 2023 г. и продължават да изостават от средните за страната. Тези за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ обаче нарастват и вече са по-високи от средните.

Оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление е 68,2% и отново е под средната за страната (70,3%).

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта намалява и остава нисък – 21,3% (при 29,0% в страната) през 2022 година. Покритието на общинските разходи с местни приходи пък е 75,3% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■■

Естественят прираст в област Разград е сравнително нисък с коефициент от $-13,5\text{‰}$ (при $-9,7\text{‰}$ в страната) през 2022 година. Същевременно областта успява да привлича население и коефициентът на механичен прираст е положителен ($4,4\text{‰}$), но не може да компенсира намаляването на населението.

Застаряването на населението на областта се вижда и от коефициентите на възрастова зависимост. Съотношението между населението на над 65 години към това на 0–14 години е $186,3\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $39,4\%$ (при $37,7\%$ в страната) през 2022 година.

Разград е една от трите области с под 50% от населението, живеещо в градовете (заедно с областите Кърджали и Силистра). През 2022 г. $47,8\%$ от населението е градско (при $73,6\%$ в страната). Гъстотата му също е сред най-ниските – 768 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Делът на децата в детските градини в областта е сравнително висок – $90,3\%$ (при $87,3\%$ в страната). Коефициентът на записване на населението в V–VII клас през 2022 г. нараства и изпреварва средния за страната, достигайки $92,7\%$ (при $90,7\%$ в страната). Делът на второгодниците нараства, но остава по-нисък от средния. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката е близко, но под средното за страната.

През 2023 г. резултатите на учениците от област Разград са изключително слаби. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 25,9 т. (при 35,3 т. в страната) и е третият най-нисък в страната. Успехът на матурите по български език и литература в областта е вторият най-нисък в страната („Добър“ 3,50 при „Добър“ 3,93 в страната), а делът на слабите оценки – един от най-високите ($27,5\%$ при $17,9\%$ в страната).

Висше образование в областта се предлага единствено от филиала на Русенския университет, което обяснява ниския брой студенти. През 2022 г. са отчетени едва двама студенти на хиляда души население при 33-ма на хиляда души в страната.

Здравеопазване ■■■

Делът на здравноосигурените лица в областта остава изключително висок, като на практика цялото население е здравноосигурено. В същото време Разград е сред областите с най-висок недостиг на лекари – както общопрактикуващи, така и специалисти. През 2022 г. един местен общопрактикуващ лекар се грижи средно за 2362 души от населението (при 1678 души на лекар в страната).

Относителният брой на леглата в местните многопрофилни болници също е сравнително ограничен – 5,2 легла на хиляда души от населението (при 5,9 на хиляда души в страна-

та). Броят на преминалите за лечение болни е нисък – 138 на хиляда души (при 235 на хиляда души в страната).

Средната продължителност на живота в областта е сравнително ниска, а коефициентът на детска смъртност – висок.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на наказателните съдии в областта е по-ниска от средната за страната, а бързината на правораздаването – по-висока. През 2022 г. един съдия разглежда по 8,0 наказателни дела на месец (при 10,1 дела на съдия в страната), приключилите в 3-месечен срок дела са 90% (при 89% в страната), а висящите – 7% (при 12% в страната).

Броят на престъпленията в областта е сравнително нисък, а разкриваемостта им – висока. През 2022 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 9,2 на хиляда души от населението при 11,6 на хиляда души в страната. Разкриваемостта на престъпленията намалява леко до 65% , но остава значително над средното за страната ниво от 49% .

Околна среда ■■

Разград отново се нарежда на последно място сред областите по отношение на показателите за околна среда. Заради ниската концентрация на населението в урбанизираните райони областта е сред най-слабо представилите се по дял на населението с достъп до канализацията, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води, а делът на населението в селища с обществена канализация е най-ниският в страната – $41,5\%$ (при $74,8\%$ в страната) през 2021 година.

Разград е и сред областите с много висок обем на генерирания отпадък. Образованите битови отпадъци са 481 кг на човек годишно (при 445 кг на човек в страната), от които едва 10% се предават за третиране и рециклиране (при 74% в страната).

Делът на горската територия е сравнително нисък (22% при 33% в страната), но и делът на нарушената територия е малък ($0,16\%$ при $0,43\%$ в страната).

Култура и туризъм ■■

Културният живот в областта не е особено интензивен и през 2022 година. Посещенията в кината и музеите спрямо населението се увеличават, но остават сравнително малко на брой. Посещенията в библиотеките пък намаляват.

Разград е сред областите с най-малък брой легла в местата за настаняване – 6 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната). Реализираните нощувки също са ограничени – 497 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната) през 2022 година. Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията от всички наети е четири пъти по-нисък от средния за страната.

Ключови показатели за област Разград

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	10 634	12 942	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 902	15 517	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	23,1	16,7	27,7	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,8	59,9	58,2	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	60,8	54,5	60,2	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	10,8	8,8	9,4	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	30,7	34,1	31,3	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	19,5	21,1	24,9	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	15 552	19 195	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2294	2046	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1901	1917	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	73,4	76,6	86,1	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	15,6	16,9	26,2	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	74,0	78,1	75,3	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	73,8	68,1	68,2	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-13,5	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	4,4	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,96	3,53	3,50	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	31,2	29,1	25,9	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	85,5	85,5	92,7	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	72,4	71,3	70,7	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	95,4	96,3	(100,0)	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	2298	2293	2362	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	8,0	7,3	9,2	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	7,8	7,2	7,3	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	41,6	41,5	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	425	481	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	12,0	10,1	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	36	85	215	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	578	468	497	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Русе

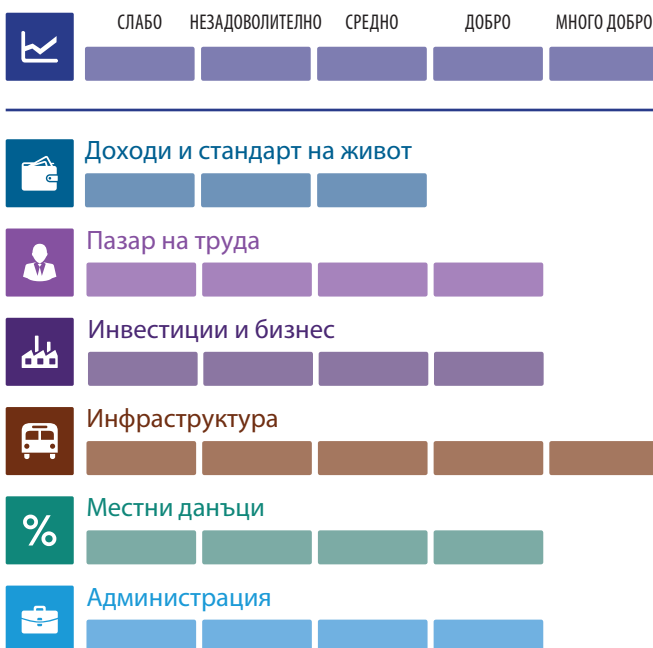
▶ Население (2021)	193 483
▶ Територия (кв.км)	2803
▶ Брой на населените места	83
▶ Дял на населението в градовете (%)	77,8

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта нараства и е деветият най-висок в страната. И заетостта, и безработицата остават сравнително благоприятни. Стойността на произведената продукция на човек от населението се повишава и се запазва относително висока. Русе е областта с най-висока гъстота на железопътната мрежа в страната. Усредненият размер на местните данъци в общините от областта е близък до средните нива в страната. Самооценките на общините за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ са високи.

Коефициентите на възрастова зависимост в област Русе остават по-високи от средните за страната. Представянето на учениците се приближава до средното. Здравеопазването в областта продължава да страда от липса на общопрактикуващи лекари. Броят на престъпленията нараства, но се запазва сравнително нисък, а разкриваемостта им е над средната за страната. Делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци остава малък. Русе е сред областите с интензивен културен живот, но туристическият сектор не е силно застъпен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Русе нараства до 15,1 хил. лв. на човек и е деветият най-висок в страната през 2021 година. Заплатите и пенсиите също се увеличават. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 15,4 хил. лв., а средната месечна пенсия – 505 лева.

Коефициентът на Джини, измерващ подоходното неравенство, е под средния за страната през 2022 година. Бедността намалява и дялът на населението, живеещо под националната линия на бедност, достига 18,5% (при 22,9% в страната).

Пазар на труда

Дялът на трудоспособното население в областта намалява и достига 57,2% (при 58,5% в страната).

Икономическата активност нараства леко и продължава да е по-висока от средната за страната – 75,0% в областта при 73,6% в страната през 2022 година. Това увеличение е съпроводено от ръст и на заетостта, и на безработицата, но и двата показателя са сравнително благоприятни. Коефициентът на заетост е 72,3% и е по-висок от средния (70,4%), а този на безработицата – 5,6% (при 5,2% в страната).

Русе е и сред областите с най-високообразована работна сила. Дялът на висшестите сред населението на 25–64 години е третият най-висок в страната (след този в столицата и в област Варна), въпреки че през 2022 г. се свива леко до 29,0%. Дялът на хората с основно и по-ниско образование пък е 11,1% (при 16,0% в страната).

Предизвикателство пред местния пазар на труда остава застаряването на населението. През 2022 г. коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на 15–19 години към това на 60–64 години е 57,3% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои излизане от пазара на труда, съответстват 57 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната активност в област Русе се приближава до средната за страната през 2021 година. Броят на предприятията е 55 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи продължават да нарастват и достигат 2,7 хил. лв. на човек. Преките чуждестранни инвестиции се увеличават до 2,2 хил. евро на човек. Стойността на произведената продукция на човек от населението също бележи ръст и остава сравнително висока – 32,1 хил. лева.

Усвоените европейски средства в областта се повишават значително и за първи път изпреварват средните за стра-

ната на човек от населението. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2862 лв. на човек (при 2836 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много европейски средства усвоява община Бяла.

Инфраструктура

Русе е областта с най-висока гъстота на железопътната мрежа в страната. Гъстотата на пътната мрежа и дялът на автомагистралите и първокласните пътища също са по-високи от средните. Качеството на пътищата рязко се подобрява и през 2022 г. 47,2% от пътната настилка е в добро състояние (при 41,1% в страната).

Достъпът на домакинствата до интернет продължава да нараства и остава над средния за страната дял с 88,8% в областта при 87,3% в страната.

Местни данъци

Усредненият размер на местните данъци в общините от област Русе е близък до средните нива в страната през 2023 година. От разглежданите данъци единствено при ставката върху прехвърлянето на собственост разликата е значителна, като в общините в област Русе тя е по-ниска. Данъкът върху търговията на дребно пък е по-висок, но разликата със средните нива е малка.

В рамките на областта най-високи са средните нива на ставките в община Русе, а най-ниски – в общините Ценово, Сливо поле, Ветово.

Администрация

Самооценките на общините от областта за развитието на електронното правителство се запазват същите и през 2023 г. и все още не достигат средната за страната стойност. Високи обаче остават самооценките за предоставянето на административни услуги на „едно гише“.

Рейтингът за активна прозрачност на органите на местното самоуправление в областта малко се увеличава и отново е над средния за страната.

Дялът на собствените от общите приходи в общините от областта намалява и е под средния (26,5% в областта при 29,0% в страната), но покритието на общинските разходи с местни приходи е високо (101,7% в областта при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Естественият прираст на населението в област Русе е силно влошен и през 2022 г. коефициентът му е $-15,1\text{‰}$ (при $-9,7\text{‰}$ в страната). Същевременно Русе привлича население, въпреки че коефициентът на механичен прираст е нисък $-0,9\text{‰}$.

Коефициентите на възрастова зависимост остават по-високи от средните за страната. Съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е 215,3% (при 165,9% в страната), а към това на 15–64 години – 43,8% (при 37,7% в страната).

Русе е сред областите с висока степен на урбанизация – 77,8% от населението живее в градовете (при 73,6% в страната), а гъстотата му е 1467 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната) през 2022 година.

Образование ■■■■■■

Делът на децата в детските градини в областта нараства и е по-голям от средния. Сравнително висок е и коефициентът на записване на населението в V–VII клас през 2022 година. Той нараства до 92,4% (при 90,7% средно за страната). Делът на второгодниците пък е над двойно по-нисък от средния за страната. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката е сравнително високо най-вече заради високия брой учащи и заети в секторите на преработващата промишленост и на транспорта.

Представянето на учениците от областта се приближава до средното за страната и през 2023 година. Резултатите от националното външно оценяване по математика след VII клас се понижават, макар и с малко, до 35,6 т. (при 35,3 т. в страната). Средният успех на матурата по български език и литература е „Добър“ 3,82 (при „Добър“ 3,93 в страната), а делът на слабите оценки – 17,5% (при 17,9% в страната).

Броят на студентите е 28,2 на хиляда души от населението (при 33,2 на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■■

Здравеопазването в област Русе продължава да страда от липса на общопрактикуващи лекари и през 2022 година. Един местен общопрактикуващ лекар се грижи средно за 2170 души от населението (при 1678 души на лекар в страната). Броят на лекарите специалисти обаче е близък до средния в страната.

През последните години се наблюдава увеличаване на относителния брой на леглата в многопрофилните болници на територията на областта, които достигат 6,2 на хиляда души (при 5,9 на хиляда души в страната) през 2022 година. Броят на преминалите за лечение болни през тях е по-висок от средния – 269 на хиляда души от населението при 235 на хиляда души за страната.

Средната продължителност на живота в областта е близка до средната, но коефициентът на детска смъртност на-

раства през 2022 г. и е сравнително висок. Делът на здравноосигурените е над средния за страната.

Ред и сигурност ■■■■■■

Натовареността на наказателните съдии в област Русе е близка до средната в страната, но правораздаването е по-бързо. Един местен съдия разглежда средно по 10,2 дела месечно (при 10,1 дела на съдия в страната). Делът на приключилите в 3-месечен срок дела е 90% (при 89% в страната), а на висящите – 8% (при 12% в страната).

Броят на престъпленията нараства, но остава сравнително нисък, а разкриваемостта им е над средната за страната. През 2022 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 9,3 на хиляда души от населението при 11,6 на хиляда души в страната. Разкриваемостта пък нараства до 53% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■

Обемът на образуваните битови отпадъци в областта е близък до средния за страната (442 кг на човек годишно при 445 кг в страната), а делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци нараства, но остава нисък – 68% при 74% в страната през 2021 година.

Делът на населението с достъп до обществена канализация продължава да е сравнително ограничен – 67,3% (при 74,8% в страната), но цялата мрежа е свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (при 66,8% в страната) през 2021 година.

Делът на горската територия е сравнително нисък (15% при 33% в страната), а на нарушената – по-висок (0,53% при 0,43% в страната).

Инсталираните ВЕИ мощности в областта са изключително малко – 0,16 kW на човек (при 0,85 kW на човек в страната).

Култура и туризъм ■■■■■

Русе е сред областите със сравнително интензивен културен живот и през 2022 година. Посещенията в кината достигат 688 на хиляда души (при 590 на хиляда души в страната). Посещенията в местните театри и музеи също нарастват значително. Посещенията в библиотеките са 440 на хиляда души (при 584 на хиляда души в страната).

Туристическият сектор не е силно застъпен в областта. Броят на леглата в местата за настаняване е 13 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната). Реализираните нощувки също са сравнително малко – 909 на хиляда души в областта (при 3739 на хиляда души в страната), въпреки че нарастват с 46% в сравнение с предходната година. Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията е двойно по-нисък от средния за страната.

Ключови показатели за област Русе

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	12 592	15 075	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 591	15 443	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	22,8	24,0	18,5	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,3	59,6	57,2	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	71,4	71,4	72,3	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	7,6	5,4	5,6	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	11,7	11,6	11,1	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	31,2	30,9	29,0	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	24 562	32 084	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2101	2723	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2079	2243	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	80,0	87,9	88,8	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	20,0	40,5	47,2	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	93,2	98,4	101,7	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	74,9	72,2	72,4	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-15,1	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	0,9	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,19	3,88	3,82	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	39,1	35,9	35,6	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	84,5	83,8	92,4	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	74,0	72,9	72,0	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,7	88,2	95,5	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	2254	2248	2170	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	8,8	8,5	9,3	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	7,2	8,3	8,4	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	68,0	67,3	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	426	442	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	59,0	68,4	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	224	395	688	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	422	622	909	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Силистра

- ▶ Население (2021)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

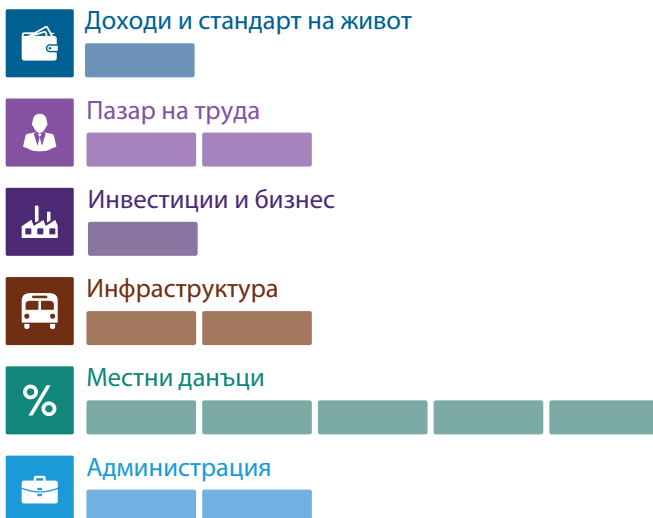
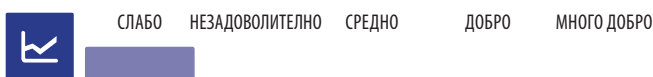
97 770
2846
118
44,8

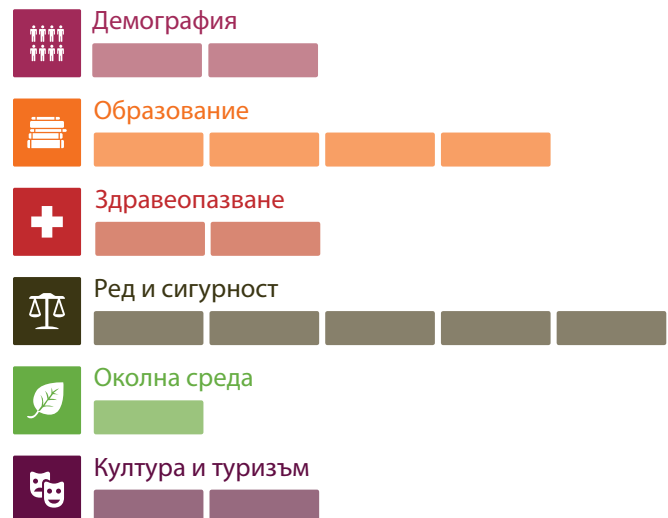
Силистра остава областта с най-нисък БВП на човек от населението въпреки сравнително високия му ръст. Развитието на местния пазар на труда продължава да е незадоволително. Предизвикателства са образователната структура и застаряването на работната сила. Силистра е сред областите със слаба инвестиционна активност. Качеството на пътната настилка е относително високо. Всички разглеждани местни данъци са по-ниски от средните за страната. Самооценката за развитието на електронното правителство се повишава значително и е сравнително висока. Средният рейтинг за прозрачност в работата на

органите на местното самоуправление изостава. Силистра е сред трите области с най-влошена демографска картина. Резултатите на учениците са сравнително слаби. Здравеопазването страда от липса както на лекари, така и на легла в болниците. Натовареността на наказателните съдии в областта е близка до средната, но правораздаването е значително по-бързо. Силистра е и сред областите с най-слабо представяне по показателите за околна среда. Интензитетът на културния живот в областта се засилва. Посещенията в библиотеките са над средните за страната. Туризмът в областта не е добре развит.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Силистра е областта с най-ниска оценка в тази категория. Въпреки че брутният вътрешен продукт на човек от населението нараства сравнително бързо и през 2021 г., Силистра остава една от областите с най-нисък БВП – 10,0 хил. лв. на човек (при 20,2 хил. лв. в страната). Заплатите и пенсиите продължават да растат, но все още са сравнително ниски. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 13,3 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната). Средната месечна пенсия нараства с рекорден за страната ръст, но е сред трите най-ниски в страната (преди тази в областите Кърджали и Разград).

Тези показатели предопределят и високото ниво на бедност в областта. През 2022 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е третият най-висок (след тези в областите Монтана и Видин) – 34,4% (при 22,9% в страната).

Пазар на труда

Развитието на местния пазар на труда остава незадоволително и през 2022 г., подреждайки Силистра на предпоследното място (само преди област Монтана). Делът на населението в трудоспособна възраст намалява до 55,6% (при 58,5% в страната).

Икономическата активност се понижава и е втората най-ниска в страната (след тази в област Монтана) с коефициент 64,0% (при 73,6% в страната). Този спад е съпроводен едновременно от повишаване и на заетостта, и на безработицата. Коефициентът на заетост достига 56,3% (при 70,4% в страната) и е вторият най-нисък в страната (отново преди този в област Монтана). Коефициентът на безработица пък се увеличава до 10,4% и е двойно по-висок от средния.

Предизвикателство пред пазара на труда продължава да е образователната структура на работната сила. През 2022 г. делът на населението на възраст 25–64 години с основно и по-ниско образование намалява до 26,5% (при 16,0% в страната), а на хората с висше образование – до 21,6% (при 29,8% в страната).

Застаряването на населението също се отразява негативно на пазара на труда.

Инвестиции и бизнес

Силистра е сред областите със слаба инвестиционна активност в страната. Броят на нефинансовите предприятия през 2021 г. е 38 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Вътрешните и чуждите инвестиции също остават сравнително ниски. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи нарастват до 2,1 хил. лв. на човек (при 3,1 хил. лв. в страната), а преките чуждестранни инвестиции – до 400 евро на човек (при 4,1 хил. евро в страната). Силистра е и сред областите с най-ниска стойност на произведената продукция – 12,5 хил. лв. на човек (при 31,2 хил. лв. в страната).

Усвояването на европейски средства в област Силистра също изостава. Към 30 юни 2023 г. изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми са 2557 лв. на човек от населението (при 2836 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Тутракан.

Разходите за научноизследователска и развойна дейност са изключително ниски – 6 лв. на човек от населението (при 156 лв. на човек в страната).

Инфраструктура

Гъстотата на пътната мрежа в област Силистра е почти идентична със средната за страната – 18 км пътища на 100 кв. км от територията на областта. Доста под средния обаче е делът на първокласните пътища – 11,3% в областта при 18,5% средно в страната през 2022 година. Въпреки това качеството на пътната настилка е сравнително високо – 44% от пътищата са в добро състояние (при 41% в страната).

За повечето области в Северна България е характерна по-ниска гъстота на железопътната мрежа. В Силистра тя е 2,5 км на 100 кв. км от територията (при 3,6 км в страната).

Достъп до интернет в областта имат 70,6% от домакинствата (при 87,3% в страната), което е втората най-ниска стойност (само над тази в област Сливен) през 2022 година.

Местни данъци

Типично за икономически по-слабо развитите области усредненото ниво на местните данъци в област Силистра е сравнително ниско. През 2023 г. всички разглеждани местни данъци са по-ниски от средните за страната. Най-големи са разликите при размерите на ставките върху търговията на дребно, върху превозните средства и върху таксиметровия превоз.

В рамките на областта най-ниски са средните данъци в общините Кайнарджа, Алфатар и Ситово, а най-високи – в община Дулово.

Администрация

През 2023 г. самооценките на администрациите за развитието на електронното правителство в областта се повишават значително и са сравнително високи. Самооценката за предоставяне на административни услуги на „едно гише“ отново е равна на средната за страната.

Средният рейтинг за прозрачност в работата на органите на местното самоуправление изостава значително спрямо този за страната – 58,8% в областта при 70,3% в страната.

През 2022 г. делът на собствените от общините приходи в общините в областта е 17,5% (при 29,0% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи е 74,2% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■

Силистра е сред трите области (заедно с Видин и Смолян) с най-влошена демографска картина през 2022 година. Коефициентът на естествен прираст на населението е $-14,0\text{‰}$ (при $-9,7\text{‰}$ в страната). Коефициентът на механичен прираст е положителен, но сравнително нисък $-1,3\text{‰}$.

Тези процеси влияят и на коефициентите на възрастова зависимост в областта. Съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е 210,6% (при 165,9% в страната), а към това на 15–64 години $-45,9\%$ (при 37,7% в страната).

Силистра е сред областите с най-нисък дял на градското население (след област Кърджали). През 2022 г. населението в градовете е 44,8% при 73,6% в страната. Гъстотата на населението е двойно по-ниска от средната за страната -700 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Делът на децата в детските градини в областта нараства през 2022 г. и вече е близък до средния за страната. Коефициентът на записване на населението в V–VII клас също се повишава, но остава под средния $-88,8\%$ в областта при 90,7% в страната. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е сравнително високо заради относително големия дял на селското стопанство в икономиката, което е свързано и с по-високия дял на приема в селскостопански специалности в професионалното образование. Същевременно ИКТ секторът не е застъпен нито в сферата на заетостта, нито на образованието.

Резултатите на учениците в област Силистра са сравнително слаби и през 2023 година.

В Силистра има само един филиал на висше учебно заведение – Русенския университет, а броят на обучаващите се студенти е нисък -3 на хиляда души от населението при 33 на хиляда души в страната.

Здравеопазване ■■■

Средната продължителност на живота в областта е втората най-ниска в страната (след тази в област Видин).

Здравеопазването в област Силистра страда от липса на лекари специалисти, а леглата в болниците и през 2022 година остават под средния брой на леглата в страната. Един местен общопрактикуващ лекар се грижи средно за 1964 души от населението (при 1678 души на лекар в страната). Броят на леглата в местните многопрофилни болници се повишава през последните няколко години, но относителният им брой остава сравнително нисък $-5,0$ на хиляда души от населението (при 5,9 на хиляда души в страната).

Броят на преминалите за лечение болни през местните многопрофилни болници е 198 на хиляда души от насе-

лението (при 235 на хиляда души в страната). Коефициентът на детска смъртност се понижава значително.

Ред и сигурност ■■■■■■

Силистра е сред първенците по показателите, оценяващи реда и сигурността. Натовареността на наказателните съдии в областта е близка до средната, но правораздаването е значително по-бързо и през 2022 година. Един местен съдия разглежда средно по 9,8 дела месечно (при 10,1 дела месечно в страната). Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е 96% (при 89% в страната), а този на висшките наказателни дела -10% (при 12% в страната).

Броят на престъпленията се повишава, но остава сравнително нисък, а разкриваемостта е висока. През 2022 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта са 8,5 на хиляда души от населението (при 11,6 на хиляда души в страната). Разкритите престъпления са 62% (при 49% в страната).

Околна среда ■■

Силистра е и сред областите с най-слабо представяне по показателите за околна среда. Една от основните причини за това е изключително ниският дял на предадените за третиране и рециклиране битови отпадъци -19% (при 74% в страната). Обемът на образуваните отпадъци пък е подобен на средния за страната -413 кг на човек годишно (при 445 кг на човек в страната) през 2021 година.

Вследствие на ниската степен на урбанизация относително малък дял от населението живее в селища с обществена канализация $-51,0\%$ (при 74,8% в страната). Независимо от това цялата канализация на областта е свързана с пречиствателна станция.

Делът на горската територия в областта е нисък -15% (при 33% в страната), а делът на нарушената е близък до средния $-0,41\%$ (при 0,43% в страната). Инсталираните ВЕИ мощности са малко $-0,40$ kW на човек (при 0,85 kW на човек в страната).

Култура и туризъм ■■■

Посещенията на кината в областта нарастват, но остават ниски -110 на хиляда души (при 590 на хиляда души в страната). Посещенията на местните музеи са 336 на хиляда души (при 619 на хиляда души в страната). Посещенията на театрите също са сравнително малко. Единствено посещенията в библиотеките са над средните за страната.

Туризмът в областта не е добре развит. Броят на леглата в местата за настаняване е 8 на хиляда души (при 55 на хиляда души), а реализираните нощувки -495 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната) през 2022 година. Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията е пет пъти по-нисък от този в страната.

Ключови показатели за област Силистра

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	8307	9975	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	11 727	13 272	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	32,4	23,4	34,4	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	57,5	57,6	55,6	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	54,1	55,8	56,3	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	12,3	9,4	10,4	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	30,7	28,2	26,5	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	20,8	22,6	21,6	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	9979	12 523	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1388	2078	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	385	400	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	80,7	79,0	70,6	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	67,4	59,6	44,0	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	62,4	63,2	74,2	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	66,4	58,6	58,8	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-14,0	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	1,3	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,94	3,65	3,69	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	30,3	26,9	26,8	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	80,2	77,8	88,8	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	72,9	71,0	70,2	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,6	88,3	95,4	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	2193	2097	1964	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	8,1	7,4	8,5	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	9,3	5,4	9,8	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	51,2	51,0	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	420	413	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	18,2	19,5	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	25	80	110	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	243	297	495	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Сливен

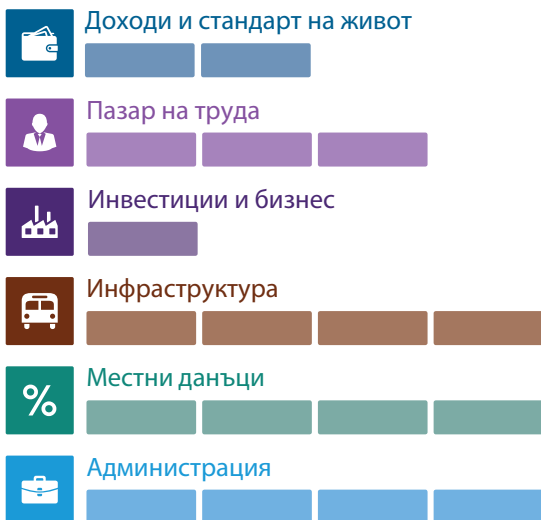
▶ Население (2021)	172 690
▶ Територия (кв.км)	3544
▶ Брой на населените места	110
▶ Дял на населението в градовете (%)	65,4

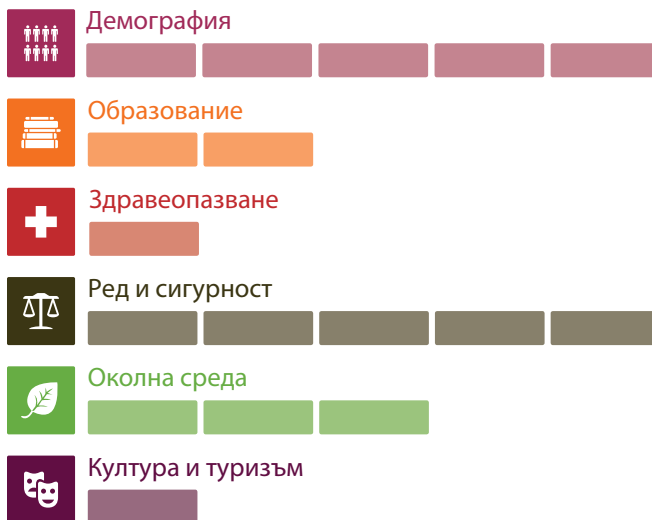
Въпреки че брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Сливен нараства, той е сред най-ниските в страната. Понижаването на икономическата активност е съпроводено от свиване и на заетостта, и на безработицата. Предизвикателство за пазара на труда остава образователният статус на работната сила. Инвестиционната активност е изключително слаба. Базовата физическа инфраструктура продължава да бъде на сравнително добро ниво. Ставките върху търговията на дребно и таксиметровият превоз са значително по-ниски от средните в страната. Прозрачността в работата на общините в областта остава висока.

Демографската картина в областта я нарежда на едно от челните места в страната. В същото време по образователните и здравните показатели Сливен е най-слабо представящата се област. Отличава се със силен недостиг както на общо-практикуващи лекари, така и на специалисти. Относителният брой на престъпленията в областта е близък до средния, но разкриваемостта им е значително по-висока. Предизвикателство остава ниският дял на населението в жилища с достъп до обществена канализация. Културният и туристическият сектор в областта са сравнително слабо интензивни.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Въпреки че брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Сливен нараства, и то с по-висок от средния ръст, той е сред най-ниските в страната (заедно със Силистра и Хасково) през 2021 г. – 10,4 хил. лв. (при 20,2 хил. лв. в страната). Заплатите и пенсиите в областта също се увеличават. Годишната брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 14,0 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната). Средната месечна пенсия достига 503 лв. (при 537 лв. в страната).

Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е значително по-висок от средната стойност – 29,2% в областта при 22,9% в страната през 2022 година.

Пазар на труда ■■■■

Делът на населението в трудоспособна възраст в областта е сравнително нисък – 55,0% (при 58,5% в страната) през 2022 година. Икономическата активност намалява за втора поредна година през 2022 г. и коефициентът ѝ достига 65,9% (при 73,6% в страната). Това свиване в активността е съпроводено от едновременно намаляване и на заетостта, и на безработицата. Коефициентът на заетост е 60,5% (при 70,4%), а този на безработицата – 7,9% (при 5,2% в страната).

Предизвикателство пред местния пазар на труда остава образователният статус на работната сила. Делът на населението на 25–64 години с основно и по-ниско образование в областта намалява до 37,8% (при 16,0% в страната), но продължава да е най-високият в страната през 2022 година. Делът на висшите пък се увеличава до 21,1% (при 29,8% в страната).

Същевременно демографската картина в областта е благоприятна – коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години е най-високият в страната със стойност от 87,4% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от пазара на труда през следващите няколко години, отговарят 87 младежи, които ще се влеят в работната сила.

Инвестиции и бизнес ■■

Инвестиционната активност в област Сливен е изключително слаба и областта се нарежда на последно място в тази категория. Броят на нефинансовите предприятия е 39 на хиляда души от населението през 2021 г. и се запазва сравнително нисък – средно за страната показателят е 60 предприятия на хиляда души. Размерът на вътрешните и външните инвестиции също остава нисък. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи са 1,2 хил. лв. на човек (при 3,1 хил. лв. на човек в страната). Чуждестранните преки инвестиции са 726 евро на човек и намаляват спрямо предходната година, увеличавайки разликата със средния им обем в страната до над пет пъти.

Произведената продукция в областта е 14,2 хил. лв. на човек (при 31,2 хил. лв. в страната).

Сливен е и областта с най-ниска степен на усвояване на европейски средства. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми по оперативните програми е 1598 лв. на човек от населението. В рамките на областта най-много средства е усвоила община Сливен, но и там сумата е далеч под средните стойности.

Инфраструктура ■■■■■

Базовата физическа инфраструктура в област Сливен продължава да бъде на сравнително добро ниво. Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в областта е сравнима със средната за страната. Делът на автомагистралите и първокласните пътища е сравнително висок и през 2022 г. – 22,2% (при 18,5% в страната).

Сливен продължава да е областта с най-висок дял на пътната настилка в добро състояние – 68% (при 41% за страната) през 2022 година. Делът на домакинствата с достъп до интернет намалява и е сравнително нисък.

Местни данъци ■■■■■

Средното ниво на ставките върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху прехвърлянето на собственост през 2023 г. в областта е по-високо от това в страната. Същевременно ставките върху търговията на дребно и таксиметровия превоз са значително по-ниски от средните. Данъците върху превозните средства са съизмерими със средните в страната.

В рамките на областта най-високи са средните данъци в община Сливен, а най-ниски – в община Твърдица.

Администрация ■■■■■

Сливен е сред областите със сравнително добро представяне в категорията, представяща работата на администрацията. Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство са много високи през последните две години. Самооценките за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ остават по-ниски от средните, но и те нарастват през 2023 година.

Прозрачността в работата на органите на местното самоуправление продължава да се повишава и през 2023 г. достига средно 80,5% в областта (при 70,3% в страната). Тя отново е втората най-високо оценена след тази в област Добрич.

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта през 2022 г. е 21,6% (при 29,0% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи – 87,4% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■■■

Демографската картина в Сливен подрежда областта на едно от челните места в страната и през 2022 година. Естественят прираст е вторият най-висок в страната (след този в столицата) с коефициент от $-5,9\%$ (при $-9,7\%$ в страната). В същото време областта успява и да привлече население и коефициентът на механичен прираст е положителен, макар и не много висок – $0,6\%$.

Коефициентът на възрастова зависимост, показващ съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години, в област Сливен се повишава, но първенството на областта се запазва със $117,4\%$ (при $165,9\%$ за страната). По-ниско от средното остава и съотношението на населението на над 65 години към това на 15–64 години – $37,5\%$ (при $37,7\%$ в страната). Делът на градското население в областта е сравнително нисък – $65,4\%$ (при $73,6\%$ за страната), но гъстотата, измерена чрез средния брой лица, живеещи на единица площ от територията на населените места, остава втората най-висока в страната след тази в столицата.

Образование ■■■

Сливен е областта с най-ниска оценка по образователните показатели. Делът на второгодниците остава най-високият в България – със стойност от $3,6\%$ той е тройно по-висок от средния ($1,2\%$) през 2022 година. Коефициентът на записване на населението в V–VII клас пък намалява и е най-ниският в страната.

Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е високо – $61,9\%$ (при $53,6\%$ в страната) през 2023 г., което е продиктувано от високите нива на прием и на заетост в сектора на промишлеността и от ниските в ИКТ сектора и строителството.

Резултатите на учениците са ниски и през 2023 година. Средният успех на учениците на националното външно оценяване по математика след VII клас е $25,3$ т. (при $35,3$ т. в страната) и е най-слабият в България. Резултатите на матурата по български език и литература също са сравнително ниски – „Добър“ $3,65$ (при „Добър“ $3,93$ в страната), а делът на слабите оценки е $23,0\%$ (при $17,9\%$ в страната).

Здравеопазване ■■

Сливен е областта с най-ниска оценка в сферата на здравеопазването – отчита се силен недостиг както на общопрактикуващи лекари, така и на специалисти. Един общопрактикуващ лекар в областта се грижи средно за 1859 души (при 1678 души на лекар в страната). Броят на леглата в многопрофилните болници също продължава да е сравнително нисък – $4,9$ на хиляда души (при $5,9$ на хиляда души в страната) през 2022 година.

Броят на преминалите за лечение болни в местните болници пък е нисък (180 на хиляда души при 235 на хиляда души в страната), което може би означава, че населението търси

здравни грижи извън областта. Делът на здравноосигурените е $90,3\%$ (при $93,5\%$ в страната). Средната продължителност на живота също е сравнително ниска.

Ред и сигурност ■■■■■■

Натовареността на наказателните съдии в областта е близка до средната, но правораздаването е значително по-бързо и през 2022 година. Един съдия в област Сливен разглежда средно по $9,8$ дела месечно (при $10,1$ дела на месец за страната). Делът на делата, приключили в 3-месечен срок, е 93% (при 89% в страната), а на висящите дела – 7% (при 12% в страната).

Относителният брой на престъпленията в областта е близък до средния, но разкриваемостта им е значително по-висока. През 2022 г. в област Сливен са регистрирани $11,3$ престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души от населението (при $11,6$ на хиляда души в страната). Разкриваемостта им е 60% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■

Обемът на образуваните битови отпадъци в областта е близък, но под средния за страната – 403 кг на човек годишно в областта при 445 кг на човек в страната през 2021 година. Делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци пък е почти равен на средния – 73% в областта при 74% в страната.

Предизвикателство остава ниският дял на населението в жилища с достъп до обществена канализация ($62,6\%$ при $74,8\%$ в страната) и с такава, свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води ($56,7\%$ при $66,8\%$ в страната).

Делът на горската територия е сравнително висок – 42% (при 33% в страната), а този на нарушената – около средния. Близки до средните са и инсталираните ВЕИ мощности спрямо броя на населението.

Култура и туризъм ■■

Културният живот в областта е сравнително слабо интензивен. Посещенията в кината нарастват, но остават в пъти по-ниски от средните спрямо населението – 70 на хиляда души (при 590 на хиляда души в страната) през 2022 година. Посещенията в театрите също са чувствително по-малко – 81 на хиляда души (при 129 на хиляда души в страната). Повече от средните, макар и с малко, пък са посещенията в библиотеките – 605 на хиляда души (при 584 на хиляда души в страната).

Туристическият сектор е слабо застъпен и през 2022 година. Броят на леглата в местата за настаняване е 13 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки – 527 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната). Делът на наетите в културата, спорта и развлеченията е тройно по-нисък от средния.

Ключови показатели за област Сливен

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	8616	10 439	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 370	14 033	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	34,4	32,0	29,2	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	57,0	57,2	55,0	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	65,0	62,4	60,5	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	11,0	8,4	7,9	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	36,2	38,2	37,8	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	21,4	20,1	21,1	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	11 974	14 238	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1075	1234	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	867	726	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	83,4	83,3	67,8	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	72,9	68,0	68,0	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	83,0	83,8	87,4	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	79,8	80,1	80,5	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-5,9	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	0,6	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,08	3,79	3,65	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	27,5	25,8	25,3	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	86,4	85,3	82,1	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	72,4	71,2	70,8	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,4	86,7	90,3	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1930	1916	1859	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	9,4	9,5	11,3	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	7,7	9,5	6,7	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	64,8	62,6	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	420	403	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	76,1	72,8	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	14	53	70	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	285	419	527	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Смолян

- ▶ Население (2021)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

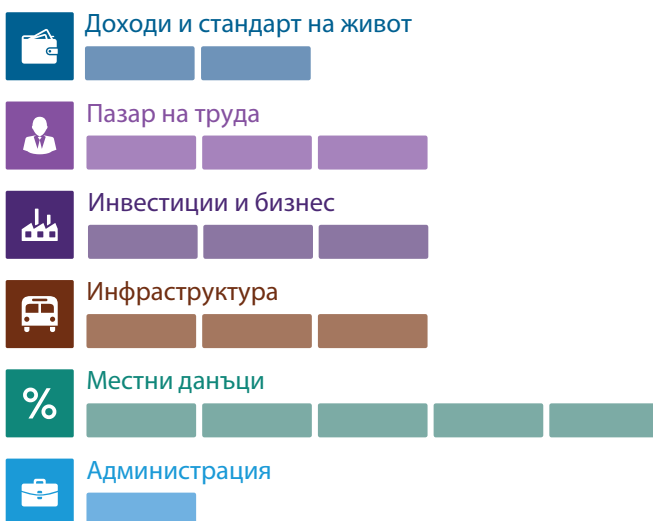
96 284
3193
240
57,4

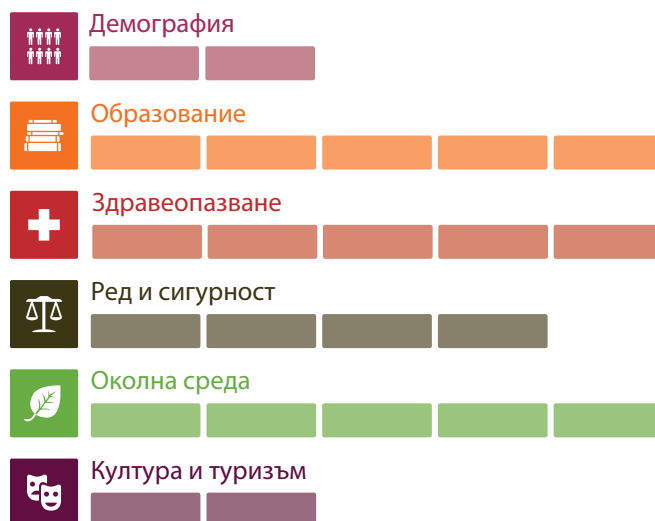
Брутният вътрешен продукт, заплатите и пенсии-те в област Смолян продължават да се увеличават. Нивото на бедност е над средното за страната. Заемостта и безработицата се повишават, като и двата показателя остават сравнително неблагоприятни. Наблюдава се подобрене на бизнес и инвестиционната активност. В областта липсват железопътни линии, автомагистрала и първокласни пътища. Местните данъци са сравнително ниски. Смолян е втората област с най-нисък дял на собствените от общите приходи на общините и е областта с най-ниско покритие на общинските разходи с местни приходи.

Населението на областта е сред най-застаряващите в страната. Смолян продължава да бъде една от областите с най-добри образователни резултати. Делът на здравноосигурените е висок. Здравноосигурителната система на практика обхваща цялото население на областта. Смолян е областта с най-ниска натовареност на правораздавателната система и е сред тези с най-малко регистрирани престъпления. Нареща се на първо място и по най-висок дял на горската територия и по най-нисък на нарушената територия. Интензитетът на културния живот остава слаб, но туризмът е силно застъпен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Смолян продължава да се повишава и през 2021 г., достигайки 12,6 хил. лв., но ръстът му е изключително слаб. Заплатите и пенсиите нарастват с темп, подобен на средния за страната. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 13,4 хил. лв., оставяйки под средните стойности в останалите области. Средната месечна пенсия пък е 524 лв. и е близо до средната за страната.

Нивото на бедност в областта е над средното в страната. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 28,7% (при 22,9% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Делът на населението в трудоспособна възраст в област Смолян продължава да намалява и е по-нисък от средния за страната – 56,5% в областта при 58,5% в страната през 2022 година. Икономическата активност нараства и достига 72,2% (при 73,6% в страната). Това увеличение е съпроводено едновременно от ръст и на заетостта, и на безработицата, като и двата показателя остават по-неблагоприятни от средните за страната. Коефициентът на заетост е 68,0% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 10,0% (при 5,2% в страната).

Образователният статус на работната сила в областта се запазва сравнително добър. През 2022 г. делът на населението между 25 и 64 години с основно и по-ниско образование намалява и е 13,0% (при 16,0% в страната), а хората с висше образование са 24,3% (при 29,8% в страната).

Огромно предизвикателство за перспективите на местния пазар на труда остава застаряването на населението. Смолян е областта с най-нисък коефициент на демографско заместване като съотношение на населението на 15–19 години към това на 60–64 години, който през 2022 г. е 42,2% (при 65,7% за страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от пазара на труда през следващите няколко години, отговарят 42 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес ■■■■

През 2021 г. се наблюдава подем в бизнес и инвестиционната активност в област Смолян, след като броят на предприятията, обемът на произведената продукция и вътрешните и външните инвестиции нарастват и като цяло компенсират спада от предходната година. Броят на нефинансовите предприятия в областта достига 52 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението се повишават с близо 1/4 – до 2,7 хил. лв., а преките чуждестранни инвестиции – с над 1/5 – до 692 евро на човек. Произведената продукция нараства до

17,6 хил. лв. и все още е по-ниска от средната за страната. По-малко от средните са и разходите за научноизследователска и развойна дейност на човек от населението.

Усвояването на европейски средства в област Смолян е сравнително добро. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 3,3 хил. лв. на човек от населението (при 2,8 хил. лв. в страната). Най-много средства в областта усвоява община Смолян.

Инфраструктура ■■■■

Географското местоположение на Смолян като гранична област и планинският характер на територията обуславят и сравнително по-слабото развитие на инфраструктурата. В областта липсват железопътни линии, автомагистрала и първокласни пътища. Гъстотата на пътната мрежа остава под средната. Качеството на пътната настилка е сравнително високо и през 2022 г., като делът на пътищата в добро състояние достига 56,5% (при 41,1% за страната).

Достъпът на домакинствата до интернет се повишава и изпреварва средния за страната.

Местни данъци ■■■■■■

Смолян е сред областите със сравнително ниски местни данъци и през 2023 година. Най-големи разлики спрямо средните за страната нива се наблюдават при търговията на дребно и при превозните средства. През 2023 г. усредненото ниво на данъка за търговия на дребно в общините в област Смолян е 7,71 лв. на кв. м (при 13,04 лв. на кв. м в страната). Размерът на ставката върху превозните средства и леките автомобили е 1,37 лв. на kW (при 1,56 лв. на kW в страната). От разглежданите данъци по-високи са ставките при облагането на недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица.

В рамките на областта най-ниски са средните данъци в общините Смолян, Неделино и Борино, а най-високи – в община Доспат.

Администрация ■■

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ продължават да са ниски и през 2023 г. и са под средните за страната. Оценка за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление също остава под средната – 66,9% в областта при 70,3% в страната.

Смолян е втората област с най-нисък дял на собствените от общите приходи на общините (15,4% при 29,0% в страната) и е областта с най-ниско покритие на общинските разходи с местни приходи (43,6% при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■

Населението в Смолян е сред най-застаряващите в страната и демографската картина поставя областта на предпоследното място (само преди Видин). Както естественият, така и механичният прираст са силно отрицателни и през 2022 година. Коефициентът на естествен прираст е $-14,7\%$ (при $-9,7\%$ в страната). Коефициентът на механичен прираст е най-ниският в страната със стойност от $-4,5\%$.

Коефициентите на възрастова зависимост се влошават бързо и са значително по-неблагоприятни от средните за страната. През 2022 г. съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е 256,4% (вторият най-висок след този в област Видин) при 165,9% в страната, а към това на 15–64 години – 45,3% (при 37,7% в страната).

Делът на градското население в областта е сравнително нисък (57,4% при 73,6% за страната), но гъстотата на населението остава относително висока (1614 души на кв. км при 1404 на кв. км средно).

Образование ■■■■■

Област Смолян продължава да бъде една от областите с най-добри образователни показатели (веднага след столицата и област Варна). Областта държи първото място по дял на децата в детските градини – 95% (при средно 87,3% в страната). Нетният коефициент на записване на населението в V–VII клас също е най-високият в страната (95,7% при средно 90,7% на национално ниво), а този на второгодниците – най-ниският (0,3% при 1,2% в страната). Индексът на съответствие между професионалното образование и профила на местната икономика е нисък – 37,5 т. (при 53,6 т. в страната). Основната причина за това е слабият интерес към специалности, свързани с преработващата промишленост, за сметка на относително голям брой учащи в ИКТ специалности.

Представянето на учениците от областта продължава да е много по-добро от средното в страната и през 2023 година. Средният успех на националното външно оценяване след VII клас по математика е 37,6 т. (при 35,3 т. в страната) и е третият най-висок (след този в столицата и в област Варна). Оценката на матурата по български език и литература за областта е „Добър“ 4,09 (при „Добър“ 3,93 в страната), което нарежда областта на второ място (след столицата). Делът на слабите оценки пък е 7,2% (при 17,9% в страната) и е най-ниският в страната.

Здравеопазване ■■■■■

Здравноосигурителната система на практика обхваща цялото население на областта. Средната продължителност на живота е сред най-високите в страната, а коефициентът на детска смъртност – сред най-ниските. Достъпът до общопрактикуващи лекари е на сравнително високо ниво, но все още броят на специалистите е значително по-нисък от средния за страната.

Легловата база в многопрофилните болници е равна на средната – 5,9 легла на хиляда души. Броят на преминалите

за лечение болни е 189 на хиляда души (при 235 на хиляда души в страната).

Ред и сигурност ■■■■■

Смолян е сред добре представящите се области в сферата на реда и сигурността и през 2022 година. Натовареността на местните наказателни съдии остава най-ниската в България, като един съдия в областта разглежда средно по 3,5 дела месечно (при 10,1 дела на съдия средно за страната). Това се отразява и на бързината на правораздаване. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е сред най-високите в страната – 95% (при 89% в страната).

Смолян отново е и сред областите с най-малко престъпления. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 5,1 на хиляда души (при 11,6 на хиляда души в страната), а разкриваемостта им е висока – 63% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■■

Областта е с най-добро представяне в страната по индикаторите, оценяващи околната среда. Именно Смолян е областта с най-висок дял на горската територия (71% при 33% в страната) и с най-малко нарушена територия (0,09% при 0,43% в страната) през 2022 година.

През 2021 г. в област Смолян 72,9% от населението живее в селища с обществена канализация (при 74,8% в страната), което е сравнително висока стойност при ниската степен на урбанизация на областта. Свързването на канализационните мрежи с пречиствателни станции за отпадъчни води обаче изостава – покритието е едва 44,0% от населението в областта (при 66,8% за страната).

Образованите битови отпадъци в областта са сравнително малко – 349 кг на човек годишно (при 445 кг на човек за страната), но делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци също е нисък – 52% (при 74% в страната).

Култура и туризъм ■■■

Културният живот в областта не е особено интензивен и през 2022 г., въпреки че за втора поредна година се забелязва повишен интерес след срива заради ограниченията, свързани с пандемията. Посещенията в кината достигат 137 на хиляда души (при 590 на хиляда души в страната), а тези в музеите – 266 на хиляда души (при 619 на хиляда души в страната). Местните библиотеки привличат 181 посещения на хиляда души (при 584 на хиляда души в страната).

Туризмът в областта е силно застъпен и през 2022 година. Броят на леглата в местата за настаняване продължава да нараства и достига 135 на хиляда души, което е четвъртият най-висок относителен брой след този в крайморските области (Бургас, Добрич, Варна). Броят на реализираните нощувки в областта също я подрежда на четвърто място със 7993 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Смолян

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	12 028	12 609	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 037	13 379	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	24,4	23,0	28,7	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	58,1	57,7	56,5	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	65,2	64,6	68,0	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	10,6	8,6	10,0	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	14,0	12,9	13,0	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	23,5	24,3	24,3	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	15 649	17 612	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2197	2714	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	565	692	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	73,6	76,3	90,3	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	55,1	50,1	56,5	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	48,6	52,3	43,6	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	72,2	66,9	66,9	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-14,7	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-4,5	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,44	4,12	4,09	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	42,6	39,4	37,6	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	90,8	91,8	95,7	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	75,0	74,0	73,4	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	95,6	97,5	(100,0)	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1605	1552	1450	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	5,1	4,3	5,1	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	8,7	14,0	9,6	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	73,4	72,9	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	315	349	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	43,5	52,4	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	38	95	137	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	6106	6045	7993	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област София

▶ Население (2021)	231 989
▶ Територия (кв.км)	7062
▶ Брой на населените места	284
▶ Дял на населението в градовете (%)	60,3

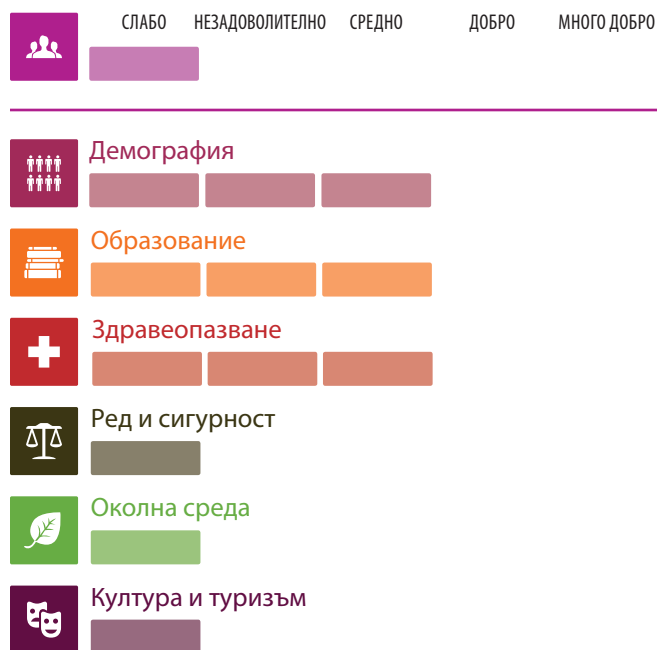
Област София отчита най-ниския ръст на брутния вътрешен продукт на човек от населението и губи второто си място в класацията. Заплатите и пенсиите остават сравнително високи. Развитието на местния пазар на труда продължава да е добро. Доброто икономическо развитие на областта е съпроводено от висока инвестиционна активност. Гъстотата на пътната мрежа е висока. Усредненото ниво на местните данъци като цяло е високо. Прозрачността в работата на общинските администрации остава ниска. Делът на собствените от общите приходи на общините в областта е най-ниският в страната.

Коефициентът на естествен прираст остава по-нисък от средния за страната. София е сред областите със сравнително ниска степен на урбанизация. Представянето на учениците е слабо. Достъпът до лекари, както общопрактикуващи, така и специалисти, в областта е малко под средния за страната. Правораздаването е бавно. Обемът на образуваните в областта битови отпадъци е сред най-високите в страната, а делът на предадените за третиране и рециклиране – сред най-ниските. Интензивността на културния живот в област София остава ниска. Същевременно туризмът е по-добре развит от този в повечето области.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Област София отчита най-ниския ръст на brutния вътрешен продукт на човек от населението за 2021 г. в страната (5% при 17% в страната) и губи второто си място в класацията по този показател (изпреварена от област Стара Загора). Заплатите и пенсиите обаче нарастват с темп, равен на средния, и остават сравнително високи. Средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 17,7 хил. лв. и продължава да е втората най-висока в страната (след тази в столицата). Средната месечна пенсия достига 552 лева.

Сравнително високите стойности на brutния вътрешен продукт и на трудовите възнаграждения в областта поддържат бедността на относително ниски нива през последните години. През 2022 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 23%.

Пазар на труда

Развитието на местния пазар на труда през 2022 г. продължава да е добро и още веднъж показва дълбоката свързаност на икономиките на столицата и област София. Икономическата активност в областта намалява леко, но продължава да е значително над средната за страната с коефициент 75,7% (при 73,6% в страната). Ръстът ѝ е съпроводен от едновременно намаляване на заетостта и на безработицата. Коефициентът на заетост достига 74,9% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 4,9% (при 5,2% в страната).

Профилът на работната сила в област София се характеризира с преобладаваща част от населението със средно образование – 71,4% (при 54,2% за страната), като делът на висшистите и този на лицата с основно и по-ниско образование в работната сила са сравнително ниски. Тази структура е обусловена от близостта на повечето населени места в областта до столицата, която привлича висшисти, докато развитието на преработващата промишленост по естествен път остава в географската ѝ периферия.

Предизвикателство за местния пазар на труда продължава да е застаряването на населението. Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години през 2022 г. е 63,3% (при 65,7% в страната).

Инвестиции и бизнес

Доброто икономическо развитие на областта е свързано с висока инвестиционна активност. През 2021 г. разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението в областта са третите най-високи (след тези в столицата и в област Пловдив) с 3,2 хил. лв., а преките чуждестранни инвестиции – също третите най-високи с 7,3 хил. евро на човек. Стойността на произведената продукция продължава да нараства бързо и почти се изравня-

ва с тази на столицата, откъсвайки още повече (с двойна разлика) двете области от останалите по този показател.

Сравнително нисък остава броят на действащите в областта предприятия, но същевременно сред тях относително висок е делът на големите предприятия.

Уسوените европейски средства в областта се повишават слабо. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 2770 лв. на човек от населението. В рамките на областта най-много средства усвоява община Костинброд.

Инфраструктура

Област София има добре развита инфраструктура. Гъстотата на пътната и железопътната мрежа е по-висока от средната за страната, а делът на автомагистралите и първокласните пътища е вторият най-висок (след този в област Шумен) с 30,2% при 18,5% средно за страната. Същевременно обаче качеството на пътищата продължава да е сравнително ниско с едва 30,5% от пътната настилка в добро състояние при 41,1% в страната през 2022 година.

Достъпът на домакинствата до интернет в областта остава сравнително ограничен – 75,0% (при 87,3% в страната).

Местни данъци

Усредненото ниво на местните данъци в общините от област София е сред най-високите в страната през 2023 година. Значително по-високи от средните са ставките на данъците върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху прехвърлянето на собственост. По-ниски пък са местните данъци върху таксиметровия превоз и върху търговията на дребно.

В рамките на областта най-високи са средните данъци в общините Самоков и Ботевград, а най-ниски – в общините Мирково и Челопеч.

Администрация

Представянето на общинските администрации в област София е незадоволително. По-ниски от средните за страната остават и самооценките на общинските администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2023 година.

И през 2023 г. София продължава да е сред областите с най-ниско оценена активна прозрачност в работата на местните администрации, като рейтингът е 57,7% (при 70,3% в страната).

Делът на собствените от общите приходи на общините в областта е най-ниският в страната – 14,7% (при 29,0% в страната). Същевременно покритието на общинските разходи с местни приходи е над средното със 102,2% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Коефициентът на естествен прираст остава по-нисък от средния със стойност от $-11,1\%$ (при $-9,7\%$ в страната) през 2022 година. Коефициентът на механичен прираст е слабо отрицателен ($-0,1\%$).

Застаряването на населението в областта е подобно на средното за страната. През 2022 г. съотношението на населението на над 65 години към това до 14 години е $166,3\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на възраст между 15 и 64 години – $38,4\%$ (при $37,7\%$ в страната).

София е сред областите със сравнително слаба урбанизация – $60,3\%$ от населението е градско (при $73,6\%$ в страната) – и с ниска гъстота на населението от 740 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование

Делът на децата в детските градини в областта е по-нисък, но близък до средния за страната. Коефициентът на записване на населението в V–VII клас в област София намалява и през 2022 г. е под средния за страната – $87,6\%$ (при $90,7\%$ в страната). Делът на второгодниците е висок. Учащите и заетите с професионална квалификация в селското стопанство и в строителството в област София са сравнително малко, докато тези в преработващата промишленост – относително много.

Представянето на учениците е сравнително слабо и през 2023 година. Успехът на националното външно оценяване след VII клас по математика в областта е 28,3 т. (при 35,3 т. в страната). Средният успех на матурата по български език и литература е „Добър“ 3,58 (при „Добър“ 3,93 в страната), а слабите оценки достигат 21,2% (при 17,9% в страната).

В областта има и сравнително малко студенти – 5,6 на хиляда души от населението при 33,2 на хиляда души за страната през 2022 година.

Здравеопазване

Достъпът до лекари, както общопрактикуващи, така и специалисти, в областта е малко под средния за страната. През 2022 г. един общопрактикуващ лекар се грижи средно за 1788 души от населението (при 1678 души на лекар в страната). Делът на здравноосигурените се повишава леко, но и през 2022 г. остава най-ниският в страната – $84,2\%$ в областта при $93,5\%$ в страната.

Броят на болничните легла в местните многопрофилни болници, съотнесен към населението в областта, е близък до средния.

Коефициентът на детска смъртност намалява и през 2022 г. е под средния за страната. Средната продължителност на живота вече е над средната, като област София е единствената, в която средната продължителност на живота нараства през 2022 година.

Ред и сигурност

Представянето на област София в осигуряването на ред и сигурност продължава да е слабо и през 2022 г. и я нарежда сред последните три в страната (заедно с област Монтана и столицата). Основна причина за това е сравнително бавното правораздаване, въпреки че натовареността на местните съдии е под средната за страната. Един наказателен съдия в областта разглежда средно по 8,6 дела месечно при 10,1 дела на месец на съдия в страната. Същевременно делата, приключили в 3-месечен срок, са 78% (при 89% в страната), а висящите дела – 20% (при 12% средно), което е най-високата стойност на този показател в страната.

Показателите за сигурността в областта пък са по-добри, макар и с малко, от средните за страната. Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността е 9,7 на хиляда души от населението (при 11,6 на хиляда души в страната), а разкриваемостта им е 54% (при 49% в страната).

Околна среда

София е сред трите области (заедно с Разград и Силистра) с най-ниска оценка в тази категория. Основната причина за това е обемът на битовите отпадъци и управлението им. Образованите в областта отпадъци са сред най-високите (501 кг на човек при 445 кг в страната), а делът на предадените за третиране и рециклиране – сред най-ниските ($16,7\%$ при 74% в страната) през 2021 година.

Въпреки сравнително ниската степен на урбанизация на областта делът на населението, живеещо в селища с обществена канализация, е висок – $77,0\%$ (при $74,8\%$ в страната). По-нисък обаче остава делът на свързаността с пречиствателни станции за отпадъчни води – $41,3\%$ (при $66,8\%$ в страната).

Делът на горската територия е сравнително висок (47% при 33% в страната), а този на нарушената – близък до средния ($0,46\%$ при $0,43\%$ в страната).

Култура и туризъм

Интензивността на културния живот в област София остава ниска и през 2022 г., което вероятно е продиктувано от близостта на областта до столицата и сравнително лесния и бърз достъп на голяма част от населението до най-големия град в страната. В областта не се отчитат посещения в библиотеки и театри, а посещенията в кината са 65 на хиляда души (при 590 на хиляда души в страната). Посещенията на музеите се повишават и са едни от най-високите в страната, въпреки че все още не могат да достигнат относителния си брой отпреди пандемията.

Същевременно туризмът е по-добре развит от този в повечето области. Броят на леглата в местата за настаняване е 38 на хиляда души, подреждайки област София на осмо място в страната. Реализираните нощувки пък са 2871 на хиляда души през 2022 година.

Ключови показатели за област София

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	17 146	19 263	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	15 857	17 697	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	22,8	21,8	23,0	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,1	59,2	58,2	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	78,8	75,2	74,9	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	7,5	5,5	4,9	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	13,6	14,2	14,4	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	11,3	12,4	14,2	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	49 856	57 137	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	3430	3157	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	6704	7289	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	73,0	74,1	75,0	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	30,2	35,4	30,5	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	77,9	98,8	102,2	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	65,3	57,9	57,7	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-11,1	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-0,1	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,99	3,77	3,58	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	31,8	29,6	28,3	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	89,8	90,0	87,6	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	73,1	72,1	72,6	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,3	82,9	84,2	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1846	1839	1788	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,0	9,5	9,7	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	22,3	21,6	20,3	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	76,2	77,0	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	488	501	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	9,8	16,7	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	32	30	65	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	2217	2306	2871	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област София (столица)

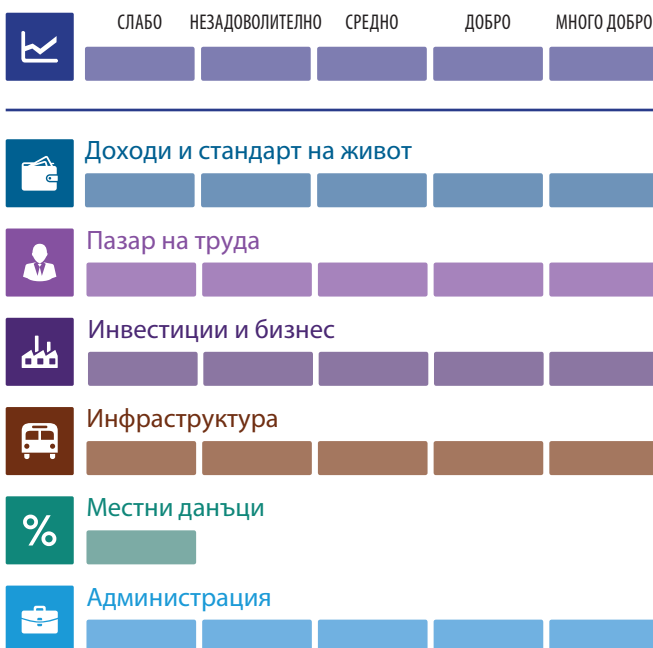

▶ Население (2021)	1 274 290
▶ Територия (кв.км)	1341
▶ Брой на населените места	54
▶ Дял на населението в градовете (%)	95,1

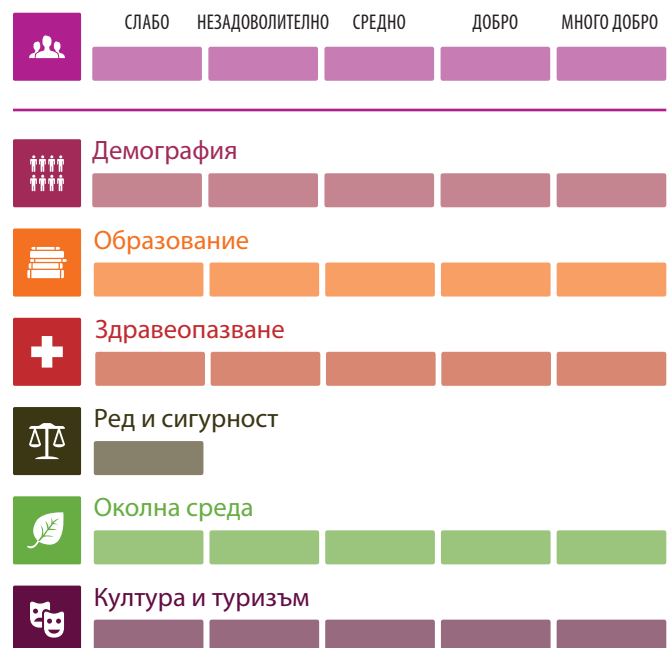
Столицата е областта с най-висок брутен вътрешен продукт на човек от населението и стойността му е над двойно по-висока от средната стойност в страната и от тази в следващата по този показател област София. Пазарът на труда е добре развит. София е и безспорен лидер по инвестиционна активност. Делът на домакинствата с достъп до високоскоростен интернет продължава да се повишава. Местните данъци са най-високите в страната. Столицата е областта с най-висок дял на собствените от общите приходи, както и с най-голямо покритие на общинските разходи с местни приходи.

София е областта с най-благоприятна демографска картина. Столицата отново е и първенец в сферата на образованието с висок дял на записаните в V–VII клас, нисък дял на второгодниците, добро представяне на учениците и голям брой на студентите. Броят на лекарите специалисти е един от най-високите в страната. Правораздаването е сравнително бавно, а разкриваемостта на престъпленията – ниска. Високата степен на урбанизация на областта предопределя и големия дял на населението с достъп до обществена канализация. Столицата остава областта с най-интензивен културен живот.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Столицата е областта с най-висок брутен вътрешен продукт на човек от населението и стойността му е над двойно по-висока от средната стойност в страната и от тази в следващата по този показател област София. През 2021 г. БВП на човек в столицата достига 45,2 хил. лв. (при 20,2 хил. лв. в страната).

Заплатите и пенсиите също нарастват и стойностите им са значително по-високи. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 25,7 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната), а средната месечна пенсия – 650 лв. (при 537 лв. в страната).

Столицата е и областта с най-ниска бедност. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 11,7% (при 22,9% в страната) през 2022 година.

Пазар на труда

Добрите показатели за икономическото развитие на столицата се проявяват и в благоприятната динамика на местния пазар на труда и през 2022 година. Въпреки че намалява, делът на населението в трудоспособна възраст остава най-високият в страната – 62,9% (при 58,5% в страната). Икономическата активност се увеличава значително и столицата застава начело на тази класация с коефициент от 79,9% (при 73,6% в страната). Това увеличение е съпроводено едновременно от ръст на заетостта и от спад в безработицата. Коефициентът на заетост достига 77,9% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 1,6% (при 5,2% в страната).

Столицата остава областта с най-добър образователен статус на работната сила. Делът на населението на възраст 25–64 години с висше образование е 57,6% (при 29,8% в страната), а на това с основно и по-ниско образование – 4,0% (при 16,0% в страната).

София е втората област (след Сливен) с най-висок коефициент на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години – 80,3% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват 80 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес

София е безспорен лидер по инвестиционна активност и през 2021 година. В областта работят най-голям брой предприятия спрямо населението – 95 на хиляда души от населението (при средно 60 на хиляда души в страната). След огромния ръст на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи през предходната година, през 2021 г. те отбелязват спад, въпреки че остават най-високите в страната, както и далеч по-напред от втората област в тази класация (област Пловдив). По-ниско от средното е увеличението на произведената продукция и разликата с втората област (област София) се скъсява. Привлечените преки чуждес-

транни инвестиции също са значително повече от средните стойности за България и достигат 11,2 хил. евро на човек от населението (при 4,1 хил. евро на човек в страната).

Огромен е превесът на столицата при разходите за научноизследователска и развойна дейност – през 2021 г. те са 618 лв. на човек. За сравнение – в страната няма друга област, в която те да са над 100 лв. на човек от населението.

Към 30 юни 2023 г. столицата отново е първенец и по най-висока степен на усвояване на европейски средства. Стойността на изплатените средства по оперативните програми е 4264 лв. на човек от населението (при 2836 лв. в страната).

Инфраструктура

В столицата няма пътища от републиканската пътна мрежа, но територията ѝ граничи непосредствено с няколко автомагистрала. Софийската гара пък е основен железопътен възел в страната и гъстотата на жп мрежата в столицата значително изпреварва средната – 12,7 км на 100 кв. км територия при 3,6 км на 100 кв. км в страната.

Делът на домакинствата с достъп до високоскоростен интернет продължава да е висок и през 2022 г. нараства до 94,7% (при 87,3% в страната).

Местни данъци

Столицата е областта с най-високи средни местни данъци в страната и през 2023 година. Най-голяма разлика със средните за страната стойности се наблюдава при ставките върху търговията на дребно (20,00 лв. на кв. м при 13,04 лв. на кв. м в страната), прехвърлянето на собственост (3,00% при 2,76% в страната) и таксиметровия превоз (850 лв. годишно при 471 лв. в страната).

От разглежданите местни данъци по-нисък от средния остава единствено този върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица – 1,88% при 2,08% в страната.

Администрация

Столицата отстъпва първото си място на област Варна в тази категория. Предоставянето на административни услуги на „едно гише“ получава максималната оценка през 2023 година. Самооценката за развитието на електронното правителство намалява. Рейтингът за активна прозрачност на органите на местното самоуправление в областта се запазва и остава по-висок от средния – 74,8% в столицата при 70,3% в страната.

Именно столицата е областта с най-висок дял на собствените от общите приходи (44,7% при 29,0% в страната), както и с най-голямо покритие на общинските разходи с местни приходи (113,3% при 84,2% в страната) през 2022 г. въпреки лекото влошаване и по двата показателя.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■■

Демография ■■■■■■

София е областта с най-благоприятна демографска картина в страната и през 2022 година. Въпреки че и в столицата коефициентът на естествен прираст е отрицателен, той остава най-високият в страната със стойност от -3,4‰ (при -9,7‰ в страната). Столицата успява да привлича население и коефициентът на механичен прираст е 7,9‰.

Коефициентите на възрастова зависимост в София се задържат значително по-благоприятни от средните за страната. Съотношението на населението на над 65 години към това на възраст до 14 години е 130,4% (при 165,9% в страната), като столицата е изпреварена само от област Сливен. В същото време София е първенец по привличане на население в работоспособна възраст и съотношението на хората на над 65 години към тези на 15–64 години е 29,1% (при 37,7% в страната). Спецификата на областта предопределя почти изцяло урбанизираната ѝ територия, а гъстотата на населението е тройно по-висока от средната за страната.

Образование ■■■■■■

Столицата отново е първенец в сферата на образованието с висок коефициент на записване на населението в V–VII клас, нисък дял на второгодниците, добро представяне на учениците и голям брой на студентите.

Делът на второгодниците е 0,5% и е третият най-нисък в страната (след областите Смолян и Русе). Столицата е областта с най-високо съответствие между професионалното образование и профила на местната икономика най-вече заради високите стойности на учащите и заетите с професионална квалификация в ИКТ сектора и заради ниските – в земеделието.

Успехът на столичните ученици на националното външно оценяване по математика след VII клас през 2023 г. е 46,6 т. и е далеч над средния за страната (35,3 т.). Средната оценка на матурата по български език и литература в столицата е „Добър“ 4,24 (при „Добър“ 3,93 в страната), а слабите оценки са едва 7,9% (при 17,9% в страната).

Здравеопазване ■■■■■■

Столицата е сред областите с добро здравеопазване в страната и през 2022 г., отличаващо се с висок достъп до лекари специалисти, дълга продължителност на живота и ниска детска смъртност.

Средната продължителност на живота в столицата е най-високата в страната, въпреки че намалява през последните две години (основно заради пандемията и повишената смъртност след 2020 г.) – 74,8 години (при 71,9 години в страната). Показателят за достъп до общопрактикуващи лекари има по-неблагоприятна от средната за страната стойност. Броят на специалистите спрямо населението обаче е вторият най-висок в страната (след този в област Плевен). Легловата база спрямо населението е малко по-ограничена от средната за страната. Преминалите през болнично лечение

лица са 308 на хиляда души от населението (при 235 на хиляда души в страната). Коефициентът на детска смъртност е почти два пъти по-нисък от средния за страната.

Ред и сигурност ■■■■■■

Слабата оценка и последното място на столицата в осигуряването на ред и сигурност са продиктувани от високата натовареност на съдиите и от ниската разкриваемост на престъпленията.

През 2022 г. един наказателен съдия в София разглежда средно по 12,4 дела месечно (единствено в област Кюстендил са повече) при средно 10,1 дела на съдия в страната. От високата натовареност страда и бързината на правораздаване. Делата, приключили в 3-месечен срок, в столицата са 85% (при 89% в страната), а висящите дела са 19% (при под 12% в страната).

Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в София се повишава до 11,7 на хиляда души през 2022 г. и е почти равен на средната стойност за страната (11,6 на хиляда души). Това обаче не обяснява изключително ниския дял на разкритите престъпления – едва 33% при 49% в страната.

Околна среда ■■■■■■

Столицата е сред областите с най-висок обем на образуваните битови отпадъци и през 2021 г. с 522 кг на човек за годината (при 445 кг за страната). Въпреки това обаче на практика всички отпадъци се предават за третиране и рециклиране (при 74% средно в страната).

Високата степен на урбанизация на областта предопределя и големия дял на населението с достъп до обществена канализация – 96,6% (при 74,8% за страната), като почти цялата канализационна мрежа е свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води – 96,4% (при 66,8% средно за страната).

Делът на нарушената територия е висок – 1,43% (при 0,43% в страната), а инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението са сред най-ниските в страната.

Култура и туризъм ■■■■■■

Столицата е областта с втория най-активен културен живот и през 2022 г. след област Бургас. Посещенията в кината, театрите, музеите и библиотеките нарастват бързо, въпреки че все още не могат да достигнат нивата от 2019 година. С изключение на броя на посещенията на музеите спрямо населението стойностите на останалите индикатори са значително над средните за страната. Посещенията в кината са над двойно повече.

Туризмът в столицата е по-слабо застъпен. През 2022 г. броят на леглата в местата за настаняване е 12 на хиляда души (при 55 на хиляда души за страната), а реализираните нощувки – 1614 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област София (столица)

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	38 891	45 241	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	22 950	25 724	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	9,2	11,3	11,7	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	64,0	64,4	62,9	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	74,4	74,8	77,9	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	3,3	2,0	1,6	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	3,9	4,2	4,0	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	56,8	57,7	57,6	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	57 800	61 866	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	9214	7757	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	10 604	11 235	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	90,8	90,3	94,7	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	n.a.	n.a.	n.a.	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	97,8	114,5	113,3	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	78,3	74,8	74,8	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-3,4	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	7,9	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,58	4,42	4,24	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	50,1	47,3	46,6	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	88,8	89,1	93,4	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	76,3	74,9	74,8	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,1	89,0	91,6	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1728	1755	1767	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	11,3	10,3	11,7	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	17,2	20,7	18,7	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	96,3	96,6	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	524	522	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	95,9	99,7	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	473	814	1315	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	573	896	1614	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Стара Загора

▶ Население (2021)	296 507
▶ Територия (кв.км)	5151
▶ Брой на населените места	206
▶ Дял на населението в градовете (%)	71,3

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта нараства значително и Стара Загора се нарежда на второто място по този показател. Представянето на местния пазар на труда е сравнително добро. Инвестиционната и бизнес активност поставят областта сред първенците. Делът на автомагистралите и първокласните пътища е сравнително висок. За разлика от повечето области с висока степен на икономическо развитие Стара Загора запазва сравнително ниски размери на местните данъци. Самооценките за предоставянето на административни ус-

луги на „едно гише“ са най-ниските в страната. Естественят прираст в областта остава под средното ниво за страната. Резултатите на учениците са близки до средните. Средната продължителност на живота намалява, но сравнително ограничено, и за първи път е над средната за страната. Наказателните съдии в областта са сравнително натоварени, но това не се отразява негативно на бързината на правораздаването. Слабата оценка на Стара Загора в сферата на околната среда е обусловена преди всичко от изключително високия дял на нарушената територия. Културният живот в областта е сравнително интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта нараства значително през 2021 г. и достига 20,2 хил. лв., отреждайки на Стара Загора второто място по този показател веднага след столицата. Заплатите и пенсите продължават да нарастват. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 16,7 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната), а средната месечна пенсия – 567 лв. (при 537 лв. в страната).

Нивото на бедност в областта продължава да се повишава и е над средните за страната стойности. Пред 2022 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, достига 29,1% (при 22,9% в страната).

Пазар на труда

Представянето на местния пазар на труда е сравнително добро и подрежда област Стара Загора сред челната тройка в тази категория (след столицата и област Варна) през 2022 година. Икономическата активност се увеличава до 75,9% (при 73,6% в страната). Това нарастване е съпроводено от ръст на заетостта и от спад на безработицата. Коефициентът на заетост достига 75,0% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 4,3% (при 5,2% в страната).

Образователната структура на работната сила в областта леко се влошава. През 2022 г. населението на възраст 25–64 години с висше образование се задържа на 22,0% и остава под средното за страната (29,8%), но и делът на населението с основно и по-ниско образование е сравнително нисък – 17,1% (при 16,0% в страната). Така относително високият дял на работната сила със средно образование отговаря на индустриалния профил на областта.

Коефициентът на демографско заместване на напускащите пазара на труда с новонавлизащи – съотношението на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години, е 67,3% (при 65,7% в страната), което е индикатор за бъдещо свиване на размера на работната сила.

Инвестиции и бизнес

В областта има сравнително малък брой предприятия – 49 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната) и през 2021 година. Въпреки това произведената продукция е висока – отчетените 34,0 хил. лв. на човек от населението нареждат област Стара Загора в челната тройка (след столицата и област София). Преките чуждестранни инвестиции с натрупване към края на 2021 г. нарастват, достигайки 3,6 хил. евро на човек от населението, и областта заема четвъртото място в страната по този показател. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се увеличават до 2,8 хил. лв. на човек.

Стара Загора е на четвърто място в страната и по разходи за научноизследователска и развойна дейност – 81 лв. на човек през 2021 година.

Областта се представя по-слабо в усвояването на средства от европейските фондове. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2358 лв. на човек от населението (при 2836 лв. в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Гурково (над 4 хил. лв. на човек), а най-малко – общините Гълъбово, Братя Даскалови и Опан (с по под хиляда лева на човек).

Инфраструктура

Гъстотата на железопътната мрежа в областта е значително по-висока от средната. Гъстотата на пътната мрежа е малко по-ниска, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е 28,7% (при 18,5% в страната) през 2022 година. Въпреки това делът на пътната настилка в добро състояние изостава от средния – 39,4% (при 41,1% в страната) през 2022 година.

Достъпът на домакинствата до интернет се увеличава, но е под средния – 86,5% (при 87,3% в страната).

Местни данъци

За разлика от повечето области с висока степен на икономическо развитие Стара Загора запазва сравнително ниски размери на местните данъци и през 2023 година. Особено голяма е разликата при ставката върху недвижимите жилищни имоти на юридическите лица и върху прехвърлянето на собственост. Данъчните ставки върху таксиметровия превоз също са значително по-ниски. По-висока от средната остава ставката върху търговията на дребно, а тази върху превозните средства е близка до средната за страната.

В рамките на областта най-ниски са средните данъци в общините Братя Даскалови и Чирпан, а най-високи – в община Стара Загора.

Администрация

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство леко се повишават през 2023 г., но продължават да са ниски. Самооценките за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ обаче намаляват и са най-ниските в страната. Оценка за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление също е сравнително ниска и през 2023 г. – 65,0% средно за областта (при 70,3% в страната).

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта са 24,5% (при 29,0% в страната) през 2022 г., а покритието на общинските разходи с местни приходи – 74,9% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Естественят прираст в област Стара Загора остава под средното ниво за страната с коефициент от $-11,2\%$ (при $-9,7\%$ в страната) през 2022 година. Областта продължава и да привлича население и коефициентът на механичен прираст е положителен ($2,2\%$).

През 2022 г. застаряването на населението е близко до средното за страната. Коефициентът на възрастова зависимост като съотношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години е $165,2\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $40,0\%$ (при $37,7\%$ в страната).

Делът на градското население и гъстотата му също са близки до средните – $71,3\%$ от населението на областта живеят в градовете (при $73,6\%$ в страната), а гъстотата му е 1384 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната) през 2022 година.

Образование ■■■■

Коефициентът на записване на населението в V–VII клас в областта се увеличава и през 2022 г. е близък до средния. Делът на второгодниците нараства до $1,6\%$ (при $1,2\%$ в страната). Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е сред най-ниските в страната основно заради значителния недостиг на учаци в специалности, свързани с индустрията, предвид на това, че преработващата промишленост е силно застъпена в местната икономика.

Резултатите на учениците от областта са близки до средните за страната през 2023 година. Успехът на националното външно оценяване по математика след VII клас е 33,7 т. (при 35,3 т. в страната). Средният успех на матурата по български език и литература е „Добър“ 3,83 (при „Добър“ 3,93 в страната), а делът на слабите оценки е $17,1\%$ (при $17,9\%$ в страната). Броят на студентите в областта се увеличава до 19 на хиляда души от населението (при 33 на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■■■

Делът на здравноосигурените в областта се увеличава до $92,5\%$ (при $93,5\%$ в страната). Средната продължителност на живота намалява, но сравнително ограничено, и през 2022 г. за първи път е над средната за страната със 72,4 години (при 71,9 години в страната). Детската смъртност също бележи спад, но остава сравнително висока.

Достъпът до лекари (както общопрактикуващи, така и специалисти) е сравнително добър – 1430 души средно са обслужвани от един общопрактикуващ лекар в областта (при 1678 души на лекар в страната). Броят на леглата в многопрофилните болници се повишава, но не достига средната стойност за страната. През 2022 г. местните болници разполагат с 5,2 легла на хиляда души от населението (при 5,9 легла на хиляда души в страната). Преминалите за лечение болни са близо, но под средния брой за страната – 201 на хиляда души от населението (при 235 на хиляда души в страната).

Ред и сигурност ■■■■

Наказателните съдии в област Стара Загора са сравнително натоварени, но това не се отразява негативно на бързината на правораздаването и през 2022 година. Един местен съдия разглежда средно по 11,5 дела месечно (при 10,1 дела на съдия в страната). Наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, са 89% (колкото и в страната), а висящите дела – 11% (при 12% в страната).

Броят на престъпленията е относително висок, а разкриваемостта им – сравнително ниска. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта са 12,3 на хиляда души от населението (при 11,6 на хиляда души в страната), а разкриваемостта им – 48% (при 49% в страната).

Околна среда ■■

Слабата оценка на Стара Загора в сферата на околната среда е обусловена преди всичко от изключително високия дял на нарушената територия – $3,34\%$ (при $0,43\%$ в страната), което е най-високата стойност в страната и през 2022 година. Същевременно делът на горската територия е близък до средния – 32% в областта при 33% в страната.

Обемът на образуванието битови отпадъци е близък до средния – 422 кг на човек (при 445 кг в страната), но делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци е нисък – 57% (при 74% в страната) през 2021 година.

Областта изостава по дела на населението в селища с обществена канализация – $66,3\%$ спрямо $74,8\%$ за страната през 2021 година. До канализация, свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води, достъп имат $64,1\%$ от населението (при $66,3\%$ в страната). Инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението са двойно над средните за страната.

Култура и туризъм ■■

Културният живот в областта е сравнително интензивен. През 2022 г. броят на посещенията в местните кина, музеи и библиотеки спрямо населението продължава да нараства, въпреки че не достига стойностите от преди пандемията. Посещенията на музеите също се увеличават до 751 на хиляда души и отново са над средните за страната (619 на хиляда души).

Броят на леглата в местата за настаняване в област Стара Загора е 17 на хиляда души от населението (при 55 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки достигат 1703 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната) през 2022 година.

Ключови показатели за област Стара Загора

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	16 233	20 165	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	15 010	16 673	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	25,9	28,1	29,1	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	58,2	58,4	57,0	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	73,3	72,2	75,0	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	6,2	4,4	4,3	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	16,4	15,8	17,1	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	21,6	22,0	22,0	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	25 415	34 039	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2500	2757	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	3111	3563	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	76,0	78,8	86,5	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	37,3	38,9	39,4	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	79,4	80,0	74,9	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	69,3	63,8	65,0	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-11,2	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	2,2	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,12	3,96	3,83	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	33,9	31,9	33,7	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	91,4	89,6	90,9	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	74,0	72,7	72,4	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,3	89,4	92,5	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1502	1463	1430	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,3	10,6	12,3	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	8,6	9,1	10,7	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	70,6	66,3	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	386	422	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	78,8	56,6	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	168	307	489	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	722	1032	1703	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Търговище

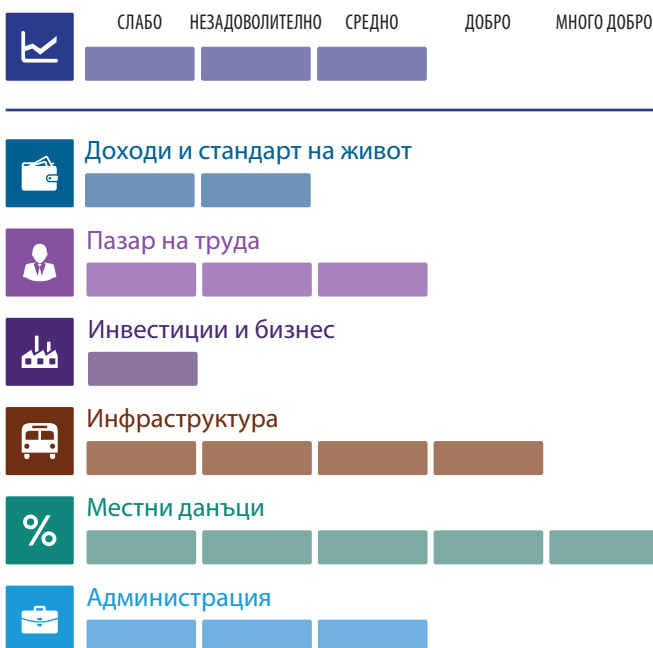
▶ Население (2021)	98 144
▶ Територия (кв.км)	2710
▶ Брой на населените места	194
▶ Дял на населението в градовете (%)	56.2

През 2021 г. както стойността, така и ръстът на брутният вътрешен продукт в област Търговище са сравнително ниски. Делът на населението в трудоспособна възраст намалява и се отдалечава от средния за страната. Огромно предизвикателство пред пазара на труда е влошеният образователен статус на работната сила. В областта се наблюдава ръст на инвестициите и на производството. Местните данъци в общините в област Търговище се задържат на сравнително ниски нива. Рейтингът за активна прозрачност на органите на местното самоуправление се повишава и изпреварва средния за страната.

Застаряването на населението става с по-бързи темпове от средното за страната. Търговище е сред областите с най-нисък обхват на образователната система. Броят на общопрактикуващите лекари на човек от населението се повишава значително, въпреки че остава нисък. Наказателните съдии в областта са едни от най-слабо натоварените в страната и това се отразява на бързината на правораздаването. Делът на горската територия е по-нисък от средния за страната, но и делът на нарушената територия е малък. Културният живот остава слабо интензивен, а туризмът не е особено зает.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

През 2021 г. както стойността, така и ръстът на brutния въртешен продукт в област Търговище са сравнително ниски. БВП на човек от населението достига 12,5 хил. лв. (при 20,2 хил. лв. в страната). Заплатите и доходите нарастват по-бързо от средните за страната темпове, но също остават чувствително по-ниски. Средната брутна годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 15,1 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната). Средната месечна пенсия остава сред четирите най-ниски в страната с размер от 451 лв. (при 537 лв. в страната).

Нивото на бедност в областта се повишава и изпреварва средното за страната, макар и с малко. През 2022 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 24,7% (при 22,9% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Делът на населението в трудоспособна възраст в областта намалява и се отдалечава от средния за страната през 2022 година. Икономическата активност се увеличава рязко (въпреки че остава сравнително ниска) и коефициентът ѝ достига 69,5% (при 73,6% в страната). Този ръст е съпроводен от повишаване и на заетостта, и на безработицата, като и двата показателя продължават да са по-неблагоприятни от средните нива в страната. Коефициентът на заетост достига 61,9% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 8,7% (при 5,2% в страната).

Огромно предизвикателство пред пазара на труда в областта е влошеният образователен статус на работната сила, въпреки че и през 2022 г. се наблюдава значително подобрене. Делът на населението на 25–64 години с основно и по-ниско образование намалява с 2 пр.п., достигайки 30,3% (при 16,0% в страната). Делът на висшестите пък се повишава до 21,3% (при 29,8% в страната).

Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години е 60,0% (при 65,7% в страната) през 2022 година. Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои излизане от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват 60 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес ■

Заради подчертано индустриалния профил на местната икономика и важната роля на големия бизнес Търговище има относително малък брой предприятия – 37 на хиляда души от населението. Същевременно в областта се наблюдава повишаване на инвестициите и на производството. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението достигат 1,8 хил. лв. (при 3,1 хил. лв. за страната). Преките чуждестранни инвестиции са 2,7 хил. евро на човек (при 4,1 хил. евро в страната),

а произведената продукция – 20,3 хил. лв. на човек (при 31,2 хил. лв. в страната) през 2021 година.

Усвояването на европейски средства в областта остава ниско. Към 30 юни 2023 г. изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми са 1719 лв. на човек (при 2836 лв. в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Попово, но и тя не достига средните стойности за страната.

Относителните разходи за научноизследователска и развойна дейност в областта са изключително малко, отреждайки на Търговище последното място по този показател.

Инфраструктура ■■■■■

Гъстотата на железопътната мрежа в областта остава сравнително ниска и през 2022 година. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока от средната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е относително нисък – 14,7% (при 18,5% в страната). Въпреки това качеството на пътната настилка е високо. През 2022 г. настилката в добро състояние е 47,9% (при 41,1% в страната).

Достъпът на домакинствата до интернет се повишава и през последните години е над средния за страната, достигайки 89,1% (при 87,3% в страната) през 2022 година.

Местни данъци ■■■■■

Местните данъци в общините в област Търговище се задържат на сравнително ниски нива и през 2023 г., нареждайки областта веднага след първите три области с най-ниски данъци (Монтана, Благоевград и Видин). При никоя от разглежданите ставки усредненото ниво в областта не е по-високо от средното за страната. Най-ниски са данъците върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху таксиметровия превоз – съответно 1,91‰ (при 2,08‰ в страната) и 303 лв. (при 471 лв. в страната).

В рамките на областта най-ниски са средните местни данъци в община Антоново, а най-високи – в община Омуртаг.

Администрация ■■■■

Самооценката на администрациите от областта за развитието на електронното правителство остава над средната за страната. Самооценките на предоставянето на услуги на „едно гише“ обаче са под средните и през 2023 година. Рейтингът за активна прозрачност на органите на местното самоуправление се повишава и изпреварва средния за страната.

Делът на собствените от общите приходи на общините в областта продължава да е сравнително нисък и през 2022 г. – 19,1% (при 29,0% в страната). Малко е и покритието на общинските разходи с местни приходи в областта – 57,4% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■■

През 2022 г. естественият прираст в областта е сравнително нисък със стойност на коефициента от $-12,4\%$ (при $-9,7\%$ в страната). Същевременно механичният прираст е положителен ($3,9\%$).

Застаряването на населението е по-бързо от средното за страната. Коефициентът на възрастова зависимост като съотношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години през 2022 г. е $186,4\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $40,7\%$ (при $37,7\%$ в страната).

Степента на урбанизация в областта остава сред най-ниските в страната – $56,2\%$ от населението живеят в градовете (при $73,6\%$ в страната). Гъстотата на населението в урбанизираните територии също е сравнително малка – 935 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Търговище е сред областите с най-нисък обхват на образователната система. През 2022 г. коефициентът на записване на населението в V–VII клас нараства до $85,0\%$ (при $90,7\%$ в страната), но остава третият най-нисък в страната (след този в областите Сливен и Добрич). Делът на второгодниците нараства леко и е близък до средния за страната. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е близко, но под средното за страната.

Представянето на учениците продължава да е незадоволително и през 2023 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас в областта е 31,3 т. (при 35,3 т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература пък е „Добър“ 3,58 (при „Добър“ 3,93 в страната), а делът на слабите оценки – $21,5\%$ (при $17,9\%$ в страната).

Здравеопазване ■■■

Средната продължителност на живота в област Търговище е с около година по-ниска от средната – 70,8 години (при 71,9 години в страната). Броят на жителите на областта, обслужвани от един общопрактикуващ лекар, през 2022 г. намалява значително, въпреки че остава висок – 2056 души на лекар (при 1678 души на лекар в страната). По-нисък остава относителният брой на лекарите специалисти. Броят на леглата в многопрофилните болници спрямо населението постепенно се повишава през последните няколко години и през 2022 г. изпреварва средния (6,2 на хиляда души в областта при 5,9 на хиляда души в страната).

Обхватът на здравното осигуряване в областта се повишава до $97,3\%$ през 2022 г. и също вече е над средния ($93,5\%$). Заболеваемостта, измерена чрез преминалите за лечение в многопрофилните болници, е сравнително ниска – 171 ле-

кувани болни на хиляда души от населението (при 235 на хиляда души в страната).

Ред и сигурност ■■■■

Наказателните съдии в областта са едни от най-слабо на товарените в страната (само след тези в Смолян) и това се отразява на бързината на правораздаването и през 2022 година. Един местен съдия разглежда средно по 4,7 наказателни дела на месец (при 10,1 дела месечно на съдия в страната). Делата, приключили в 3-месечен срок, са 92% (при 89% в страната), а висящите дела – 6% (при 12% в страната).

Престъпността в областта остава по-ниска от средната, а разкриваемостта на престъпленията е висока. През 2022 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в Търговище са 8,6 на хиляда души от населението (при 11,6 на хиляда души в страната). Разкриваемостта им пък е сред най-високите в страната (отново само след тази в област Габрово) – 68% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■

Обемът на битовите отпадъци в областта е значително по-нисък от средния за страната – 319 кг на човек от населението годишно (при 445 кг на човек в страната). Същевременно делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци е висок – 83% (при 74% в страната) през 2021 година. Нисък обаче остава делът на населението с достъп до обществена канализация – $52,7\%$ (при $74,8\%$ в страната). Само $44,9\%$ от канализационните мрежи са свързани с пречиствателна станция за отпадъчни води, което е значително под средните за страната $66,8\%$.

Делът на горската територия е по-нисък от средния за страната (27% в областта при 33% в страната), но и делът на нарушената територия е малък ($0,13\%$ при $0,43\%$ в страната).

Култура и туризъм ■■

Културният живот в областта остава слабо интензивен, въпреки че и през 2022 г. продължава да се активизира след резкия спад по време на пандемията и свързаните с нея ограничения. Посещенията в кината достигат 134 на хиляда души (при 590 на хиляда души в страната), а в музеите – 205 на хиляда души (при 619 на хиляда души в страната).

Туризмът не е особено затъпен в областта. Броят на леглата в местата за настаняване е 6 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната), а реализираните през 2022 г. нощувки достигат 360 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната) и са едни от най-ниските в страната (след тези в област Перник). Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията е четирикратно по-нисък от средния.

Ключови показатели за област Търговище

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 013	12 536	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 368	15 110	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	22,7	21,4	24,7	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,2	59,5	57,4	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	56,5	55,7	61,9	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	11,2	8,3	8,7	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	38,3	32,2	30,3	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	15,8	17,1	21,3	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	16 471	20 301	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1525	1795	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2477	2690	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	82,4	88,0	89,1	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	65,4	60,0	47,9	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	60,3	62,0	57,4	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	76,0	70,1	70,7	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-12,4	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	3,9	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,96	3,63	3,58	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	34,5	30,2	31,3	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	75,7	74,4	85,0	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	73,1	71,8	70,8	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,9	87,5	97,3	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	2402	2300	2056	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	8,9	9,1	8,6	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	8,7	6,4	5,8	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	54,2	52,7	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	273	319	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	80,7	83,3	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	12	19	134	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	360	260	360	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Хасково

- ▶ Население (2021)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

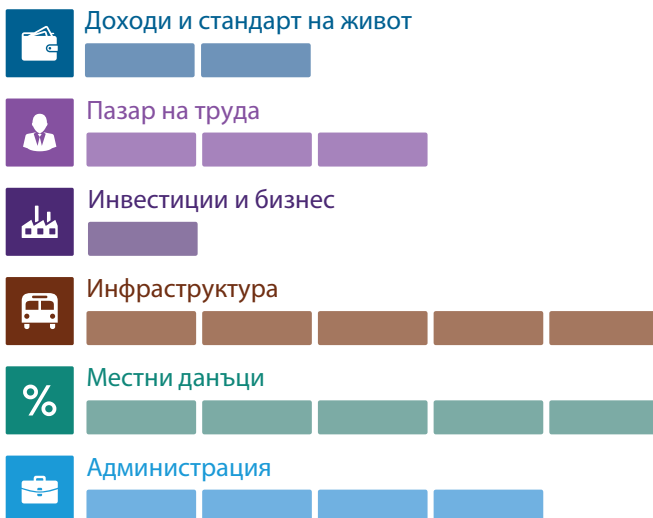
211 565
5533
261
72,2

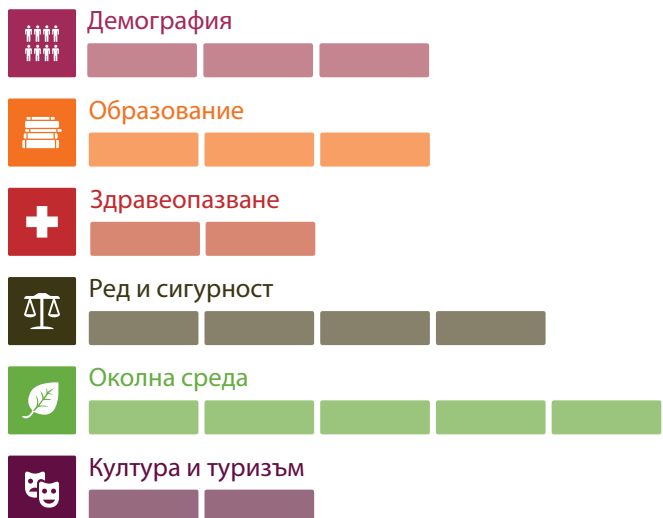
Както стойността, така и ръстът на брутния вътрешен продукт на човек от населението в област Хасково са ниски. Бедността намалява, но все още е сравнително висока. И заетостта, и безработицата нарастват. Инвестиционната активност в областта остава слаба. Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа е над средните стойности за страната. Равнищата на местните данъци в общините на територията на областта са близки, но под средните за страната. Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство нарастват още и вече са трайно над средните за страната.

Естественят прираст в област Хасково е сравнително нисък, а населението продължава да застарява. Резултатите на учениците са ниски. Здравеопазването страда от недостиг на лекари и на болнични легла. Заболеваемостта и детската смъртност са относително ниски, а продължителността на живота – висока. Натовареността на наказателните съдии не е голяма, но това не се отразява на бързината на правораздаването. Област Хасково се нарежда в челната тройка в категорията, оценяваща околната среда. Културният живот и туризмът в областта са сравнително слабо застъпени.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

През 2021 г. както стойността, така и ръстът на brutния вътрешен продукт на човек от населението в област Хасково са ниски. БВП нараства с едва 8% (при 17% в страната), а стойността му вече е най-ниската в страната – 9,8 хил. лв. (при 20,2 хил. лв. в страната). Заплатите и пенсиите се увеличават, но също с бавен темп. Средната годишна брутна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение през 2021 г. е 12,9 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната). Средната месечна пенсия е 521 лв. (при 537 лв. в страната).

Коефициентът на Джини за подоходно неравенство в областта е сравнително нисък и през 2022 година. Бедността намалява, но остава относително висока – 30,2% от населението живее под националната линия на бедност (при 22,9% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Делът на трудоспособното население в областта намалява и продължава да е сравнително нисък – 56,3% (при 58,5% в страната). Икономическата активност нараства, но също остава ниска с коефициент от 69,2% (при 73,6% в страната). Това увеличение е съпроводено едновременно от ръст и на заетостта, и на безработицата. Коефициентът на заетост достига 68,5% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 6,4% (при 5,2% в страната).

Предизвикателства пред местния пазар на труда остават образователната структура на работната сила и застаряването на населението. Делът на висшите сред население то на 25–64 години през 2022 г. е 18,6% (при 29,8% в страната), а този на хората с основно и по-ниско образование – 20,1% (при 16,0% в страната). Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години намалява до 63,5% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват 64 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес ■

Инвестиционната активност в област Хасково остава слаба и през 2021 година. Броят на нефинансовите предприятия в областта е 52 на хиляда души (при 60 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се повишават, но продължават да са ниски – 1,4 хил. лв. на човек от населението (при 3,1 хил. лв. на човек в страната). Преките чуждестранни инвестиции пък намаляват за втора поредна година и също остават много под средните за страната – 614 евро на човек (при 4,1 хил. евро на човек в страната). Тези индикатори предопределят и сравнително ограничени обем на произведената про-

дукция, въпреки че ръстът ѝ спрямо предходната година е значителен.

Усвояването на европейски средства също е сравнително слабо. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 1910 лв. на човек, наполовина на средното в страната (2836 лв. на човек). В рамките на областта най-много средства усвоява община Свиленград.

Инфраструктура ■■■■■■■

Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в областта е над средните стойности за страната. По-голям от средния е и делът на автомагистралите и първокласните пътища – 21,5% (при 18,5% в страната) през 2022 година. Качеството на пътищата се повишава, но остава по-ниско от средното. През 2022 г. 39,5% от пътната настилка в областта е с добро качество (при 41,1% в страната).

Достъпът на домакинствата до интернет нараства през 2022 г. до 91,8% (при 87,3% в страната).

Местни данъци ■■■■■■■

Равнищата на местните данъци в общините на територията на областта, разглеждани в тази категория, са близки, но под средните за страната и през 2023 година. Почти равни на средните са данъците върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху превозните средства и леките автомобили. По-ниски пък остават данъците върху търговията на дребно (12,84 лв. на кв. м при 13,04 лв. на кв. м в страната), върху прехвърлянето на собственост (2,61% при 2,76% в страната) и върху таксиметровия превоз (312 лв. при 471 лв. в страната). В рамките на областта най-ниски са средните данъци в общините Симеоновград и Ивайловград, а най-високи – в общините Маджарово и Хасково.

Администрация ■■■■■■■

През 2023 г. самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство нарастват още и вече са трайно над средните за страната. Самооценката за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ също е сравнително висока. Рейтингът за активна прозрачност на органите на местното самоуправление остава по-висок от средния – 72,4% в областта при 70,3% в страната.

Делът на собствените от общите приходи на общините в областта през 2022 г. е 24,5% (при 29,0% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи – 72,6% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Естественят прираст в областта е сравнително нисък с коефициент от -12,6‰ (при -9,7‰ в страната). Коефициентът на механичен прираст също е отрицателен с коефициент от -1,5‰.

Населението на областта продължава да застарява. Коефициентът на възрастова зависимост като съотношение на населението на над 65 години към това на 0-14 години достига 179,7% (при 165,9% в страната), а към това на 15-64 години - 42,0% (при 37,7% в страната) през 2022 година.

Делът на градското население е съизмерим със средния за страната (72,2% при 73,6% в страната), но гъстотата му е сравнително ниска - 968 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Обхватът на системата на училищното образование в областта нараства, но се отдалечава от средния, който се увеличава по-бързо. Коефициентът на записване на населението в V-VII клас през 2022 г. е 86,1% (при 90,7% в страната). Делът на второгодниците е над средния, макар и с малко. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е на сравнително високо ниво заради големия дял и на учащите, и на заетите с професионална квалификация в сектора на преработващата промишленост и заради малкия им дял в строителството. Резултатите на учениците от областта са ниски и през 2023 година. Успехът на националното външно оценяване по математика след VII клас е 31,5 т. (при 35,3 т. в страната). Средната оценка на учениците от областта на матурата по български език и литература е „Добър“ 3,72 (при „Добър“ 3,93 в страната), а делът на слабите оценки намалява значително, въпреки че остава сравнително висок - 22,2% (при 17,9% в страната).

Здравеопазване ■■■■

Здравеопазването в област Хасково страда от недостиг на лекари и на болнични легла. Броят на лекарите (както общопрактикуващи, така и специалисти) е по-нисък от средния за страната. В областта има един общопрактикуващ лекар на 1849 души (при 1678 души на лекар в страната). Броят на леглата в местните многопрофилни болници остава изключително нисък - 3,8 легла на хиляда души от населението (при 5,9 на хиляда души в страната).

Заболеемостта и детската смъртност са относително ниски, а продължителността на живота - сравнително висока. Средната продължителност на живота е 72,5 години (при 71,9 години в страната). Броят на преминалите за лечение болни е 165 на хиляда души от населението (при 235 на хиляда души в страната), което вероятно означава, че населението търси здравни грижи извън рамките на областта предвид ограничения брой лекари и болнични легла.

Делът на здравноосигурените в областта се повишава и през 2022 г. е равен на средния за страната - 93,5%.

Ред и сигурност ■■■■■■

Натовареността на наказателните съдии в областта остава ниска и през 2022 г. (8,6 дела месечно на съдия при 10,1 в страната), въпреки че това не се отразява на бързината на правораздаването. Делът на делата, приключили в 3-месечен срок, леко се повишава до 89% и се изравнява със средния, а този на висящите дела остава 9% (при 12% в страната).

Броят на престъпленията в областта се повишава, но остава по-нисък от средния в страната, а разкриваемостта им е значително по-висока. През 2022 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 10,5 на хиляда души от населението (при 11,6 на хиляда души в страната). Разкритите престъпления са 60% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■■■

Област Хасково се нарежда в челната тройка (след областите Смолян и Пазарджик) в категорията, оценяваща околната среда. Високата оценка на областта се дължи основно на сравнително ниския обем на образуваните битови отпадъци и управлението им. През 2021 г. в областта са образувани 319 кг отпадъци на човек (при 445 кг на човек в страната), а 98% от тях се предават за третиране и рециклиране (при 74% в страната).

Няма значими промени в дела на населението с достъп до обществена канализация, като през 2021 г. той е 71,3% (при 74,8% в страната). Делът на домакинствата, чиято канализация е свързана с пречиствателна станция, е 53,2% (при 66,8% в страната).

Делът на горската територия е близък до средния за страната - 32% в областта при 33% в страната, но нарушената територия е значително по-ограничена - 0,15% в областта при 0,43% в страната през 2022 година.

Култура и туризъм ■■■■

Културният живот в област Хасково е сравнително слабо застъпен. Въпреки че през 2022 г. в страната се забелязва ръст на посещенията на културни мероприятия след сериозния спад през 2020 г. (поради ограниченията във връзка с пандемията), в Хасково дори има понижение по някои показатели. Посещенията в кината намаляват до 51 на хиляда души от населението (при 590 на хиляда души в страната), а в библиотеките - до 211 на хиляда души (при 584 на хиляда души в страната).

Туризмът също не е особено интензивен, въпреки че именно Хасково е областта с най-висок дял на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията - 2,41% (при 1,02% в страната). Броят на леглата в местата за настаняване в областта достига 13 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки - 900 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната).

Ключови показатели за област Хасково

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	9100	9817	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	11 642	12 906	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	38,9	32,9	30,2	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	57,9	58,1	56,3	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	67,4	66,3	68,5	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	7,7	5,7	6,4	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	25,8	19,9	20,1	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	17,8	18,5	18,6	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	11 793	14 447	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1230	1399	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	794	614	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	78,6	81,1	91,8	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	36,0	38,9	39,5	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	80,8	79,8	72,6	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	73,7	72,2	72,4	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-12,6	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-1,5	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,00	3,62	3,72	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	32,4	29,4	31,5	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	84,9	85,6	86,1	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	74,3	73,1	72,5	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,2	89,6	93,5	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1871	1932	1849	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	9,9	9,1	10,5	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	13,5	9,0	8,9	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	72,3	71,3	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	303	319	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	99,4	98,3	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	13	91	51	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	372	501	900	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Шумен

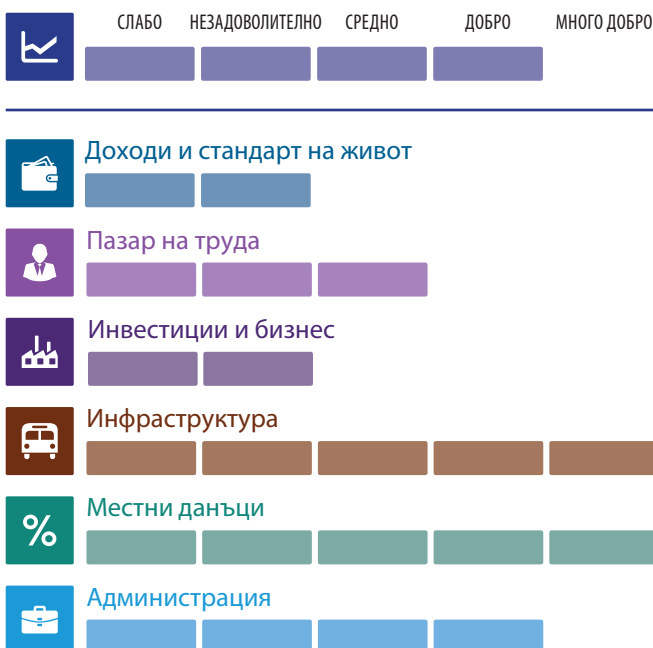
▶ Население (2021)	151465
▶ Територия (кв.км)	3390
▶ Брой на населените места	151
▶ Дял на населението в градовете (%)	62,5

Брутният вътрешен продукт, доходите и пенсиите в област Шумен продължават да нарастват. Икономическата активност традиционно е висока и се повишава още. Това увеличение е съпроводено едновременно от ръст и на заетостта, и на безработицата. Инвестиционната активност остава сравнително ниска. Шумен е сред най-добре представящите се области в категорията, оценяваща инфраструктурата. Общините в област Шумен имат относително ниски равнища на местните данъци. Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на ад-

министративни услуги на „едно гише“ нарастват. Естественят прираст е по-неблагоприятен от средния, но областта успява да привлича население. Резултатите на учениците продължават да са едни от най-слабите в страната. Здравеопазването в област Шумен страда от недостиг на лекари и на болнични легла. Натовареността на местните наказателни съдии остава ниска, което се отразява благоприятно на бързината на правосъдие. Броят на престъпленията в областта е нисък, а разкриваемостта им – висока. Делът на нарушената територия е ограничен. Туризмът в областта е сравнително слабо застъпен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Брутният вътрешен продукт в област Шумен продължава да нараства и достига 12,0 хил. лв. на човек от населението, отреждайки на областта място около средата, но все пак в долната половина на подреждането по този показател през 2021 година. Запазва се и тенденцията за увеличаване на доходите и на пенсиите. Средната брутна годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 15,1 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната), а средната месечна пенсия – 473 лв. (при 537 лв. в страната).

Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, се повишава, но остава под средната стойност за страната – 22,5% в областта при 22,9% в страната през 2022 година.

Пазар на труда ■■■■■

Делът на населението в трудоспособна възраст е близък, но под средния за 2022 г. – 57,8% в областта при 58,5% в страната. Икономическата активност традиционно е висока и през 2022 г. се повишава още – до 76,4% (при 73,6% в страната). Това увеличение е съпроводено едновременно от ръст и на заетостта, и на безработицата, като и двата коефициента остават по-неблагоприятни от средните за страната. Коефициентът на заетост достига 65,8% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 9,4% (при 5,2% в страната).

Предизвикателство пред пазара на труда в Шумен остава образователният статус на работната сила. Делът на хората между 25 и 64 години с основно и по-ниско образование леко намалява до 26,8% (при 16,0% в страната). Делът на висшистите пък слабо се увеличава и достига 24,8% (при 29,8% в страната).

Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години през 2022 г. е 61,8% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от пазара на труда, съответстват 62 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес ■■■

Инвестиционната активност в област Шумен остава сравнително ниска и през 2021 година. Броят на предприятията в областта е малък – 40 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи нарастват, но остават относително малко – 1897 лв. на човек (при 3097 лв. в страната). При обема на привлечените чуждестранни инвестиции се наблюдава застой и те остават значително по-ниски от средните за страната – 708 евро на човек в областта при 4,1 хил. евро на човек в страната. Произведената продукция нараства значително (с 27%) – до 21,1 хил. лв. на човек.

Разходите за научноизследователска и развойна дейност като цяло се задържат на ниво, по-високо от това в повечето области.

Шумен е и сред областите с относително малко усвояване на европейски средства. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2285 лв. на човек (при 2836 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Нови пазар, която е и единствената в област Шумен, в която усвоените средства са над средните за страната.

Инфраструктура ■■■■■■■

Шумен е сред най-добре представящите се области в категорията, оценяваща инфраструктурата (веднага след област Варна). Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в областта е по-висока на средната. Шумен е областта с най-голям дял на първокласните пътища и автомагистралите в страната – 36,4% (при 18,5% в страната) и през 2022 година. Качеството на пътищата нараства, но остава под средното в страната, като делът на пътната настилка в добро състояние е 37,8% (при 41,1% в страната) през 2022 година.

Достъпът на домакинствата до интернет се повишава до 86,8%, но остава по-нисък от средния в страната (87,3%).

Местни данъци ■■■■■■■

Общините в област Шумен имат относително ниски равнища на местните данъци и през 2023 година. Усредненото ниво в общините от областта е малко по-високо от средното за страната при данъците върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху превозните средства и леките автомобили. Същевременно обаче данъците върху таксиметровия превоз, върху прехвърлянето на собственост и върху търговията на дребно в областта са значително по-ниски.

В рамките на областта най-високи са данъците в общините Нови пазар и Каолиново, а най-ниски – в общините Хитрино и Никола Козлево.

Администрация ■■■■■■■

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ нарастват през 2023 г. и за първи път са над средните за страната. Увеличение има и при рейтинга за прозрачност на органите на местното самоуправление и той остава по-висок от средния – 76,5% при 70,3% в страната.

Делът на собствените приходи на общините в областта през 2022 г. остава нисък – 20,9% (при 29,0% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи е 71,7% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Естественят прираст е по-неблагоприятен от средния, но областта успява да привлича население. През 2022 г. коефициентът на естествен прираст е $-11,7\text{‰}$ (при $-9,7\text{‰}$ в страната). Коефициентът на механичен прираст е положителен и сравнително висок ($6,4\text{‰}$).

Коефициентът на възрастова зависимост като съотношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години е $186,7\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $40,3\%$ (при $37,7\%$ в страната).

Делът на градското население, както и гъстотата му са ниски и през 2022 година. Делът на живеещите в градовете е $62,5\%$ (при $73,6\%$ в страната), а гъстотата на населението – 771 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Обхватът на детските градини и на училищното образование в областта нараства значително през 2022 година. Делът на децата в детските градини достига $88,7\%$ (при $87,3\%$ в страната). Коефициентът на записване на населението в V–VII клас в областта е $90,3\%$ (при $90,7\%$ в страната). Делът на второгодиците се изравнява със средния. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е сравнително ниско най-вече заради раздутия прием в ИКТ специалностите спрямо местните възможности за работа.

Резултатите на учениците продължават да са едни от най-слабите в страната през 2022 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 26,2 т. (при 35,3 т. в страната). На матурата по български език и литература зрелостниците от областта получават най-ниския резултат в страната – „Добър“ 3,43 (при „Добър“ 3,93 в страната), а делът на слабите оценки е най-високият – $30,6\%$ (при $17,9\%$ в страната).

Броят на студентите се повишава до 45 на хиляда души население и остава по-висок от средния за страната (33 на хиляда души).

Здравеопазване ■■■■

Здравеопазването в област Шумен страда от недостиг на лекари и на болнични легла. Броят на лекарите (както общопрактикуващи, така и специалисти) е по-нисък от средния за страната. В областта има един общопрактикуващ лекар на 1705 души (при 1678 души на лекар в страната) през 2022 година. Броят на леглата в местните многопрофилни болници остава изключително нисък – 3,0 легла на хиляда души от населението (при 5,9 на хиляда души в страната). Броят на преминалите за лечение болни е наполовина на средния – 115 на хиляда души от населението (при 235 на хиляда души в страната), което подсказва, че жителите на областта вероятно търсят здравни грижи извън пределите ѝ.

Детската смъртност през 2022 г. намалява значително. Пониска от средната за страната обаче е средната продължител-

ност на живота. Делът на здравноосигурените в областта се повишава и през 2022 г., изпреварвайки средния за страната.

Ред и сигурност ■■■■■■

През 2022 г. натовареността на местните наказателни съдии остава ниска, което се отразява благоприятно на бързината на правораздаване в областта. Един съдия разглежда средно по 7,3 наказателни дела на месец (при 10,1 дела месечно на съдия в страната). Делът на делата, приключили в 3-месечен срок, достига 97% (при 89% в страната), а на висшите дела – една от най-ниските стойности в страната – 5% (при 12% в страната).

Броят на престъпленията в областта е нисък, а разкриваемостта им – висока. През 2022 г. броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността достига 9,0 на хиляда души от населението (при 11,6 на хиляда души в страната). Разкриваемостта им е 64% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■

Образуваните битови отпадъци в областта се увеличават, но остават относително малко, а управлението им се влошава. През 2021 г. те са 370 кг на човек (при 445 кг на човек в страната), а сравнително малко от тях се предават за рециклиране и рециклиране.

Няма значими промени в дела на населението с достъп до обществена канализация и той остава нисък, като през 2021 г. е $56,7\%$ (при $74,8\%$ в страната). Делът на домакинствата, чиято канализация е свързана с пречиствателна станция, е $53,0\%$ (при $66,8\%$ в страната). Инсталираните ВЕИ мощности на човек са сравнително малко.

Делът на горската територия е близък до средния за страната, но делът на нарушената територия е доста по-ограничен.

Култура и туризъм ■■■■

Посещенията на местните музеи и библиотеки нарастват значително през 2022 г. и изпреварват средните относителни стойности за страната. Броят на посещенията в музеите достига 966 на хиляда души (при 619 на хиляда души в страната), а в библиотеките – 1307 на хиляда души (при 584 на хиляда души в страната) – една от най-високите стойности за страната. Посещаемостта в кината леко спада и остава изключително ниска – 66 посещения на хиляда души (при 590 на хиляда души в страната).

Туризмът в областта също е сравнително слабо застъпен. Броят на леглата в местата за настаняване през 2022 г. е 12 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки са 506 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната). Шумен е и областта с най-нисък дял на наетите в сектора на културата, спорта и развлечението – $0,07\%$ (при $1,02\%$ в страната).

Ключови показатели за област Шумен

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	10 475	11 989	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 345	15 105	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	21,5	15,4	22,5	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	60,0	60,0	57,8	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	66,5	64,1	65,8	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	11,0	9,2	9,4	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	27,1	27,8	26,8	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	24,6	24,2	24,8	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	16 613	21 145	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1777	1897	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	686	708	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	82,5	84,6	86,8	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	34,6	37,6	37,8	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	80,5	78,1	71,7	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	66,4	76,1	76,5	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-11,7	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	6,4	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,98	3,58	3,43	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	30,4	27,0	26,2	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	82,4	79,6	90,3	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	73,7	72,4	71,3	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,9	88,1	98,9	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1911	1862	1705	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	7,9	8,6	9,0	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	4,7	2,7	4,9	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	57,3	56,7	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	303	370	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	94,4	45,4	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	22	68	66	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	356	372	506	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Област Ямбол

▶ Население (2021)	109 693
▶ Територия (кв.км)	3355
▶ Брой на населените места	109
▶ Дял на населението в градовете (%)	70,1

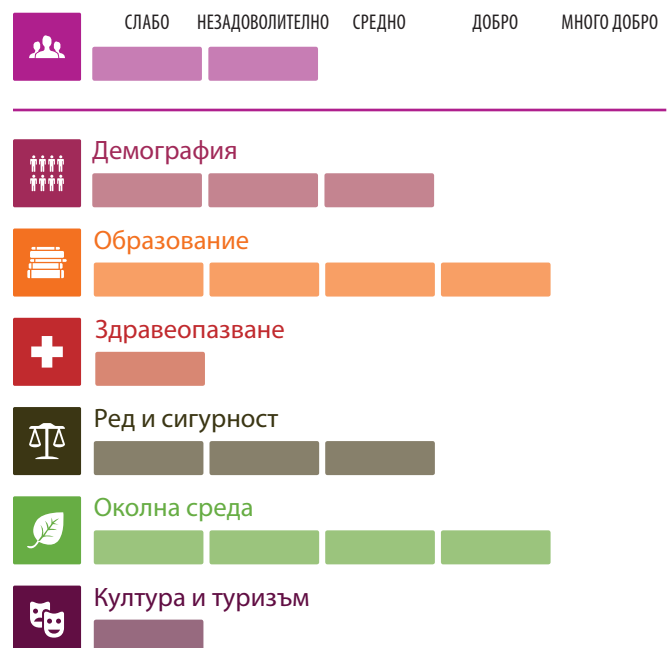
Брутният вътрешен продукт в област Ямбол продължава да нараства бързо. Стабилно остава и увеличаването на доходите и на пенсиите. Делът на трудоспособното население в областта е един от най-ниските в страната. Инвестиционната активност остава ниска. Ямбол се характеризира с висока гъстота на пътната мрежа, но железопътната мрежа е сред най-слабо развитите в страната. Усреднените нива на местните данъци са близки до средните. Самооценките на администрациите в област Ямбол за развитието на електронното правителство се повишават и изпреварват средните за страната.

Както естественият, така и механичният прираст в областта са неблагоприятни. Представянето на учениците от областта не е сред добрите, но се отчита подобрене спрямо останалите области и спрямо миналогодишните резултати. Здравеопазването страда от нисък относителен брой на лекарите специалисти, както и от висок коефициент на детска смъртност. Натовареността на местните наказателни съдии е значително по-ниска от средната за страната, но правораздаването е сравнително бавно. Обемът на образуванияте битови отпадъци е нисък. Туризмът е изключително слабо застъпен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

Брутният вътрешен продукт в област Ямбол продължава да нараства бързо и достига 12,6 хил. лв. на човек от населението през 2021 година. Стабилно остава и увеличаването на доходите и на пенсиите. Средната брутна годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 14,8 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната). Средната месечна пенсия е 521 лв. (при 537 лв. в страната).

Нивото на бедност в областта продължава да намалява. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, за първи път е под средния за страната със стойност 20,2% (при 22,9% в страната). Подоходното неравенство също остава под средното за страната.

Пазар на труда ■■■■

Делът на трудоспособното население в областта е един от най-ниските в страната (само преди този в област Видин) през 2022 година. Икономическата активност на пазара на труда нараства значително и почти се изравнява със средната с коефициент от 73,3% (при 73,6% в страната). Това увеличение е съпроводено от голям скок в заетостта и от намаление на безработицата. Коефициентът на заетост достига 68,1% и за първи път от пет години е толкова близо до средния в страната (70,4%).

Предизвикателство за пазара на труда остава образователният статус на работната сила. Въпреки че през предходните няколко години се забелязват благоприятни тенденции, през 2022 г. той отново се влошава. Делът на населението на възраст 25–64 години с висше образование е 19,7% (при 29,8% в страната), а на хората с основно и по-ниско образование – 21,8% (при 16,0% в страната).

Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години остава по-нисък от средния – 63,9% в областта при 65,7% в страната през 2022 година. Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от пазара на труда през следващите няколко години, отговарят 64 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес ■■■

През 2021 г. инвестиционната активност в област Ямбол остава ниска. Заради относително голямата тежест на преработващата промишленост Ямбол е сред областите с относително малък брой предприятия – 47 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се увеличават значително – до 2,2 хил. лв. на човек. Ръстът на преките чуждестранни инвестиции обаче е съвсем символичен и те остават сред най-ниските в страната – 396 евро на човек (при 4,1 хил. евро на човек в страната). Произведената продукция обаче нараства бързо и достига 18,1 хил. лева.

Разходите за научноизследователска и развойна дейност в областта са сравнително ниски спрямо населението.

При усвояването на европейски средства се наблюдава ръст и те все повече се приближават до средните стойности за страната. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Ямбол е 2765 лв. човек от населението (при 2836 лв. в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Ямбол.

Инфраструктура ■■■■■

Ямбол се характеризира с висока гъстота на пътната мрежа, но железопътната мрежа е сред най-слабо развитите в страната (след област Добрич). Делът на първокласните пътища и магистралите е над средния за страната – 20,6% (при 18,5% в страната) и през 2022 година. Традиционно качеството на пътищата в областта е близко или над средното за страната, но през 2022 г. делът на пътната настилка в добро състояние намалява за втора поредна година и достига 30,4%, изоставайки значително от средния за страната (41,1%).

Достъпът на домакинствата до интернет нараства и през 2022 година.

Местни данъци ■■■■■

Усреднените нива на местните данъци в област Ямбол и през 2023 г. са близки до средните в страната. Сред разглежданите данъци по-високи от средните са тези върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху прехвърлянето на собственост. Същевременно ставките върху търговията на дребно и таксиметровия превоз остават доста под средните. Размерът на данъчната ставка за търговия на дребно средно за област Ямбол е 8,17 лв. на кв. м (при 13,04 лв. на кв. м в страната).

В рамките на областта най-високи са средните данъци в община Ямбол, а най-ниски – в община Елхово.

Администрация ■■■■

Самооценката на администрациите в област Ямбол за развитието на електронното правителство се повишава през 2023 г. и изпреварва средната за страната. Същевременно самооценките за предоставянето на услуги на „едно гише“ намаляват и остават под средните. Рейтингът за прозрачност на органите на местното самоуправление намалява леко, но продължава да е над средния с оценка 72,4% в областта при 70,3% в страната.

Делът на собствените от общите приходи на общините в областта през 2022 г. е 25,1% (при 29,0% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи е 87,2% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■■

Както естественият, така и механичният прираст в областта са неблагоприятни спрямо средните за страната и през 2022 година. Коефициентът на естествен прираст е $-11,5\%$ (при $-9,7\%$ в страната), а този на механичен прираст е отрицателен ($-0,4\%$).

Коефициентите на възрастова зависимост остават сравнително високи. Съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е $174,6\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $45,4\%$ (при $37,7\%$ в страната).

Делът на градското население е по-нисък от средния за страната ($70,1\%$ при $73,6\%$ в страната), както и гъстотата му – 985 души на кв. км при 1404 души на кв. км в страната.

Образование ■■■■

Делът на децата в детските градини остава сравнително нисък и през 2022 година. Коефициентът на записване на населението в V–VII клас нараства, но за първи път изостава от средния за страната, макар и с малко. Делът на второгодниците е висок. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е сравнително голямо, особено в секторите на промишлеността и селското стопанство.

Представянето на учениците от областта не е сред силните и през 2023 г., но се наблюдава подобрене спрямо останалите области и спрямо миналогодишните резултати. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е $30,8$ т. (при $35,3$ т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература е „Добър“ $3,79$ (при „Добър“ $3,93$ в страната), а делът на слабите оценки – $16,2\%$ (при $17,9\%$ в страната).

Броят на студентите в областта нараства до 7 на хиляда души от населението (при 33 на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■

Слабото представяне на областта в сферата на здравеопазването е обусловено преди всичко от ниския относителен брой на лекарите специалисти (само преди този в областите Добрич и Кърджали), както и от високия коефициент на детска смъртност през 2022 година ($11,6\%$ при $4,8\%$ в страната). Същевременно броят на общопрактикуващите лекари в областта е близък до средния за страната спрямо населението. Близо до средните стойности е и продължителността на живота на жителите на областта. Броят на леглата в местните многопрофилни болници нараства, но остава сравнително нисък – $3,8$ на хиляда души (при $5,9$ на хиляда души в страната).

Вероятно тези показатели обясняват и ниския брой на преминалите за лечение болни и през 2022 г. – 129 на хиляда души от населението при 235 на хиляда души в страната, т.е. жителите на областта вероятно търсят здравни грижи извън нея.

Делът на здравноосигурените в областта се повишава, но остава под средния за страната.

Ред и сигурност ■■■■

Натовареността на наказателните съдии в област Ямбол е значително по-ниска от средната за страната, но правораздаването е сравнително бавно. През 2022 г. един местен съдия разглежда средно по $8,4$ наказателни дела месечно (при $10,1$ дела на съдия в страната). Делът на висящите дела е 13% (при 12% в страната), а на приключилите в 3-месечен срок дела – 88% (при 89% в страната).

Броят на престъпленията в областта е близък, макар и под средния, а разкриваемостта им е относително висока. През 2022 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са $11,0$ на хиляда души от населението (при $11,6$ на хиляда души в страната). Разкриваемостта им е 61% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■

Сравнително добрите оценки на област Ямбол в сферата на околната среда се дължат основно на ниския обем на образуваните битови отпадъци и на управлението им. През 2021 г. в областта са образувани 371 кг отпадъци на човек (при 445 кг на човек в страната), а 91% от тях се предават за третиране и рециклиране (при 74% в страната).

Няма значими промени в дела на населението с достъп до обществена канализация и той остава под средния за страната и през 2021 г. – $70,9\%$ (при $74,8\%$ в страната). Същевременно делът на домакинствата, чиято канализация е свързана с пречиствателна станция, е над средния – $68,7\%$ (при $66,8\%$ в страната).

Делът на горската територия е нисък (15% при 33% в страната), но и този на нарушената е ограничен ($0,18\%$ при $0,43\%$ в страната). Инсталираните ВЕИ мощности са над средните за страната спрямо населението.

Култура и туризъм ■■

Посещенията в местните кина и библиотеки нарастват значително през 2022 година. Посещенията в кината се утрояват и достигат до 391 на хиляда души от населението. Намаление обаче се вижда при посещенията на музеите и те са пет пъти по-малко от средните спрямо населението.

Туризмът е изключително слабо застъпен. Броят на леглата в местата за настаняване нараства до 7 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната) през 2022 година. Реализираните нощувки пък са 437 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната). Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията в областта е над пет пъти по-нисък от средния за страната.

Ключови показатели за област Ямбол

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	10 410	12 617	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 055	14 779	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	31,4	24,0	20,2	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	56,1	56,1	54,2	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	63,2	63,2	68,1	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	7,0	5,5	5,4	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	21,3	20,6	21,8	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	23,5	23,0	19,7	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	15 177	18 105	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1639	2165	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	339	396	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	63,1	83,5	86,3	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	41,0	36,3	30,4	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	92,5	93,2	87,2	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	72,7	72,5	72,4	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-11,5	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-0,4	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,94	3,79	3,79	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	35,0	30,7	30,8	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	89,8	89,1	90,0	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	73,1	72,3	71,5	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,4	88,6	92,6	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1771	1733	1662	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	9,0	10,0	11,0	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	7,7	12,6	13,2	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	71,3	70,9	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	305	371	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	94,6	90,8	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	8	130	391	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	195	240	437	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.

Групи индикатори

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Брутен вътрешен продукт на човек от населението	Индикаторът измерва стандарта на живот в областта и степента на развитие на местната икономика. Колкото по-висок БВП на човек от населението има съответната област, толкова това е показателно за по-силна местна икономика и по-висок стандарт на живот на местните жители.	2012–2021	лв./човек от населението	НСИ
Средна годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение	Размерът на трудовите доходи е един от основните фактори, които определят нивото на общия доход на домакинствата.	2012–2021	лв.	НСИ
Размер на средната месечна пенсия	Индикаторът показва най-общо благосъстоянието и стандарта на живот на местните пенсионери.	2014–2021	лв.	НОИ
Коефициент на Джини	Коефициентът измерва доходното неравенство по скала от 0 до 100 пункта, където 100 пункта е пълно неравенство.	2012–2022	пунктове	НОИ
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната	Основен показател за бедност. Показва дела на лицата с еквивалентен разполагаем доход под т.нар. линия на бедност, която се определя на 60% от националния медианен еквивалентен разполагаем доход.	2019–2022	%	НСИ

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Дял на населението в трудоспособна възраст	Възрастовата граница за разпределението на населението в тази категория се определя съгласно актуалната през съответната година възраст за пенсиониране, приета с Постановление на МС. Индикаторът има тясно отношение към местния пазар на труда.	2012–2022	%	НСИ
Средногодишен коефициент на икономическа активност на населението	Икономическата активност на населението показва каква част от хората работят или търсят активно работа. Икономически активните лица формират работната сила във всяка една от областите.	2012–2022	%	НСИ
Средногодишен коефициент на безработица на населението на 15 и повече години	Ниските нива на безработицата в една област са признак за жизнена и създаваща работни места стопанска среда.	2012–2022	%	АЗ
Средногодишен коефициент на заетост на населението на 15–64 години	Коефициентът на заетост е водещ индикатор за пазара на труда, показвайки каква част от населението в трудоспособна възраст работи.	2012–2022	%	НСИ
Коефициент на демографско заместване (съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на възраст 60–64 години)	Коефициентът на демографско заместване показва съотношението между лицата на възраст 15–19 години, на които предстои да се включат на пазара на труда, и тези на възраст 60–64 години, на които предстои да го напуснат. Този индикатор се използва за оценка на капацитета за възпроизводство на работната сила в отделните области на страната.	2012–2022	%	НСИ
Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 години с висше образование	Високият дял на населението с висше образование в една област създава предпоставки за повишаването на нейната конкурентоспособност, производителност на труда и икономически растеж.	2012–2022	%	НСИ
Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 години с основно и по-ниско образование	Показател за образователната структура на работната сила. Колкото по-висок е дялът на лицата с основно и по-ниско образование, толкова по-малък е потенциалът на местния пазар на труда за запълване на новите работни места. По-ниското образование предполага по-ниска икономическа активност, по-малка производителност на труда и съответно по-ниски доходи.	2012–2022	%	НСИ

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Брой на нефинансовите предприятия	Индикаторът показва предприемаческите нагласи и инвестиционната активност в местната икономика.	2012–2021	брой предприятия на хиляда души от населението	НСИ
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи	Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) на човек от населението в областта са водещ показател за инвестиции в местната икономика.	2012–2021	лв./човек от населението	НСИ
Преки чуждестранни инвестиции в предприятия от нефинансовия сектор с натрупване	Индикаторът за преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в предприятията от нефинансовия сектор показва кумулативния размер на инвестициите в съответната област и нейната привлекателност за чуждестранните инвеститори.	2012–2021	евро/човек от населението	НСИ
Стойност на изплатени суми по договори на общините като бенефициенти по оперативни програми	Високата степен на усвояване на средства по оперативните програми създава предпоставки за подобряването на конкурентоспособността на отделните области. Тя е индикатор за добрата работа на администрацията и за нейната способност и желание да подобрява условията за работа и живот в областта с помощта на европейски средства.	към 30.06.2023	лв./човек от населението	ИСУН, ИСУН 2022
Произведена продукция	Произведената продукция на човек представя относителната производителност на предприятията в областта.	2012–2021	лв./човек от населението	НСИ
Разходи за научноизследователска и развойна дейност	Научноизследователската и развойна дейност включва всяка творческа и систематична работа, която се провежда с цел да се увеличи обемът на знанията, включително познанието за човека, културата и обществото, както и за разработването на нови приложения на наличните знания.	2012–2021	лв./човек от населението	НСИ

Инфраструктура

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Гъстота на пътната мрежа	Индикаторът измерва сбора от дължината на автомагистрала и пътища (първокласни, второкласни и третокласни), съотнесен към територията на съответната област. Републиканската пътна мрежа е от изключително значение за превоза на пътници и товари в страната. Индикаторът изключва улиците в населените места.	2012–2022	дължина на пътната мрежа в км/100 кв.км територия	НСИ
Гъстота на железопътната мрежа	Индикаторът представя всички жп линии, които са предназначени за придвижване на влакове между гарите или местата, отбелязани като самостоятелни пунктове на тръгване и пристигане за превоз на пътници и товари. Изключват се линиите на градския железопътен транспорт. Колкото е по-голяма е гъстотата на железопътната мрежа в регионите, толкова по-лесен е превозът на пътници и товари.	2012–2022	дължина на жп линии в км/100 кв.км територия	НСИ
Дял на автомагистралите и първокласните пътища	Индикаторът дава допълнителна информация за характеристиките на пътната инфраструктура в една област. По-високият дял на магистралите и първокласните пътища показва по-висока степен на развитие на местната инфраструктура.	2012–2022	%	НСИ
Дял на домакинствата с достъп до широколентов интернет	Достъпът на домакинствата до интернет е показателен за навлизането на новите информационно-комуникационни технологии в областите на страната.	2012–2022	%	НСИ
Дял на пътната настилка в добро състояние	Освен гъстотата на пътната мрежа важно значение за инфраструктурния профил на областите има и качеството на пътната настилка. Индикаторът показва дела на пътищата, чието състояние е оценено от АПИ като „добро“.	2012–2022	%	АПИ

% Местни данъци

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Размер на данъка върху недвижимите имоти – нежилищни имоти на юридически лица	Облагането на недвижимите имоти е най-сериозният източник на собствени приходи за общините. По отношение на бизнес средата и тежестите върху бизнеса най-голямо влияние оказва именно облагането на нежилищните имоти на юридическите лица.	2012–2023	промил (‰)	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Размер на данъка върху превозните средства и леките автомобили – с мощност над 74 kW до 110 kW	Облагането на превозните средства също е сериозен източник на собствени приходи за общините. Този тип облагане е в тежест предимно на малки фирми, като мощността на автомобилите е избрана като най-релевантна именно за подобен тип фирми. След 2019 г. индикаторът взема предвид и въведения екологичен компонент за определянето на данъчната ставка.	2012–2023	лв./kW	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Размер на годишния патентен данък за търговия на дребно до 100 кв.м търговска площ – при най-добро местонахождение на обекта	Патентните данъци са различен тип облагане от споменатите по-горе и са в тежест на конкретни бизнеси. Патентният данък за търговия на дребно е избран като най-разпространен и разпознаваем.	2012–2023	лв./кв.м	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Размер на данъка при възмездно придобиване на имущество	Размерът на данъка при възмездно придобиване на имущество има отношение както към навлизащите на местния пазар инвеститори, така и към разширяващите своята дейност местни предприемачи.	2012–2023	промил (‰)	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Размер на годишния данък за таксиметров превоз на пътници	Размерът на данъчната ставка за таксиметров превоз на пътници се определя на общинско ниво и има ефект върху крайната цена на услугата.	2017–2023	лв.	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Рейтинг за активна прозрачност на органите на местното самоуправление	Рейтингът за активна прозрачност на органите на местно самоуправление на ПДИ се базира на резултатите от ежегодно проучване на Фондацията чрез оценяване на интернет страниците и подаване на електронни заявления до административните структури в системата на изпълнителната власт. Оценката на всяка отделна област представлява среднопретеглената оценка от рейтингите на влизащите в обхвата ѝ общини.	2016–2023	%	Фондация “Програма Достъп до информация”
Развитие на електронното правителство	Индикаторът представя самооценката на местните власти за степента и обхвата на предоставяните от тях електронни услуги. Ниските оценки показват пълно отсъствие на електронни услуги или наличието на базови такива, а високите оценки показват наличие на възможност за осъществяване на двупосочни транзакции между администрацията и гражданите/бизнеса.	2013–2023	оценка от 1 до 4	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Развитие на услугата „едно гише“	Индикаторът представя самооценката на местните власти за етапа на готовност за обслужване на бизнеса и гражданите на „едно гише“.	2013–2023	оценка от 1 до 4	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Дял на собствените от общите приходи на общините	Това съотношение показва доколко всяка община може сама да задоволи потребностите си, без да разчита на държавния бюджет.	2015–2022	%	МФ
Покритие на общинските разходи с местни приходи	Индикаторът показва зависимостта на общинските бюджети от трансфери от държавния бюджет.	2015–2022	%	МФ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Коефициент на възрастова зависимост – съотношение на населението на 65 и повече години към населението на 0–14 години	Индикаторът показва степента на застаряване на отделните области – колкото по-голям е този индикатор, толкова застаряването е по-изявено.	2022	%	НСИ
Коефициент на възрастова зависимост – съотношение на населението на 65 и повече години към населението на 15–64 години	Коефициентът на възрастова зависимост показва съотношението между лицата на възраст на 65 и повече години, които са предимно икономически неактивни, и лицата в активна възраст. По-високият коефициент на възрастова зависимост показва влошаване на възрастовата структура на населението, което рефлектира върху пазара на труда, икономическия растеж и др.	2022	%	НСИ
Относителен дял на населението в градовете	Относителният дял на населението в градовете дава информация за степента на урбанизация на областта.	2022	%	НСИ
Гъстота на населението спрямо територията на населените места и други урбанизирани територии	Този индикатор за гъстотата на населението дава информация за броя на хората на единица площ. Гъстотата се влияе от механичното и естественото движение на населението, както и от процеса на урбанизация.	2022	брой лица/ кв. км	НСИ
Коефициент на естествен прираст	Естественият прираст на населението представлява разликата между броя на регистрираните живородени деца и броя на починалите през съответната година. Коефициентът на естествен прираст показва увеличението или намалението на населението на областта на хиляда души от средногодишното ѝ население, като положителният естествен прираст на населението се приема за благоприятен демографски показател.	2022	промил (‰)	НСИ
Коефициент на механичен прираст	Коефициентът на механичен прираст на населението показва увеличението или намалението на населението на областта на хиляда души средногодишно население вследствие на неговата миграция. Коефициентът се изчислява на база на данните за броя на лицата, които са променили обичайното си местоживееие за разглеждания период. Механичният прираст представлява разликата между заселилите се и изселилите се лица за съответната област.	2022	промил (‰)	НСИ

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Брой на студентите в колежи и университети	Индикаторът включва учащите в университетите, коледжите и специализираните висши училища, но не включва учащите в професионално обучение с прием след средно образование. Наличието на голям брой студенти в една област е предпоставка за по-висока образованост на местната работна ръка и по-голяма атрактивност на населеното място.	2012–2022	брой студенти на хиляда души от населението	НСИ
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас	Нетният коефициент на записване на населението се изчислява в проценти като съотношение на броя на учащите в съответната образователна степен във възрастовите групи към броя на населението в същите възрастови групи, изчислен към 31 декември на съответната година. Броят на учащите в основното и средното образование се установява до 1 октомври на съответната година. Изборът на V–VII клас е базиран на факта, че това е най-ниската образователна степен, при която се регистрира относително висок недообхват на образователната система.	2018–2022	%	НСИ
Относителен дял на второгодниците	Относителният дял на второгодниците показва броя на учениците, които за втора поредна година са били записани в същото образователно ниво като предходната. Индикаторът показва качеството на образователните институции, поне що се отнася до способността им да създадат оптимални условия за възприемане на предвидения материал от страна на учениците.	2012–2022	%	НСИ
Среден успех от ДЗИ по български език и литература през учебната година	Високият среден успех от матурите по български език и литература е признак за добро качество на средното образование в областта. Въпреки различната трудност на зрелостните изпити през различните години резултатите позволяват сравнимост между областите за всяка конкретна година.	2012–2023	оценка от 2 до 6	МОН
Дял на оценките по български език и литература под „Среден“ 3,00	Високият процент на издържалите матурата по български език и литература е показател за добро качество на средното образование в областта.	2012–2023	%	МОН
Среден успех на НВО след VII клас по математика	Високият резултат на националното външно оценяване по математика след VII клас е индикатор за добро качество на прогимназиалния етап от училищното образование в областта. Показателят се ползва и като контрапункт на ДЗИ по БЕЛ, тъй като много малък брой ученици избират ДЗИ по математика.	2018–2023	среден брой точки от възможни 100	МОН
Индекс на съответствието между професионалното образование и профила на икономиката	Индикаторът показва съответствието между учащите в професионалното образование по специалности и заетите с придобита професионална квалификация по сектори. Това съответствие е важен аспект и за пазара на труда, тъй като показва връзката между образованието и заетостта на местно ниво.	2022–2023	среден брой точки от възможни 100	ИПИ въз основа на МОН и НСИ
Дял на децата в детските градини	Индикаторът е пряко свързан с обхвата на предучилищното образование в детските градини.	2012–2022	%	ИПИ

Здравеопазване

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Население на един общопрактикуващ лекар	Общопрактикуващите лекари са първото стъпало в здравната система. Индикаторът за броя лица на един общопрактикуващ лекар показва както осигуреността на населението с медицински персонал, така и натовареността на лекарите.	2012–2022	брой лица на един общопрактикуващ лекар	НСИ
Индекс на достъпност до лекари специалисти	Индексът измерва достъпа до лекари специалисти спрямо областта в страната, където този достъп е най-добър. По-ниската стойност означава по-добър достъп. Понятието „лекар специалист“ включва интернисти, кардиолози, педиатри, хирурзи, ортопедо-травматолози, уролози, инфекционисти, акушер-гинеколози, офталмолози, невролози, психиатри, рентгенолози и др.	2018–2022	съставен индекс	ИПИ въз основа на НСИ
Преминали болни през МБАЛ	Индикаторът дава информация за заболяемостта на населението и натовареността на многопрофилните болници за активно лечение (МБАЛ). За целите на изследването този индикатор се използва за измерване на равнището на заболяемост в съответната област – колкото по-висока е неговата стойност, толкова по-висока е заболяемостта в тази територия.	2020–2022	преминали болни през МБАЛ на хиляда души от населението	НСИ
Дял на здравноосигурените лица	Относителният дял на здравноосигурените лица от населението показва достъпността на населението до здравни услуги в съответната област, като от него може да се съди индиректно за здравния статус на населението.	2012–2022	%	НАП (заявление за достъп до информация по ЗДОИ)
Размер на легловата база в МБАЛ	Индикаторът показва броя на болничните легла в многопрофилните болници за активно лечение на хиляда души от населението. Легловата база служи за относителен показател на материалната осигуреност на здравеопазването в областта.	2012–2022	брой на болничните легла на хиляда души от населението	НСИ
Коефициент на детска смъртност	Коефициентът на детска смъртност показва броя на умрелите деца на възраст до 1 година на всеки хиляда живородени деца през съответната година. Високият коефициент показва както недостатъците в здравната грижа, така и наличието на ниска здравна култура в местното население.	2012–2022	промил (‰)	НСИ
Средна продължителност на живота	Индикаторът показва средната продължителност на живота на населението и се използва като функция на качеството на живота.	2012–2022	години	НСИ

Ред и сигурност

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок	По-високият дял на наказателните дела в окръжните съдилища, които приключват в 3-месечен срок, предполага относително по-бързо правораздаване (при равни други условия).	2012–2022	%	BCC
Дял на висящите наказателни дела	Делът на висящите наказателни дела в окръжните съдилища е индикатор за ефективност на работата на местните органи на съдебната власт.	2012–2022	%	BCC
Натовареност по щат на наказателните съдии	Индикаторът показва отклонението от средната реална натовареност на наказателните съдии в окръжните съдилища за съответната година. При висока степен на натовареност достъпът до правосъдие може да се смята за затруднен, а ниската натовареност може да показва неефективност.	2012–2022	съставен индекс	BCC
Престъпления срещу личността и собствеността	Престъпленията срещу личността и собствеността са показател за нивото на престъпност в определена територия. Официално регистрираните престъпления невинаги представят реалната картина за престъпността в областта, но дават добра основа за оценка и сравнение между отделните области.	2012–2022	брой престъпления на хиляда души от населението	НСИ, МВР
Дял на разкритите престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината	Колкото по-висок е делът на разкритите престъпления, толкова по-добре работят правоприлагащите органи в съответната област. Индикаторът се отнася само за разкриваемостта на регистрираните престъпления и допълва картината за сигурността в отделните области на страната.	2012–2022	%	НСИ, МВР

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Образувани битови отпадъци	Образуваните битови отпадъци на човек от обслужваното население е стандартен показател за измерване степента на чистота на околната среда. За целите на изследването е възприето, че колкото по-висок е този показател, толкова по-застрашена е околната среда в съответната област.	2012–2021	кг/ човек/ година	НСИ
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране	Дялът на рециклираните и третираните отпадъци е от значение, доколкото останалият отпадък се насочва към открити сметища, които носят сериозни екологични и здравни рискове. По-високият дял на рециклиране и третиране означава по-чиста околна среда.	2013–2021	%	НСИ
Дял на населението в селища с обществена канализация, свързано с пречиствателни станции	Наличието на селищни пречиствателни станции предполага по-ниско замърсяване на околната среда с отпадъчни води, а също и по-високо оползотворяване на водните ресурси в съответната област. Колкото по-голяма част от канализационната мрежа е свързана с пречиствателни станции, толкова по-малък е отрицателният ефект на отпадъчните води върху околната среда.	2012–2021	%	НСИ
Дял на населението в селища с обществена канализация	Индикаторът показва процента от жителите на една област, които живеят в селища с обществена канализация. Обхватът на обществената канализация оказва влияние както върху социалните, така и върху екологичните характеристики на областите.	2012–2021	%	НСИ
Дял на горската територия от общата територия на областта	Индикаторът включва дела на поземлени имоти – дървопроизводителни гори и недървопроизводителни горски площи.	2021–2022	%	НСИ
Дял на нарушената територия от общата територия на областта	Индикаторът включва дела на поземлени имоти за добив на полезни изкопаеми и поземлени имоти, заети от индустриални и битови отпадъци, деградирани земи.	2021–2022	%	НСИ
Инсталирани ВЕИ мощности	Дава информация за инсталираните мощности от фотоволтаични, вятърни, водни и други централи.	към 30.06.2023	kW/човек от населението	АУЕР

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Посещения в театрите	Показател за интензивност на културните дейности. Индикаторът показва средногодишния брой на регистрираните посещения в театрите на територията на областта.	2012–2021	брой посещения на хиляда души	НСИ
Посещения в кината	Показател за интензивност на културните дейности. Индикаторът показва средногодишния брой на регистрираните посещения в кината на територията на областта.	2012–2022	брой посещения на хиляда души	НСИ
Посещения в музеите	Показател за интензивност на културните дейности. Индикаторът показва средногодишния брой на регистрираните посещения в музеите на територията на областта.	2012–2022	брой посещения на хиляда души	НСИ
Посещения в библиотеките	Показател за интензивност на културните дейности. Индикаторът показва средногодишния брой на регистрираните посещения в библиотеките с фонд над 200 хил. тома на територията на областта.	2012–2022	брой посещения на хиляда души	НСИ
Брой легла в местата за настаняване	Индикаторът показва потенциала за развитие на туризъм.	2012–2022	Брой легла на хиляда души	НСИ
Реализирани нощувки в местата за настаняване	Индикаторът показва реалния интензитет на туристическия живот.	2012–2022	Брой нощувки на хиляда души	НСИ
Дял на наетите в сектор „Култура, спорт и развлечения“	Индикаторът показва дялът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията от общия брой на наетите в областта.	2021	%	НСИ

Приложение

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Област	Брутен вътрешен продукт на човек от населението (лв.) 2021 г.	Средногодишен доход на лице от домакинство (лв.) 2021 г.	Размер на средна пенсия (лв.) 2021 г.	Коефициент на Джини за подоходно неравенство (пунктове) 2022 г.	Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%) 2022 г.
Благоевград	12 629	12 226	490	32,1	22,9
Бургас	15 815	14 852	600	38,0	22,1
Варна	17 872	17 201	569	33,5	14,2
Велико Търново	13 669	14 545	506	30,8	20,7
Видин	11 438	12 855	475	37,5	39,2
Враца	17 781	17 324	529	44,5	31,5
Габрово	16 549	15 771	510	30,8	21,9
Добрич	12 385	14 099	483	33,6	31,0
Кърджали	11 760	14 508	441	31,6	25,9
Кюстендил	11 535	12 719	563	36,8	19,9
Ловеч	13 963	14 244	485	33,9	30,3
Монтана	12 088	13 983	481	43,2	41,0
Пазарджик	11 653	14 842	488	37,4	27,0
Перник	11 084	14 074	591	32,6	19,0
Плевен	12 889	14 608	499	36,9	31,4
Пловдив	15 547	15 937	525	34,5	29,4
Разград	12 942	15 517	441	27,6	27,7
Русе	15 075	15 443	505	34,2	18,5
Силистра	9975	13 272	447	32,5	34,4
Сливен	10 439	14 033	503	35,8	29,2
Смолян	12 609	13 379	524	36,9	28,7
София	19 263	17 697	552	30,3	23,0
София (столица)	45 241	25 724	650	38,8	11,7
Стара Загора	20 165	16 673	567	37,8	29,1
Търговище	12 536	15 110	451	30,7	24,7
Хасково	9817	12 906	521	31,1	30,2
Шумен	11 989	15 105	473	33,8	22,5
Ямбол	12 617	14 779	521	33,7	20,2
Средно за страната	20 212	18 733	537	38,4	22,9

Пазар на труда

Област	Индикатор	Коефициент на демографско заместване – съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години (%) 2022 г.	Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 години с висше образование (%) 2022 г.	Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 години с основно и по-ниско образование (%) 2022 г.	Средногодишен коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%) 2022 г.	Средногодишен коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%) 2022 г.	Средногодишен коефициент на икономическа активност на населението (%) 2022 г.	Дял на населението в трудоспособна възраст (%) 2022 г.
Благоевград		63,18	20,4	18,4	9,4	69,9	74,0	59,8
Бургас		71,97	22,3	19,1	4,0	67,5	71,0	58,9
Варна		77,07	34,4	16,2	3,2	77,2	78,0	60,3
Велико Търново		58,01	28,1	7,1	5,7	71,2	73,6	56,4
Видин		59,47	22,4	13,4	14,1	61,7	68,4	53,6
Враца		65,02	15,6	22,5	10,7	61,4	67,8	57,3
Габрово		55,85	23,5	13,5	4,1	70,9	77,0	54,3
Добрич		57,72	17,6	26,7	4,8	65,9	71,8	56,5
Кърджали		46,63	23,5	21,7	9,5	69,1	69,8	57,0
Кюстендил		55,72	23,0	4,0	7,8	73,5	75,4	55,7
Ловеч		63,38	13,8	12,9	9,1	69,3	71,6	54,8
Монтана		57,44	17,9	17,3	11,7	55,6	61,8	55,2
Пазарджик		57,19	14,5	25,6	7,3	68,7	72,7	57,8
Перник		53,74	15,5	14,7	4,3	69,2	78,1	57,1
Плевен		59,23	22,8	19,7	7,6	62,5	65,8	54,9
Пловдив		66,89	26,9	17,8	4,1	67,3	69,1	59,2
Разград		57,36	24,9	31,3	9,4	60,2	67,5	58,2
Русе		57,27	29,0	11,1	5,6	72,3	75,0	57,2
Силистра		53,56	21,6	26,5	10,4	56,3	64,0	55,6
Сливен		87,39	21,1	37,8	7,9	60,5	65,9	55,0
Смолян		42,19	24,3	13,0	10,0	68,0	72,2	56,5
София		63,34	14,2	14,4	4,9	74,9	75,7	58,2
София (столица)		80,30	57,6	4,0	1,6	77,9	79,9	62,9
Стара Загора		67,33	22,0	17,1	4,3	75,0	75,9	57,0
Търговище		59,99	21,3	30,3	8,7	61,9	69,5	57,4
Хасково		63,46	18,6	20,1	6,4	68,5	69,2	56,3
Шумен		61,83	24,8	26,8	9,4	65,8	76,4	57,8
Ямбол		63,88	19,7	21,8	5,4	68,1	73,3	54,2
Средно за страната		65,70	29,8	16,0	5,2	70,4	73,6	58,5

Инвестиции и бизнес

Индикатор	Брой на нефинансовите предприятия на хиляда души от населението	Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението (лв.)	Стойност на изплатени суми по договори на общините като бенефициенти по оперативни програми на човек от населението (лв.)	Преки чуждестранни инвестиции в предприятия от нефинансовия сектор с натрупване на човек от населението (евро)	Разходи за научно-изследователска и развойна дейност на човек от населението (лв.)	Произведена продукция на човек от населението (лв.)
Област	2021 г.	2021 г.	30.06.2023 г.	2021 г.	2021 г.	2021 г.
Благоевград	70	1795	4063	1693	13	19 181
Бургас	71	2893	2690	5643	26	22 628
Варна	69	2692	1980	3299	64	26 672
Велико Търново	46	2195	2258	325	19	18 655
Видин	36	1260	2996	597	3	8237
Враца	38	1788	3545	1240	25	29 013
Габрово	56	2460	4333	3382	90	30 226
Добрич	52	1822	2219	1816	33	17 922
Кърджали	32	1449	2161	2567	(17)	12 601
Кюстендил	53	1194	1768	351	(25)	13 868
Ловеч	45	1407	2876	1073	66	16 976
Монтана	36	1514	3027	444	10	17 649
Пазарджик	44	2372	1904	1807	63	20 367
Перник	46	1641	1721	1876	12	19 468
Плевен	42	2201	2562	1508	94	19 194
Пловдив	60	765	2165	3228	97	32 293
Разград	39	2046	2165	1917		19 195
Русе	55	2723	2864	2243	75	32 084
Силистра	38	2078	2557	400	(6)	12 523
Сливен	39	1234	1598	726	37	14 238
Смолян	52	2714	3287	692	22	17 612
София	43	3157	2770	7289	48	57 137
София (столица)	95	7757	4264	11 235	618	61 866
Стара Загора	49	2757	2358	3563	(81)	34 039
Търговище	37	1795	1719	2690	2	20 301
Хасково	52	1399	1910	614	7	14 447
Шумен	40	1897	2285	708	(76)	21 145
Ямбол	47	2165	2765	396	19	18 105
Средно за страната	60	3097	2836	4098	156	31 242

Инфраструктура

Индикатор	Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	Гъстота на железопътната мрежа (км/100 кв.км територия)	Дял на автомагистралите и първокласните пътища (%)	Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	Дял на домакинствата с достъп до широколентов интернет (%)
Област	2022 г.	2022 г.	2022 г.	2022 г.	2022 г.
Благоевград	11,1	2,5	17,3	63,9	84,8
Бургас	15,3	2,3	26,0	29,4	90,8
Варна	18,8	5,2	27,4	56,8	87,7
Велико Търново	20,1	5,1	16,3	45,9	87,3
Видин	20,1	3,6	11,3	36,1	88,5
Враца	18,2	3,1	9,9	34,3	79,6
Габрово	25,6	3,7	16,6	33,7	88,8
Добрич	17,4	1,3	10,1	5,9	75,4
Кърджали	20,2	2,1	11,2	40,0	86,3
Кюстендил	20,1	3,9	20,8	56,0	87,4
Ловеч	18,3	2,6	16,2	46,7	87,5
Монтана	16,9	3,1	9,1	23,0	83,9
Пазарджик	16,9	4,1	14,6	57,7	85,1
Перник	24,0	4,8	15,9	40,7	84,9
Плевен	18,3	4,7	12,2	40,0	80,8
Пловдив	17,1	5,4	17,5	54,7	89,1
Разград	19,2	3,5	11,1	26,2	86,1
Русе	18,2	5,5	21,6	47,2	88,8
Силистра	17,8	2,5	11,3	44,0	70,6
Сливен	16,4	3,8	22,2	68,0	67,8
Смолян	16,9	0,0	0,0	56,5	90,3
София	21,4	4,2	30,2	30,5	75,0
София (столица)	0,0	12,7	0,0	0,0	94,7
Стара Загора	17,6	5,1	28,7	39,4	86,5
Търговище	19,3	2,7	14,7	47,9	89,1
Хасково	20,9	3,8	21,5	39,5	91,8
Шумен	18,2	4,6	36,4	37,8	86,8
Ямбол	19,1	1,6	20,6	30,4	86,3
Средно за страната	18,0	3,6	18,5	41,1	87,3

% Местни данъци

Област	Индикатор	Размер на данъка върху недвижимите имоти – нежилищни имоти на юридически лица (%) 2023 г.	Размер на данъка върху превозните средства и леките автомобили с мощност над 74 до 110 kW (лв./kW) 2023 г.	Размер на годишния патентен данък за търговия на дребно до 100 кв.м търговска площ – при най-добро местонахождение на обекта (лв./кв.м) 2023 г.	Размер на данъка при възмездно придобиване на имущество (%) 2023 г.	Размер на годишния данък за таксиметров превоз на пътници (лв.) 2023 г.
Благоевград		1,78	1,39	11,65	2,20	322
Бургас		2,07	1,82	15,22	2,87	547
Варна		2,21	1,66	16,72	2,95	596
Велико Търново		2,50	1,64	12,10	2,89	387
Видин		2,19	1,25	4,60	2,90	300
Враца		2,22	1,25	6,84	2,67	353
Габрово		2,16	1,55	9,71	2,53	405
Добрич		1,59	1,56	8,78	2,96	300
Кърджали		1,80	1,59	8,15	2,85	322
Кюстендил		2,57	1,77	10,14	2,56	302
Ловеч		2,23	1,28	10,37	2,34	392
Монтана		1,72	1,22	5,06	2,56	339
Пазарджик		1,92	1,46	8,94	2,77	300
Перник		1,95	1,38	9,86	2,88	300
Плевен		2,99	1,30	9,26	2,83	381
Пловдив		2,14	1,57	12,98	2,81	308
Разград		2,16	1,37	9,24	2,52	326
Русе		2,00	1,56	13,60	2,33	457
Силистра		2,04	1,45	8,71	2,65	329
Сливен		2,63	1,54	9,90	2,80	374
Смолян		2,12	1,37	7,71	2,62	318
София		2,51	1,69	9,61	2,89	398
София (столица)		1,88	1,33	20,00	3,00	850
Стара Загора		1,67	1,53	13,91	2,39	313
Търговище		1,91	1,52	9,05	2,61	303
Хасково		2,09	1,54	12,84	2,61	312
Шумен		2,13	1,56	9,19	2,68	300
Ямбол		2,17	1,53	8,17	2,78	356
Средно за страната		2,08	1,56	13,04	2,76	471

Индикатор	Дял на собствените приходи на общините от общите приходи (%)	Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	Развитие на електронното правителство (оценка от 1 до 4)	Развитие на услугата „едно гише“ (оценка от 1 до 4)	Рейтинг за активна прозрачност на органите на местното самоуправление (%)
Област	2022 г.	2022 г.	2023 г.	2023 г.	2023 г.
Благоевград	19,4	59,9	3,28	3,26	61,2
Бургас	38,0	101,8	3,82	3,11	72,7
Варна	35,2	101,2	3,65	3,69	76,8
Велико Търново	23,8	73,0	3,11	3,32	68,2
Видин	17,5	73,9	2,89	3,01	57,5
Враца	20,4	80,7	3,18	3,66	64,6
Габрово	23,3	61,0	3,83	2,83	72,9
Добрич	26,1	75,2	3,49	3,21	81,3
Кърджали	21,6	57,2	2,92	2,90	66,0
Кюстендил	24,9	76,8	3,45	3,51	50,0
Ловеч	19,7	69,9	3,36	3,88	74,2
Монтана	16,7	56,9	3,64	2,85	69,4
Пазарджик	22,6	66,2	3,22	3,07	65,2
Перник	25,4	69,0	3,13	3,14	52,4
Плевен	22,7	84,9	3,58	3,46	70,0
Пловдив	30,2	85,4	3,56	3,39	72,4
Разград	21,3	75,3	3,14	3,61	68,2
Русе	26,5	101,7	3,17	3,80	72,4
Силистра	17,5	74,2	3,58	3,37	58,8
Сливен	21,6	87,4	3,82	3,00	80,5
Смолян	15,4	43,6	3,16	3,04	66,9
София	14,7	102,2	3,25	2,84	57,7
София (столица)	44,7	113,3	3,00	4,00	74,8
Стара Загора	24,5	74,9	3,06	2,48	65,0
Търговище	19,1	57,4	3,79	3,22	70,7
Хасково	24,5	72,6	3,64	3,45	72,4
Шумен	20,9	71,7	3,53	3,52	76,5
Ямбол	25,1	87,2	3,54	3,09	72,4
Средно за страната	29,0	84,2	3,35	3,41	70,3

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Индикатор	Коефициент на възрастова зависимост, 65+ към 0–14 години (%)	Коефициент на възрастова зависимост, 65+ към 15–64 години (%)	Относителен дял на населението в градовете (%)	Гъстота на населението на урбанизираните територии (брой лица/кв.км)	Коефициент на естествен прираст (‰)	Коефициент на механичен прираст (‰)
Област	2022 г.	2022 г.	2022 г.	2022 г.	2022 г.	2022 г.
Благоевград	148,1	33,8	59,8	2166	-7,5	0,3
Бургас	145,6	35,1	76,4	2070	-8,2	7,1
Варна	143,8	33,5	84,2	1662	-6,9	6,1
Велико Търново	215,8	45,0	69,8	925	-13,6	2,0
Видин	269,8	54,3	63,7	750	-21,3	0,9
Враца	174,9	40,3	59,9	714	-14,5	0,0
Габрово	255,3	51,6	79,6	1105	-18,0	2,8
Добрич	204,2	43,5	70,9	573	-14,0	1,7
Кърджали	205,5	41,9	41,8	1753	-9,4	21,6
Кюстендил	228,6	46,9	68,6	1033	-17,1	2,4
Ловеч	205,7	47,4	61,9	774	-14,7	-1,1
Монтана	216,3	47,2	64,2	824	-17,1	0,4
Пазарджик	167,9	38,5	61,4	1867	-10,5	4,2
Перник	196,0	42,1	78,4	856	-16,9	3,1
Плевен	211,1	47,4	67,5	1010	-13,9	-0,5
Пловдив	151,4	35,5	74,4	2372	-7,4	7,0
Разград	186,3	39,4	47,8	768	-13,5	4,4
Русе	215,3	43,8	77,8	1467	-15,1	0,9
Силистра	210,6	45,9	44,8	700	-14,0	1,3
Сливен	117,4	37,5	65,4	2445	-5,9	0,6
Смолян	256,4	45,3	57,4	1614	-14,7	-4,5
София	166,3	38,4	60,3	740	-11,1	-0,1
София (столица)	130,4	29,1	95,1	4639	-3,4	7,9
Стара Загора	165,2	40,0	71,3	1384	-11,2	2,2
Търговище	186,4	40,7	56,2	935	-12,4	3,9
Хасково	179,7	42,0	72,2	968	-12,6	-1,5
Шумен	186,7	40,3	62,5	771	-11,7	6,4
Ямбол	174,6	45,4	70,1	985	-11,5	-0,4
Средно за страната	165,9	37,7	73,6	1404	-9,7	4,2

Образование

Област	Индикатор	Брой на студентите в колежи и университети на хиляда души от населението 2022 г.	Нетен коефициент на записване на населението в V-VII клас (%) 2022 г.	Относителен дял на второ-годиците (%) 2022 г.	Дял на оценките на ДЗИ по БЕЛ под „Среден“ 3,00 (%) 2023 г.	Среден успех от ДЗИ по БЕЛ през учебната година (2-6) 2023 г.	Среден успех на НВО след VII клас по математика (точки от 100 възможни) 2023 г.	Индекс на съответствието между ПОО и заетостта (точки от 100 възможни) 2023 г.	Дял на децата в детските градини (%) 2022 г.
Благоевград		29	94,5	0,73	16,6	3,84	33,3	40,1	92,6
Бургас		17	90,2	0,90	21,9	3,68	37,2	51,1	88,4
Варна		52	92,8	0,76	16,1	3,94	42,6	51,4	90,3
Велико Търново		75	92,8	1,06	18,8	3,72	31,2	42,6	90,6
Видин		5	87,3	1,72	21,1	3,63	25,4	40,9	87,1
Враца		8	91,7	1,23	24,5	3,58	26,7	53,3	90,6
Габрово		44	92,9	0,87	17,3	3,80	31,3	44,7	89,7
Добрич		4	84,5	2,47	19,6	3,72	29,0	67,2	86,9
Кърджали		4	86,6	0,57	23,9	3,75	29,4	51,1	83,3
Кюстендил		0	90,2	1,16	26,1	3,58	28,3	36,7	86,3
Ловеч		1	86,3	1,96	24,9	3,63	27,5	36,4	85,0
Монтана		0	86,9	2,01	19,5	3,64	27,7	43,1	85,3
Пазарджик		0	88,9	2,00	25,3	3,54	29,5	40,2	84,6
Перник		1	90,4	0,68	28,0	3,64	29,2	52,4	88,6
Плевен		16	90,4	1,42	27,8	3,51	28,0	54,3	85,7
Пловдив		54	91,8	1,48	16,1	3,95	35,3	51,3	87,5
Разград		2	92,7	1,07	27,5	3,50	25,9	52,4	90,3
Русе		28	92,4	0,51	17,5	3,82	35,6	58,0	90,9
Силистра		3	88,8	1,12	19,9	3,69	26,8	57,6	87,4
Сливен		9	82,1	3,59	23,0	3,65	25,3	61,9	71,7
Смолян		14	95,7	0,31	7,2	4,09	37,6	37,5	95,0
София		6	87,6	1,76	21,2	3,58	28,3	54,0	85,9
София (столица)		73	93,4	0,45	7,9	4,24	46,6	67,3	87,6
Стара Загора		19	90,9	1,62	17,1	3,83	33,7	39,3	86,9
Търговище		0	85,0	1,09	21,5	3,58	31,3	52,7	85,9
Хасково		4	86,1	1,27	22,2	3,72	31,5	56,9	85,4
Шумен		45	90,3	1,25	30,6	3,43	26,2	46,8	88,7
Ямбол		7	90,0	1,94	16,2	3,79	30,8	56,5	85,4
Средно за страната		33	90,7	1,16	17,9	3,93	35,3	53,6	87,3

Здравеопазване

Област	Индикатор	Население на един общо-практикуващ лекар (брой лица)	Индекс на достъпност до лекари специалисти (по-ниското е по-добро)	Дял на здравно-осигурените лица (%)	Брой на болничните легла в МБАЛ на хиляда души от населението	Средна продължителност на живота (години)	Коефициент на детска смъртност (%)	Преминали болни през МБАЛ на хиляда души (брой лица)
		2022 г.	2022 г.	2022 г.	2022 г.	2022 г.	2022 г.	2022 г.
Благоевград		1742	13,55	93,0	3,84	74,0	2,9	154
Бургас		2037	10,94	90,3	4,66	73,1	7,5	178
Варна		1567	7,69	91,2	4,67	73,6	2,5	173
Велико Търново		1591	12,91	92,7	3,71	72,1	6,4	136
Видин		1361	13,01	97,5	4,56	69,4	6,0	145
Враца		1724	12,01	95,2	4,71	70,5	9,7	188
Габрово		1535	10,63	(100)	5,61	72,1	1,5	217
Добрич		1411	15,62	96,3	3,15	70,8	10,2	114
Кърджали		2777	15,74	(100)	3,93	74,6	0,9	137
Кюстендил		1460	12,77	99,3	5,77	71,1	2,5	191
Ловеч		1523	11,40	93,9	4,47	71,3	7,0	144
Монтана		1521	12,83	91,1	7,46	70,3	5,6	252
Пазарджик		1598	11,94	93,0	7,28	71,8	6,5	302
Перник		1563	13,57	92,9	2,61	71,3	1,3	61
Плевен		1233	3,19	93,8	11,60	72,3	7,1	398
Пловдив		1599	7,82	91,5	8,38	73,6	5,4	419
Разград		2362	13,51	(100)	5,20	70,7	6,5	138
Русе		2170	9,63	95,5	6,24	72,0	8,2	269
Силистра		1964	14,03	95,4	5,02	70,2	5,2	198
Сливен		1859	14,60	90,3	4,92	70,8	8,1	180
Смолян		1450	13,77	(100)	5,90	73,4	2,1	189
София		1788	11,01	84,2	5,85	72,6	1,5	216
София (столица)		1767	6,94	91,6	5,69	74,8	2,5	308
Стара Загора		1430	11,29	92,5	5,17	72,4	7,8	201
Търговище		2056	12,32	97,3	6,16	70,8	7,5	171
Хасково		1849	13,82	93,5	3,84	72,5	4,9	165
Шумен		1705	13,25	98,9	3,03	71,3	2,5	115
Ямбол		1662	15,53	92,6	3,83	71,5	11,6	129
Средно за страната		1678	9,71	93,5	5,90	71,9	4,8	235

Ред и сигурност

Индикатор	Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%)	Дял на висящите наказателни дела (%)	Натовареност по щат на наказателните съдии (съставен индекс)	Престъпления срещу личността и собствеността (брой престъпления на хиляда души)	Дял на разкритите престъпления срещу личността и собствеността (%)
Област	2022 г.	2022 г.	2022 г.	2022 г.	2022 г.
Благоевград	87	14,0	1,1	8,9	56,9
Бургас	89	13,0	0,9	12,5	48,18
Варна	91	6,7	2,4	14,5	39,02
Велико Търново	91	10,8	2,0	10,8	58,18
Видин	96	9,4	2,4	14,1	55,04
Враца	97	3,9	0,6	16,4	54,65
Габрово	88	8,1	1,9	9,6	72,27
Добрич	91	10,0	3,6	9,9	57,81
Кърджали	93	6,0	2,5	5,1	65,45
Кюстендил	83	9,9	3,0	10,2	47,62
Ловеч	89	8,1	1,4	11,9	54,46
Монтана	77	15,0	3,7	12,3	52,14
Пазарджик	95	6,6	0,1	7,7	52,41
Перник	89	11,0	0,5	11,4	51,33
Плевен	93	9,2	2,6	11,5	49,57
Пловдив	90	7,3	1,3	8,1	51,16
Разград	90	7,3	2,1	9,2	65,43
Русе	90	8,4	0,1	9,3	52,77
Силистра	96	9,8	0,4	8,5	61,88
Сливен	93	6,7	0,3	11,3	59,89
Смолян	95	9,6	6,6	5,1	62,91
София	78	20,3	1,5	9,7	53,8
София (столица)	85	18,7	2,3	11,7	32,63
Стара Загора	89	10,7	1,4	12,3	47,54
Търговище	92	5,8	5,5	8,6	68,23
Хасково	89	8,9	1,5	10,5	60,45
Шумен	97	4,9	2,9	9,0	63,67
Ямбол	88	13,2	1,7	11,0	61,28
Средно за страната	89	11,6	0,0	11,6	49,15

Околна среда

Индикатор	Образувани битови отпадъци (кг/човек/година)	Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	Дял на населението в селища с обществена канализация, свързано с пречиствателни станции (%)	Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	Дял на горската територия от общата на областта (%)	Дял на нарушената територия от общата на областта (%)	Инсталирани ВЕИ мощности (kW/човек)
Област	2021 г.	2021 г.	2021 г.	2021 г.	2022 г.	2022 г.	2023 г.
Благоевград	360	41,2	37,4	83,7	51,5	0,11	1,00
Бургас	481	93,6	71,1	78,5	40,9	0,25	0,43
Варна	512	84,8	85,6	85,8	29,1	0,51	0,18
Велико Търново	426	99,8	61,8	68,3	23,4	0,24	0,44
Видин	355	18,3	49,8	54,8	26,3	0,25	0,68
Враца	332	54,4	51,1	55,7	15,3	0,22	0,50
Габрово	427	87,3	72,8	83,3	39,7	0,11	0,10
Добрич	450	95,3	70,6	70,6	12,1	0,15	3,70
Кърджали	239	12,1	37,2	42,7	54,2	0,14	1,56
Кюстендил	312	46,6	62,0	70,3	41,9	0,63	1,41
Ловеч	379	7,3	56,0	59,9	36,1	0,16	0,54
Монтана	333	92,2	35,3	59,6	23,2	0,11	0,46
Пазарджик	480	72,3	43,7	71,1	54,3	0,42	5,51
Перник	531	99,9	74,3	79,4	40,6	0,96	0,11
Плевен	438	82,7	53,3	57,3	7,3	0,18	0,89
Пловдив	495	61,5	73,8	75,9	32,7	0,17	1,00
Разград	481	10,1	41,9	41,5	22,4	0,16	0,04
Русе	442	68,4	67,6	67,3	14,6	0,53	0,16
Силистра	413	19,5	51,0	51,0	14,6	0,41	0,40
Сливен	403	72,8	56,7	62,6	42,4	0,38	0,89
Смолян	349	52,4	44,0	72,9	70,6	0,09	2,79
София	501	16,7	41,3	77,0	47,1	0,46	0,34
София (столица)	522	99,7	96,4	96,6	32,9	1,43	0,06
Стара Загора	422	56,6	64,1	66,3	31,7	3,34	1,86
Търговище	319	83,3	44,9	52,7	26,6	0,13	0,14
Хасково	319	98,3	53,2	71,3	32,4	0,15	1,19
Шумен	370	45,4	53,0	56,7	30,0	0,23	0,26
Ямбол	371	90,8	68,7	70,9	15,2	0,18	1,25
Средно за страната	445	74,0	66,8	74,8	33,4	0,43	0,85

Индикатор	Посещения в кината (брой на хиляда души)	Посещения в театрите (брой на хиляда души)	Посещения в музеите (брой на хиляда души)	Посещения в библиотеките (брой на хиляда души)	Брой легла в местата за настаняване на хиляда души	Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души	Дял на наетите в сектор „Култура, спорт и развлечения“ (%)
Област	2022 г.	2021 г.	2022 г.	2022 г.	2022 г.	2022 г.	2021 г.
Благоевград	333	63	454	619	70,7	4799	0,51
Бургас	674	107	597	651	374,5	23733	1,17
Варна	963	129	390	303	144,3	9451	1,44
Велико Търново	529	63	1812	1115	25,3	1545	0,66
Видин	320	154	540	484	14,4	911	0,17
Враца	303	61	143	542	8,6	731	0,40
Габрово	336	160	3340	353	38,2	2152	1,20
Добрич	118	118	988	572	196,9	9449	0,25
Кърджали	40	37	82	257	17,3	869	0,93
Кюстендил	288	50	699	322	39,0	1753	0,19
Ловеч	192	30	930	194	37,9	2605	0,17
Монтана	164	49	128	0	12,6	736	0,42
Пазарджик	169	152	705	286	36,2	3732	0,48
Перник	625	0	399	207	5,1	329	0,33
Плевен	392	57	612	193	6,0	529	0,21
Пловдив	705	118	643	232	21,6	1965	0,75
Разград	215	164	415	229	6,0	497	0,25
Русе	688	178	618	440	13,1	909	0,51
Силистра	110	65	336	4055	8,0	495	0,21
Сливен	70	81	551	605	12,7	527	0,32
Смолян	137	42	266	181	134,6	7993	0,09
София	65	0	1094	0	38,1	2871	0,42
София (столица)	1315	274	490	1059	11,9	1614	1,42
Стара Загора	489	161	751	395	17,3	1703	0,41
Търговище	134	165	205	133	6,1	360	0,28
Хасково	51	55	152	211	13,2	900	2,41
Шумен	66	43	966	1307	11,9	506	0,07
Ямбол	391	128	124	432	6,6	437	0,19
Средно за страната	590	129	619	584	54,9	3739	1,02